

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายการเงินและภาษีอากร
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Overdraft Contract

Miss Nattapan Ayapitak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Finance and Tax Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี
โดย	นางสาวณัฐพรรณ อาญาพิทักษ์
สาขาวิชา	กฎหมายการเงินและภาษีอากร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธุ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธุ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นายชาญชัย บุญฤทธิไชยศรี)

ณัฐพรรณ อาญาพิทักษ์ : สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft Contract) อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธุ์, 273 หน้า.

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ไม่ได้มีกฎหมายกำหนดไว้แน่ชัด อีกทั้งสัญญาเบิกเงินเกิน
บัญชีเป็นสัญญาที่เปิดโอกาสให้สถาบันการเงินซึ่งมีอำนาจในทางเศรษฐกิจ สร้างเงื่อนไขอันไม่เป็นธรรมเพื่อ
เอารัดเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายในการกำหนดข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมขึ้น แม้ในปัจจุบันมีประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญา แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างเต็มที่

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาความเป็นมาของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี แนวความคิด
พื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี และปัญหาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและแนวปฏิบัติของ
สถาบันการเงินที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหราชอาณาจักร
สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น พบว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีที่มาจาก การประกอบธุรกิจ
ธนาคารพาณิชย์ในสหราชอาณาจักร ซึ่งสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไม่เพียงแต่เป็นการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ
ธุรกิจแต่ยังเป็นการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคด้วย ซึ่งในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา ต่างก็มีกฎหมายที่มี
การควบคุมเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและมีหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาทางการเงินอย่าง
เคร่งครัด ส่วนประเทศญี่ปุ่นแม้จะไม่มีกฎหมายโดยตรงแต่มีการแบ่งแยกการใช้กฎหมายแก่ผู้ประกอบการ
และผู้บริโภคอย่างชัดเจน และมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็น
ระบบ แต่เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ผูกติดอยู่กับบัญชีเงินฝากธนาคาร ทำให้ผู้ให้สินเชื่อ
คือสถาบันการเงินซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ สร้างเงื่อนไขให้มีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีที่แฝงอยู่
ในสัญญาทางการเงินหลายประเภท ทำให้มีปัญหาเรื่องการตีความสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งจากการศึกษา
พบว่า ประเทศไทยไม่มีความชัดเจนในเรื่องลักษณะทางกฎหมายของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ไม่มีมาตรการ
ป้องกันไม่ให้เกิดสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาทางการเงินมี
มาตรการคุ้มครองที่น้อยเกินไปและไม่สามารถคุ้มครองในเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมนี้ได้

ผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้ คือ ออกมาตรการทางกฎหมาย โดยออกประกาศ
คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา ตามพ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และประกาศธนาคาร
แห่งประเทศไทย ตามพ.ร.บ.ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง
ผู้บริโภคเป็นหน่วยงานกลางด้านการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน รวมทั้งขอเสนอให้ยกเลิกดอกเบี้ยทบต้น
โดยไม่ให้มีข้อตกลงนี้เฉพาะสินเชื่อเพื่อผู้บริโภค และธนาคารต้องนำสืบหากจะมีการอ้างประเพณีธนาคาร
เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจน้อยกว่าให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการทำ
สัญญา

สาขาวิชา กฎหมายการเงินและภาษีอากร

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5586164334 : MAJOR FINANCE AND TAX LAWS

KEYWORDS: OVERDRAFT / FINANCIAL CONTRACT / UNFAIR CONTRACT / CURRENT ACCOUNT

NATTAPAN AYAPITAK: Overdraft Contract. ADVISOR: PROF. SANANKORN SOTTHIBANDHU, Ph.D.,
273 pp.

Overdraft contract is not explicitly defined by law. The overdraft contract provides an opportunity for the financial institutions which are more power in the economy, creating an unfair conditions for the purpose of taking advantaged to the other party with an unfair contract terms. Even in the present. There are the Civil and Commercial Code, Unfair Contract Terms Act B.E. 2540 (A.D. 1997) and Consumer Protection Act, B.E. 2522 (A.D. 1979). These laws restricts the freedom of contract but it still does not solve the problems.

In this thesis, Author aims to study of background of the overdraft agreements. The fundamental concepts of the Law on the overdraft agreements and the issues of the overdraft agreements and the practices of financial institutions of Thailand are not justified. The comparison of studying the laws of foreign countries; the United Kingdom, United States and Japan. The author found overdraft result that was sourced from the business operation of the commercial bank in the United Kingdom, Overdraft is not only loans for business but also to be credit for consumers. In the United Kingdom and United States, They have regulations to control overdraft agreements and they have the government sectors to protect consumers concern with financial agreements strictly. In Japan, there is no direct legal but it has clearly discrimination law for applying to entrepreneurs and consumers and also has the government sectors to protect consumers in the overdraft agreement. However, due to the overdraft agreement was involved with bank accounts. It resulted the financial institutions, which are predominately in the economy creating conditions to an overdraft agreement concealing in the various financial contracts. It causes the legal interpretation problems regarding how to distinguish an overdraft agreement in any type of contract law. According to the study, Thailand has an unclear legal concept about the kind of overdraft agreement and there is no measures to protect businesses from unfair contracts. And the government agencies have not enough measures to protect consumers about the financial contract and can not cover the overdraft contract that was unfair.

Author proposed solutions by regulate the Committee on the contract under Section 35 bis of the Consumer Protection Act , B.E. 2522 (A.D. 1979) and The Notification of the Bank of Thailand of the Financial Institution Business Act B.E. 2551 (A.D. 2008). And proposed the Office of the Consumer Protection Board to be the central agency to protect financial consumers. Including proposed to repeal the compound interest in case of consumer credit. And Bank must attest tradition bank in order to protect consumers who have less economic power to achieve equality and fairness in the contract.

Field of Study: Finance and Tax Laws

Student's Signature .....

Academic Year: 2014

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความเมตตาของท่านศาสตราจารย์ ดร.ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธ์ ที่ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และได้ให้คำแนะนำในการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนระยะเวลาของท่านเพื่อตรวจทานและชี้แนะแนวทางในการศึกษา เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อย

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี และท่านอาจารย์ชาญชัย บุญฤทธิ์ไชยศรี ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสามได้ให้ความกรุณาใช้เวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำ รวมถึงตรวจทานวิทยานิพนธ์ จนสามารถนำคำแนะนำดังกล่าวมาปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จด้วยความเรียบร้อย

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ เป็นอย่างสูงที่กรุณาใช้เวลาให้เข้าพบ ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จด้วยความเรียบร้อย

ผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดาและมารดาของผู้เขียนในการให้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณในการศึกษา และให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา รวมถึงขอขอบคุณมิตรสหายหลายท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทุกท่าน ผู้ซึ่งมีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างเรียบร้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สมมติฐานการวิจัย	8
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	9
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวความคิดพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	10
2.1 การประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินและการรับฝากเงินของธนาคารพาณิชย์	10
2.1.1 ขอบเขตธุรกิจของสถาบันการเงิน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551.....	10
2.1.2 ธุรกิจอื่น (ที่ได้รับอนุญาต) ของธนาคารพาณิชย์	12
2.1.3 ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน หรือ ศคช.	13
2.1.4 การรับฝากเงินของสถาบันการเงิน	15
2.1.4.1 ประเภทของบัญชีเงินฝากธนาคาร	15
2.1.4.2 แนวทางการกำกับดูแลของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย (ธปท.) ด้าน สินเชื่อ	17
2.1.5 แนวทางการปฏิบัติของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ย.....	19
2.1.5.1 ประเภทของอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน	19

2.1.5.2 ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนด	22
2.2 การทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	27
2.2.1 บัญชีกระแสรายวัน	28
2.2.1.1 คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน	29
2.2.1.2 การนำเงินเข้าฝากในบัญชีกระแสรายวัน	29
2.2.1.3 การเบิกถอนเงินจากบัญชีกระแสรายวัน	30
2.2.1.4 วัตถุประสงค์ของบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน	31
2.2.2 การขอเบิกเงินเกินบัญชีหรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft หรือ O/D)	32
2.3 สัญญาฝากเงิน	33
2.3.1 สิทธิและหน้าที่โดยทั่วไปของผู้รับฝากทรัพย์	34
2.3.2 สิทธิและหน้าที่โดยทั่วไปของผู้ฝากทรัพย์	35
2.3.3 ความระงับแห่งสัญญาฝากทรัพย์	36
2.3.4 อายุความสัญญาฝากทรัพย์	36
2.4 สัญญาบัญชีเดินสะพัดกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	38
2.4.1 ลักษณะทั่วไปของสัญญาบัญชีเดินสะพัด	38
2.4.2 การหักทอนบัญชี	41
2.4.3 การคิดดอกเบี้ยของสัญญาบัญชีเดินสะพัด	43
2.4.3.1 วิธีการคิดดอกเบี้ยจากส่วนที่ค้างชำระ ภายหลังจากหักทอน	43
2.4.3.2 การคิดดอกเบี้ยทบต้น	44
2.4.4 การสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัด	46
2.4.4.1 สิ้นสุดลงเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย	46
2.4.4.2 สิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดตามระยะเวลาที่ตกลงกันได้	47
2.4.4.3 สิ้นสุดลงเมื่อมีการบอกเลิกสัญญา	47

2.4.4.4	สิ้นสุดลงด้วยเหตุประการอื่น	49
2.4.4.5	ผลของการเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัด	50
2.4.5	หลักประกันในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี.....	50
2.4.6	อายุความที่เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด	53
2.5	สัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	54
2.5.1	ลักษณะของสัญญากู้ยืมเงิน	54
2.5.2	หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ยืม	57
2.5.3	หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน.....	58
2.6	หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามประมวลแพ่งและพาณิชย์	61
2.6.1	หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา	61
2.6.2	หลักเสรีภาพในการทำสัญญา.....	64
2.6.3	หลักสุจริต.....	66
2.6.4	หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน	69
2.6.5	หลักการตีความให้เป็นคุณแก่ผู้ต้องเสียเปรียบในมูลหนี้	71
2.6.6	หลักเกี่ยวกับความตกลงยกเว้นความรับผิด	72
2.7	พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540	73
2.8	พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ด้านสัญญา.....	79
2.9	หน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี.....	92
บทที่ 3	การเบิกเงินเกินบัญชีตามกฎหมายต่างประเทศ	95
3.1	การเบิกเงินเกินบัญชีในสหราชอาณาจักร	100
3.1.1	มาตรการป้องกันในเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft protection in the UK).....	100
3.1.2	เงินค่าธรรมเนียมที่เกิดจากการเบิกเงินเกินบัญชี	101
3.1.3	สถานะทางกฎหมายและข้อพิพาท (Legal status and controversy).....	102

3.1.4	มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินในสหราชอาณาจักร.....	103
3.1.5	สถาบันเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน	117
3.2	การเบิกเงินเกินบัญชีของสหรัฐอเมริกา.....	122
3.2.1	รายงานของผู้บริโภคและการปฏิเสธบัญชี (Consumer reporting & account denial).....	122
3.2.2	การคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีในสหรัฐอเมริกา (Overdraft protection in the US)	122
3.2.3	การคุ้มครองเฉพาะกิจแก่เงินเบิกเกินบัญชี (Ad hoc coverage of overdrafts)	123
3.2.4	วงเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft lines of credit).....	123
3.2.5	การเชื่อมโยงบัญชี (Linked accounts)	124
3.3	การเบิกเงินเกินบัญชีตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น.....	131
3.3.1	มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเบิกเงินเกินบัญชี.....	131
3.3.2	การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น.....	134
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและแนวปฏิบัติของสถาบันการเงิน.....	141
4.1	ปัญหาว่าด้วยเรื่องลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	141
4.1.1	ปัญหาลักษณะทางกฎหมายของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี.....	141
4.1.2	ปัญหาเรื่องคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน	151
4.1.3	ปัญหาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาคู่ยืม หรือสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	154
4.1.4	ปัญหาเรื่องชื่อของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ปรากฏในหนังสือสัญญา.....	163
4.2	ปัญหาว่าด้วยเรื่องรูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	164
4.2.1	ปัญหาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ	167
4.2.2	ปัญหาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีสำหรับผู้บริโภค	168

4.3 ปัญหาว่าด้วยเรื่องข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา	170
4.3.1 ปัญหาการคุ้มครองในขั้นต้นก่อนการทำสัญญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา	170
4.3.2 ปัญหาการคุ้มครองในขณะที่ทำสัญญาหรือเมื่อมีการทำสัญญาแล้ว ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540	171
4.4 ปัญหาว่าด้วยเรื่องความเท่าเทียมกันในการบังคับใช้กฎหมาย	173
4.5 ปัญหาด้านการดำเนินงานของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	186
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	190
5.1 บทสรุป	190
5.1.1 ลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	190
5.1.2 รูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	194
5.1.3 ข้อกำหนดในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและแนวปฏิบัติของสถาบันการเงินในการให้สินเชื่อไม่เป็นธรรม	195
5.1.4 ความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายในการคิดดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม	196
5.1.5 การดำเนินงานของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี	199
5.2 ข้อเสนอแนะ	199
รายการอ้างอิง	203
ภาคผนวก	213
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	273

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft) หรือ O/D นั้น เป็นการให้สินเชื่อประเภทหนึ่งของสถาบันการเงินที่ได้รับความนิยมมากที่สุดเพราะผู้กู้มีความคล่องตัวในการใช้สินเชื่อ และจะเสียดอกเบี้ยเฉพาะในส่วนเงินที่มีการใช้จริงเท่านั้น ในแง่ของกฎหมายแล้วสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้ ไม่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ก็ถือเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง (ทงนศักดิ์ ดุลยกาญจน์ 2543)¹ โดยในการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีระหว่างสถาบันการเงินกับลูกค้านั้น สถาบันการเงินจะให้ลูกค้าเปิดบัญชีกระแสรายวันไว้กับสถาบันการเงินก่อน โดยสถาบันการเงินจะมอบสมุดเช็คให้แก่ผู้เปิดบัญชีหรือเจ้าของบัญชี เพื่อใช้เขียนสั่งจ่ายเงินจากบัญชีกระแสรายวันของตน จากนั้นสถาบันการเงินกับลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของบัญชีจะทำสัญญากันอีกฉบับหนึ่ง สัญญานี้ก็คือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีสาระสำคัญของสัญญา จะเป็นเรื่องที่สถาบันการเงินยอมให้เจ้าของบัญชีกระแสรายวันสั่งจ่ายเงินจากบัญชีกระแสรายวัน โดยเงินนั้นเป็นเงินของสถาบันการเงินที่ลูกค้าหรือเจ้าของบัญชีกระแสรายวันได้ขอสินเชื่อตามวงเงินเบิกเกินบัญชีตามที่ตกลงกันได้ การสั่งจ่ายเงินนี้จะกระทำกี่ครั้งก็ได้แต่ต้องไม่เกินวงเงินตามที่ระบุในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เมื่อมีการสั่งจ่ายเงินแล้วก็ต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่สถาบันการเงิน หากค้างชำระดอกเบี้ยสถาบันการเงินก็จะคิดดอกเบี้ยทบต้นทุกเดือน โดยถือเอาบัญชีกระแสรายวันที่ลูกค้าเปิดไว้เป็นบัญชีแห่งนี้ สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีส่วนมากจะทำเป็นสัญญาสำเร็จรูปและอาจมีสัญญาแนบท้ายในกรณีมีข้อตกลงเพิ่มเติมหรือไม่ก็ได้

การเบิกเงินเกินบัญชีของสถาบันการเงินมักแฝงอยู่ในสัญญาอื่นๆที่มีลักษณะเป็นการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินด้วย ตัวอย่างเช่น บัตรเครดิต บัตรกดเงินสด การเช่าแบบลีสซิ่ง หรือธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ เช่น การโอนเงินผ่านเครื่องเบิกถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) หรือการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น อย่างเช่นกรณีของบัตรเครดิตและบัตรกดเงินสด ในกรณีสัญญาระหว่างผู้ออกบัตรกับผู้ถือบัตร โดยที่ผู้ออกบัตรเป็นสถาบันการเงิน เนื่องจากบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดเป็นบัตรที่ผู้ถือบัตรสามารถใช้เบิกเงินสดและใช้ชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการต่างๆ จาก

---

¹ ทงนศักดิ์ ดุลยกาญจน์. “หลักและปัญหาในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและบัตรเครดิต”. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ, 2544, หน้า 45.

ร้านค้าหรือสถานบริการที่ตกลงรับบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดกับผู้ออกบัตร แต่ก่อนที่ผู้ถือบัตรจะมีบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดได้นั้น ก็จะต้องมีบัญชีเงินฝากประเภทใดประเภทหนึ่งกับสถาบันการเงินผู้ออกบัตรเสียก่อน แล้วจึงสามารถยื่นคำขอสมัครบริการบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดกับสถาบันการเงินนั้นได้ ในการทำคำขอใช้บัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดนั้นมักจะมีข้อตกลงด้วยว่า ถ้าผู้ฝากหรือผู้ถือบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดเบิกเงินหรือชำระค่าสินค้าหรือบริการเกินจำนวนเงินที่ฝากไป ผู้ฝากหรือผู้ถือบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่สถาบันการเงินในอัตราสูงสุดที่สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บจากผู้กู้ยืมได้ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขด้วยว่าเงินที่เบิกเกินหรือใช้เกินเงินฝากไปนี้ ยอมให้สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยทบต้นได้และถือว่าเป็นบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 อย่างไรก็ตามบางสถาบันการเงินจะให้ลูกค้าหรือผู้ถือบัตรเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้กับสถาบันการเงิน จากนั้นสถาบันการเงินจะอนุมัติวงเงินสินเชื่อให้แก่ลูกค้าหรือผู้ถือบัตรในวงเงินจำนวนหนึ่ง โดยมีข้อตกลงว่าให้ผู้ถือบัตรสามารถใช้บัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดเบิกถอนเงินจากสถาบันการเงินใช้บัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการต่าง ๆ ได้ เมื่อร้านค้าหรือสถานบริการเรียกเก็บเงินจากสถาบันการเงินแล้ว ให้ถือว่าเงินที่ถูกเรียกเก็บไปนั้นเป็นการเบิกเงินเกินบัญชีเช่นกัน

ในกรณีมีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในสัญญาบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดนี้ เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีกฎหมายใดบัญญัติเรื่องธุรกรรมบัตรเครดิตหรือบัตรกดเงินสดไว้โดยเฉพาะ แต่มีบทบัญญัติในการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา ซึ่งตามมาตรา 35 ทวิ มีหลักว่า ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้น เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้ ซึ่งในปัจจุบันได้มีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544 ซึ่งกรณีธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินนี้ ได้แก่ บัตรกดเงินสดนั่นเอง

ปัจจุบันรูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้มีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสถาบันการเงินซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าได้พยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบและข้อตกลงในสัญญาให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยใช้เสรีภาพในการทำสัญญาและความมีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจของตนเองใช้ผลประโยชน์จากช่องว่างในกฎหมายเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อยกว่า เพื่อหาผลประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด ทำให้ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้คือคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อยกว่า โดยประเด็นที่ว่าข้อสัญญาไม่เป็นธรรมนั้นมีดังนี้

1) ลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในปัจจุบัน เพราะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเบิกเงินเกินบัญชีได้มีวิวัฒนาการในการนำมาปรับใช้ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ซึ่งสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีที่มาจาก การขอสินเชื่อกู้ยืมเงิน จึงถือเป็นสัญญากู้ยืมเงินธรรมดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 โดยมีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีเพิ่มเข้ามาในกรณีที่เงินในบัญชีไม่เพียงพอ บางกรณีสถาบันการเงินจะกำหนดให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามลักษณะ 19 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ตามมาตรา 655 วรรคสอง หรือในบางกรณีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้แฝงอยู่ในสัญญาทางการเงินของสถาบันการเงินในการให้สินเชื่อรูปแบบต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น สินเชื่อบัตรเครดิต สินเชื่อบัตรเงินสด สินเชื่อสินเชื่อเช่า เป็นต้น ดังนั้นจึงมีปัญหาคือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีหรือข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั่นคือชนิดใดในกฎหมาย เพราะหากไม่มีความชัดเจนว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั่นที่จริงแล้วเป็นสัญญาชนิดใด ก็จะมีปัญหาในการบังคับใช้ในกรณีเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ใช้บริการทางการเงินได้ เนื่องจากมีความไม่แน่นอนในผลของกฎหมาย

2) ปัญหาเรื่องรูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ในปัจจุบันสินเชื่อของสถาบันการเงินนั้นมีทั้งแบบสินเชื่อลูกค้าบุคคล หรือสินเชื่อผู้บริโภค และสินเชื่อลูกค้ากลุ่มผู้ประกอบการ หรือสินเชื่อเพื่อการทำธุรกิจ แต่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น ใช้บังคับโดยไม่แบ่งแยกกว่าเป็นกรณีลูกค้าบุคคลหรือลูกค้าธุรกิจ ทำให้มีปัญหาในทางปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มลูกค้าทั้งสองประเภทที่มีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งรูปแบบการบริการทางการเงินได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก เนื่องจากที่มาของการเบิกเงินเกินบัญชีนั่น มีที่มาจาก การที่ธนาคารให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบกิจการ เป็นเงินกู้ระยะสั้นที่มีความสะดวกเป็นอย่างมาก ธนาคารยินยอมให้วงเงินเบิกเกินบัญชีที่สูง แต่ทั้งนี้ผู้ใช้บริการจะต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันด้วย ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงมีการให้สินเชื่อประเภทนี้อยู่ แต่การเบิกเงินเกินบัญชีนั่นได้พัฒนามาสู่สินเชื่อแก่บุคคลธรรมดาด้วย เนื่องจากการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในการคิดค้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบใหม่ของสถาบันการเงิน ที่ต้องการจูงใจให้มีการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งการเบิกเงินเกินบัญชีเป็นเงินกู้ระยะสั้น เช่น การใช้บัตรเครดิตเงินสด หรือสินเชื่อเงินด่วนของสถาบันการเงิน ซึ่งบัตรเครดิตมีข้อดีคือลูกค้าสถาบันการเงินสามารถเบิกเงินออกมาใช้ได้ทันทีที่ต้องการใช้ในยามขาดสน แต่มีข้อเสียคือมีการคิดดอกเบี้ยในกรณีปกติสูงมาก เนื่องจากสินเชื่อประเภทนี้สถาบันการเงินอนุมัติทันทีและไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ดังนั้นเมื่อเกิดดอกเบี้ยค้างชำระขึ้น สถาบันการเงินก็จะคิดดอกเบี้ยทบต้นโดยอาศัยข้อสัญญาดังกล่าวว่าเป็นกรณีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีที่สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ เท่ากับเป็นการซ้ำเติมลูกหนี้ที่ไม่สามารถจ่ายหนี้ได้ทันเวลา และเมื่อดอกเบี้ยมีจำนวนเพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถ

จ่ายคืนเงินแก่สถาบันการเงินได้อีกและเกิดกรณีการไม่ยอมจ่ายเงินคืนในที่สุด ทำให้สถาบันการเงินเกิดปัญหาหนี้สูญและต้องตั้งสำรองเงินตามกฎหมาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานภาพของสถาบันการเงินและเศรษฐกิจของประเทศได้ แต่เนื่องจากในประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ ทำให้มีปัญหาในเรื่องรูปแบบและการบังคับใช้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่มีความชัดเจนและเป็นธรรมแก่คู่สัญญา อีกทั้งในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการในการป้องกันการทุจริตโดยวิธีการทางการตลาดของสถาบันการเงินในลักษณะต่าง ๆ อีกด้วย

3) ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญามาตรฐานของสถาบันการเงิน ซึ่งคู่สัญญาไม่สามารถต่อรองได้ ซึ่งได้แก่ ปัญหาเรื่องการบอกกล่าวล่วงหน้าเมื่อสถาบันการเงินมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อสัญญา ตัวอย่างเช่น การที่สถาบันการเงินขอสงวนสิทธิในการการปรับอัตราดอกเบี้ยหรือการปรับลดวงเงิน โดยไม่แจ้งแก่ลูกค้าล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากเป็นการกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของลูกค้าซึ่งเป็นคู่สัญญาของสถาบันการเงินที่ต้องปฏิบัติตามสัญญา ทั้งยังเสมือนกับเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อสัญญา ปัญหาข้อสัญญาที่ให้ผู้กู้จะเรียกให้ผู้กู้ชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนก่อนระยะเวลาที่กำหนดได้และโดยมิพักต้องชี้แจงแสดงเหตุ นั้น เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ปัญหากรณีหากสัญญานี้มีกำหนดระยะเวลา และกำหนดให้มีการต่อสัญญานี้เป็นสัญญาที่ไม่มีกำหนดระยะเวลา และข้อสัญญากำหนดให้ผู้กู้สามารถเรียกร้องให้ผู้กู้ชำระเมื่อใดก็ได้และเมื่อนั้นผู้กู้ต้องชำระหนี้โดยพลัน เป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เนื่องจากมีผลต่อการคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่จบสิ้น ปัญหาการกำหนดเหตุเลิกสัญญาและผลของการเลิกสัญญา ซึ่งสัญญาส่วนใหญ่ที่ลูกค้าทำกับสถาบันการเงินทั้งที่เป็นสัญญาสำเร็จรูปและมีใช้สัญญาสำเร็จรูป คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่ามักกำหนดข้อสัญญาให้สามารถบอกเลิกสัญญาเมื่อใดก็ได้ฝ่ายเดียว ซึ่งไม่เป็นธรรม ปัญหาเรื่องข้อตกลงในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีอันเกี่ยวกับรายละเอียดที่ขาดความชัดเจนอันส่งผลกระทบต่อความถ้อยคำในสัญญา ตัวอย่างเช่น คำว่า “ธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ” ของสถาบันการเงินในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชื่อนั้นคืออะไร และมีอย่างไรบ้าง ซึ่งควรแจ้งให้ลูกค้าซึ่งเป็นคู่สัญญาของสถาบันการเงินทราบด้วยมิใช่การเขียนไว้ลอยๆในสัญญา เนื่องจากในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีส่วนมากมักไม่มีการนิยามคำศัพท์บางคำเอาไว้ในสัญญาทำให้มักมีปัญหาในความเข้าใจที่ผิดพลาดของลูกค้าซึ่งอาจเป็นเหตุให้ลูกค้าทำผิดสัญญาโดยไม่เจตนาได้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของลูกค้าเอง และกรณีทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันตามสัญญามักกำหนดแค่วิธีชำระหลักประกันและกรณีหลักประกันไม่พอชำระหนี้เท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนว่า หากมีการบังคับชำระหนี้ตามสัญญานี้แล้วหากมีเงินเหลือแล้วลูกหนี้จะมีสิทธิอย่างไรต่อเงินดังกล่าว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องอัตราดอกเบี้ยอันไม่เป็นธรรมอันเป็นปัญหาสำคัญในทุกยุคสมัย เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง บัญญัติหลักข้อยกเว้นเรื่องการคิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ หรือที่เรียกกันว่าดอกเบี้ยทบต้น ซึ่งสามารถทำได้สามกรณี คือ

กรณีดอกเบ็ญที่ค้างชำระนั้นไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และคู่สัญญาได้ตกลงกันให้เอาดอกเบ็ญนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบ็ญในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นได้ โดยข้อตกลงนั้นต้องทำเป็นหนังสือ ในอีกกรณีหนึ่งคือกรณีที่เป็นการประเพณีการค้าขายที่ค่านวดอกเบ็ญทบต้นในบัญชีเดินสะพัด และในกรณีเป็นการประเพณีการค้าขายที่ค่านวดอกเบ็ญทบต้นในการค้าขายอย่างอื่นในทำนองเช่นว่านี้ แต่ในทางปฏิบัติของสถาบันการเงินในการทำสัญญาให้สินเชื่อในบางประเภทคือ สถาบันการเงินจะกำหนดข้อสัญญาไว้ข้อหนึ่งว่าหากเงินในบัญชีของลูกค้าไม่พอจ่ายและมียอดเป็นลูกหนี้ ให้ถือว่าลูกค้าเป็นหนี้เบิกเงินเกินบัญชีและยินยอมให้สถาบันการเงินคิดดอกเบ็ญอย่างดอกเบ็ญทบต้นได้และในอัตราสูงสุดตามประกาศสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวนี้สถาบันการเงินจะกำหนดไว้ในข้อสัญญาการให้สินเชื่ออื่น ๆ ของสถาบันการเงินด้วย มิใช่แต่เฉพาะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีอันมีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ลูกค้าสถาบันการเงินมีความประสงค์จะเข้าเป็นคู่สัญญากับสถาบันการเงินโดยตรงอยู่แล้ว ทำให้มีผลถึงการคิดดอกเบ็ญทบต้นโดยที่ลูกค้าสถาบันการเงินเองก็มิได้มีความประสงค์จะให้เดินสะพัดทางบัญชีตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด หรือให้เป็นไปตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ส่งผลให้ลูกค้าที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือเป็นผู้ประกอบการรายย่อยซึ่งมิได้มีความรู้ทางกฎหมายมากนักเกิดความสับสนและเข้าใจผิดว่าเป็นการขอสินเชื่อธรรมดา แต่กลับกลายเป็นการขอสินเชื่อวงเงินเบิกเกินบัญชี ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรม และเป็นการใช้ช่องว่างทางกฎหมายเพื่อเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

4) ปัญหาเรื่องความเท่าเทียมกันในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้มีลักษณะเป็นสัญญาทางการเงิน จึงมีประเด็นปัญหาเรื่องการนำประเพณีปฏิบัติทางการค้าหรือของสถาบันการเงินมาใช้ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันได้ ในด้านที่ว่ากฎหมายพาณิชย์นั้นเป็นกฎหมายว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคลอันเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการเศรษฐกิจและการค้า โดยวางระเบียบเกี่ยวพันทางการค้าหรือธุรกิจระหว่างบุคคล แต่การใช้บังคับกฎหมายต่อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในปัจจุบันไม่มีความแน่นอนเนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะเจาะจงเป็นการเปิดช่องว่างให้สถาบันการเงินสร้างเงื่อนไขหรือข้อตกลงให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันคือสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งโดยสาระสำคัญของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชียุคนี้มีเพียงการที่สถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ลูกค้าสถาบันการเงินโดยยินยอมให้ลูกค้าที่เปิดบัญชีกับสถาบันการเงินสามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ภายในวงเงินที่สถาบันการเงินกำหนดเท่านั้น ตัวอย่างในเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันของกฎหมายนี้ได้แก่ ปัญหาเรื่องการกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย กรณีการกู้ยืมระหว่างเอกชนกฎหมายคุ้มครองผู้กู้ค่อนข้างมาก จะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ให้กู้สามารถเรียกดอกเบี้ยได้สูงสุดไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปี หากเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี บุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราและข้อกำหนดเรื่องดอกเบี้ยนั้นย่อมตกเป็นโมฆะตาม

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 แต่กรณีหากติดต่อกับขอสินเชื่อหรือกู้เงินจากสถาบันการเงินแล้วกฎหมายกลับให้ความคุ้มครองสถาบันการเงินมากกว่า ดังเช่นการให้เรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวเป็นหลักข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654

5) ปัญหาของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค มีปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ที่มีความซ้ำซ้อนกัน ไม่มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานและไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าความไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้จริง รวมทั้งไม่มีออกกฎเกณฑ์หรือมาตรการแก้ไขปัญหาทั้งที่หน่วยงานมีอำนาจหน้าที่ที่จะกระทำได้

แม้ปัจจุบันมีการทำสัญญาทางธุรกิจขึ้นมากมายหลายรูปแบบ โดยส่วนมากคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจทางการเงินมากกว่าอย่างเช่นสถาบันการเงินมักกำหนดเนื้อหาของสัญญาเอาเปรียบคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อยกว่า เพราะฉะนั้นไม่ว่าคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อยกว่านี้ จะมีความรู้ความสามารถในการเจรจาต่อรองหรือไม่ ก็ย่อมต้องตกลงยินยอมตามข้อสัญญาของคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจทางการเงินมากกว่าอยู่ดี แม้ว่าทฤษฎีทางกฎหมายในการทำสัญญาจะมีหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) โดยถือกันว่าบุคคลควรมีเสรีภาพในการทำสัญญาในทุกขั้นตอนในการทำสัญญา และเสรีภาพนั้นเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะต้องไม่ถูกแทรกแซงโดยรัฐ แต่ในการใช้เสรีภาพนั้น อัดัม สมิธ ได้ให้ความเห็นของเขาไว้ใน *The Wealth of Nations* (Adam Smith 1776)² ว่า “บุคคลทุกคนควรที่จะมีอิสระในการจัดการผลประโยชน์ของตนเองด้วยวิถีทางของตนเอง (Every man should be free to put his interest in his own way)” เป็นหน้าที่ของกฎหมายที่จะให้ความเป็นผลต่อเจตนาของคู่สัญญาและมีการจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อส่งเสริมความเจริญในทางเศรษฐกิจ ภายใต้แนวความคิดของลัทธิเสรีนิยมที่มองว่าบุคคลทุกคนมีเสรีภาพที่จะเข้าทำสัญญาเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงหมายความว่าเสรีภาพจะมีอยู่รอบเท่าที่คู่สัญญาที่มีความเท่าเทียมกันในกิจการเศรษฐกิจ (ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธ์ 2557)³ ซึ่งในการทำสัญญาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายนั้นต่างฝ่ายต่างก็มีเสรีภาพมากมายในการทำสัญญา แต่หากใช้เสรีภาพนั้นอย่างไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดใด ๆ ก็ย่อมไปกระทบหรือก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นได้ ดังนั้น จึงได้มีกฎหมายซึ่งจำกัดเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาของสัญญา

² Adam Smith. “The Wealth Of Nations”. published in 1776, Book IV, Chapter IX, p. 687.

³ ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธ์. “คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา”. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557, หน้า 289.

ของคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่า ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา

กรณีกฎหมายซึ่งจำกัดเสรีภาพตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้น เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้โดยตรง ทำให้มีการตีไปหลากหลายแนวคิดว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาไม่มีชื่อ หรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืมเงิน หรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ซึ่งการตีความที่แตกต่างกันนี้ทำให้เกิดผลทางกฎหมายที่ต่างกัน อันจะนำมาสู่ความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่นำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมาใช้ได้ ตัวอย่างเช่น คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือก็คือสถาบันการเงินนั้น มักระบุในข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีว่าเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นตามกฎหมายได้ ทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายที่เป็นผู้ใช้บริการทางการเงินอาจถูกเอารัดเอาเปรียบได้ ส่วนกรณีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 นั้นหากคู่สัญญาพบว่าข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น คู่สัญญาฝ่ายที่โดนเอารัดเอาเปรียบย่อมไม่สามารถยกขึ้นอ้างได้ เนื่องจากไม่มีอำนาจต่อรองประการหนึ่ง และเนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจศาลใช้ดุลยพินิจพิจารณาวินิจฉัยว่าข้อสัญญานี้จะมีผลบังคับเพียงใดจึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี จึงเท่ากับว่าคู่สัญญาฝ่ายที่โดนเอารัดเอาเปรียบนั้นจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้หากมิได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อวินิจฉัยดังกล่าว และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 นั้น ได้กำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ตามมาตรา 35 ทวิ ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้น เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้ ซึ่งในปัจจุบันได้มีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544 แต่เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชื่อนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายธุรกรรม ไม่ใช่แต่เฉพาะธุรกิจบัตรเครดิต และธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงธุรกรรมด้านการเงินอื่น ๆ เช่น ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกรรมการโอนเงินผ่านเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ (ATM) เป็นต้น จึงไม่สามารถแก้ปัญหาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมได้ทั้งหมด ทำให้ไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่คู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อยกว่าได้

ดังนั้น การศึกษาถึงประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงเพื่อวิเคราะห์ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมและแนวปฏิบัติตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เนื่องจากแนวปฏิบัติในบางกรณีของสถาบันการเงิน ไม่ว่าจะ

การใช้เสรีภาพในการทำสัญญาที่เกินขอบเขตหรือการอ้างถึงธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งทั้งในสัญญาและตามกฎหมาย ก็อาจมีผลกระทบต่อคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจหรือมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อย และมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมได้ การศึกษาในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวเพื่อขจัดปัญหาความไม่เป็นธรรมเพื่อให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่าได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และเพื่อเป็นการปรับปรุงให้กฎหมายมีความเท่าเทียมกันในการใช้บังคับได้เป็นการทั่วไปอย่างแท้จริง

1.2 สมมติฐานการวิจัย

เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่เปิดโอกาสให้สถาบันการเงินซึ่งมีอำนาจในทางเศรษฐกิจ สร้างเงื่อนไขอันไม่เป็นธรรมเพื่อเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายในการกำหนดข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมขึ้น แม้ในปัจจุบันมีกฎหมายซึ่งจำกัดเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาของสัญญาของคู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่าอันได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แต่กฎหมายดังกล่าวก็ยังไม่สามารถคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบจากข้อสัญญาอันไม่เป็นธรรมนี้ได้อย่างเต็มที่

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งเป็นสัญญาที่ใช้กันแพร่หลายในวงการธุรกิจไทย

1.3.2 เพื่อให้ทราบว่าปัจจุบันมีกฎหมายไทยฉบับใดบ้างที่สามารถใช้บังคับเกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

1.3.3 เพื่อให้ทราบถึงแนวปฏิบัติของสถาบันการเงินในการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

1.3.4 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

1.3.5 เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเฉพาะในรายละเอียดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อสัญญาไม่เป็นธรรม และแนวปฏิบัติของสถาบันการเงินตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีอยู่หลายฉบับซึ่งในการศึกษานี้จำเป็นต้องศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับเพื่อวิเคราะห์กับการนำมาบังคับใช้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายและให้เกิดความยุติธรรมสูงสุด ตลอดจนศึกษาหลักกฎหมายต่างประเทศและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมเฉพาะเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

เป็นแบบการวิจัยเอกสารในเชิงคุณภาพกล่าวคือ เป็นการศึกษารายละเอียดโดยค้นคว้าและวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งได้แก่ หนังสือ วารสาร จุลสารกฎหมายในประเทศและกฎหมายต่างประเทศ เอกสารที่เผยแพร่ของหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชน รวมถึงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ การสอบถามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้เข้าใจถึงความเป็นมาและความสำคัญของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงกฎหมายไทยที่ใช้บังคับกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งในปัจจุบันมีอยู่หลายฉบับนั้นไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาได้อย่างแท้จริง
- 1.6.3 ทำให้ทราบถึงแนวปฏิบัติของสถาบันการเงินในการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เนื่องจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม
- 1.6.4 ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดจากข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี
- 1.6.5 ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

บทที่ 2

แนวความคิดพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

การเบิกเงินเกินบัญชีหรือ Overdraft หรือที่เราเรียกกันทั่วไปว่า O/D เป็นรูปแบบหนึ่งของการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าของสถาบันการเงิน นอกเหนือไปจากรูปแบบของการรับซื้อลดตั๋วเงินและการให้กู้ยืมเงิน โดยปกติการกู้เบิกเงินเกินบัญชีนี้ ลูกค้าจะต้องมีการเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับสถาบันการเงินอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งในระหว่างที่ลูกค้ามีความสัมพันธ์กับสถาบันการเงินโดยมีเงินฝากหมุนเวียนเข้าออกบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอยู่ระยะเวลาหนึ่ง จนสถาบันการเงินให้ความเชื่อถือในเครดิตของลูกค้าแล้ว เมื่อลูกค้ามีความจำเป็นจะต้องใช้เงินเพื่อเป็นทุนในการดำเนินธุรกิจของตน ก็อาจทำความตกลงกับสถาบันการเงินเพื่อขอให้สถาบันการเงินจ่ายเงินตามเช็คที่ตนสั่งจ่ายเกินกว่าจำนวนเงินที่ตนฝากไว้ ตามกฎหมายแล้วสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้ไม่มีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งละพาณิชย์ดังเช่นสัญญาบัญชีเดินสะพัด แต่ก็ถือเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง

2.1 การประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินและการรับฝากเงินของธนาคารพาณิชย์

เนื่องจากปัจจุบันผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลควบคุมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเงินในประเทศคือธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ในการควบคุมและการกำหนดหลักเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำกับดูแลธุรกิจสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเบิกเงินเกินบัญชี จึงจำเป็นต้องทราบถึงธุรกิจการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแล และแนวนโยบายต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ดังนี้

2.1.1 ขอบเขตธุรกิจของสถาบันการเงิน ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ธุรกิจของสถาบันการเงินอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2557)⁴ โดยพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้ความหมายของธุรกิจสถาบันการเงินไว้ว่า หมายถึง การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจาก

⁴ ธนาคารแห่งประเทศไทย. “ธุรกิจการเงินที่ ธปท. กำกับดูแล.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Scope/Documents/scope.pdf> (เข้าถึงเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2557).

ประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์จากเงินนั้น โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตัวแลกเปลี่ยนหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงินปรีวรรต ต่างประเทศ

ซึ่งธุรกิจการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลและตรวจสอบ แบ่งเป็นธุรกิจที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแล และธุรกิจที่ธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจสอบตามที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลัง

ธุรกิจที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแล ได้แก่

(1) สถาบันการเงิน

(1.1) ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ หมายความว่า การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้และใช้ประโยชน์จากเงินนั้น โดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ ซื้อขายตัวแลกเปลี่ยนหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงินปรีวรรต ต่างประเทศ ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจประเภทธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย⁵ ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ และสาขาของธนาคารต่างประเทศ

(1.2) บริษัทเงินทุน หมายความว่า การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ซึ่งมิใช่การรับฝากเงินหรือรับเงินไว้ในบัญชีที่จะเบิกถอนโดยใช้เช็ค และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นโดยวิธีหนึ่งวิธีใด

(1.3) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ หมายความว่า การประกอบธุรกิจรับฝากเงินหรือรับเงินจากประชาชนที่จะจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้และใช้ประโยชน์จากเงินนั้น

(2) สำนักงานผู้แทน คือ สำนักงานที่ได้รับอนุญาตให้กระทำการแทนสถาบันการเงินต่างประเทศหรือสถาบันการเงินในประเทศไม่ว่าในหรือนอกประเทศไทย โดยจะรับเงินฝากหรือรับเงินจากประชาชนไม่ได้

(3) บริษัทบริหารสินทรัพย์ หมายถึง บริษัทที่ได้จดทะเบียนกับ ธปท. ตาม พระราชกำหนด บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เพื่อทำหน้าที่บริหารสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน

(4) ผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) ได้แก่ ธุรกิจบัตรเครดิต หมายถึง การให้สินเชื่อเครดิตเพื่อซื้อสินค้าและบริการ รวมถึงการเบิกเงินสดล่วงหน้า และธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้การกำกับ ธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแลธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตให้

⁵ ปัจจุบันธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยมีเพียงธนาคารไทยเครดิต เพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน) ดูรายละเอียดได้จากเว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/WebsiteFI/Pages/InstList.aspx?pit1=2> (เข้าถึงเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2557).

ประกอบธุรกิจสินเชื่อบุคคล ภายใต้การกำกับจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งธุรกิจสินเชื่อบุคคลภายใต้การกำกับ หมายถึง การให้กู้ยืม การรับซื้อ ซื้อลดหรือรับช่วงซื้อลดตัวเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใดแก่บุคคลธรรมดาโดยมิได้ระบุวัตถุประสงค์หรือ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ และไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการประกอบธุรกิจของตนเอง เช่น เงินให้กู้ยืมแก่บุคคลธรรมดาเพื่อซื้อเครื่องจักรหรือเครื่องใช้สำนักงานของบริษัทจะไม่อยู่ภายใต้สินเชื่อบุคคลภายใต้การกำกับนี้

(5) ธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2551 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 มกราคม 2552 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (ปว.58) (การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตอิเล็กทรอนิกส์) ลงวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2547 โดยธุรกิจ e-Payment ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ประกอบด้วยธุรกิจ 8 ประเภท ได้แก่ การให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Money การให้บริการเครือข่ายบัตรเครดิต การให้บริการเครือข่ายอีดีซี การให้บริการสวิตช์ซึ่งในการชำระเงิน การให้บริการหักบัญชี การให้บริการชำระดุล การให้บริการรับชำระเงินแทน การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใด หรือผ่านทางเครือข่าย

นอกจากนี้ยังมีธุรกิจการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถตรวจสอบตามที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลัง ได้แก่ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ⁶ บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545

2.1.2 ธุรกิจอื่น (ที่ได้รับอนุญาต) ของธนาคารพาณิชย์

ธุรกิจที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิมของสถาบันการเงิน ได้แก่ การรับฝากเงิน การให้สินเชื่อ การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การซื้อขายตราสารทางการเงิน นอกจากนี้ยังให้บริการเพิ่มเติมในด้านการค้าประกันเงินกู้ยืม การให้บริการเกี่ยวกับการชำระเงินและโอนเงิน และการเสนอผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อการบริหารความเสี่ยงให้แก่ลูกค้า เช่น ตราสารอนุพันธ์ด้านอัตราดอกเบี้ย และอัตรา

⁶ สถาบันการเงินของรัฐที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นภายใต้การดูแลของกระทรวงการคลัง มีวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละสถาบันฯ ในการดำเนินการตามแต่ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐเพื่อพัฒนา ส่งเสริมเศรษฐกิจและสนับสนุนการลงทุน

แลกเปลี่ยน เป็นต้น ต่อมาสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยได้มีการขยายขอบเขตธุรกิจของสถาบันการเงินมาโดยลำดับ เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการในระบบเศรษฐกิจการเงิน ตลอดจนเพื่อให้สถาบันการเงินสามารถใช้สินทรัพย์เพื่อหารายได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงได้อนุญาตธุรกิจเพิ่มเติม เช่น ธุรกิจที่ช่วยสนับสนุนพัฒนาตลาดทุน ได้แก่ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ การให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการประกันวินาศภัยและประกันชีวิต การให้บริการสถาบันการเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามขณะนี้สถาบันการเงินไม่สามารถให้บริการโดยทำหน้าที่เป็นนายหน้าซื้อขายหุ้น คำหุ้น การจัดจำหน่ายหุ้น และออกกรมธรรม์ประกันวินาศภัยและประกันชีวิต ปัจจุบันสามารถจัดกลุ่มธุรกิจที่สถาบันการเงินแห่งประเทศไทยอนุญาตให้สถาบันการเงินทำได้ 5 กลุ่ม ดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2557)⁷

- (1) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัย
- (2) ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์
- (3) ธุรกิจอนุพันธ์ทางการเงิน
- (4) ธุรกิจธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Banking)
- (5) ธุรกิจทางการเงินและธุรกิจการให้บริการอื่น

2.1.3 ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน หรือ ศคง.

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้จัดตั้ง ศคง. หรือศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2555 เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่ผู้ใช้บริการทางการเงิน ซึ่งในปัญหาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้น ถือได้ว่า ศคง. มีบทบาทอย่างมากในการให้คำปรึกษาและรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับบริการทางการเงินของสถาบันการเงินและผู้ให้บริการทางการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. และส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับบริการทางการเงินต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของ ธปท. ในการกำกับดูแลให้สถาบันการเงินให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรม อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการแข่งขันการให้บริการทางการเงินที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินมีความหลากหลายและซับซ้อนยิ่งขึ้น

⁷ ธนาคารแห่งประเทศไทย. “ขอบเขตธุรกิจของธนาคารพาณิชย์”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/OthFlsSupervision/Documents/ขอบเขตธุรกิจธนาคารพาณิชย์.pdf> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557).

ดังนั้น ผู้ใช้บริการทางการเงินในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเข้าใจบริการทางการเงินเพื่อให้สามารถเลือกใช้บริการทางการเงินที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง ลดความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากใช้บริการ รวมทั้งรู้เท่าทันการหลอกลวงทางการเงินจากกลุ่มมิจฉาชีพ เพื่อไม่ตกเป็นเหยื่อภัยทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ และนอกจากนี้ ในปัจจุบันผู้ให้บริการทางการเงินมีความคาดหวังที่จะได้รับการคุ้มครองและปกป้องสิทธิทางการเงินมากขึ้น ประกอบกับ ธปท. เองก็มีหน้าที่หรือพันธกิจที่จะต้องดูแลให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมจากการใช้บริการทางการเงินจากสถาบันการเงินภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. มากที่สุด ดังนั้น ธปท. จึงให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน ซึ่งเป็นที่มาของการก่อตั้ง ศคช. ขึ้นมา (ศูนย์คุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน 2557)⁸

ศคช. มีบทบาทหน้าที่หลัก 3 ประการ คือ

(1) ให้คำปรึกษาและรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับบริการทางการเงินของสถาบันการเงินและผู้ให้บริการทางการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. เพื่อเป็นช่องทางรับฟัง ช่วยแก้ไขปัญหาและติดตามผลให้แก่ประชาชน รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการทางการเงินที่ ธปท. ดูแล ได้แก่ ธนบัตร พันธบัตร และกฎระเบียบธุรกรรมเงินตราต่างประเทศ

(2) ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับบริการทางการเงิน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เบื้องต้นทางการเงินอย่างเพียงพอที่จะดูแลตัวเองได้ เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รู้จักวางแผนการเงินสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทันกลวิธีการให้บริการทางการเงิน รวมทั้งการหลอกลวงทางการเงินจากกลุ่มมิจฉาชีพในหลากหลายรูปแบบ โดยดำเนินการผ่านสื่อความรู้และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

(3) ส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของ ธปท. ในการกำกับดูแลให้สถาบันการเงินให้บริการแก่ลูกค้าอย่างเป็นธรรม โดยการส่งผ่านข้อมูลปัญหา ข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายตรวจสอบและกำกับดูแลสถาบันการเงินให้ดำเนินการอย่างถูกต้องและคำนึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ใช้บริการทางการเงินต่อไป

ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการเงินในหลายประเภท ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) และธุรกิจอื่น (ที่ได้รับอนุญาต) ของธนาคารพาณิชย์ เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ ธุรกิจอนุพันธ์ทางการเงิน ซึ่งธุรกิจเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี นอกจากนี้ยังมี

⁸ ศูนย์คุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน. “รู้จักศูนย์คุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.1213.or.th/th/aboutfcc/Pages/aboutfcc.aspx> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557).

ธุรกิจธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Banking)⁹ ธุรกิจทางการเงินและธุรกิจการให้บริการอื่น¹⁰ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน หรือ ศคช. ซึ่ง ศคช. มีความเกี่ยวข้องกับสินเชื่อทุกประเภทของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีด้วย ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้ง ศคช. เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่ผู้ใช้บริการทางการเงิน

2.1.4 การรับฝากเงินของสถาบันการเงิน

“ผลิตภัณฑ์เงินฝาก” หรือ “เงินฝาก” ซึ่งเป็นสินค้าที่สถาบันการเงินเสนอขายให้กับประชาชนเพื่อระดมเงินทุนจากผู้ที่มีเงินออม โดยสถาบันการเงินจะจ่ายดอกเบี้ยให้กับผู้ฝากเป็นผลตอบแทน เงินฝากแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ได้แก่ เงินฝากออมทรัพย์ (Saving Deposit) เงินฝากประจำ (Fixed Deposit) และเงินฝากกระแสรายวัน (Current Deposit) ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามแต่ประเภทของบัญชีเงินฝากสถาบันการเงิน (ประกอบ สุวรรณใน 2558)¹¹

2.1.4.1 ประเภทของบัญชีเงินฝากธนาคาร

เงินรับฝากที่ธนาคารรับฝากจากประชาชนทั่วไป แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ตามลักษณะของระยะเวลาของการฝากได้เป็น 3 ประเภท (สุวัชชัย มนัสการวิทยา 2556)¹² คือ

⁹ การประกอบธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับการให้บริการทำธุรกรรมทางการเงินต่างๆ ผ่านอุปกรณ์หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือ อินเทอร์เน็ต มีการให้บริการเช่น การฝากเงิน ถอนเงิน โอนเงิน หรือ สอบถามยอดเงิน เป็นต้น โดยในอนาคตการให้บริการของธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ยังสามารถพัฒนาได้อีกเรื่อยๆ เพื่อรองรับความต้องการในการใช้บริการของผู้ใช้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ทำให้เกิดความรวดเร็วและสะดวกสบายในการทำธุรกรรมมากขึ้นและประหยัดทรัพยากร

¹⁰ ธุรกิจทางการเงินและธุรกิจการให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เช่น การให้เช่าซื้อและการให้เช่าแบบลีสซิ่ง (Hire-purchase and Leasing) สัญญาซื้อขายล่วงหน้า เป็นต้น

¹¹ ประกอบ สุวรรณใน. “ผลิตภัณฑ์เงินฝาก : ข้อคิดก่อนซื้อ”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/datacenter/doc_download/financial_danger3.pdf , (เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2558).

¹² สุวัชชัย มนัสการวิทยา. “ธนาคารพาณิชย์” ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. เล่มที่ 13. เรื่องที่ 11 ธนาคาร. วันที่ 26 พฤศจิกายน 2556 [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=13&chap=11&page=t13-11-infodetail03.html> , (เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2558).

(1) เงินฝากออมทรัพย์หรือเงินฝากสะสมทรัพย์หรือเงินฝากเผื่อเรียก (Savings Deposit) เงินฝากประเภทนี้เป็นเงินฝากที่สนับสนุนการออมของผู้ออมรายย่อย ธนาคารจะไม่กำหนดจำนวนเงินขั้นต่ำที่จะรับฝากแต่ละครั้ง หรือกำหนดไว้ต่ำมาก จึงเป็นบัญชีที่ผู้ออมอาจนำเงินฝากไว้แม้ว่าจะเป็นเงินจำนวนเล็กน้อย บัญชีเงินฝากประเภทนี้มีความคล่องตัวสูงเหมาะสำหรับการบริหารจัดการเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่ได้มีความซับซ้อนมากนัก บัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์ไม่มีกำหนดเวลาของการรับฝากเหมือนเงินฝากประจำ สถาบันการเงินให้ดอกเบี้ยสำหรับเงินที่ฝากค้างไว้ แม้ว่าดอกเบี้ยจะต่ำกว่าเงินฝากประจำ แต่เงินฝากประเภทออมทรัพย์ให้ความสะดวกในการถอนเงินมากกว่า ผู้ฝากสามารถถอนเงินออกจากบัญชีเมื่อไหร่ก็ได้ ผู้ฝากจะได้รับสมุดเงินฝากหรือสมุดคู่ฝาก (Pass Book) เป็นหลักฐานและใช้สำหรับติดต่อฝากถอนเงิน โดยสามารถออกบัตรเดบิตหรือใช้ร่วมกับบัตรเดบิตได้ แต่ไม่สามารถสั่งจ่ายเช็คได้ สถาบันการเงินจะจ่ายดอกเบี้ยให้ปีละ 2 ครั้ง ในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สูงมากนัก เงินฝากออมทรัพย์เหมาะกับบุคคลที่ต้องการออมเงินและความสะดวกคล่องตัวในการฝากถอนเงินโดยไม่เน้นผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยที่จะได้รับ

(2) เงินฝากประจำ (Fixed Deposit) เป็นเงินฝากที่ผู้ฝากจะกำหนดระยะเวลาของการฝากไว้ เช่น เป็นเงินฝากระยะ 6 เดือน 1 ปี หรือ 2 ปี เป็นต้น ปกติสถาบันการเงินจะกำหนดจำนวนเงินขั้นต่ำที่สถาบันการเงินจะรับฝากสำหรับการฝากแต่ละครั้ง เงินฝากประเภทนี้จะได้รับดอกเบี้ยสูงกว่าเงินฝากประเภทอื่น เพราะเงินฝากที่มีระยะเวลาดำหนดแน่นอนและมีระยะเวลานานเป็นเงินที่สถาบันการเงินจะนำไปหาผลประโยชน์ได้สะดวกกว่าเงินฝากประเภทอื่น ไม่ต้องเผื่อเงินสำรองไว้เพื่อถอนมากเท่ากับเงินฝากประเภทอื่น การถอนเงินฝากประเภทนี้กับธนาคารในเมืองไทยนั้น ผู้ฝากอาจถอนได้เมื่อต้องการ ไม่มีการกำหนดว่าให้ผู้ฝากแจ้งล่วงหน้า แต่เมื่อผู้ฝากขอถอนเงินก่อนที่เงินฝากนั้นจะถึงกำหนดตามที่ตกลงทำสัญญาไว้กับธนาคารเมื่อแรกฝาก ธนาคารจะหักลดดอกเบี้ยลงจากที่ได้ตกลงไว้เดิม

ลักษณะเฉพาะของบัญชีเงินฝากประจำ เป็นบัญชีเงินฝากเพื่อการออมเงิน เหมาะกับบุคคลที่มีแผนการใช้เงินที่แน่นอน และไม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินส่วนนี้ในระยะเวลานั้นใกล้เคียงและเหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการออมเงินตามระยะเวลาที่ต้องการซึ่งผู้ฝากสามารถเลือกระยะเวลาที่ต้องการฝากได้ภายใต้เงื่อนไขที่ธนาคารกำหนด สำหรับอัตราดอกเบี้ยของบัญชีเงินฝากประเภทนี้ ผู้ฝากจะได้รับดอกเบี้ยสูงกว่าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ในอัตราที่แน่นอน และสามารถใช้เป็นหลักประกันการขอสินเชื่อหรือค้ำประกันกับธนาคารได้ ในส่วนของการฝากและถอนเงินมี 2 ประเภท คือ (1) บัญชีเงินฝากประจำประเภทที่ฝากเงินจำนวนหนึ่งทิ้งไว้ในบัญชีตามระยะเวลาที่ต้องการ เช่น 3 เดือน หรือ 6 เดือน และ (2) บัญชีประเภทที่ต้องนำฝากเงินในจำนวนเท่าๆ กันทุกเดือน ติดต่อกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง เช่น 24 เดือน หรือ 48 เดือน บัญชีประเภทนี้ไม่สามารถออกบัตรเดบิตหรือใช้ร่วมกับบัตรเดบิตได้ และไม่สามารถสั่งจ่ายเช็คได้

(3) เงินฝากกระแสรายวัน (Current Deposit) เงินฝากประเภทนี้เป็นเงินฝากที่ผู้ฝากจะโอนจ่ายเงินในบัญชีของตนให้กับผู้อื่นได้ด้วยการเขียนเช็คสั่งจ่าย สถาบันการเงินจะโอนเงินจำนวนเท่ากับที่ผู้สั่งจ่าย (ผู้เป็นเจ้าของบัญชี) ระบุไว้บนเช็ค ให้กับผู้ที่นำเช็คมาขึ้นเงินหรือจ่ายให้กับธนาคารอื่นที่ส่งเช็คฉบับนั้นมาเรียกเก็บ ปกติธนาคารจะไม่ให้ดอกเบี้ยสำหรับเงินฝากประเภทนี้ เพราะถือว่าบัญชีนี้ให้ประโยชน์ทางอ้อมที่ไม่เป็นตัวเงินกับผู้ฝาก คือ ทำให้ผู้ฝากได้รับความสะดวกในการใช้จ่ายเงินโดยเขียนเช็คสั่งจ่ายแทนการเบิกเงินสดจากธนาคาร

ลักษณะเฉพาะของบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน เป็นบัญชีเงินฝากสำหรับการบริหารจัดการการเงินในชีวิตประจำวันหรือผู้ที่ทำธุรกิจด้วยเช็คซึ่งมีวงเงินไม่จำกัดเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในทุกธุรกิจ เหมาะกับใช้เป็นบัญชีที่มีเงินหมุนเวียนตลอด เช่นบัญชีที่ใช้ทำธุรกิจ โดยบัญชีประเภทนี้ธนาคารมักไม่จ่ายดอกเบี้ย ในส่วนของการฝากและถอนเงินนั้นเจ้าของบัญชีสามารถฝากและถอนเงินได้ตลอดเวลา และเจ้าของบัญชีสามารถออกเช็คได้และสามารถใช้ร่วมกับบัตรเครดิตได้

เมื่อได้ทราบถึงประเภทของบัญชีเงินฝากแต่ละประเภทแล้ว ซึ่งได้แก่ เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากกระแสรายวัน จึงมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีว่า สัญญาเบิกเงินเกินบัญชื่อนั้นจะเกี่ยวข้องกับบัญชีเงินฝากประเภทใดบ้าง เพราะความเข้าใจของคนทั่วไปที่ใช้บริการ มักเข้าใจว่าการเบิกเงินเกินบัญชีมีได้แต่บัญชีเงินฝากกระแสรายวันเท่านั้น ซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้จะได้กล่าวถึงในตอนต่อไปในบทที่ 4

2.1.4.2 แนวทางการกำกับดูแลของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย (ธปท.) ด้านสินเชื่อ

เนื่องจากสินเชื่อแต่ละประเภทมีลักษณะและความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ธปท. จึงได้ออกนโยบายเพื่อกำกับดูแลการทำธุรกรรมบางประเภทของสถาบันการเงินเป็นการเฉพาะ ในกรณีการเบิกเงินเกินบัญชีก็เช่นเดียวกัน ธปท. ได้ออกกฎเกณฑ์การกำกับดูแล โดยการกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี ซึ่งสรุปได้ดังนี้

การกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี โดย ธปท. ให้เหตุผลในการกำกับดูแลสินเชื่อประเภทนี้ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2528 ปรากฏว่าการให้กู้ยืมเงินของสถาบันการเงินแก่ลูกค้าเท่าที่ถือปฏิบัติมาเป็นการให้กู้ยืมเงินในรูปสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นส่วนใหญ่ การให้กู้ยืมเงินในลักษณะดังกล่าว อาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการบริหารเงินทุนได้มาก โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งเงินทุนอาจจะมีการเคลื่อนย้ายได้รวดเร็วกว่าที่แล้มา และเป็นเหตุให้สถาบันการเงินต้องดำรงสภาพคล่องไว้สูงเกินกว่าความจำเป็น อันอาจจะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนรวม ธปท. เห็นว่าวงเงินเบิกเกินบัญชีไม่สมควรจะกำหนดให้สูงจนเกินไป แต่ควรให้สินเชื่อในลักษณะอื่นแทน จึงให้สถาบันการเงินปรับปรุงวิธีการให้สินเชื่อเสียใหม่ โดยให้สถาบันการเงินให้กู้ยืมในรูปเบิกเกินบัญชีแก่

บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ไม่เกิน 50 ล้านบาท ส่วนที่สูงกว่าวงเงินดังกล่าวให้ให้เป็นสินเชื่อในรูปแบบอื่น เช่น การให้กู้ยืมด้วยการทำสัญญากู้ยืม ซื้อหรือซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงิน เป็นต้น ส่วนสัญญาที่ได้ทำไว้ก่อนมีประกาศฉบับนี้ให้ดำเนินการลดวงเงินเบิกเกินบัญชีให้คงเหลือไม่เกิน 50 ล้านบาทภายใน 1 ปี ทั้งนี้ ให้เป็นที่เข้าใจว่า แม้จะจำกัดวงเงินเบิกเกินบัญชีดังกล่าวข้างต้นแล้ว สถาบันการเงินควรจะให้สินเชื่อในลักษณะอื่นแทน เพื่อที่วงเงินสินเชื่อทั้งหมดที่แต่ละรายจะได้รับไป จะยังคงเป็นไปตามควรแก่กรณี เช่น เดิม ส่วนในกรณีวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท สถาบันการเงินควรจะกระจายวิธีการให้สินเชื่อในรูปแบบอื่นให้มากขึ้นด้วย¹³

สถาบันการเงินให้กู้ยืมในรูปแบบเบิกเกินบัญชีแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ไม่เกิน 30 ล้านบาท¹⁴ ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

1) เป็นการโอนเงินระหว่างประเทศที่อาจมีความล่าช้าจากการหักบัญชี หรือ มีความแตกต่างของเวลาระหว่างประเทศ¹⁵

2) เป็นการหักบัญชีเช็คด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Cheque Clearing System: ECS)¹⁶

3) สำหรับสถาบันการเงินที่ให้บริการด้านการชำระราคา (Settlement Bank) ที่ต้องพิจารณาให้วงเงินเบิกเกินบัญชีที่เกินกว่าที่ ธปท. กำหนด ในระหว่างวัน หรือในระหว่างช่วงเวลาการชำระราคาของบริษัทที่ประกอบธุรกิจประเภทตัวแทน ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า¹⁷

แต่เดิม ธปท. กำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชีที่สถาบันการเงินสามารถให้แก่ลูกค้าได้รายละไม่เกิน 50 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2528 และลดลงเป็นไม่เกิน 30 ล้านบาทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ตามข้อเสนอของสถาบันการเงินเพื่อลดความจำเป็นของสถาบันการเงินในการสำรองเงินสดเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีข้อเรียกร้องจากสถาบันการเงินให้มีการผ่อนผันข้อกำหนด

¹³ หนังสือเวียนของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี เลขที่ ธปท.ณว.(ว) 159/2528 วันที่ออกหนังสือเวียน 8 กุมภาพันธ์ 2528

¹⁴ หนังสือเวียนของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี เลขที่ ธปท.ณว.(ว) 440/2533 วันที่ออกหนังสือเวียน 16 มีนาคม 2533

¹⁵ หนังสือเวียนของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี เลขที่ ธปท.งก.(ว) 2195/2537 วันที่ออกหนังสือเวียน 21 พฤศจิกายน 2537

¹⁶ หนังสือเวียนของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี เลขที่ ธปท.งก.(ว) 2136/2539 วันที่ออกหนังสือเวียน 13 สิงหาคม 2539

¹⁷ หนังสือเวียนของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี เลขที่ ธปท.ฝนส.(21) ว.556/2549 วันที่ออกหนังสือเวียน 24 เมษายน 2549

ข้างต้นเพื่อให้ดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินคล่องตัวขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อลูกค้า ซึ่ง ธปท. เห็นว่าสถาบันการเงินมีวิธีการบริหารจัดการวงเงินดังกล่าวให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมได้เองอยู่แล้ว ธปท. จึงเห็นควรยกเลิกการกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชีที่สามารถให้แก่ลูกค้าได้¹⁸

ดังนั้น ปัจจุบัน ธปท. จึงไม่มีนโยบายกำกับด้านสินเชื่อแก่วงเงินเบิกเกินบัญชีของสถาบันการเงิน

2.1.5 แนวทางการปฏิบัติของสถาบันการเงินเกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ย

เมื่อลูกค้ามาขอทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคาร จะพบว่าในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้มีเรื่องของดอกเบี้ยธนาคารซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันหลายประเภทอยู่ด้วย ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินในปัจจุบันด้วย ดังนี้

2.1.5.1 ประเภทของอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน

อัตราดอกเบี้ย หมายถึงผลตอบแทนหรือจำนวนเงินที่ผู้กู้ต้องจ่ายชำระให้แก่ผู้ให้กู้โดยสัญญาว่าจะชำระคืนเต็มมูลค่าในวันที่ครบกำหนดในอนาคตตามที่ตกลงกันไว้ ซึ่งแบ่งได้เป็นหลายประเภท ดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2553)¹⁹

1) อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมระหว่างสถาบันการเงิน (Interbank Rate) เป็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมในตลาดเงินระยะสั้น เพื่อใช้ในการปรับสภาพคล่องของสถาบันการเงินโดยธุรกรรมอาจจะอยู่ในรูปการกู้ยืมแบบจ่ายคืนเมื่อทวงถาม (at call) หรือเป็นการกู้ยืมแบบมีกำหนดระยะเวลา (term) ตั้งแต่ 1 วัน ถึง 6 เดือน ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 50-70 เป็นการกู้ยืมระยะ 1 วัน (Overnight) รองลงมาเป็นการกู้ยืมแบบจ่ายคืนเมื่อทวงถาม (at call)

อนึ่ง ถ้าเป็นการกู้ยืมในตลาดระหว่างสถาบันการเงินด้วยกันจะเรียกว่า Interfinance และอัตราดอกเบี้ยที่ใช้เรียกว่า Interfinance Rate

2) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (Lending Rate) :

¹⁸ หนังสือเวียนของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชี เลขที่ ธปท.ผนส. (21)ว.712/2551 วันที่ออกหนังสือเวียน 21 เมษายน 2551

¹⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. “คำอธิบายข้อมูลอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงิน(2521-2547)”. ปรับปรุงล่าสุดเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2553. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=222&language=th>. (เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2557)

2.1) อัตราดอกเบี้ย MLR (Minimum Lending Rate) หรือ (Minimum Loan Rate) หมายถึงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้แบบมีระยะเวลาที่สถาบันการเงินเรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี

2.2) อัตราดอกเบี้ย MOR (Minimum Overdraft Rate) หมายถึงอัตราดอกเบี้ยประเภทเบิกเกินบัญชีที่สถาบันการเงินเรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี

2.3) อัตราดอกเบี้ย MRR (Minimum Retail Rate) หมายถึงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ธนาคารเรียกเก็บจากลูกค้ารายย่อยชั้นดี (บัณฑิต นิฉถาวร 2536)²⁰ ทั้งนี้ใช้โยงเข้ากับอัตราดอกเบี้ย MLR เพื่อให้สามารถสะท้อนระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกันระหว่างลูกค้ารายใหญ่กับลูกค้ารายย่อยได้ โดยบวกส่วนต่างสูงสุดที่สถาบันการเงินประกาศไม่เกินร้อยละ 4 ต่อปี ทั้งนี้ สถาบันการเงินแห่งประเทศไทยได้มีหนังสือเวียนลงวันที่ 10 สิงหาคม 2544 ยกเลิกการกำหนดส่วนต่างไม่เกินร้อยละ 4 ต่อปี เพื่อให้มีความเสมอภาคในการแข่งขันเสนอบริการสินเชื่อ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น

3) อัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (Reference Rate) เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศทุกวันศุกร์เพื่อใช้ในการอ้างอิงสำหรับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารไทยในสัปดาห์ถัดไป ประกอบด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากระยะเวลา 3 เดือน 6 เดือน และ 12 เดือน

อัตราดอกเบี้ยอ้างอิงจะคำนวณมาจากอัตราดอกเบี้ยล่าสุดเฉลี่ยของธนาคาร 5 ธนาคารได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศยกเลิกอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงโดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2547 เพื่อให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากลอยตัวอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ผู้ฝากเงินได้รับผลตอบแทนอย่างเต็มที่

4) อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมในตลาดซื้อคืนพันธบัตร (Repurchase Rate) เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในการกู้ยืมโดยการซื้อขายพันธบัตรที่มีสัญญาซื้อคืนหรือขายคืนพันธบัตรที่ใช้เป็นหลักทรัพย์วางประกัน ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย และพันธบัตรรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกันเงินต้นและดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิกในตลาดซื้อคืนพันธบัตรโดย ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นนายทะเบียนและตัวแทนการรับจ่ายเงินซึ่งถือว่าเป็นคู่สัญญาโดยตรงกับผู้ซื้อและผู้ขายโดยระยะเวลาการกู้ยืมจะเป็น 1 วัน 7 วัน 14 วัน 1 เดือน 2 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือน ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้อัตราดอกเบี้ยตลาดซื้อคืนระยะ 1 วัน เป็นอัตราดอกเบี้ยนโยบายในการส่งสัญญาณการดำเนินนโยบายทางการเงินภายใต้กรอบ Inflation

²⁰

บัณฑิต นิฉถาวร. “ทำไมถึงต้อง MRR”. ใน ซีพีพรเศรษฐกิจ, พฤศจิกายน – ธันวาคม (2536), หน้า 29-30.

5) อัตราดอกเบี้ยมาตรฐาน (Bank Rate) เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารกลางเรียกเก็บจากธนาคารที่กู้ยืมในวงเงินที่กำหนดจากฐานเงินฝากของธนาคารแต่ละแห่ง โดยการให้กู้ยืมนี้ถือว่าเป็นแหล่งกู้ยืมแหล่งสุดท้าย (Lender of last resource) เมื่อมีความจำเป็นภายในระยะเวลาสั้นอย่างมากไม่เกิน 7 วัน ทั้งนี้ เพื่อรองรับความผันผวนของความต้องการใช้เงินในตลาดเงินเป็นสำคัญ หรือจากการเบิกถอนเงินฝากของประชาชนในภาวะผิดปกติโดยจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับระบบการชำระเงิน เป็นต้น หลักประกันที่ใช้ในการกู้ยืมเงินนี้ส่วนมากจะเป็นหลักทรัพย์รัฐบาล เช่น พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย และพันธบัตรกองทุนเพื่อการฟื้นฟูฯ ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศยกเลิกอัตราดอกเบี้ยมาตรฐาน เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2544 และให้ใช้อัตราค่าตอบแทนในการซื้อขายพันธบัตรกับสถาบันการเงินเพื่อปรับสภาพคล่องสิ้นวัน หรือ End-of-day Liquidity Rate แทน โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 เป็นต้นไป

6) อัตราค่าตอบแทนในการซื้อขายพันธบัตรกับธนาคารเพื่อปรับสภาพคล่องสิ้นวัน (End-of-day Liquidity Rate) เป็นอัตราค่าตอบแทนที่ ธนาคารแห่งประเทศไทยเรียกเก็บจากธนาคารในการซื้อขายพันธบัตรกับสถาบันการเงินเพื่อปรับสภาพคล่องสิ้นวันโดยมีข้อสัญญาว่าผู้ขายจะซื้อคืน ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะคิดค่าตอบแทนดังกล่าวในอัตราดอกเบี้ยนโยบายบวกส่วนต่าง (Margin) ร้อยละ 1.5 ต่อปี และต่อมาเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2550 ได้แยกรายการ End-of-day Liquidity Rate ออกเป็น Lending Facility และ Borrowing Facility

อัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินครอบคลุมอัตราดอกเบี้ยในประเทศ ซึ่งได้แก่ อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมระหว่างธนาคาร อัตราดอกเบี้ยในตลาดซื้อคืนพันธบัตร อัตราดอกเบี้ยในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า อัตราค่าตอบแทนในการซื้อขายพันธบัตรเพื่อปรับสภาพคล่องสิ้นวัน อัตราดอกเบี้ยพันธบัตร และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของธนาคาร รวมทั้งอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศที่สำคัญได้แก่ อัตราดอกเบี้ยของประเทศสหรัฐฯ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระหว่างธนาคารในตลาดลอนดอน และตลาดสิงคโปร์

ข้อมูลอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินเป็นอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจัดเก็บรวบรวมจากธุรกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดเงินแต่ละวันแล้วถัวเฉลี่ยเป็นรายเดือน ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินเป็นอัตราดอกเบี้ย ณ วันสิ้นเดือนที่ธนาคารแต่ละแห่งประกาศกำหนด โดยข้อมูลของธนาคารจะแสดงค่าสูงสุดและต่ำสุดของ 5 สถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงศรีอยุธยา

2.1.5.2 ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

ในเรื่องการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น แต่เดิมคือตั้งแต่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2474 ใช้หลักว่าหากมีการกู้ยืมเงินกันแล้วมีการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ก็ให้ลดลงเหลือร้อยละ 15 ต่อปี เช่น ถ้าคู่สัญญาตกลงกันว่าการกู้ยืมเงินคิดดอกเบี้ยร้อยละ 22 ต่อปี ดังนั้นผลตามกฎหมายคือ ในส่วนของดอกเบี้ยให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มาตรา 654²¹

แต่ต่อมาได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 กำหนดหลักเรื่องการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 3 ว่า

มาตรา 3 “บุคคลใด

(ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือ

(ข) เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่เกินกว่าอัตราที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย บังอาจกำหนดข้อความอันไม่จริงในเรื่องจำนวนเงินกูหรืออื่น ๆ ไวในหนังสือสัญญาหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ หรือ

(ค) นอกจากดอกเบี้ย ยังบังอาจกำหนดจะเอาหรือรับเอาการอื่นเป็นเงินหรือสิ่งของ หรือโดยวิธีเพิกถอนหนี้ หรืออื่น ๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืม ท่านว่าบุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ดังนั้น หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 แล้ว ทำให้ผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการดังกล่าวของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มาตรา 654 ไป กล่าวคือ หากมีข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด นั่นคือเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ให้ถือว่าเป็นข้อตกลงที่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพราะถือว่ากฎหมายดังกล่าว เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน และย่อมมีผลให้ข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะไม่มีผลบังคับได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 โดยในส่วนของดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะทั้งหมด ไม่ใช่โมฆะเฉพาะส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีเท่านั้น แต่ในส่วนของเงินต้นยังคงใช้ได้ นอกจากนั้นผู้ให้กู้ยืมยังอาจได้รับโทษทางอาญาอีกด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุที่ว่าพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 เป็นกฎหมายที่มีสภาพบังคับทางอาญานั้นเอง

²¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี

อนึ่ง พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 นั้น ใช้เฉพาะการกู้ยืมเงินตราเท่านั้น ไม่ใช้กับการยืมทรัพย์ประเภทอื่น ดังนั้นการยืมทรัพย์ประเภทอื่นแม้คำนวณแล้วผลประโยชน์ตอบแทนจะสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ก็บังคับใช้ไม่ได้²²

การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) ในส่วนของดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งหมด แต่เงินต้นยังคงสมบูรณ์อยู่ โดยผู้ให้กู้สามารถฟ้องร้องให้ชำระเงินต้นได้ โดยไม่ถือว่านิติกรรมการกู้ยืมนั้นตกเป็นโมฆะทั้งหมด เนื่องจากถือว่าคู่สัญญาไม่เจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะ คือเงินต้นนั้นแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะคือดอกเบี้ยนั่นเอง ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้น แยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้”

2) กรณีมีการคิดดอกเบี้ยล่วงหน้า การคิดดอกเบี้ยล่วงหน้าคือการนำดอกเบี้ยที่คำนวณได้ไปรวมกับจำนวนเงินต้นที่กู้จริง ได้เท่าไรแล้วจึงเขียนสัญญากู้ตามจำนวนเงินต้นที่รวมดอกเบี้ยดังกล่าวไว้แล้ว การคิดดอกเบี้ยในลักษณะนี้ถ้าคำนวณแล้วในส่วนของดอกเบี้ยถ้าไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดถือว่าไม่ขัดต่อกฎหมาย บังคับใช้ได้ทั้งในส่วนของเงินต้นและดอกเบี้ย²³ แต่ถ้าคำนวณแล้วในส่วนของดอกเบี้ยถ้าเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นถือว่าขัดต่อกฎหมาย ผลก็คือ ถือว่าจำนวนเงินในส่วนที่เป็นดอกเบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะ แม้ลูกหนี้จะให้การยอมรับชำระหนี้เงินจำนวนนี้ก็บังคับให้ไม่ได้²⁴ แต่ในส่วนของเงินต้นตามจำนวนที่กู้จริงยังคงสมบูรณ์ และสามารถนำสัญญากู้มาใช้เป็นหลักฐานแห่ง

²² คำพิพากษาฎีกาที่ 1050/2512 ยืมข้าวเปลือกตกลงให้ดอกเบี้ยเป็นข้าวเปลือกในอัตรา 1 ถึง ต่อข้าวเปลือกที่ยืม 2 ถึง ไม่ใช่ดอกเบี้ยตามความหมายของกฎหมาย เพราะผลประโยชน์เป็นดอกเบี้ยจะเกิดขึ้นได้จากหนี้เงินเท่านั้น เมื่อตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนในการยืมข้าวเปลือกกันไว้อย่างไร ผู้ยืมจะต้องชำระตามข้อตกลงนั้น

²³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2509 จำเลยยอมชำระดอกเบี้ยล่วงหน้าแก่โจทก์ ถ้าเป็นดอกเบี้ยที่ไม่เกินอัตราตามกฎหมาย โจทก์ก็ย่อมเรียกร้องเอาได้ เพราะข้อตกลงนี้ไม่ขัดต่อกฎหมาย ถ้าเกินอัตราตามกฎหมาย ข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น

²⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 5781/2533 โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ตามสัญญากู้จำนวน 84,000 บาท แต่โจทก์นำสืบรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นหนี้จำนวนดังกล่าว เมื่อจำเลยให้การว่าเป็นหนี้โจทก์จำนวน 33,000 บาทโดยได้ความว่าเป็นหนี้เงิน 10,000 บาท ส่วนที่เหลือเป็นดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือน ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระต้นเงินจำนวน 10,000 บาท ส่วนเงินอีก 23,000 บาท เป็นดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด จึงตกเป็นโมฆะ แม้จำเลยจะให้การยอมรับชำระหนี้เงินจำนวนนี้ก็บังคับให้ไม่ได้

การกู้ยืมเงินได้ โดยมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับแต่วันฟ้องหรือวันที่ผัดนัดจนกว่าลูกหนี้จะชำระเสร็จ²⁵

3) สิทธิของผู้กู้ในการฟ้องร้องคดีกรณีมีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

3.1) สิทธิในทางอาญาเพื่อขอให้ศาลลงโทษผู้ให้กู้ในคดีอาญาไม่ถือว่าผู้กู้เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ทั้งนี้เพราะถือว่าผู้กู้นั้นมีส่วนในการกระทำความผิดด้วย ดังนั้นผู้กู้จึงไม่มีอำนาจร้องทุกข์ เพื่อขอให้ศาลลงโทษผู้ให้กู้ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ได้

3.2) สิทธิในทางแพ่งเพื่อขอให้ศาลเรียกคืนหรือให้นำดอกเบี้ยที่ชำระเกินไปมาหักออกจากต้นเงิน เมื่อผู้กู้ได้ชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไปแล้ว ดังนั้นผู้กู้จะเรียกคืนหรือจะขอให้นำดอกเบี้ยที่ชำระไปแล้วมาหักออกจากเงินต้นไม่ได้ ทั้งนี้เพราะถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ หรือจะนำดอกเบี้ยที่เป็นโมฆะไปแล้วมาแปลงเป็นหนี้เงินกู้ยืมใหม่ก็ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 507/2507) ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 และ มาตรา 411²⁶

4) ผู้ให้กู้มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยกรณีผัดนัดชำระหนี้ในต้นเงิน การกู้ยืมที่มีข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด นั่นคือเกินร้อยละ 15 ต่อปีนั้น ในส่วนของข้อตกลงที่เป็นดอกเบี้ยเท่านั้นที่เป็นโมฆะ และทำให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยจากผู้กู้นับแต่วันกู้ แต่ผู้ให้กู้อย่างคงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในเงินต้นที่เป็นหนี้กันอยู่จากผู้กู้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันผัดนัด ตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง หากไม่ปรากฏว่าผัดนัดวันใดให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้อง แต่ถ้าไม่ผัดนัดเลย ผู้ให้กู้ก็เรียกดอกเบี้ยตามมาตรา 224 ไม่ได้²⁷

²⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 816/2518 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินไป 4,420 บาท ตามสัญญากู้ ข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไปเพียง 2,000 บาท จำเลยชำระแล้ว 1,000 บาท สวนอีก 2,420 บาทเป็นดอกเบี้ยล่วงหน้า โจทก์เรียกเกินอัตราและคิดทบต้นโดยมิได้มีการตกลงเป็นหนังสือ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และมาตรา 655 ดอกเบี้ยดังกล่าวจึงเป็นหนี้ที่ไม่สมบูรณ์ตกเป็นโมฆะ ส่วนหนี้เงินต้นที่ค้างชำระ 1,000 บาทนั้นยังคงสมบูรณ์อยู่ สัญญาไม่ตกเป็นโมฆะทั้งฉบับ ในส่วนที่สมบูรณ์โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับได้และมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีนับแต่วันฟ้องจนกว่าจำเลยจะชำระเงินเสร็จ

²⁶ มาตรา 407 บุคคลใดได้กระทำการอื่นใดตามอำเภอใจเหมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ ท่านว่าบุคคลนั้นหาสิทธิที่จะได้รับคืนทรัพย์ไม่

มาตรา 411 บุคคลใดได้กระทำการเพื่อชำระหนี้ เป็นการอันฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ท่านว่าบุคคลนั้นหาอาจจะเรียกร้องคืนทรัพย์ได้ไม่

²⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 3408/2537 โจทก์ฟ้องเรียกดอกเบี้ยที่จำเลยค้างชำระเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดและฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ข้อกำหนดอัตราดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ โจทก์ไม่มีสิทธิ

อนึ่ง บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาไม่อาจตกลงยกเว้นเป็นอย่างอื่นได้²⁸ และศาลย่อมมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้²⁹

ปัญหาต่อมาคือ การห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 นั้น กรณีนี้ไม่ใช่บังคับกับผู้ให้กู้ที่เป็นสถาบันการเงินซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523

สถาบันการเงิน³⁰ หมายถึง ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ตามกฎหมายว่าด้วย

เรียกดอกเบี้ยจำนวนนั้น และเมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ผิดนัดชำระหนี้ต้นเงินกู้อันเป็นเหตุให้โจทก์เรียกดอกเบี้ยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีด้วย

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 419/2532 บทบัญญัติของกฎหมายเรื่องการเรียกดอกเบี้ย เกินอัตรา หรือการคิดดอกเบี้ย ทบตันเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน คู่กรณีจะทำความตกลง ยกเว้นหาได้ไม่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีข้อหนึ่งมีข้อความว่า "ลูกค้าขอให้สัญญาว่าเมื่อมีการหักทอนบัญชีเดินสะพัด และสถาบันการเงินได้ เรียกร้องให้ลูกค้าชำระหนี้แล้ว ลูกค้าก็ยังคงยอมรับชำระดอกเบี้ย ทบตันตาม จำนวนที่ปรากฏในบัญชีเดินสะพัดจนกว่าจะชำระเสร็จให้แก่สถาบันการเงิน... และขอสละสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ในเรื่องการคิดดอกเบี้ย ทบตันนับแต่วันผิดนัดขึ้นเป็นข้อต่อสู้สถาบันการเงินด้วย" เป็นข้อสัญญาที่ตกลง ยกเว้นบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงตก เป็นโมฆะไม่มีผลใช้ บังคับ ดังนั้น เมื่อหักทอนบัญชีและเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดกันแล้ว หากยังมีหนี้ต่อกันสถาบันการเงินโจทก์คงมีสิทธิเรียกร้องเพียงดอกเบี้ย ธรรมดาตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 224 สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีข้อความว่า การเบิกเกินบัญชีจะมากหรือน้อยกว่าจำนวนที่ตกลงกันไว้ก็ได้ สุดแต่ สถาบันการเงินโจทก์จะพิจารณาเห็นสมควร ไม่ใช่สัญญาที่มีเงื่อนไข ใช้ บังคับได้ สัญญาค่าประกันที่ไม่ระบุจำนวนหนี้ของลูกหนี้ก็มีผลใช้ บังคับได้ เมื่อหนี้ที่ค้ำประกันสมบูรณ์ ยกเว้นเรื่องการคิดดอกเบี้ย ทบตันหลังจากบัญชีเดินสะพัดได้ เลิกแล้วเท่านั้น ผู้ค้ำประกันจึงต้อง ผูกพันตาม สัญญาค่าประกัน โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งหมดร่วมกันชำระหนี้ที่จำเลยที่ 1 เป็นผู้เบิกเงินเกินบัญชี จำเลยที่ 2 ถึง ที่ 6 เป็นผู้ค้ำประกันเป็นการฟ้องให้ชำระหนี้อื่นไม่อาจแบ่งแยกได้ แม้จำเลยที่ 1 และที่ 3 เท่านั้นที่ฎีกา เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยทุกคนต้อง รับผิดชอบมากกว่าศาลอุทธรณ์กำหนด ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาให้มีผลไปถึง จำเลยอื่นที่มีได้ฎีกาด้วย

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 101/2544 เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยตกลงให้โจทก์เรียกดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน เชื่อกันว่าจำเลยสั่งจ่ายเป็นการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้แก่โจทก์ ซึ่งเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ อันเป็นการฝ่าฝืน พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา มาตรา 3 ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 อันเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกาย่อมมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5)

³⁰ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 3

การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด โดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์ บริษัทประกันชีวิต กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน เป็นต้น

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จึงให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงิน อาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ ซึ่งในการกำหนดดังกล่าว รัฐมนตรีจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับสถาบันการเงินบางประเภทหรือทุกประเภทโดยกำหนดเป็นอัตราสูงสุดหรืออัตราที่อ้างอิงได้ในลักษณะอื่นก็ได้ และจะกำหนดเงื่อนไขให้สถาบันการเงินต้องปฏิบัติตามก็ได้ และการกำหนดตามนี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา³¹ อีกทั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกเว้นการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 654³² และอนุญาตให้สถาบันการเงินเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ โดยรัฐมนตรีกระทรวงการคลังเป็นผู้ประกาศอัตราดอกเบี้ยตามคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่มาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี เป็นกฎหมายที่ได้ใช้บังคับมานานแล้ว บัดนี้ภาวะการเงินของตลาดโลกและตลาดภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก หากยังคงจำกัดดอกเบี้ยไว้ในอัตราเดิมจะเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและทำให้ขาดความคล่องตัวในการที่ทางราชการจะใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางนโยบายการเงินในอันที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศสมควรมีกฎหมายให้อำนาจแก่ทางราชการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าอัตราดังกล่าวเฉพาะในส่วนที่เป็นการให้กู้ยืมของสถาบันการเงินได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2524 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ให้อำนาจแก่ทางราชการกำหนดอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ แต่มิได้ให้อำนาจทำนองเดียวกันที่จะ

³¹ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 4

³² พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 6 เมื่อรัฐมนตรีกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 4

กำหนดให้สถาบันการเงินที่จะคิดดอกเบี้ยแก่ผู้ให้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละสิบห้าได้ด้วย ทำให้ขาดความคล่องตัวในการที่ทางราชการจะใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางนโยบายการเงิน และอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้กู้ยืมเงินแก่สถาบันการเงิน สมควรปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวให้ทางราชการมีอำนาจกำหนดอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดให้แก่ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

และล่าสุดมีพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินให้สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับสถาบันการเงินบางประเภทหรือทุกประเภทโดยกำหนดเป็นอัตราสูงสุดหรืออัตราที่อ้างอิงได้ในลักษณะอื่นก็ได้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการใช้อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2.2 การทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร (Bank Overdraft) หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ฝากเป็นหนี้สถาบันการเงิน อันเกิดจากการสั่งจ่ายเช็คเงินเกินกว่าจำนวนที่ฝากไว้

ซึ่งเงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร หรือการให้กู้โดยวิธีเบิกเกินบัญชี หรือการเบิกเงินโอดี (Overdraft หรือ Overdraw หรือ O/D) เมื่อลูกค้ามาติดต่อธนาคารเพื่อขอเปิดวงเงินกู้เบิกเกินบัญชี ธนาคารจะพิจารณาปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น คุณสมบัติของลูกค้าหลักทรัพย์ค้ำประกัน ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของ การกู้ยืม หลังจากนั้นก็จะทำข้อตกลงกำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่จะกู้เอาไว้เมื่อลูกค้าต้องการใช้เงินกู้โอดี ก็เบิกเงินโดยใช้เช็คผ่านบัญชีกระแสรายวัน ซึ่งจะเบิกก็ครั้งก็ได้ แต่ต้องไม่เกินวงเงินที่กำหนดไว้ (Line of Credit) ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยจากเงินต้นนับแต่วันที่ลูกค้าเบิกเกินบัญชีไปเท่านั้น เงินกู้ประเภทนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระคืนที่แน่นอน เมื่อลูกค้ามีเงินก็สามารถนำเงินฝากเข้าเพื่อลดยอดหนี้ในบัญชีได้ทุกขณะจำนวนเงินที่นำฝากนี้อาจจะมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากับจำนวนเงินที่เบิกใช้ก็ได้ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ 2557)³³ แต่ในทางปฏิบัติ หากลูกค้านำเงินเข้าบัญชี เพื่อให้มีเงินเพียงพอที่จะชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชี ก่อนที่ธนาคารจะแจ้งรายการเงินเข้าออกแต่ละ

³³ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. “เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร (Overdraft หรือ Overdraw หรือ O/D)”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.cad.go.th/ewt_news.php?nid=2521&filename=ENG_WAY2 (เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2557)

เดือนของบัญชีกระแสรายวัน หรือ Bank Statement ให้แก่ลูกค้า ซึ่ง Bank Statement นี้โดยปกติลูกค้าสามารถขอดูจากธนาคารได้ตลอดเวลา เพื่อให้ทราบถึงการเคลื่อนไหวในบัญชีของลูกค้าเอง แต่การคิดดอกเบี้ยค้างชำระในเงินเบิกเกินบัญชีนั้น ธนาคารบางแห่งคิดคำนวณดอกเบี้ยเป็นรายวัน บางแห่งคิดคำนวณดอกเบี้ยเป็นรายเดือน ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างธนาคารกับลูกค้า ดังนั้น หากลูกค้านำเงินเข้าบัญชีภายในระยะเวลาก่อนที่ธนาคารจะเรียกเก็บดอกเบี้ยค้างชำระ ลูกค้าก็ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยค้างชำระซึ่งจะถูกนำมาคิดทบต้นกับเงินต้นในเดือนถัดไป

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี มีส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วนคือ คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน และการขอเบิกเงินเกินบัญชีหรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี (วิชัย ตันติกุลานันท์ 2543)³⁴

2.2.1 บัญชีกระแสรายวัน

บัญชีเงินฝากกระแสรายวันหรือบัญชีกระแสรายวัน (Current Deposit หรือ Current Account) คือ บัญชีเงินฝากธนาคารประเภทหนึ่งซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ เป็นเงินฝากที่ผู้ฝากจะโอนจ่ายเงินในบัญชีของตนให้กับผู้อื่นได้ด้วยการเขียนเช็คสั่งจ่าย ธนาคารจะโอนเงินจำนวนเท่ากับที่ผู้สั่งจ่าย (ผู้เป็นเจ้าของบัญชี) ระบุไว้บนเช็ค ให้กับผู้ที่นำเช็คมาขึ้นเงินหรือจ่ายให้กับธนาคารอื่นที่ส่งเช็คฉบับนั้นมาเรียกเก็บ ปกติธนาคารจะไม่ให้ดอกเบี้ยสำหรับเงินฝากประเภทนี้ เพราะถือว่าบัญชีนี้ให้ประโยชน์ทางอ้อมที่ไม่เป็นตัวเงินกับผู้ฝาก คือ ทำให้ผู้ฝากได้รับความสะดวกในการใช้จ่ายเงินโดยเขียนเช็คสั่งจ่ายแทนการเบิกเงินสดจากธนาคาร หรือใช้ผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือผ่านช่องทางอื่นที่ธนาคารกำหนดไว้ ประโยชน์ของการเปิดบัญชีกระแสรายวัน คือ สามารถหมุนเวียนบัญชีได้ทุกวัน สามารถเขียนเช็คสั่งจ่ายในวงเงินที่สูงได้ไม่จำกัดจำนวนเงิน สะดวกปลอดภัย ไม่ต้องพกพาเงินสดติดตัวเป็นจำนวนมาก สร้างเครดิตและความน่าเชื่อถือของเจ้าของบัญชีแก่ผู้รับเช็คหรือผู้ที่เจ้าของบัญชีร่วมธุรกิจด้วย และบางกรณีธนาคารอาจอนุญาตให้สามารถใช้บริการร่วมกับบัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต หรือบัตรเครดิตของธนาคารหรือผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิต ที่เจ้าของบัญชีได้ผูกบัญชีไว้กับบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน สามารถทำรายการทางการเงินต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นฝากเงิน ถอนเงิน โอนเงิน ชำระค่าสินค้าและบริการ ได้สะดวกยิ่งขึ้นผ่านสาขาธนาคาร หรือ ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ใช้บริการหักบัญชีอัตโนมัติ เพื่อชำระค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

³⁴ วิชัย ตันติกุลานันท์. "คำอธิบาย สัญญา บัญชีเดินสะพัด และ เบิกเงินเกินบัญชี (โอดี)." กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2543.

บัญชีเงินฝากที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี แต่เดิมมีความเข้าใจว่าบัญชีเงินฝาก กระแสรายวันเท่านั้นที่มีความเกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เนื่องจากในการขอเปิดบัญชี กระแสรายวันนั้น มักจะมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการเบิกเงินเกินบัญชีรวมอยู่ด้วย และโดยลักษณะที่บัญชี กระแสรายวันเป็นบัญชีที่เหมาะสมแก่การเดินสะพัดทางบัญชีเป็นอย่างยิ่ง หรือก็คือเหมาะแก่กรณีที่มีเงิน เข้าเพื่อหักลบกลบหนี้และเงินออกเกินบัญชี หรือก็คือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั่นเอง

2.2.1.1 คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน

หากลูกค้ามีความต้องการเปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคารนั้นจะต้องยื่นคำขอเปิดบัญชี กระแสรายวันแก่ธนาคารนั้นเสียก่อน ซึ่งธนาคารจะมีแบบฟอร์มคำขอเปิดบัญชีสำเร็จรูปที่มีรูปแบบ เฉพาะของแต่ละธนาคารพิมพ์ไว้เรียบร้อยแล้ว โดยผู้ขอเปิดบัญชีกระแสรายวันต้องกรอกรายละเอียด ต่างๆลงไป อันได้แก่ ชื่อ-สกุล อายุ สัญชาติ ที่อยู่ อาชีพ และรายละเอียดที่จำเป็นต่างๆของลูกค้า รวมทั้งธนาคารจะขอเอกสารประกอบการเปิดบัญชีจากลูกค้า หากลูกค้าเป็นบุคคลธรรมดาและเปิด บัญชีในนามตนเอง ธนาคารมักขอเอกสารที่จำเป็นอันได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หรือสำเนาบัตรประจำตัวที่มีรูปถ่ายที่ทางราชการออกให้ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมด เป็นต้น หาก ลูกค้าสถาบันการเงินเป็นนิติบุคคล เอกสารที่จำเป็นต้องใช้ประกอบได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัว ประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้มีอำนาจลงนามสั่งจ่าย หนังสือบริคณห์สนธิ ใบจดทะเบียน การค้า รายงานการประชุมว่าด้วยเรื่องการเปิดบัญชีสกุลเงินบาทพร้อมเงื่อนไขต่างๆ ตัวอย่างเช่น ผู้มีอำนาจลงนามแทนบริษัทตามหนังสือรับรอง สำเนาใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม สำเนาบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของนิติบุคคล หนังสือมอบอำนาจ เป็นต้น และผู้ขอเปิดบัญชี กระแสรายวันต้องลงลายมือชื่อในช่องผู้ขอเปิดบัญชีกระแสรายวันด้วย ทั้งนี้ผู้ขอเปิดบัญชีกระแส รายวันต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของธนาคารทุกประการ ตัวอย่างเช่น เงินฝากขั้นต่ำในบัญชีกระแส รายวัน ค่าธรรมเนียมสถาบันการเงิน อัตราดอกเบี้ยตามประกาศของสถาบันการเงิน เป็นต้น

กรณีเมื่อลูกค้ามาติดต่อธนาคารเพื่อขอเปิดบัญชีกระแสรายวันและขอเปิดวงเงินเบิกเกินบัญชี ร่วมด้วย ธนาคารจะพิจารณาปัจจัยหลายๆด้าน เช่น คุณสมบัติของลูกค้า การค้าประกันหรือทรัพย์สิน ที่ใช้เป็นหลักประกัน ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของการขอเปิดวงเงินดังกล่าวประกอบการ พิจารณา หลังจากนั้นก็จะทำข้อตกลงกำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่สามารถขอเบิกเกินบัญชีได้เอาไว้

2.2.1.2 การนำเงินเข้าฝากในบัญชีกระแสรายวัน

เนื่องจากเงินฝากในบัญชีกระแสรายวัน เป็นบัญชีที่เงินเข้าออกหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา จึงไม่ มีสมุดคู่ฝากเหมือนดังเช่นบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากประจำ หากลูกค้าธนาคารต้องการ

นำเงินเข้าฝากในบัญชีหรือโอนเงินจากบัญชีอื่นเข้าบัญชีกระแสรายวันสามารถทำรายการผ่านสถาบันการเงินทุกสาขาโดยตรงได้โดยใช้ใบฝากเงิน ซึ่งบางธนาคารอาจมอบสมุดใบฝากเงินให้แก่ลูกค้าครั้งละ 1 เล่ม เมื่อใช้หมดเล่มสามารถขอใหม่ได้ ซึ่งในสมุดใบฝากเงินจะมีรายละเอียดของลูกค้าเจ้าของบัญชีอยู่แล้ว เช่น ชื่อเจ้าของบัญชี เลขที่บัญชี เป็นต้น และมีรายการให้กรอกรายละเอียดในช่องว่าง เช่น วันที่ทำรายการ จำนวนเงินที่ฝาก เป็นต้น โดยสมุดใบฝากเงินนี้จะมีคู่มือที่มีสำเนาหรือมีต้นขั้วอยู่ด้วย เพื่อให้ลูกค้าเก็บสำเนาหรือต้นขั้วนั้นไว้เป็นหลักฐานเมื่อทำรายการฝากเงิน

2.2.1.3 การเบิกถอนเงินจากบัญชีกระแสรายวัน

เมื่อลูกค้ายื่นคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันและได้รับอนุมัติจากธนาคารแล้ว ธนาคารจะมอบสมุดเช็คให้แก่ลูกค้าครั้งละ 1 เล่ม โดยอาจคิดค่าธรรมเนียมค่าสมุดเช็คตามที่ธนาคารกำหนด โดยสมุดเช็คนี้จะเป็นสมุดเช็คส่วนตัวของลูกค้า มีขนาดเล่มละประมาณ 20 ฉบับ และเมื่อลูกค้าต้องการสมุดเช็คเพิ่มสามารถขอซื้อเช็คเล่มใหม่ได้โดยฉีกแบบฟอร์มภายในสมุดเช็คส่วนตัวที่ลูกค้ามีอยู่ ยื่นได้ที่สาขาธนาคารของเจ้าของบัญชีกระแสรายวันดังกล่าว และธนาคารจะดำเนินการจัดทำสมุดเช็คเล่มใหม่ให้ การเบิกถอนเงินโดยใช้เช็คผ่านบัญชีกระแสรายวันนั้นจะเบิกกี่ครั้งก็ได้ แต่ต้องไม่เกินวงเงินที่กำหนดไว้ (Line of Credit) ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยจากเงินต้นนับแต่วันที่ลูกค้าเบิกเกินบัญชีไปเท่านั้น เงินเบิกเกินบัญชีนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระคืนที่แน่นอน เมื่อลูกค้ามีเงินก็สามารถนำเงินฝากเข้าเพื่อลดยอดหนี้ในบัญชีได้ทุกขณะซึ่งจำนวนเงินที่นำฝากนี้อาจจะมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากับจำนวนเงินที่เบิกใช้ก็ได้

การบันทึกการทำธุรกรรมการเบิกถอนเงินจากบัญชีกระแสรายวัน ลูกค้าธนาคารเงินจะได้รับใบแสดงรายการบัญชีทุกงวดตามระยะเวลาที่ตกลงกับธนาคาร เช่น ทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุก 1 เดือน 3 เดือน หรือทุก 6 เดือน เป็นต้น ตามที่อยู่ของลูกค้าระบุในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันเพื่อให้ลูกค้าทราบความเคลื่อนไหวและตรวจสอบรายการหักบัญชีเพื่อชำระเงินตามเช็คได้

นอกจากนี้ในปัจจุบันธนาคารจะมีบริการฝากเงิน ถอนเงิน โอนเงิน หรือทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Internet Banking) ผ่านหน้าเว็บไซต์ของธนาคาร หรืออีกบริการหนึ่งของธนาคารคือ ลูกค้าสามารถเลือกใช้บริการฝากเงิน เบิกหรือถอนเงินร่วมกับบัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต หรือบัตรเครดิตของธนาคาร ที่ลูกค้าได้ผูกบัญชีไว้กับบัญชีเงินฝากกระแสรายวันได้ ทั้งนี้เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าธนาคาร หรือบางกรณีลูกค้าอาจทำข้อตกลงกับธนาคารตั้งแต่ยื่นคำขอเปิดบัญชีว่า อนุญาตให้ธนาคารใช้ระบบตัดเงินฝากจากบัญชีอื่นของลูกค้าได้ในจำนวนที่ธนาคารหรือลูกค้ากำหนด กรณีที่ลูกค้าธนาคารฝากเงินโดยไม่มีสมุดคู่ฝากนี้ลูกค้าสามารถแจ้งความจำนงเพื่อให้ธนาคารจัดทำใบแจ้งรายการเดินบัญชี (Statement) เพื่อส่งให้เป็นประจำทุกเดือน หรือตาม

เวลาในข้อตกลงการเปิดบัญชีกระแสรายวันของลูกค้ากับธนาคารได้ และในกรณีการขอใบแจ้งรายการเดินบัญชี (Statement) นี้ ธนาคารบางแห่งอาจมีบริการขอใบแจ้งรายการเดินบัญชี (Statement) ได้ โดยเสียค่าธรรมเนียมที่ธนาคารกำหนด(กรณีขอย้อนหลังหลายเดือน) หรือธนาคารบางแห่งอาจมีฟรี และสามารถทำรายการขอใบแจ้งรายการเดินบัญชี (Statement) นี้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Internet Banking) หรือผ่านเครื่องเอทีเอ็มของธนาคารนั้นได้

2.2.1.4 วัตถุประสงค์ของบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน

สิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับการทำธุรกิจก็คือเรื่องของการเงินของบริษัท ซึ่งบริษัทใดสามารถบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวได้อย่างลงตัวที่สุดมักจะเป็นผู้ได้เปรียบในตลาดการแข่งขันที่ซับซ้อนในปัจจุบัน ดังนั้นการใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยเหลือและจัดการในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล โดยหนึ่งในเครื่องมือทางการเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจต่างๆมักจะเลือกใช้บริการกันเป็นจำนวนมากนั้นคือการเปิดบัญชีกระแสรายวันโดยใช้เช็คสั่งจ่ายนั่นเอง เหตุผลเพราะมีความปลอดภัยมากกว่าถือเงินสด ทำให้เกิดความคล่องตัวในการประกอบธุรกิจที่มีข้อจำกัดในเรื่องของงานและเวลาที่รัดตัวมากทำให้ไม่สะดวกที่จะเดินทางไปสถาบันการเงินหรือใช้บริการผ่านตู้เอทีเอ็มเพื่อโอนเงินอยู่บ่อยๆ จึงใช้วิธีการเขียนเช็คสั่งจ่ายให้ลูกค้าแทน นอกจากนี้ยังสามารถให้พนักงานส่งเอกสารไปรับและส่งเช็คให้กับลูกค้าได้โดยไม่ต้องกังวลการถูกขีดเงินเพราะมีการระบุชื่อและขีดคร่อมเอาไว้บนเช็คแล้วนั่นเอง

อีกข้อหนึ่งคือความสะดวกในการตรวจสอบและทำบัญชี เพราะการสั่งจ่ายเงินด้วยเช็คจากบัญชีกระแสรายวันทุกครั้งจะมีหลักฐานที่ต้นขั้วของเช็คบอกเสมอว่าผู้ประกอบการได้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าไร วันไหน และให้กับใคร ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะอำนวยความสะดวกในการทำบัญชีรายจ่ายให้กับทางบริษัทอย่างมาก สามารถตรวจสอบได้จึงเป็นการป้องกันเงินรั่วไหลออกจากทางบริษัทโดยไม่ทราบสาเหตุซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกิจการของผู้ประกอบการได้ ซึ่งนอกจากนี้ข้อมูลดังกล่าวยังเป็นประโยชน์ต่อการจ่ายภาษีของบริษัทประจำปีด้วย

นอกจากนี้บัญชีกระแสรายวันยังเหมาะกับการซื้อขายที่เป็นเครดิต เพราะบ่อยครั้งที่การทำธุรกิจ คู่ค้าหรือผู้รับเหมาจะมีข้อเสนอให้ผู้ประกอบการต้องจ่ายเงินก่อนถึงจะรับสินค้าหรือชิ้นงานที่ใช้ทักษะโดยเฉพาะ เช่น งานก่อสร้าง งานตกแต่งภายใน งานออกแบบกราฟฟิก กลับไปได้ ซึ่งสินค้าและงานที่ใช้ทักษะเฉพาะเหล่านี้ ยากที่ผู้ประกอบการจะตรวจสอบความเรียบร้อยได้ทั้งหมดเพียงแค่การมองจากสายตาดูด้วยครั้งเดียว จึงอาจกลายเป็นช่องทางให้คู่ค้าหมกเม็ดงานที่ไร้คุณภาพมาให้ได้ ดังนั้นการออกเช็คสั่งจ่ายโดยลงวันที่ล่วงหน้าไปก่อนจึงเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถตรวจสอบได้ถึงถ้วนมากขึ้น ถ้าสินค้าและชิ้นงานมีปัญหาชำรุด ไม่ตรงตามแบบที่กำหนด ขาดตกบกพร่องตาม

จำนวนหรือเสียไม่สามารถงานใช้ได้จริง ผู้ประกอบการสามารถอายัดเช็คได้เพื่อบังคับให้ลูกค้าเข้ามาเจรจาตกลงรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นก่อน จึงเป็นการประกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ และยังเป็น การซื้อใจให้ลูกค้าส่งงานที่มีคุณภาพมาให้ทางบริษัทด้วย

บัญชีกระแสรายวันที่มีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีรวมอยู่ด้วยสามารถใช้เพื่อการหมุนเงินใน บริษัทได้ เหตุผลข้อนี้มักเป็นเหตุผลที่นิยมใช้กันเป็นอย่างมากสำหรับเจ้าของธุรกิจในปัจจุบัน เพราะ บ่อยครั้งที่ผู้ประกอบการไม่มีเงินสดหรืออาจจะมีไม่มากพอเพื่อใช้ดำเนินธุรกิจในขณะที่นั้น แต่คาดว่า จะต้องต้องมีเงินสดเข้าสู่บริษัทในอนาคตอย่างแน่นอนจากการเรียกเก็บเงินจากลูกค้า จึงได้ทำการสั่งจ่าย เช็คลงวันที่ล่วงหน้าออกไปให้ก่อนหรือที่เรียกง่าย ๆ ว่าเป็นการเอาเงินในอนาคตมาใช้นั่นเอง เหตุผลก็ เพื่อไม่ให้เกิดการหยุดชะงักในการทำธุรกิจซึ่งจะทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงานและจะส่งผลเสีย ให้กับบริษัท โดยข้อสำคัญคือผู้ประกอบการจะต้องหาเงินมาเข้าบัญชีให้ได้ก่อนวันที่ถูกกำหนดลงไป ในเช็คด้วย เพื่อเป็นการป้องกันเช็คคืนซึ่งจะส่งผลเสียในด้านภาพลักษณ์อย่างมาก ดังนั้นการบริหาร และจัดการเรื่องเงินจึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการจะต้องนำไปปฏิบัติให้ได้ถ้าคิดจะใช้บัญชีกระแสรายวัน ด้วยเหตุผลนี้

เหตุผลอีกข้อหนึ่งคือการเปิดบัญชีกระแสรายวันเพื่อค้ำประกันเงินกู้ ปัจจุบันวิธีนี้ก็ยังสามารถ พบเห็นได้อยู่อย่างสม่ำเสมอโดยถ้าผู้ประกอบการมีความจำเป็นเร่งด่วนจริง ๆ ที่ต้องใช้เงินสดเป็น จำนวนมากแต่มีเงินไม่พอ อีกทั้งการไปขอสินเชื่อกับทางธนาคารก็ใช้เวลานานเกินไป การไปขอกู้เงิน สดจากบุคคลที่รู้จักและนำเช็คสั่งจ่ายล่วงหน้าไปเป็นตัวค้ำประกันเอาไว้ก่อนจึงเป็นทางเลือกที่ สามารถทำได้และยังถูกต้องตามกฎหมายอีกด้วย ซึ่งจำนวนเงินที่กู้ยืมไปและกำหนดการใช้คืนให้เอา มาเขียนไว้ในเช็คโดยอาจจะมีหรือไม่มีดอกเบี้ยรวมลงไปก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงกันระหว่าง ผู้ประกอบการกับผู้ให้กู้

จากวัตถุประสงค์ของบัญชีเงินฝากกระแสรายวันที่กล่าวมาข้างต้น บัญชีกระแสรายวันจึงเป็น เครื่องมือการทำธุรกิจที่ได้ผล

2.2.2 การขอเบิกเงินเกินบัญชีหรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft หรือ O/D)

ลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งโดยทั่วไปนั้นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นธุรกรรม ระหว่างธนาคารกับลูกค้าธนาคาร โดยลูกค้าธนาคารจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

การทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีระหว่างธนาคารกับลูกค้านั้น ประการแรกธนาคารจะให้ลูกค้าเปิดบัญชีประเภทกระแสรายวันไว้ก่อน³⁵ โดยธนาคารจะมอบสมุดเช็คให้แก่ผู้เปิดบัญชีหรือเจ้าของบัญชี เพื่อใช้เขียนสั่งจ่ายเงินจากบัญชีกระแสรายวันของตน จากนั้นธนาคารกับลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของบัญชีจะมาทำสัญญากันอีกฉบับหนึ่งคือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี โดยมีสาระสำคัญว่าธนาคารยอมให้เจ้าของบัญชีกระแสรายวันสั่งจ่ายเงินจากบัญชีกระแสรายวัน โดยเงินนั้นเป็นของธนาคารที่ลูกค้าหรือเจ้าของบัญชีกระแสรายวันได้ขอสินเชื่อตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ การสั่งจ่ายเงินนี้จะกระทำก็ครั้งก็ได้แต่ต้องไม่เกินวงเงินตามที่ระบุไว้ในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เมื่อมีการสั่งจ่ายเงินแล้วก็ต้องเสียดอกเบี้ยให้กับธนาคาร หากมีการค้างชำระดอกเบี้ย ธนาคารก็จะคิดดอกเบี้ยทบต้นทุกเดือนโดยถือเอาบัญชีกระแสรายวันที่ลูกค้าเปิดบัญชีไว้เป็นบัญชีแห่งนี้

2.3 สัญญาฝากเงิน

เนื่องจากลักษณะสำคัญของการเบิกเงินเกินบัญชี ต้องประกอบไปด้วยบัญชีเงินฝากหรือการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคาร และคำขอเบิกเงินเกินบัญชีเงินฝากธนาคาร ซึ่งในเรื่องการฝากเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารนี้ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 10 เรื่องฝากทรัพย์ มาตรา 657 บัญญัติไว้ว่า “อันว่าฝากทรัพย์นั้นคือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ฝาก ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับฝาก และผู้รับฝากตกลงจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในอารักขาแห่งตน แล้วจะคืนให้”

จากนิยามข้างต้น ลักษณะของสัญญาฝากทรัพย์ทั่วไปต้องนำมาใช้กับกรณีสัญญาฝากเงินด้วย มีดังนี้ (อรพรรณ พนัสพัฒนา 2549)³⁶

- 1) วัตถุประสงค์สัญญาฝากทรัพย์ต้องเป็นทรัพย์สิน และเป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่างเท่านั้น เช่น การฝากเงิน วัตถุประสงค์สัญญาคือเงิน
- 2) สัญญาฝากทรัพย์สมบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินโดยไม่ต้องทำเป็นหนังสือ แต่ในทางปฏิบัติกรณีการฝากเงินเข้าบัญชีธนาคาร ลูกค้าธนาคารจะต้องกรอกแบบคำร้องขอเปิดบัญชี และมี

³⁵ เฉพาะกรณีที่ลูกค้าต้องการสั่งจ่ายโดยใช้เช็ค บัญชีเงินฝากที่สถาบันการเงินนิยมใช้ คือบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน แต่การเบิกเงินเกินบัญชีบางกรณี เช่น การเบิกเงินเกินบัญชีผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงิน โดยสถาบันการเงินจะให้ลูกค้าเปิดบัญชีเงินฝากประเภทใด ๆ ก็ได้ แต่ในข้อสัญญาจะมีการกำหนดเงื่อนไขในกรณีลูกค้าจ่ายเงินผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนเกินกว่าที่มีอยู่ในบัญชีเงินฝาก ซึ่งกรณีนี้จะมีค่าธรรมเนียมที่สูงมาก

³⁶ อรพรรณ พนัสพัฒนา. “คำอธิบายกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์ วิธีการเฉพาะสำหรับเจ้าสำนักโรงแรม ฝากเงิน เก็บของในคลังสินค้า จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน”. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2549.

สมุดบัญชีเงินฝากธนาคารที่มีลายนิ้วมือและลายมือชื่อของเจ้าของบัญชีประทับอยู่ ซึ่งในการเปิดบัญชีธนาคารจะขอเอกสารหลักฐานในการยืนยันตัวบุคคลและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของบัญชีเงินฝากที่ยื่นคำขอ เช่น บัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทางสำหรับบุคคลธรรมดา หรือกรณีนิติบุคคลจะต้องมีหนังสือมอบอำนาจและหนังสือบริคณห์สนธิ เป็นต้น

- 3) ผู้รับฝากตกลงจะเก็บรักษาทรัพย์สินที่ฝากไว้ในอารักขาของตน แล้วจะคืนให้ผู้ฝาก
- 4) ไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์สำหรับการฝากทรัพย์สินทั่วไป ยกเว้นเรื่องการฝากเงิน ซึ่งกรรมสิทธิ์ในตัวเงินที่ฝากนั้นโอนไปเป็นของผู้รับฝาก แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวนเท่านั้น ตามมาตรา 672³⁷
- 5) สัญญาฝากทรัพย์สินจะมีบำเหน็จค่าฝากหรือไม่ก็ได้ เป็นไปตามมาตรา 658³⁸ และมาตรา 659³⁹

2.3.1 สิทธิและหน้าที่โดยทั่วไปของผู้รับฝากทรัพย์สิน

สิทธิของผู้รับฝากทรัพย์สิน

- 1) ผู้รับฝากมีสิทธิ เรียกค่าบำรุงรักษาทรัพย์สิน ซึ่งผู้รับฝากจ่ายไปในการบำรุงรักษาทรัพย์สิน ตามมาตรา 668⁴⁰
- 2) ผู้รับฝากมีสิทธิ เรียกบำเหน็จค่าฝาก ตามมาตรา 658⁴¹

³⁷ มาตรา 672 ถ้าฝากเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้รับฝากไม่พึงต้องส่งคืนเป็นเงินทองตราอันเดียวกันกับที่ฝาก แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวน

อนึ่งผู้รับฝากจะเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ก็ได้ แต่หากจำต้องคืนเงินให้ครบจำนวนเท่านั้น แม้ว่าเงินซึ่งฝากนั้นจะได้สูญหายไปด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม ผู้รับฝากก็จำต้องคืนเงินเป็นจำนวนตั้งว่านั้น

³⁸ มาตรา 658 ถ้าโดยพฤติการณ์พึงคาดหมายได้ว่าเขารับฝากทรัพย์สินก็เพื่อจะได้รับบำเหน็จค่าฝากทรัพย์สินเท่านั้นไซ้ ท่านให้ถือว่าเป็นอันได้ตกลงกันแล้วโดยปริยายว่ามีบำเหน็จเช่นนั้น

³⁹ มาตรา 659 ถ้าการรับฝากทรัพย์สินเป็นการทำให้เปล่าไม่มีบำเหน็จไซ้ ท่านว่าผู้รับฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเหมือนเช่นเคยประพฤติในกิจการของตนเอง

ถ้าการรับฝากทรัพย์สินนั้นมีบำเหน็จค่าฝาก ท่านว่าผู้รับฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเพื่อสงวนทรัพย์สินนั้นเหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติโดยพฤติการณ์ตั้งนั้น ทั้งนี้ย่อมรวมทั้งการใช้ฝีมืออันพิเศษเฉพาะการในที่ซึ่งพึงใช้ฝีมือเช่นนั้นด้วย

ถ้าและผู้รับฝากเป็นผู้มีวิชาชีพเฉพาะกิจการค้าขายหรืออาชีพอย่างหนึ่งอย่างใด ก็จำต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการค้าขายหรืออาชีพอย่างนั้น

⁴⁰ มาตรา 668 ค่าใช้จ่ายใดอันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ผู้ฝากจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้รับฝาก เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้โดยสัญญาฝากทรัพย์สินว่าผู้รับฝากจะต้องออกเงินค่าใช้จ่ายนั้นเอง

3) ผู้รับฝากมีสิทธิ ยึดหน่วงทรัพย์สินที่ฝาก ตามมาตรา 670⁴²

หน้าที่ของผู้รับฝากทรัพย์สิน

- 1) หน้าที่ในการสงวนรักษาทรัพย์สินที่ฝาก ตามมาตรา 659
- 2) หน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินที่ฝากด้วยตนเอง ตามมาตรา 657
- 3) หน้าที่ในการบอกกล่าวแก่ผู้ฝากโดยพลัน เมื่อถูกฟ้องหรือถูกยึดทรัพย์สินที่ฝาก ตามมาตรา 661⁴³
- 4) หน้าที่คืนทรัพย์สินที่ฝาก พร้อมด้วยดอกผล ตามมาตรา 666⁴⁴ เช่น หากลูกค้านำธนาคารมาขอปิดบัญชี ธนาคารต้องคืนเงินฝากพร้อมด้วยดอกเบี้ย (ถ้ามี)

2.3.2 สิทธิและหน้าที่โดยทั่วไปของผู้ฝากทรัพย์สิน

สิทธิของผู้ฝากทรัพย์สิน

- 1) สิทธิเรียกคืนทรัพย์สินที่ฝากและดอกผล ตามมาตรา 666
- 2) สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สิน ตามมาตรา 660⁴⁵ และมาตรา 671⁴⁶

หน้าที่ของผู้ฝากทรัพย์สิน

⁴¹ กรณีตามข้อ 2) และข้อ 3) โดยทางปฏิบัติธนาคารจะมีค่าบริการเรียกว่า “ค่าธรรมเนียมธนาคาร” แต่ในกรณีการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารจะไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมธนาคาร แต่มีการเรียกเงินฝากขั้นต่ำ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบัญชีธนาคารแต่ละประเภท นอกจากนี้การใช้บัตรเครดิตเชื่อมโยงกับบัญชีเงินฝากโดยปกติธนาคารจะมีการเรียกเก็บค่าบริการรายปีด้วย กรณีนี้ไม่ใช่ค่าธรรมเนียมเพื่อการบำรุงรักษาบัญชีเงิน แต่เป็นค่าบริการในการใช้บัตรเครดิต

⁴² มาตรา 670 ผู้รับฝากชอบที่จะยึดหน่วงเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นไว้ได้ จนกว่าจะได้รับเงินบรรดาที่ค้างชำระแก่ตนเกี่ยวกับการฝากทรัพย์สินนั้น

⁴³ มาตรา 661 ถ้าบุคคลภายนอกอ้างว่ามีสิทธิเหนือทรัพย์สินซึ่งฝากและยื่นฟ้อง ผู้รับฝากก็ดี หรือยึดทรัพย์สินนั้นก็ดี ผู้รับฝากต้องรีบบอกกล่าวแก่ผู้ฝากโดยพลัน

⁴⁴ มาตรา 666 เมื่อคืนทรัพย์สิน ถ้ามีดอกผลเกิดแต่ทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเท่าใด ผู้รับฝากจำต้องส่งมอบพร้อมไปกับทรัพย์สินนั้นด้วย

⁴⁵ มาตรา 660 ถ้าผู้ฝากมิได้อนุญาตและผู้รับฝากเอาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นออกใช้สอยเอง หรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยหรือให้บุคคลภายนอกเก็บรักษาไว้ ท่านว่าผู้รับฝากจะต้องรับผิดชอบเมื่อทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นสูญหายหรือบุบสลายอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ถึงจะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไร ๆ ทรัพย์สินนั้นก็คงจะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง

⁴⁶ มาตรา 671 ในข้อความรับผิดชอบเพื่อใช้เงินบำเหน็จค่าฝากทรัพย์สินก็ดี ขดใช้เงินค่าใช้จ่ายก็ดี ใช้ค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวแก่การฝากทรัพย์สินก็ดี ท่านห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันสิ้นสัญญา

- 1) หน้าที่เสียค่าใช้จ่ายในการคืนทรัพย์สินที่ฝากและค่าใช้จ่ายใด ๆ อันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ฝาก ตามมาตรา 667⁴⁷ และมาตรา 668⁴⁸
- 2) หน้าที่ชำระบำเหน็จค่าฝาก ตามมาตรา 669⁴⁹

2.3.3 ความระงับแห่งสัญญาฝากทรัพย์

สัญญาฝากทรัพย์จะระงับ เมื่อเกิดกรณีดังต่อไปนี้

- 1) เมื่อทรัพย์สินที่ฝากสูญหายหรือถูกทำลายโดยสิ้นเชิง ตามมาตรา 660
- 2) เมื่อมีการส่งคืนทรัพย์สินที่ฝาก ตามมาตรา 665 วรรคหนึ่ง
- 3) เมื่อผู้รับฝากตาย ตามมาตรา 665 วรรคสอง

2.3.4 อายุความสัญญาฝากทรัพย์

อายุความเกี่ยวกับการฟ้องคดีในเรื่องความรับผิดชอบเพื่อใช้เงินบำเหน็จค่าฝากทรัพย์ การขอใช้เงิน ค่าใช้จ่าย หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวแก่การฝากทรัพย์ กฎหมายได้กำหนดอายุความไว้ 6 เดือนนับแต่วันสิ้นสัญญา ตามมาตรา 671

แต่กรณีการผิดสัญญาฝากทรัพย์ตามมาตรา 657 ไม่มีกำหนดอายุความไว้ จึงต้องใช้อายุความทั่วไป 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5861/2537 โจทก์ฝากเงินกับธนาคารจำเลยโดยมีข้อตกลงว่าโจทก์จะถอนเงินฝากเมื่อใดก็ได้โดยนำสมุดเงินฝากมาแสดง ปรากฏตามสมุดเงินฝากว่าครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2514 โจทก์มีเงินฝากคงเหลืออยู่ในบัญชี 60,124.84 บาท โจทก์มีได้ปิดบัญชีกับจำเลย การที่โจทก์ขอถอนเงินจากบัญชีของโจทก์ในปี 2529 แล้วจำเลยไม่ยอมจ่ายเงินให้อ้างว่าบัญชีของโจทก์ปิดแล้วนั้น ย่อมเป็นการผิดสัญญาฝากทรัพย์ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความไว้ จึงต้องใช้อายุความทั่วไป 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 เดิม (ปัจจุบันมาตรา 193/30) เมื่อนับถึงวันฟ้องวันที่ 4 กันยายน 2532 ยังไม่ถึง 10 ปี คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

2.2.5 วิธีเฉพาะการฝากเงิน ตามมาตรา 672 และมาตรา 673

⁴⁷ มาตรา 667 ค่าคืนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ย่อมตกแก่ผู้ฝากเป็นผู้เสีย

⁴⁸ มาตรา 668 ค่าใช้จ่ายใดอันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งฝากนั้น ผู้ฝากจำต้องชดใช้ให้แก่ผู้รับฝาก เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้โดยสัญญาฝากทรัพย์ว่าผู้รับฝากจะต้องออกเงินค่าใช้จ่ายนั้นเอง

⁴⁹ มาตรา 669 ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาไว้ในสัญญา หรือไม่มีกำหนดโดยจารีตประเพณีว่าบำเหน็จค่าฝากทรัพย์นั้นจะพึงชำระเมื่อไรไซ้ ท่านให้ชำระเมื่อคืนทรัพย์สินซึ่งฝาก ถ้าได้กำหนดเวลากันไว้เป็นระยะอย่างไร ก็พึงชำระเมื่อสิ้นระยะเวลานั้นทุกคราวไป

เงินหรือเงินตรา มีลักษณะพิเศษในทางกฎหมายยิ่งกว่าทรัพย์สินอื่นๆ ดังนั้น เรื่องฝากเงินหรือฝากเงินตรา ก็เช่นเดียวกัน กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์เป็นพิเศษว่าการฝากทรัพย์สินอื่นไว้ดังนี้คือ (บุญเพราะ แสงเทียน 2551)⁵⁰

- 1) ผู้รับฝากไม่ต้องคืนเงินตราอันเดียวกับที่รับฝาก ตามมาตรา 672 วรรคหนึ่ง⁵¹
- 2) ผู้รับฝากเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ได้ ตามมาตรา 672 วรรคสอง
- 3) ผู้รับฝากต้องคืนเงินที่รับฝากครบจำนวน แม้ว่าเงินที่ฝากสูญหายด้วยเหตุสุดวิสัย ตามมาตรา 672 วรรคสอง
- 4) ผู้รับฝากที่จำต้องคืนเงินเพียงเท่าจำนวนที่ฝาก จะส่งคืนก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันไว้ไม่ได้ ส่วนผู้ฝากก็เรียกถอนเงินคืนก่อนถึงเวลานั้นไม่ได้เช่นกัน ตามมาตรา 673

ลักษณะพิเศษของการฝากเงิน ได้แก่

- 1) เป็นสัญญาที่ไม่มีแบบหรือไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องบังคับคดีกันได้
- 2) จะบริบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบเงินที่ฝาก
- 3) กรรมสิทธิ์ในเงินที่ฝากโอนไปยังผู้รับฝากเงินแล้ว⁵²

⁵⁰ บุญเพราะ แสงเทียน. “กฎหมายธุรกิจ”. พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงใหม่, กรุงเทพฯ : วิทิตพัฒน, 2551, หน้า 247.

⁵¹ มาตรา 672 ถ้าฝากเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้รับฝากไม่พึงต้องส่งคืน เป็นเงินทองตราอันเดียวกับที่ฝาก แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวน

อนึ่งผู้รับฝากจะเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ก็ได้ แต่หากจำต้องคืนเงินให้ครบจำนวน เท่านั้น แม้ว่าเงินซึ่งฝากนั้นจะได้สูญหายไปด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม ผู้รับฝากก็จำต้องคืนเงินเป็นจำนวน ดังว่านั้น

มาตรา 673 เมื่อใดผู้รับฝากจำต้องคืนเงินแต่เพียงเท่าจำนวนที่ฝาก ผู้ฝากจะเรียก ถอนเงินคืนก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันไว้ไม่ได้ หรือฝ่ายผู้รับฝากจะส่งคืนเงินก่อนถึงเวลานั้นก็ได้ ดุจกัน

⁵² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2611/2522 เมื่อจำเลยที่ 1(ผู้ฝาก) ฝากเงินไว้กับผู้ร้อง(ผู้รับฝาก) เงินที่ฝากย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้อง ผู้ร้องคงมีหน้าที่ต้องคืนให้ครบจำนวน การที่จำเลยที่ 1 ตกลงมอบเงินฝากพร้อมใบรับฝากแก่ผู้ร้อง เพื่อประกันความเสียหายที่ผู้ร้องออกหนังสือค้ำประกันจำเลยที่ 1 ไว้ต่อกรมทางหลวงทำให้ตัวเงินตามจำนวนในบัญชีฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยที่ 1 อันผู้ร้องได้ยึดไว้เป็นประกันการชำระหนี้ไม่ ความตกลงดังกล่าวจึงไม่เป็นการจำนำเงินฝาก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 752-753/2523 จำเลยเบิกเงินไปจากธนาคารผู้ร้องโดยไม่ได้ความชัดว่าเป็นการเบิกโดยปลอมลายมือชื่อ และดวงตราของผู้ส่งจ่ายในเช็ค และจำเลยได้นำเงินนั้นไปฝากไว้กับธนาคารอื่นเงินตราที่ฝากย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารผู้รับฝาก เพราะไม่มีข้อตกลงให้ธนาคารส่งคืนเป็นเงินตราอันเดียวกับที่รับฝาก

เงิน (จากบัญชีจำเลย) ที่ธนาคารผู้รับฝากส่งไปให้เจ้าพนักงานบังคับคดี (ตามคำสั่งอายัดในคดีที่จำเลยเป็นลูกหนี้โจทก์ตามคำพิพากษา) ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินตราอันเดียวกับที่จำเลยนำมาฝาก ทั้งไม่มีข้อเท็จจริงใด ๆ

4) ผู้ฝากไม่ต้องเสียบำเหน็จค่าฝาก ผู้รับฝากเป็นฝ่ายให้ค่าตอบแทนหรือดอกเบี้ยแก่ผู้ฝาก
 ในกรณีการสั่งโอนเงินฝากทางโทรศัพท์ จะทำได้ในกรณีที่ผู้ฝากคนเดียวมีบัญชีเงินฝากอยู่
 หลายบัญชี และสั่งโอนเงินฝากจากบัญชีหนึ่งไปเข้าอีกบัญชีหนึ่งได้เท่านั้น แต่จะสั่งโอนเงินจากบัญชี
 ของตนไปเข้าบัญชีของอีกบุคคลหนึ่งไม่ได้

สิทธิและหน้าที่ของผู้รับฝากเงิน ได้แก่

- 1) สิทธิที่จะไม่ต้องคืนเงินตราอันเดียวกับที่รับฝาก ตามมาตรา 672 วรรคหนึ่ง
- 2) สิทธิที่จะเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ได้ ตามมาตรา 672 วรรคหนึ่ง
- 3) หน้าที่จะต้องคืนเงินที่รับฝากให้ครบจำนวน ตามมาตรา 672 วรรคสอง
- 4) หน้าที่ไม่ต้องส่งคืนเงินก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันได้ ตามมาตรา 673

สิทธิและหน้าที่ของผู้ฝากเงิน ได้แก่

- 1) หน้าที่รับคืนเงินตราอันอื่นที่ไม่ใช่อันเดียวกับที่ฝาก
- 2) หน้าที่ไม่ขัดขวางในการที่ผู้รับฝากเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้สอย
- 3) หน้าที่ไม่ถอนเงินคืนก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันได้
- 4) สิทธิเรียกคืนเงินที่ฝากจนครบจำนวน

2.4 สัญญาบัญชีเดินสะพัดกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

2.4.1 ลักษณะทั่วไปของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

เนื่องจากในปัจจุบัน มีความสับสนว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีลักษณะเป็นสัญญาประเภทใด
 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสัญญาประเภทหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการทำสัญญาเบิกเงิน
 เกินบัญชี นั่นคือสัญญาบัญชีเดินสะพัด ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัด
 มีลักษณะอะไรบ้างเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งสัญญาบัญชีเดินสะพัด
 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถอธิบายได้ดังนี้

แสดงว่าเป็นเงินตราอันเดียวกันกับที่จำเลยเบิกไปจากผู้ร้อง เงินนั้นจึงเป็นเงินของจำเลย ผู้ร้องจะร้องขอให้ปล่อย
 ทรัพย์สินไม่ได้

สัญญาบัญชีเดินสะพัด หมายถึง สัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันว่าสืบแต่ไป หรือในชั่วเวลา กำหนดอันใดอันหนึ่ง ให้ตัดทอนบัญชีนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้น หักกลบกันและคงชำระแต่ส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยดุลภาค⁵³

มีข้อที่พิจารณาของสัญญาบัญชีเดินสะพัดคือ สัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง มีลักษณะเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่งแยกจากนิติกรรมเดิม หมายความว่า ก่อนที่จะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดได้นั้น ต้องมีนิติกรรมอย่างอื่นเกิดขึ้นก่อน กล่าวคือ ต้องมีนิติกรรมที่ก่อให้เกิดหนี้ที่จะนำมาหักทอนบัญชีกันก่อน เช่น มีนิติกรรมการกู้ยืมเงินกันก่อน⁵⁴ แล้วจึงมีการเดินสะพัดทางบัญชีระหว่างกัน ดังนั้น เมื่อนำหนี้ที่เกิดขึ้นมาหักทอนบัญชีกันแล้ว จึงเกิดเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด (ทรงศักดิ์ ดุลยกาญจน์ 2543)⁵⁵ ด้วยเหตุที่สัญญาบัญชีเดินสะพัดจะต้องมีนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งเป็นการก่อหนี้เกิดขึ้นก่อนนั้น จึงมีประเด็นว่าหากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้น เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น ย่อมต้องมีนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งเป็นการก่อหนี้เกิดขึ้นก่อนนั้นด้วยนั่นเอง

สาระสำคัญของสัญญาบัญชีเดินสะพัด มีดังนี้

(1) สัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง

(1.1) แบบของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

สัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นสัญญาที่ไม่มีกฎหมายกำหนดหรือบังคับในเรื่องแบบไว้ ดังนั้น คู่สัญญา จึงไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือไว้ต่อกัน และไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือมาแสดงต่อศาล ในกรณีที่มีการฟ้องร้องบังคับกันตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด คู่สัญญาจึงอาจตกลงกันด้วยวาจาก็ได้ และนอกจากนี้ หากตามพฤติการณ์ของคู่สัญญาแสดงให้เห็นว่าคู่สัญญามีเจตนาผูกพันกันตามลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดแล้ว ก็ถือว่ามีสัญญาบัญชีเดินสะพัดเกิดขึ้นโดยปริยายแล้ว

(1.2) สัญญาบัญชีเดินสะพัดเกิดขึ้นโดยปริยาย

⁵³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันว่าสืบแต่นั้นไปหรือในชั่วเวลา กำหนดอันใดอันหนึ่ง ให้ตัดทอนบัญชีนี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้น หักกลบกันและคงชำระแต่ส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยดุลภาค”

⁵⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1370/2513 เมื่อมีสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีเป็นหลักฐานการกู้ยืมอยู่แล้ว การเบิกเงินไปแต่ละคราวหลังจากนั้นเป็นเรื่องบัญชีเดินสะพัด ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานการกู้เป็นหนังสืออีกชั้นหนึ่ง เพียงแต่จำเลยออกเช็คสั่งจ่ายธนาคารใจทักให้จ่ายเงินไปแล้ว จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ

⁵⁵ ทรงศักดิ์ ดุลยกาญจน์. “หลักและปัญหาในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและบัตรเครดิต”. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : วิเจ พรินติ้ง, 2543, หน้า 9.

สัญญาบัญชีเดินสะพัดเกิดขึ้นโดยปริยายนั้น หากมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นระหว่างคู่สัญญาว่ามีเจตนาให้มีการหักทอนบัญชีต่อกัน เข้าลักษณะของบัญชีเดินสะพัด จึงเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด โดยไม่จำเป็นต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรต่อกัน

สัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ตัวอย่างเช่น ลูกค้าเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้กับธนาคาร และได้ทำการเดินสะพัดทางบัญชีโดยนำเงินเข้าฝากและถอนเงินไปใช้เรื่อยมา ภายหลังลูกค้ามีเงินฝากเหลืออยู่ในบัญชีเล็กน้อยจึงได้ตกลงกับสถาบันการเงินนั้น ขอกู้เบิกเงินเกินบัญชีแล้วได้เบิกเงินเกินบัญชีโดยวิธีใช้เช็คส่งจ่ายหลายครั้ง และได้นำเงินฝากเข้าบัญชีเพื่อลดหนี้บ้าง ดังนี้ ไม่เข้าลักษณะการกู้ยืมเงินแต่เข้าลักษณะสัญญาบัญชีเดินสะพัด ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ สถาบันการเงินกับลูกค้ามิได้ตกลงกันไว้ว่า ลูกค้าจะต้องชำระเงินกู้เบิกเกินบัญชีเมื่อใด ต้องถือว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นอันสิ้นสุดเลิกกันเมื่อสถาบันการเงินทวงถามให้ชำระหนี้เมื่อสัญญาบัญชีเดินสะพัดเลิกกันแล้ว ระยะเวลาต่อจากนั้นสถาบันการเงินจะคิดดอกเบี้ยทบต้นต้นอีกไม่ได้ คงคิดได้แต่เฉพาะดอกเบี้ยตามปกติ และหากมีผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันคงรับผิดชอบในวงเงินเท่าที่ ทำสัญญาค้ำประกันไว้เท่านั้น

(2) สัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นสัญญาระหว่างบุคคล 2 คน

สัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นสัญญาระหว่างบุคคล 2 คน หมายความว่ารวมถึงการที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นนิติบุคคลด้วย สภาพของสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น หากมีคู่สัญญามากกว่า 2 คน หรือมากกว่า 2 ฝ่ายแล้ว การหักทอนบัญชีจะทำได้ยุ่งยาก กฎหมายจึงไม่เปิดโอกาสให้มีคู่สัญญามากกว่า 2 คน หรือ 2 ฝ่ายได้ และต้องมีกิจการเกี่ยวข้องกัน⁵⁶ แต่ละฝ่ายเป็นลูกหนี้และเจ้าหนี้ซึ่งกันและกัน แสดงเจตนาหักกลบลบหนี้ระหว่างกันเป็นคราวๆไป เมื่อคิดหักทอนบัญชีกันแล้ว ฝ่ายใดเป็นลูกหนี้ก็ต้องชำระหนี้ให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

(3) สืบแต่นั้นไปหรือในช่วงเวลากำหนดอันใดอันหนึ่ง

กำหนดอายุของสัญญาบัญชีเดินสะพัด ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งกรณีที่คู่สัญญากำหนดอายุสัญญาไว้แน่นอนหรืออาจไม่ได้กำหนดอายุสัญญาบัญชีเดินสะพัดไว้ การเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดในกรณี

⁵⁶ กิจการที่เกี่ยวข้องกันนั้นในสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นหนี้เงินเสมอไป ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 81/2509 การที่ ช. ได้ออกเงินและสิ่งของให้ ก. ทำการประมงเมื่อได้ปลา มาส่งให้แก่ ช. แล้ว ช. มารับขนส่งไปให้ บ. ชาย บ. จะหักเงินค่าขายปลาของ บ. ไว้ 5 เปอร์เซ็นต์ และอีก 5 เปอร์เซ็นต์เป็นค่าบำเหน็จของ ช. เพราะ ช. ออกทุนให้ ก. แล้วส่งปลาและเงินค่าขายปลาให้ ช. ช. ลงบัญชีไว้แล้วมอบปลาให้ ก. ไปลงบัญชีของตน เพื่อจะได้ตรวจสอบคิดหักบัญชีกันทำให้รู้ได้ว่าฝ่ายใดยังเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้กันจำนวนเงินเท่าใดโดยมีสมุดบัญชีเบิกเงินรายวันสมุดบัญชีน้ำมัน สมุดบัญชีขายปลา เป็นพยานหลักฐาน เช่นนี้นิติสัมพันธ์ระหว่าง ก. กับ ช. เข้าลักษณะบัญชีเดินสะพัดตามมาตรา 856 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลังจึงต้องเป็นไปตามหลักเรื่องการบอกเลิกสัญญาทั่วไป ส่วนกรณีที่มีกำหนดอายุสัญญาไว้ สัญญาบัญชีเดินสะพัดย่อมเลิกกันเมื่อครบกำหนดตามเวลาที่ได้ตกลงกันได้

(4) มีการหักทอนบัญชีหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

การหักทอนตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น อาจมีขึ้นได้ทั้งการหักทอนบัญชีในระหว่างอายุสัญญาเพื่อให้คู่สัญญาทราบถึงความเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน หรืออาจเป็นการหักทอนบัญชีกันเมื่อสิ้นอายุสัญญาบัญชีเดินสะพัดก็ได้ เป็นกรณีหักทอนบัญชีเพื่อชำระหนี้ส่วนที่เหลือโดยดุลภาค การหักทอนบัญชีนี้ เป็นการหักทอนเพื่อให้มีการชำระหนี้ส่วนที่เหลือโดยดุลภาคต่อกัน หมายความว่า เป็นกรณีหักทอนบัญชีหนี้เมื่อสัญญาสิ้นสุดลง เมื่อสรุปยอดหนี้กันแล้ว ฝ่ายที่เป็นหนี้ต้องชำระหนี้ให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่าย

(5) ชำระหนี้ส่วนที่เหลือโดยดุลภาค

การชำระหนี้ส่วนที่เหลือโดยดุลภาคนั้น เป็นผลมาจากการตัดทอนบัญชีหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน กล่าวคือ เมื่อมีการตัดทอนบัญชีกันแล้ว หากคู่สัญญาแต่ละฝ่ายไม่มีหนี้ต่อกันก็ไม่ต้องมีการชำระหนี้แก่กัน หากเป็นกรณีที่มีการตัดทอนบัญชีกันแล้ว ปรากฏว่าฝ่ายใดเป็นหนี้ คู่สัญญาฝ่ายนั้นก็ต้องชำระหนี้ให้แก่ฝ่ายซึ่งเป็นเจ้าหนี้

2.4.2 การหักทอนบัญชี

การหักทอนทางบัญชี เป็นการนำหนี้ของแต่ละฝ่ายซึ่งมีการลงลายการไว้มาหักกลบลบกัน หากไม่มีการหักทอนทางบัญชีกัน ข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาทั้งสองก็ไม่ใช่สัญญาบัญชีเดินสะพัด

1) ประเภทการหักทอนทางบัญชี

การหักทอนทางบัญชีอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในระหว่างอายุสัญญาบัญชีเดินสะพัด จนเมื่อครบกำหนดอายุสัญญาบัญชีเดินสะพัด จึงจะต้องมีการหักทอนบัญชีกันเพื่อจัดให้มีการชำระหนี้ส่วนที่เหลือโดยดุลภาคต่อกัน ซึ่งแบ่งแยกการหักทอนทางบัญชีออกได้ 2 กรณี คือ การหักทอนบัญชีระหว่างอายุสัญญา และการหักทอนบัญชีเพื่อให้มีการชำระหนี้ส่วนที่เหลือต่อกัน

1.1) การหักทอนบัญชีระหว่างอายุสัญญา

ในการการหักทอนบัญชีนั้น คู่สัญญาอาจตกลงให้มีการหักทอนบัญชีกันเป็นระยะเวลาเท่าใดก็ได้ เช่น เป็นรายเดือน หรือระยะ 3 เดือน หรือระยะ 6 เดือน หรือเป็นรายปีก็ได้ แต่หากมิได้ตกลงเรื่องระยะเวลาในการหักทอนบัญชีกันไว้ ก็ย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 858 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญามิได้กำหนดไว้ว่าให้หักทอนบัญชีโดยระยะเวลาอย่างไรไซ้ ท่านให้ถือเอาเป็นกำหนดหกเดือน” การหักทอนบัญชีตามมาตรานี้เป็นเรื่องการหักทอนบัญชีระหว่างอายุสัญญา ต่างจากการหักทอนบัญชีตาม มาตรา 856 ซึ่งเป็นการหักทอนบัญชีในครั้งสุดท้าย ในมาตรา

858 เป็นเรื่องที่คุณสัญญาได้กำหนดกันไว้ว่าให้มีการหักทอนบัญชีกันระหว่างอายุสัญญาอย่างไร กรณีที่ไม่ได้กำหนดให้มีการหักทอนบัญชีเช่นนี้จะต้องให้มีการหักทอนบัญชีกันทุก 6 เดือน แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็เปิดโอกาสให้คุณสัญญาตกลงกำหนดเวลาให้มีการหักทอนบัญชีระหว่างอายุสัญญากันได้ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวนี้ อาจจะตกลงกันให้มีการหักทอนบัญชีกันมากกว่าหรือน้อยกว่า 6 เดือนก็ได้

1.2) การหักทอนบัญชีเพื่อให้มีการชำระหนี้ส่วนที่เหลือต่อกัน

การหักทอนบัญชีกรณีนี้เป็นการหักทอนบัญชีกันในครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นไปตาม มาตรา 856 ดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

เมื่อมีการหักทอนบัญชีในครั้งนี้อย่างเรียบร้อยแล้ว สัญญาบัญชีเดินสะพัดก็จะสิ้นสุดลง ผลของการหักทอนบัญชีกันในครั้งนี้ คู่สัญญาฝ่ายใดเป็นหนี้ก็จะต้องชำระหนี้ให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง หากไม่มีหนี้ต่อกันก็ไม่จำเป็นต้องชำระหนี้ให้แก่กัน

2) การหักทอนบัญชีของธนาคารพาณิชย์

เมื่อมีการเบิกเงินหรือถอนเงินจากบัญชีธนาคารแล้ว ธนาคารก็จะคำนวณตัวเลขจนได้ผลลัพธ์ในวันนั้น ๆ เมื่อถึงสิ้นเดือนธนาคารก็จะทำการหักทอนบัญชีอีกครั้งหนึ่ง แล้วคิดคำนวณดอกเบี้ยนับแต่วันที่ลูกค้าเป็นหนี้ธนาคารเรื่อยมาจนถึงสิ้นเดือน หากลูกค้าไม่นำเงินมาชำระดอกเบี้ย ธนาคารก็จะนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นทบเป็นต้นเงิน และถือเป็นต้นเงินของเดือนถัดไป จะเป็นอย่างไรเรื่อยไปจนกว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดระหว่างธนาคารกับลูกค้าได้สิ้นสุดลง เมื่อครบกำหนดอายุสัญญา ก็จะมีการหักทอนกันเป็นครั้งสุดท้าย หากปรากฏว่าลูกค้ายังเป็นหนี้ธนาคารอยู่ ก็จะเรียกให้ลูกค้าชำระหนี้ นั้น การหักทอนบัญชีของธนาคาร จึงสามารถแยกออกได้ 3 กรณี คือ การหักทอนบัญชีทุกครั้งที่มีการฝากหรือถอนเงิน การหักทอนบัญชีในตอนสิ้นเดือน และการหักทอนบัญชีครั้งสุดท้าย

2.1) การหักทอนบัญชีทุกครั้งที่มีการฝากหรือถอนเงิน

การหักทอนบัญชีกรณีนี้เป็นการหักทอนบัญชีหนี้ เพื่อให้ลูกค้าหนีทราบถึงความเป็นหนี้ เมื่อมีการหักทอนบัญชีกันแล้ว หากปรากฏว่าลูกค้าเป็นหนี้ธนาคารอยู่ ลูกค้าจะต้องเสียดอกเบี้ย นับแต่วันที่เป็นหนี้ แต่ขั้นนี้ ธนาคารจะยังไม่คำนวณดอกเบี้ยแต่จะยกยอดไปคำนวณในตอนสิ้นเดือน

2.2) การหักทอนบัญชีในตอนสิ้นเดือน

การหักทอนบัญชีในตอนสิ้นเดือนเป็นการหักทอนบัญชีเพื่อคำนวณยอดหนี้ เป็นการคำนวณต้นเงินที่ลูกค้าค้างชำระอยู่และดอกเบี้ยที่ลูกค้าจะต้องเสียในแต่ละยอดที่ลูกค้าเป็นหนี้มาจนถึงวันสิ้นเดือนนั้นๆ เมื่อรวมยอดแล้วถือเป็นยอดหนี้สำหรับในเดือนถัดไป กล่าวคือ เมื่อมีการเบิกถอนเงินจากธนาคาร หากปรากฏว่าลูกค้าเป็นหนี้ธนาคารในยอดเงินรายการใด ก็จะมีการการคิดดอกเบี้ยเรื่อยมาสำหรับยอดนั้นแล้วมาสรุปยอดหนี้ตอนสิ้นเดือนอีกทีหนึ่ง หากลูกค้าไม่ชำระดอกเบี้ยในตอนสิ้นเดือนนี้ ธนาคารก็จะนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นทบเข้าเป็นต้นเงินแล้วถือเป็นต้นเงินใหม่เป็นยอดหนี้สำหรับเดือนถัดไป จะมีการทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะครบกำหนดสัญญาบัญชีเดินสะพัด

การหักทอนตามข้อ (1) และ (2) นี้ ถือเป็น การหักทอนบัญชีกันระหว่างอายุสัญญา และการที่ธนาคารและลูกค้าทำข้อตกลงกันโดยลูกค้ายินยอมให้ธนาคารคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนนั้น ก็สามารถที่จะทำได้ ข้อตกลงในส่วนนี้มีผลใช้บังคับได้ ไม่ตกเป็นโมฆะ

2.3) การหักทอนบัญชีครั้งสุดท้าย

การหักทอนบัญชีในครั้งสุดท้ายนั้นเป็นการหักทอนบัญชีเพื่อที่จะคิดยอดหนี้ต่อกันเป็นครั้งสุดท้าย เพราะเมื่อมีการหักทอนบัญชีในครั้งนี้แล้ว คู่สัญญาซึ่งเป็นฝ่ายลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้แก่คู่สัญญาฝ่ายซึ่งเป็นเจ้าหนี้ และภายหลังจากที่มีการหักทอนบัญชีกันในครั้งนี้แล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิที่จะคิดดอกเบี้ยทบต้นได้อีก เป็นการหักทอนบัญชีกันตามมาตรา 856

2.4.3 การคิดดอกเบี้ยของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

ดอกเบี้ย เป็นค่าตอบแทนในการที่ผู้กู้ได้ตกลงจะชำระให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน เพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้ให้กู้ได้ให้ผู้กู้ได้กู้เงิน (ไพทซิต เอกจริยกร 2558)⁵⁷ และถือว่าดอกเบี้ยเป็นดอกผลชนิดน้อยอย่างหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 148 ซึ่งค่าตอบแทนที่เป็นดอกเบี้ยจะเกิดขึ้นได้จากหนี้เงินเท่านั้น

2.4.3.1 วิธีการคิดดอกเบี้ยจากส่วนที่ค้างชำระ ภายหลังจากการหักทอน

สัญญาบัญชีเดินสะพัด เมื่อมีการหักทอนบัญชีแต่ละครั้งก็จะทราบว่าฝ่ายใดเป็นลูกหนี้และฝ่ายใดเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ส่วนที่ค้างชำระ หากไม่ชำระก็ต้องเสียดอกเบี้ย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 860⁵⁸ ดังนั้น วันที่หักทอนบัญชีเสร็จก็คือวันที่ครบกำหนดการหักทอนบัญชีแต่ละคราว และถือว่ายอดเงินตามบัญชีในวันนั้นเป็นยอดหนี้ที่หักกลบลบกัน ให้ฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่หักกลบลบกันมิใช่คิดตั้งแต่วันที่แจ้งให้ลูกหนี้ทราบซึ่งเป็นการแจ้งในภายหลัง

⁵⁷ ไพทซิต เอกจริยกร. คำอธิบายกฎหมายยืม ผากทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 14 แก้ไขเพิ่มเติม, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน 2558, หน้า 4.

⁵⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 860 เงินส่วนที่ติดกันอยู่นั้นถ้ายังมิได้ชำระ ท่านให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป

2.4.3.2 การคิดดอกเบี้ยทบต้น

การที่กฎหมายให้คิดดอกเบี้ยทบต้นในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้นั้น เพราะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้นเป็นทั้งสัญญากู้ยืมเงินและเข้าลักษณะของการเป็นบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย ซึ่งตามมาตรา 655 วรรคสอง สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ แต่การที่ธนาคารพาณิชย์อ้างว่าการเบิกเงินเกินบัญชีสามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้เพราะเป็นประเพณีธนาคาร ทำให้เกิดความเข้าใจว่าหากเป็นธนาคารให้กู้ยืมเงิน สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้เพราะเป็นประเพณี โดยไม่ต้องรอให้ดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง และไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เพราะมาตรา 655 วรรคสองยกเว้นไว้ แต่หากเป็นบุคคลธรรมดาให้กู้ยืมเงิน การจะคิดดอกเบี้ยทบต้นนั้นต้องทำตามมาตรา 655 วรรคหนึ่งเท่านั้นใช่หรือไม่ หากเป็นเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในเรื่องความเท่าเทียมกันในการบังคับใช้กฎหมายได้

หลักกฎหมายที่วางหลักเรื่องดอกเบี้ยทบต้นไว้ มีเพียงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง คู่สัญญากู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้ แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

ส่วนประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดก็ดี ในการค้าขายอย่างอื่นทำนองเช่นนี้ก็ดี หาอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไม่”

ดอกเบี้ยทบต้น เป็นการเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในครั้งก่อน มาบวกกับต้นเงินที่กู้ยืมกันได้เท่าไรแล้วจึงเอาอัตราดอกเบี้ยที่ตกลงกันมาคำนวณกับเงินจำนวนใหม่ที่คิดได้นั้น

ตัวอย่าง นาย ก. ให้ นาย ข. กู้ยืมเงินจำนวน 10,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี ดังนี้ ถ้านาย ข. ค้างชำระดอกเบี้ยเป็นเวลา 2 ปี หากคำนวณดอกเบี้ยแบบทบต้น นาย ข. จะต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่ นาย ก. เป็นเงิน 2,100 บาท (ดอกเบี้ยปีแรก 1,000 บาทแล้วนำดอกเบี้ยนี้ไปทบกับต้นเงินของปีที่สอง เมื่อคำนวณดอกเบี้ยปีที่สองได้เป็น 1,100 บาท) หากคำนวณดอกเบี้ยธรรมดา นาย ข. จะต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่ นาย ก. เป็นเงิน 2,000 บาท

การคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้กู้ เพราะจะทำให้ผู้กู้ต้องเสียเงินมากขึ้นกว่าการคิดดอกเบี้ยธรรมดา และมีผลทำให้ผู้ให้กู้ได้รับดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายในช่วงระยะเวลาอันสั้น แต่การที่ลูกหนี้ผิดนัดและไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นเวลานาน ๆ ก็ย่อมเป็นการเอา

เปรียบเจ้าหนี้เช่นกัน เพราะว่าหากเงินอยู่ในมือเจ้าหนี้ที่เป็นพ่อค้าก็ย่อมจะก่อดอกออกผลอยู่เสมอ (จิต เศรษฐรูปตร 2529)⁵⁹

ดังนั้น เพื่อให้ไม่ให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกันมากเกินไปกฎหมายจึงได้กำหนดให้มีการคิดดอกเบี้ยทบต้นได้แต่จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์อย่างเคร่งครัดว่าจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 ที่ว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง คู่สัญญาผู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้ แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวสรุปได้ว่า การตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นนั้น ข้อสำคัญก็คือดอกเบี้ยที่จะนำมาทบต้นได้จะต้องค้างชำระมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี จึงจะสามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ และข้อตกลงนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือโดยอาจจะลงลายมือชื่อผู้กู้ฝ่ายเดียวก็ใช้บังคับได้⁶⁰ ซึ่งในการทำข้อตกลงดังกล่าวอาจตกลงกันได้ตั้งแต่ขณะทำสัญญาผู้ยืมกันได้เลย โดยไม่ต้องรอให้มีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปีก่อนจึงค่อยมาตกลงกันในภายหลังก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2518/2530) และเมื่อมีการคิดดอกเบี้ยทบต้นแล้วผลก็คือดอกเบี้ยที่นำมาทบนั้นถือว่าเป็นเงินต้นไม่ถือเป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระอีกต่อไป⁶¹ แต่บทบัญญัติในเรื่องการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา หรือการคิดดอกเบี้ยทบต้น เป็น

⁵⁹ จิต เศรษฐรูปตร. “ความรู้เบื้องต้นแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยยืม ผากทรัพย์”. แกไขเพิ่มเติมโดย ศ.จิตติ ดิงศกัทธิย์ พิมพ์ครั้งที่ 2, คณะกรรมการบริหารทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529, หน้า 82.

⁶⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 342/2540 มาตรา 655 วรรคแรก หาได้บัญญัติว่าข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้กู้กับผู้ให้กู้ไม่ ฉะนั้นเมื่อข้อตกลงที่ให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ฝ่ายเดียวย่อมมีผลใช้บังคับได้ ทั้งนี้เพราะการที่กฎหมายกำหนดให้ข้อตกลงต้องทำเป็นหนังสือก็เพื่อให้เป็นหลักฐานที่มั่นคงเชื่อถือได้ เมื่อผู้กู้ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลเสียจากข้อตกลงดังกล่าวลงลายมือชื่อแล้วย่อมถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และไม่มีเหตุผลหรือความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องบังคับให้ลงลายมือชื่อผู้ให้กู้

⁶¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 5291/2540 คำพิพากษาฎีกาที่ 5291/2540 โจทก์เป็นสถาบันการเงินมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดได้ไม่เกินร้อยละ 21 ต่อปี ตามประกาศกระทรวงการคลัง เมื่อสัญญาผู้ยืมมีการตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้เกินร้อยละ 15 ต่อปี และยินยอมให้โจทก์นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกินกว่า 1 ปี ทบเข้ากับต้นเงินและให้โจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราที่ตกลงในสัญญาผู้ยืมต่อไปด้วย โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะคิดดอกเบี้ยในอัตราตามที่ตกลงในสัญญาและคิดดอกเบี้ยค้างชำระเกินกว่า 1 ปี ทบต้นได้ต่อไปจนกว่าจะชำระต้นเงินและดอกเบี้ยคืนให้แก่โจทก์จนเสร็จสิ้น การที่โจทก์นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกิน 1 ปี มาทบรวมกับยอดเงินต้นดอกเบี้ยที่ทบนั้นจึงกลายเป็นเงินต้นไม่ถือเป็นดอกเบี้ยที่ค้างอีกต่อไป ข้อตกลงตามสัญญาผู้ยืมดังกล่าวจึงมีผลใช้บังคับได้ ตามมาตรา 655 วรรคหนึ่ง ซึ่งไม่อยู่ในบังคับข้อห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคสอง

บทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่กรณีจะทำความตกลงยกเว้นหาได้ไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 419/2532) และหากคู่สัญญาตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นที่เป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติตามมาตรา 655 ผลคือข้อตกลงนั้นตกเป็นโมฆะ

แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้ข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นจะตกเป็นโมฆะ เพราะฝ่าฝืนบทบัญญัติของมาตรา 655 กล่าวคือตกลงให้มีการคิดดอกเบี้ยทบต้นได้แม้ดอกเบี้ยนั้นค้างชำระยังไม่ครบ 1 ปี หรือไม่ได้ทำข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นหนังสือนั้น ก็ไม่มีผลทำให้สัญญากู้ยืมนั้นตกเป็นโมฆะแต่อย่างใด โดยผู้ให้กู้ยังคงมีสิทธิเรียกเงินต้นและดอกเบี้ยตามอัตราที่ตกลงกันไว้คืนได้ (ถ้าดอกเบี้ยนั้นไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด) แต่จะคิดดอกเบี้ยทบต้นไม่ได้⁶²

ในกรณีที่มีการตกลงคิดดอกเบี้ยกันในอัตราไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปี และมีการตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นด้วย แต่เมื่อมีการคำนวณดอกเบี้ยทบต้นกันแล้วดอกเบี้ยที่คำนวณได้นั้นอาจจะเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ดังนั้นศาลฎีกาพิพากษาว่าทำได้ ไม่ถือว่าขัดกับมาตรา 654 หรือพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราแต่อย่างใด

ส่วนการคิดดอกเบี้ยทบต้นในสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น เป็นไปตามมาตรา 655 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ส่วนประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดก็ดี ในการค้าขายอย่างอื่นทำนองเช่นว่านี้ก็ดี หากอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไม่” นั่นคือ หากเป็นลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัด สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทันที โดยไม่ต้องรอให้ดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง และไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เหมือนที่บัญญัติในมาตรา 655 วรรคหนึ่ง

2.4.4 การสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

2.4.4.1 สิ้นสุดลงเมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย

ความตายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สัญญาบัญชีเดินสะพัดสิ้นสุดลง ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพของสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้นเป็นเรื่องของคู่สัญญาต่างยินยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นหนี้ กล่าวคือ มีความเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน โดยจะมีการหักกลบหนี้ต่อกันในระยะเวลาภายหลัง การจะกระทำเช่นนี้ได้จึงต้องอาศัยไว้วางใจและเชื่อกันในระหว่างคู่สัญญา เป็นเรื่องเฉพาะตัวของคู่สัญญาทั้งสอง

⁶² คำพิพากษาฎีกาที่ 1527/2517 จำเลยกู้เงินโจทก์ตกลงให้ดอกเบี้ยร้อยละ 75 สตางค์ต่อเดือน ส่งดอกเบี้ยทุกเดือนถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ส่งดอกเบี้ยผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงินอันผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน ดังนี้เป็นการให้คิดดอกเบี้ยได้ทันทีที่ผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ยเดือนที่ค้าง ข้อความที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยทบต้นจึงฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 และเป็นโมฆะจึงเรียกดอกเบี้ยทบต้นจากจำเลยไม่ได้ คงคิดดอกเบี้ยได้อย่างธรรมดาในอัตราร้อยละ 75 สตางค์ต่อเดือน

ฝ่าย ดังนั้นคุณสมบัติของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจึงถือเป็นข้อสาระสำคัญ เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตาย สัญญาบัญชีเดินสะพัดจึงสิ้นสุดลงไปโดยปริยาย ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเวลาว่าจะมีการตกลงกันไว้หรือไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1862/2518 การที่สถาบันการเงินเจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยทบต้นจากลูกหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง นั้น จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ว่าเป็นการคิดเงินตามประเพณีการค้าขายในเมื่อมีบัญชีเดินสะพัดต่อกันเท่านั้น และกิจการในสัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้ตายสัญญาบัญชีเดินสะพัดย่อมระงับลงหลังจากลูกหนี้ตาย เจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยทบต้นตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีหาได้ไม่ ถึงแม้ต่อมาผู้จัดการมรดกของลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับรองต่อสถาบันการเงินเจ้าหนี้ว่า ลูกหนี้เป็นหนี้สถาบันการเงินจริงและยอมให้คิดดอกเบี้ยกันตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเดิมของลูกหนี้ก็ตาม ก็หาไม่ผลทำให้สถาบันการเงินเจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ไม่ เพราะขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง

2.4.4.2 สิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้

โดยปกติแล้วคู่สัญญาสามารถตกลงกำหนดเรื่องระยะเวลาของสัญญาได้อยู่แล้ว ซึ่งคู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดอาจตกลงกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาของสัญญาไว้ล่วงหน้าว่าจะกำหนดให้สัญญาบัญชีเดินสะพัดนี้มีผลไปจนถึงเมื่อไร โดยอาจจะระบุเป็นจำนวนวัน เดือน หรือปี ที่แน่นอนไว้ หรืออาจกำหนดเป็นช่วงเวลาไว้ก็ได้ เช่น ตกลงให้สัญญานี้มีกำหนดระยะเวลา 12 เดือนนับแต่วันที่ทำสัญญา เป็นต้น และเมื่อครบกำหนดตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ สัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้นย่อมสิ้นสุดลง

2.4.4.3 สิ้นสุดลงเมื่อมีการบอกเลิกสัญญา

สัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ทำกันอยู่ในปัจจุบัน ที่ทั้งที่เป็นสัญญาแบบมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน และสัญญาแบบไม่มีกำหนดระยะเวลา หรือในบางกรณีที่สัญญาแบบมีกำหนดเวลาครบตามระยะเวลาที่กำหนดแล้ว อาจมีการต่ออายุสัญญาไปโดยปริยายกลายเป็นสัญญาแบบไม่มีกำหนดระยะเวลาขึ้นมา หรือบางกรณีมีการกำหนดกันไว้ในสัญญาล่วงหน้าว่าเมื่อสัญญาครบกำหนดตามระยะเวลาที่ตกลงแล้วนั้น ให้ถือว่ามีการต่ออายุของสัญญาออกไปอีกคราวละหกเดือน เช่นนี้เป็นเรื่องของรูปแบบข้อตกลงในสัญญาที่แตกต่างกัน ดังนั้นปัจจุบันจึงมีแนวคำพิพากษาฎีกาเรื่องการเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดเอาไว้เป็น 2 แนวทาง คือ การบอกเลิกสัญญาโดยตรงและการบอกเลิกสัญญาโดยปริยาย

(1) การบอกเลิกสัญญาโดยตรง

การบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้นสามารถทำได้หากมิได้มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้าเรื่อง กำหนดระยะเวลาของสัญญาหรือได้ระบุไว้ในข้อสัญญานั้นว่าให้สัญญาสิ้นสุดลงเมื่อไร ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 859⁶³

วิธีการบอกเลิกสัญญานั้น เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386⁶⁴ และ มาตรา 387⁶⁵ กล่าวคือ คู่สัญญาสามารถบอกเลิกสัญญานั้นได้ด้วยการแสดงเจตนาแก่คู่สัญญาอีกฝ่าย หนึ่งโดยตรง เช่น การส่งหนังสือบอกเลิกสัญญา โดยกำหนดเนื้อหาเรื่องการหักทอนบัญชี จำนวนเงิน คงเหลือ และกำหนดเวลาการชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ตามมาตรา 386 หรือการทำ หนังสือบอกกล่าวกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากลูกหนี้ไม่ชำระ ให้ถือว่าสัญญาเบิกกัน เช่นนี้ก็ได้ตามมาตรา 387

(2) การบอกเลิกสัญญาโดยปริยาย

กรณีสัญญาบัญชีเดินสะพัดแบบไม่มีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ไว้ สัญญาจะสิ้นสุดลงเมื่อบอก เลิกหรือจะถือว่าเลิกสัญญากันโดยปริยายเมื่อไม่ถอนเงินและนำเงินเข้าฝากในบัญชี ปรากฏตามคำ พิพากษาศาลฎีกาที่ได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 373/2543 สัญญาบัญชีเดินสะพัดบัญชีที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาการ ชำระหนี้ จะสิ้นสุดลงเมื่อคู่สัญญาบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดและเรียกร้องให้หักทอนบัญชีรวมทั้ง ชำระหนี้ที่มีต่อกัน โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยทบต้นได้จนกว่าสัญญาเลิกกัน การที่จำเลยที่ 1 ไม่นำเงิน เข้าและไม่ถอนเงินจากบัญชีกระแสรายวัน ถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 บอกเลิกสัญญาแล้ว สัญญาบัญชี เดินสะพัดยังมีผลผูกพันจนถึงวันสุดท้ายที่โจทก์กำหนดในหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 964/2543 สัญญาบัญชีเดินสะพัดสิ้นสุดลงในวันใด โจทก์ย่อมไม่มี สิทธิคิดดอกเบี้ยทบต้นอีกต่อไป เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

หนังสือทวงถามมีข้อความชัดเจนว่า ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ หาก จำเลยไม่ชำระหนี้ก็ให้สัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นอันเลิกกัน จำเลยได้รับหนังสือวันที่ 6 กุมภาพันธ์

⁶³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 859 “คู่สัญญาฝ่ายใดจะบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดและให้ หักทอนบัญชีกันเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ ถ้าไม่มีอะไรปรากฏเป็นข้อขัดกับที่กล่าวมานี้”

⁶⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาหรือ โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้นย่อมทำได้ด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง แสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าหาอาจจะถอนได้ไม่”

⁶⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387 “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนด ระยะเวลาพอสมควร แล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในระยะเวลานั้นก็ได้ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายใน ระยะเวลาที่กำหนดให้ไซ้หรืออีก ฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้”

2536 กำหนดเวลาชำระหนี้วันสุดท้ายเป็นวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2536 เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้ให้โจทก์ ภายในวันดังกล่าว สัญญาบัญชีเดินสะพัดจึงเลิกกันตั้งแต่วันพ้นกำหนด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2294/2543 แม้สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีระบุว่า กำหนดชำระ ดอกเบี้ยเป็นรายเดือนและหักทอนบัญชีทุกวันสิ้นสุดของเดือน หากจำเลยที่ 1 ผิดนัดงวดโดยยอมให้ โจทก์นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระมาทอนเป็นต้นเงินได้ และสัญญาไม่มีกำหนดเวลาสิ้นสุด ใช้บังคับ จนกว่า จะมีการบอกเลิกสัญญาหรือมีการหักทอนบัญชีและเรียกให้ชำระหนี้คงเหลือ แต่เมื่อจำเลยที่ 1 ถอน เงินจากบัญชีเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2536 แล้วไม่มีการเดินสะพัดทางบัญชีอีกเลย คงมีแต่การหัก ทอนบัญชีคิดดอกเบี้ยค้างชำระในแต่ละเดือนเท่านั้น แสดงว่าโจทก์และจำเลยที่ 1 ไม่ประสงค์ให้มีการ สะพัดทางบัญชีระหว่างกันอีกต่อไป สัญญาจึงเลิกกันในวันที่ 31 กรกฎาคม 2536 หาได้สิ้นสุดในวันที่ 31 ตุลาคม 2539 อันเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลาที่โจทก์บอกกล่าวให้จำเลยชำระหนี้ไม่

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นจะเห็นได้ว่าคดีส่วนใหญ่มักจะมีปัญหาในเรื่องสัญญาบัญชี เดินสะพัดประเภทไม่มีกำหนดระยะเวลา จากคำพิพากษาศาลฎีกาสองเรื่องแรก ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยยึด หลักการบอกเลิกสัญญาเป็นสำคัญ หากมีเดินสะพัดทางบัญชีต่อไปอีกโดยมิได้มีการบอกเลิกสัญญา ก็ ถือว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้นยังมีอยู่ต่อไป แต่คำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องหลังยึดถือเรื่องการไม่เดินสะพัด ทางบัญชี กล่าวคือ เมื่อไม่มีถอนเงินและไม่นำเงินเข้าบัญชีแล้ว ถือเป็นการเลิกสัญญากันโดยปริยาย

การบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดโดยปริยายนั้น ต้องดูข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไปด้วย เนื่องจากเมื่อกำหนดเวลาสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัดมีความสำคัญต่อความรับผิดชอบในดอกเบี้ย เพราะหากสัญญายังไม่เลิกกัน สถาบันการเงินมีสิทธิที่จะคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ตลอดเวลา ซึ่งจะขอ อธิบายในบทที่ 4 ต่อไป

2.4.4.4 สิ้นสุดลงด้วยเหตุประการอื่น

นอกจากสัญญาบัญชีเดินสะพัดจะสิ้นสุดลงด้วยเหตุต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น สัญญาบัญชีเดินสะพัดอาจสิ้นสุดลงด้วยเหตุประการอื่นได้อีก ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

(1) กรณีหนี้ระงับสิ้นไปเพราะมีการแปลงหนี้ใหม่

ตามหลักกฎหมายหนี้หนี้ การแปลงหนี้ใหม่คือการที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้ทำความตกลงกันก่อน หนี้ขึ้นใหม่โดยเจตนาจะระงับหนี้ที่มีอยู่แต่เดิม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 349 ถึง มาตรา 352 ดังนั้น หากหนี้เดิมนั้นเป็นหนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด แล้วมีการแปลงหนี้ใหม่ เช่น เมื่อมีบุคคลอื่นเสนอตัวมาขอรับชำระหนี้แทนลูกหนี้และธนาคารยอมรับข้อเสนอดังกล่าว เป็นกรณี การแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ ย่อมทำให้หนี้เดิมระงับสิ้นไปนับตั้งแต่วันที่ทำการแปลงหนี้ใหม่

และจากนั้น ธนาคารก็ไม่อาจคิดดอกเบี้ยทบต้นเอาจากลูกหนี้ได้อีก(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1949/2516) (ทงศศักดิ์ ดุยกาญจน์ 2543)⁶⁶

(2) กรณีลูกหนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

กรณีที่ลูกหนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดถูกฟ้องล้มละลายและศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 764/2514 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 658-659/2511 ศาลตัดสินในทำนองเดียวกันว่า เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว สัญญาบัญชีเดินสะพัดต้องถือว่าเลิกกันนับแต่วันที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2176/2522 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1273/2527 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 761/2538 ศาลตัดสินในทำนองเดียวกันว่า หากลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ถือว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดเลิกกันโดยปริยายนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั่นเอง

2.4.4.5 ผลของการเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัด

เมื่อสัญญาบัญชีเดินสะพัดเลิกกันก็จะมีการหักทอนบัญชีกันตามมาตรา 859 ประกอบกับมาตรา 856 กล่าวคือ มีการหักทอนบัญชีกันเพื่อคำนวณว่าฝ่ายใดมีหนี้ที่ค้างชำระแก่อีกฝ่ายหรือไม่ โดยการหักกลบลบกัน ตามมาตรา 860 คู่สัญญาฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ต้องชำระหนี้ส่วนที่เหลือให้แก่คู่สัญญาฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้รวมตลอดถึงดอกเบี้ยตามสัญญาด้วย หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ดังกล่าว เจ้าหนี้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในเงินดังกล่าวได้นับแต่วันที่มีการหักทอนบัญชีเสร็จสิ้นเป็นต้นไป

2.4.5 หลักประกันในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

ในเรื่องหลักประกันนั้น ตามปกติธนาคารจะยอมรับทรัพย์สินที่ค้ำมูลค่าต่อสินเชื่อตามที่ลูกค้านำมาโดยคิดตามวงเงินที่ธนาคารอนุมัติ เมื่อลูกค้าขอสินเชื่อเชื่อกับธนาคาร ไม่ว่าจะเป็นการสัญญาบัญชีเดินสะพัดหรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เพื่อลดความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อของธนาคาร โดยธนาคารจะเรียกหลักประกันจากลูกค้า ได้แก่ การให้ลูกค้านำบุคคลอื่นมาเป็นผู้ค้ำประกัน ซึ่งการค้ำประกันนั้นต้องระบุจำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกันสัญญาและต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดเจนด้วย ซึ่งผู้ค้ำประกันจะรับผิดชอบเฉพาะหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น⁶⁷ หรือกรณีการนำ

⁶⁶ ทงศศักดิ์ ดุยกาญจน์. “หลักและปัญหาในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและบัตรเครดิต”. พิมพ์ครั้งที่ 2, 2543, หน้า110.

⁶⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 วรรคสองและวรรคสาม

ทรัพย์สินมาจดทะเบียนจำนองเป็นหลักประกัน ซึ่งต้องระบุจำนวนเงินเป็นจำนวนแน่นอน หรือจำนวนขั้นสูงสุดที่ได้เอาทรัพย์สินจำนองนั้นตราไว้เป็นประกันด้วย⁶⁸

หรืออีกกรณีที่ปัจจุบันนิยมทำกันมากในการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ซึ่งรวมถึงในกรณีของสัญญาบัญชีเดินสะพัดและสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีด้วย ในกรณีที่ลูกค้าไม่มีผู้ค้ำประกันและไม่มีทรัพย์สินมาจำนองเป็นหลักประกันชำระหนี้ คือ การใช้เงินฝากเป็นหลักประกัน คือ การนำเงินฝากในบัญชีเงินฝากประจำของลูกค้ารายนั้นหรือของบุคคลอื่นที่ยินยอมมาเป็นหลักประกัน ซึ่งการใช้หลักประกันชนิดนี้มีผลดีตรงที่สมัครง่าย และเจ้าของบัญชีเงินฝากประจำยังคงได้รับดอกเบี้ยตามปกติ และอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารจะเรียกเก็บในการเบิกเงินเกินบัญชีก็จะอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าการใช้หลักประกันชนิดอื่น เพราะถือว่ามีความเสี่ยงน้อยกว่า โดยเจ้าขอบัญชีจะต้องทำหนังสือยินยอมให้ธนาคารหักบัญชีเงินฝากประจำให้ธนาคารยึดถือไว้ด้วย (ยงยุทธ สมัย 2538)⁶⁹ แต่การใช้เงินฝากเป็นหลักประกันนั้นยังมีข้อเสียคือ ขอเพิ่มวงเงินเบิกเกินบัญชีทำได้ยากหากมีเงินฝากประจำเพียงบัญชีเดียวเป็นหลักประกันโดยไม่มีทรัพย์สินอื่นมาเป็นหลักประกันอีก และเงินฝากที่ใช้เป็นหลักประกันนั้น จะไม่สามารถถอนได้ ต้องทำการยกเลิกสัญญาที่ขอสินเชื่อขึ้นเสียก่อน ดังนั้น การใช้เงินฝากเป็นหลักประกันต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ซึ่งในเรื่องของการนำเงินฝากมาเป็นหลักประกันนี้ได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3/2529 จำเลยมีบัญชีเดินสะพัดกับธนาคารผู้คัดค้านและอยู่ในระหว่างบัญชียังเดินสะพัด ธนาคารผู้คัดค้านนำเงินฝากประจำของจำเลยไปเข้าบัญชีกระแสรายวันของจำเลยภายในกำหนด 3 เดือนก่อนจำเลยถูกโจทก์ฟ้องขอให้ล้มละลายเพื่อเป็นการชำระหนี้ที่จำเลยเป็นหนี้เบิกเงินเกินบัญชีธนาคารผู้คัดค้านการกระทำของธนาคารผู้คัดค้านดังกล่าวเกิดจาก

“หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นั้นอาจเป็นผลได้จริงก็ประกันได้แต่ต้องระบุวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกัน ลักษณะของมูลหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เว้นแต่เป็นการค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา 699 จะไม่ระบุระยะเวลาดังกล่าวก็ได้

สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้ง และผู้ค้ำประกันย่อมรับผิดชอบหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น”

(มาตรา 681 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557)

⁶⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 708 สัญญาจำนองนั้นต้องมีจำนวนเงินระบุไว้เป็นเรือนเงินไทยเป็นจำนวนแน่ตรงตัว หรือจำนวนขั้นสูงสุดที่ได้เอาทรัพย์สินจำนองนั้นตราไว้เป็นประกัน

⁶⁹ ยงยุทธ สมัย. "เบิกเงินเกินบัญชี : บัญชีเดินสะพัด พร้อมคำพิพากษาศาลฎีกาปี 2506-2537". พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ: วิญญูชน, 2538, หน้า 20.

ข้อตกลงตามหนังสือยินยอมให้หักบัญชีเงินฝากประจำชำระหนี้ระหว่างจำเลยกับธนาคารผู้คัดค้านโดยทำขึ้นก่อนมีการขอให้จำเลยล้มละลายเกือบ 9 เดือน ซึ่งตามข้อตกลงดังกล่าวลูกหนี้ยินยอมให้ธนาคารผู้คัดค้านนำเงินในบัญชีฝากประจำมาหักหนี้เบิกเงินบัญชีในบัญชีเดินสะพัดเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องมีการตัดทอนบัญชีก่อนและโดยมิต้องบอกกล่าวล่วงหน้าหรือขอความยินยอมลูกหนี้เสียก่อนการที่ธนาคารหักหนี้ดังกล่าวจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยได้กระทำหรือยินยอมให้ธนาคารผู้คัดค้านกระทำการโอนบัญชีและหักหนี้ในระหว่างระยะเวลา 3 เดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายโดยมุ่งหมายให้ธนาคารผู้คัดค้านได้เปรียบเจ้าหนี้อื่นตาม พ.ร.บ.ล้มละลายฯ มาตรา 115 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอให้เพิกถอนการโอนไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 148-149/2534 ข้อตกลงที่จำเลยยอมให้โจทก์นำเงินฝากประจำของจำเลยไปชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชีได้ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ หนังสือขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันเป็นเพียงคำเสนอฝ่ายเดียวของจำเลยในการขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับโจทก์ไม่ใช่ตราสารที่ต้องปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ดังนั้นเอกสารดังกล่าวจะไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ก็รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

การเรียกหลักประกันของธนาคารนั้นอาจเรียกอย่างไรอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันก็ได้ขึ้นอยู่กับวงเงินที่ลูกค้าขอสินเชื่อและความเสี่ยงที่ธนาคารคำนวณจากลูกค้าแต่ละราย ทั้งนี้ บางธนาคารอาจกำหนดให้ลูกค้าสามารถเลือกใช้หลักประกันประเภทใดก็ได้ แต่ค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้นในการใช้หลักประกันแต่ละประเภทยังอาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละธนาคาร ดังนั้นลูกค้าจะต้องระมัดระวังและคำนึงถึงค่าธรรมเนียมที่อาจเกิดขึ้นตามมาด้วย

ในประเด็นเรื่องหลักประกันนี้ อาจมีปัญหาความไม่เป็นธรรมในข้อตกลงของสัญญาในกรณีของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เช่น มีข้อกำหนดในสัญญาว่า เมื่อธนาคารเห็นสมควรเรียกหลักประกันเพิ่มเติมหากหลักประกันหรือมูลค่าหลักประกันที่ให้ไว้ลดลง ลูกค้าต้องจัดหาหลักประกันเพิ่มเติมตามจำนวนและระยะเวลาที่ธนาคารกำหนด ซึ่งมักเป็นกรณีที่เมื่อยอดหนี้เบิกเงินเกินบัญชีมีจำนวนมากขึ้นหรือลูกค้ามาขอเพิ่มวงเงินเบิกเงินเกินบัญชี หรือกรณีหลักประกันนั้นเสื่อมมูลค่าลง ธนาคารจะเรียกหลักประกันจากลูกค้าเพิ่มขึ้นเพื่อให้คุ้มกับภาระหนี้สินของลูกค้า ซึ่งเหตุเหล่านี้ย่อมเป็นเหตุที่สถาบันการเงินสามารถเรียกหลักประกันเพิ่มได้ แต่หากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชียังไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 และไม่ได้มีการทำหนังสือตกลงกันให้เมื่อมีดอกเบี้ยค้างชำระเกินกว่า 1 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 ให้ธนาคารสามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้แล้วนั้น การที่ธนาคารคิดดอกเบี้ยทบต้นจากลูกค้า ทำให้เงินต้นเมื่อรวมกับดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นแล้วมีจำนวนมากขึ้นจนเกินวงเงินเบิกเงินเกินบัญชี แล้วธนาคารจะเรียกหลักประกันเพิ่มอีกนั้นย่อมเป็นการซ้ำเติมลูกหนี้ และเห็นว่าข้อตกลงนี้ไม่เป็นธรรม

2.4.6 อายุความที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเรียกร้องตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด

อายุความ หมายถึง ความระงับแห่งสิทธิเพราะผลของการที่ผู้ทรงสิทธิไม่ใช้สิทธิ์เรียกร้องของตนเป็นเวลานานกว่าที่กฎหมายกำหนด

อายุของสัญญาบัญชีเดินสะพัด แบ่งเป็น อายุความ 10 ปี สำหรับการฟ้องเรียกหนี้เงินต้นตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด และอายุความ 5 ปี สำหรับการฟ้องเรียกดอกเบี้ยที่ค้างชำระในสัญญาบัญชีเดินสะพัด ทั้งนี้มีลักษณะที่เหมือนกับสัญญากู้ยืมธรรมดา รวมถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีด้วย

1) อายุความตามสิทธิเรียกร้องทั่วไป ซึ่งเป็นไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30⁷⁰ คือ เมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะแล้วอายุความมีกำหนด 10 ปี ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 5303/2545 การที่บุคคลภายนอกยอมผูกพันตนว่าจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้นั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า มิใช่การรับสภาพหนี้เป็นแต่เพียงสัญญาที่เกิดจากความสมัครใจที่บังคับได้ และเมื่อได้มีกฎหมายกำหนดอายุความโดยเฉพาะจึงมีอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30

2) อายุความตามสิทธิเรียกร้องเฉพาะเรื่อง ซึ่งเป็นไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 อายุความมีกำหนด 5 ปี สำหรับสิทธิเรียกร้องดังนี้

2.1) ดอกเบี้ยค้างชำระ ตามมาตรา 193/33 (1)

2.2) สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 193/34 (1)⁷¹ ที่ไม่อยู่ในบังคับอายุความสองปี

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 469/2544 หลังจากที่บัญชีเดินสะพัดสิ้นสุดลงแล้ว โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ตกลงกันมาตั้งแต่แรกจากเงินต้นที่ค้างชำระในวันดังกล่าว จนกว่าจะชำระเสร็จ แต่จะเรียกดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกิน 5 ปีไม่ได้ เพราะขาดอายุความตามมาตรา 193/33 (1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁷⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30 “อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี”

⁷¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/34 สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ ให้มีกำหนดอายุความสองปี
(1) ผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม ผู้ประกอบหัตถกรรม ผู้ประกอบศิลปอุตสาหกรรมหรือช่างฝีมือเรียกเอาค่าของที่ได้ส่งมอบ ค่าแรงงานที่ได้ทำ หรือค่าดูแลกิจการของผู้อื่น รวมทั้งเงินที่ได้ออก ทดรองไป เว้นแต่เป็นการที่ได้ทำเพื่อกิจการของฝ่ายลูกหนี้ตนเอง

2.5 สัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

เนื่องจากสินเชื่อเงินกู้โดยส่วนใหญ่ของธนาคาร มีลักษณะเป็นสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ที่ยังมีปัญหาอยู่ว่าแท้จริงแล้วเป็นสัญญากู้ยืมเงินหรือไม่ จึงต้องทำความเข้าใจหลักกฎหมายสัญญากู้ยืมเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

2.5.1 ลักษณะของสัญญากู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงิน วางหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 9 ยืม หมวด 2 ว่าด้วยเรื่องการยืมใช้สິนเปลือง ซึ่งการกู้ยืมเงินนั้น มีลักษณะเป็นการยืมใช้สິนเปลือง มาตรา 650 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 650 “อันว่ายืมใช้สິนเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสึนไปนั้น เป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น

สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม”

ในการกู้ยืมเงินนั้น เป็นสัญญาในลักษณะของการยืมใช้สึนเปลือง โดยลักษณะของสัญญามีหลักดังนี้

1) เป็นสัญญาลักษณะต่างตอบแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369⁷² คือทั้งผู้ยืมและผู้ให้ยืมต่างมีหน้าที่ต่อกันโดย ผู้ให้ยืมมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่ให้ผู้ยืมและผู้ยืมก็มีหน้าที่จำต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ให้ผู้ยืมคืนแก่ผู้ให้ยืม

2) มีลักษณะเป็นสัญญาที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่อีกฝ่าย

3) วัตถุประสงค์ต้องเป็นทรัพย์สินที่ยืมใช้สึนเปลืองไป เช่น เงิน ข้าวสาร โดยส่วนมากเป็นสังหาริมทรัพย์ที่กำหนดเป็นจำนวน ปริมาณ ชนิด ได้

4) สัญญาจะบริบูรณ์เมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ให้ผู้ยืม ตราบใดที่ยังมิได้ส่งมอบตราบนั้นสัญญาจะยังไม่บริบูรณ์ไม่ได้

การส่งมอบเงินเป็นสาระสำคัญของสัญญา กู้ แม้จะได้ทำหนังสือกู้กลางมือชื่อผู้กู้แล้ว แต่ยังไม่มีการส่งมอบเงินที่ตกลงกู้กัน สัญญา กู้ นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่สมบูรณ์และไม่มีมูลหนี้ต่อ

⁷² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 “ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้ หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ห้ามมิให้ใช้บังคับ ถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด”

กัน เช่น การให้ทำสัญญาคู่อีกฉบับหนึ่งโดยอ้างว่าทำไว้เพื่อป้องกันการโกงเงินจากสัญญาคู่ยึดเงินฉบับก่อน โดยมีได้มีเจตนาจะให้สัญญาฉบับหนึ่งมีผลผูกพันกันต่อกันนั้นในบังคับไม่ได้ และไม่สิทธิจะนำสัญญาฉบับหลังมาเป็นมูลฟ้องให้ต้องรับผิดตามสัญญา คู่ เพราะไม่มีมูลหนี้ต่อกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 523/2516) หรือกรณีให้บุคคลที่สามทำสัญญาคู่ยึดเงิน เพื่อให้ลูกหนี้ที่แท้จริงยอมชำระหนี้ให้ ทั้งที่บุคคลนั้นไม่ได้รับเงินหรือมีมูลหนี้จะต้องชำระต่อเจ้าหนี้ตามสัญญา คู่ สัญญาคู่จึงไม่สมบูรณ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3254/2529)

การส่งมอบเงินคู่อาจกระทำได้ 3 วิธี คือ ส่งมอบเงินกันจริง ๆ ส่งมอบโดยใช้มูลหนี้เดิมและ ส่งมอบทรัพย์สินแทนเงิน

1) การส่งมอบเงินกันจริง ๆ คือ ผู้ให้กู้มอบเงินแก่ผู้กู้และผู้กู้รับเงินนั้นไว้จริง ๆ เช่น การส่งมอบเงินที่เป็นธนบัตรหรือเหรียญกษาปณ์หรือเงินสกุลต่างประเทศ แม้แต่การโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของผู้กู้ หรือส่งจ่ายเช็คให้ผู้กู้เบิกเงินจากธนาคาร ซึ่งผู้กู้ได้รับเงินตามเช็คนั้น ก็เรียกว่าเป็นการส่งมอบเงินกันจริง ๆ แล้ว การส่งมอบเงินไม่ต้องเคร่งครัดว่าจะต้องส่งมอบกันขณะทำสัญญา จะส่งมอบกันหลังวันทำสัญญาตามสมควรก็ได้ ศาลเคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ว่า การกู้ยืมเงินนั้น การที่ผู้กู้ไม่ได้รับเงินไปในวันทำสัญญาไม่หมายความเสมอไปว่าสัญญาจะไม่สมบูรณ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 246/2485) หรือกรณี นาย ก. ทำสัญญาคู่กับนาย ข. ไว้ในฐานะหนี้ประจํา ส่วนสัญญาจํานองได้ทำไว้เพื่อประกันหนี้เงินคู่ตามสัญญา คู่ หนี้จํานองจึงเป็นหนี้อุปกรณํ นาย ข. จึงไม่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินให้นาย ก. ตามสัญญาจํานอง เมื่อนาย ก. รับว่านาย ข. ได้จ่ายเงินให้กับนาย ก. รับไปภายหลังวันทำสัญญา คู่เพียง 1 วัน ก็ต้องถือว่านาย ก. ได้รับเงินจากนาย ข. ไปตามสัญญา คู่ สัญญา คู่จึงบริบูรณ์ตามกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2044/2526)

การส่งมอบเงินให้กับผู้กู้โดยตรงหรือตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้กู้ ตัวแทนผู้ให้กู้ส่งมอบเงินให้แก่ผู้กู้หรือตัวแทนผู้กู้ ก็ถือว่าเป็นการส่งมอบเงินบริบูรณ์ตามกฎหมาย เช่น นายดินแดง ทำหนังสือมอบอำนาจให้นายดินดำ รับเงินที่คู่จากนายแสงฟ้า ถือว่านายดินดำ เป็นตัวแทนของนายดินแดง นายดินแดง ต้องรับผิดในผลแห่งการกระทำของนายดินดำ ซึ่งกระทำไปภายในของอำนาจ การที่นายดินดำ ได้รับเงินคู่จากนายแสงฟ้าแล้ว แต่มีได้นำไปให้นายดินแดง หากทำให้สัญญา คู่ไม่สมบูรณ์ไม่ นายแสงฟ้า ย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกเงินคู่จากนายดินแดงได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2323/2514)

2) ส่งมอบโดยใช้มูลหนี้เดิม คือไม่มีการส่งมอบเงินกัน แต่เอาจำนวนเงินที่เป็นหนี้กันอยู่เดิมแล้วมาทำเป็นหนังสือคู่ใหม่ ไม่ว่าจะหนี้เดิมนั้นจะเกิดจากมูลหนี้ใด แต่ต้องเป็นมูลหนี้ที่ชอบกฎหมายด้วย กรณีเช่นนี้เป็นการแปลงหนี้เดิมเป็นหนี้เงินคู่ ถือว่าได้มีการส่งมอบเงินให้แก่ผู้กู้แล้วโดยอัตโนมัติ ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานไว้ คือ เอาจำนวนเงินที่เป็นหนี้กันอยู่ก่อนแล้วมารวมทำเป็นหนังสือคู่ขึ้น ภายหลังสัญญา คู่สมบูรณ์ตามกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 461/2472) การกู้ยืมเงิน

กันนั้น ผู้กู้อาจยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอื่นแทนจำนวนเงินหรืออาจนำหนี้สินอย่างอื่นมาแปลงเป็นหนี้เงินกู้ก็ได้ หากต้องมีการรับเงินกันเสมอไปไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2820/2515)

3) ส่งมอบทรัพย์สินแทนเงิน คือ ตกลงกู้ยืมเงินกันแต่ผู้กู้ตกลงยินยอมรับทรัพย์สินอย่างอื่นแทนเงินจากผู้ให้กู้ก็ถือว่าผู้กู้ได้รับเงินตามสัญญาจากผู้ให้กู้แล้ว สมาชิกได้กู้เงินจากสหกรณ์แก่สมาชิกตกลงยินยอมรับปฎิแทนเงินไป ถือได้ว่าสหกรณ์ส่งมอบเงินให้แก่สมาชิกแล้วสัญญาผู้สมบูรณ์แล้ว ทั้งนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายมาตรา 656 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติว่า “ถ้าทำสัญญากู้ยืมเงินกันและผู้กู้ยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอย่างอื่นแทนจำนวนเงินไซ้ ท่านให้คิดเป็นหนี้เงินค้ำชำระโดยจำนวนเท่ากับราคาท้องตลาดแห่งสิ่งของหรือทรัพย์สินนั้นในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบ” ศาลฎีกาเคยมีคำพิพากษาว่า ทำสัญญากู้เงินกัน ผู้กู้ไม่ได้รับเงินตามสัญญา แต่ได้รับข้าวไปแทน ดังนี้ สัญญากู้เงินนั้นก็ใช้ได้แต่ต้องคิดเงินกันตามจำนวนและราคาข้าวที่ได้รับไป จะคิดเอาตามจำนวนเงินที่กล่าวในสัญญาไม่ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 656 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2820/2515)

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของการยืมใช้สลับเปลี่ยนข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าสัญญากู้ยืมเงินมีลักษณะที่เหมือนกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมาก เพราะเป็นการที่ลูกค้ามาขอสินเชื่อเงินกู้ยืมกับสถาบันการเงินนั่นเอง แต่เป็นสินเชื่อในเงื่อนไขที่สถาบันการเงินหรือธนาคารจะอนุญาตให้ลูกค้าที่เปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคารสามารถเบิกเงินออกจากบัญชี ก็ครั้งก็ได้แต่ต้องไม่เกินวงเงินสูงสุดที่ตกลงกันไว้ก่อน โดยธนาคารจะคิดค่าธรรมเนียมหรือไม่ก็ได้ตามแต่ที่จะตกลงกัน และธนาคารจะเริ่มคิดดอกเบี้ยจากเงินต้นนับแต่วันที่ลูกค้าเบิกเกินบัญชีไปเท่านั้น เงินกู้ประเภทนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระคืนที่แน่นอน เมื่อลูกค้ามีเงินก็สามารถนำเงินฝากเข้าเพื่อลดยอดหนี้ในบัญชีได้ทุกขณะ⁷³

และลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เหมือนกับลักษณะของการยืมใช้สลับเปลี่ยนข้างต้น กล่าวคือ

1) มีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน ที่ทั้งผู้ยืมคือลูกค้าธนาคารและผู้ให้ยืมคือธนาคารต่างมีหน้าที่ต่อกันโดย ธนาคารมีหน้าที่ส่งมอบเงินที่ให้ผู้ยืมและลูกค้ามีหน้าที่จำต้องคืนเงินที่ยืมมานั้นพร้อมทั้งเสียดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมตามที่ตกลงไว้ให้กับธนาคาร

2) มีลักษณะเป็นสัญญาที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์คือเงินที่ลูกค้าเบิกเกินบัญชีไปในแต่ละครั้ง แต่ต้องไม่เกินวงเงินที่ได้ตกลงไว้กับธนาคารก่อน

3) วัตถุประสงค์แห่งทรัพย์สินต้องเป็นทรัพย์สินที่ยืมใช้สลับเปลี่ยนไป เช่น เงิน ที่สามารถกำหนดเป็นจำนวน ปริมาณ ชนิด ได้ ซึ่งแม้ว่าในการเบิกเงินเกินบัญชีแต่ละครั้งของลูกค้าจะไม่ได้มีข้อกำหนดแน่นอนว่าสามารถเบิกเงินไปได้ครั้งละจำนวนเท่าไร แต่ในทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ในไทย

⁷³ โปรดดูคำอธิบายลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในหัวข้อ 2.2

มักจะต้องมีการตกลงกันไว้ก่อนล่วงหน้าถึงวงเงินสูงสุดที่ลูกค้าสามารถเบิกถอนได้ว่าต้องไม่เกินจำนวนเท่าไรนั้น

4) สัญญาจะบริบูรณ์เมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ให้ยืม เมื่อมีการตกลงทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคาร ลูกค้าจะมีสิทธิที่จะสามารถเบิกเงินเกินบัญชีเมื่อไหร่ก็ได้ ภายในระยะเวลาตามสัญญาหรือกรณีเป็นสัญญาไม่มีกำหนดระยะเวลาก็สามารถทำได้ ดังนั้น ลักษณะของการส่งมอบเป็นแบบการส่งมอบเงินกันจริง ๆ คือ ผู้ให้กู้มอบเงินแก่ผู้กู้และผู้กู้รับเงินนั้นไว้จริง ๆ เช่น การเบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้า จึงเรียกได้ว่าเป็นการส่งมอบเงินกันจริง ๆ แล้ว และเมื่อการส่งมอบเงินไม่ต้องเคร่งครัดว่าจะต้องส่งมอบกันขณะทำสัญญา จะส่งมอบกันหลังวันทำสัญญาตามสมควรก็ได้ ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 246/2485 การกู้ยืมเงินนั้น การที่ผู้กู้ไม่ได้รับเงินไปในวันทำสัญญาไม่หมายความเสมอไปว่าสัญญาจะไม่สมบูรณ์ ดังนั้น เมื่อมีข้อตกลงให้สามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้แล้วตามสัญญา เมื่อลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีเมื่อใดสัญญากู้ยืมเงินก็สมบูรณ์เมื่อนั้น⁷⁴

2.5.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ยืม

(1) หน้าที่ในการเสียค่าใช้จ่าย หรือค่าเช่าธรรมเนียม ทั้งการทำสัญญา การส่งมอบ และการส่งคืนทรัพย์สินที่ยืม ย่อมตกแก่ผู้ยืมเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 651 ซึ่งในทางปฏิบัติของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ลูกค้าธนาคารก็เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายดังกล่าวด้วย เว้นแต่บางกรณีที่ธนาคารอาจมีนโยบายทางการตลาดไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมบางประเภทได้

(2) หน้าที่ในการคืนทรัพย์สินที่ยืมดังได้กล่าวแล้ว กรณีไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการส่งคืนทรัพย์สินที่ยืม

ในกรณีที่สัญญาไม่มีหรือไม่ได้กำหนดระยะเวลาให้คืนทรัพย์สินซึ่งยืมไปนั้น เป็นสิทธิของผู้ให้ยืมจะบอกกล่าวแก่ผู้ยืมให้คืนทรัพย์สินภายในเวลาอันควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 652

⁷⁴ สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากสัญญากู้ธรรมดา คือ ปกติของการให้กู้ยืมเงินนั้น ผู้ยืมจะรับเงินที่กู้ไปทั้งหมด และจำนวนเงินที่ลูกค้าจะต้องเสียดอกเบี้ยก็คือจำนวนเงินที่กู้เต็มจำนวน แต่การกู้เบิกเงินเกินบัญชื่อนั้น ลูกค้าจะถอนเงินออกจากบัญชีเงินฝากตามจำนวนที่ต้องการใช้ และจะเสียดอกเบี้ยเฉพาะส่วนที่มีการถอนไปเท่านั้น อีกทั้งการเบิกเงินเกินบัญชีจะทำให้มีเงินหมุนเวียนเข้าออกในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอยู่เสมอ ซึ่งเป็นลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วย โปรดดูคำอธิบายลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดหัวข้อ 2.2.1

ในกรณีของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เนื่องจากเป็นสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในทางปฏิบัติเมื่อทำข้อตกลงกับธนาคารไว้ ก็มักจะมีการกำหนดระยะเวลาของสัญญาไว้ด้วย เว้นแต่เป็นกรณีการต่อสัญญาออกไปอีกโดยปริยาย ทำให้สัญญากลายเป็นสัญญาไม่มีกำหนดระยะเวลา ก็ย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 652⁷⁵

2.5.3 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน

มาตรา 653 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้วางหลักไว้ว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่

ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว”

จากหลักกฎหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า

1) ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ โดยไม่จำเป็นจะต้องเป็นสัญญาในลักษณะของสัญญาเสมอไป อาจเป็นการรับสภาพหนี้ในรูปแบบอื่นหรือจดหมายหรือทำนองอื่นใดอันมีความหมายแสดงให้เห็นว่ามีการกู้ยืมเงินกัน ตกลงจะชำระคืน และได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม และลงลายมือชื่อผู้กู้ยืม เช่น บันทึกการเปรียบเทียบของอำเภอมีข้อความว่า จำเลยรับว่าได้ยืมเงินโจทก์ไป 800 บาท แต่ใช้แล้ว จำเลยลงชื่อในบันทึกนั้น ดังนี้ บันทึกดังกล่าวเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม (คำพิพากษาฎีกา 1567/2499) รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีที่เปรียบเทียบปรับจำเลยมีข้อความตอนหนึ่งว่า จำเลยขอยืมเงินของโจทก์และสัญญาว่าจะชดใช้เงินคืน จำเลยลงลายมือชื่อในรายงานดังกล่าวด้วยถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน (คำพิพากษาฎีกา 3003/2538) แม้ลงลายมือชื่อด้านหลังหรือลงในช่องสัญญาคำประกันก็สามารถเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้

2) ในสัญญาหรือหลักฐานแห่งการกู้ยืมต้องมีสาระสำคัญที่ขาดไม่ได้คือ การบรรยายอันแสดงให้เห็นหรือเข้าใจว่า ผู้กู้ยืมได้รับเงินจำนวนที่กู้และจะส่งมอบเงินคืน และระบุจำนวนเงินที่ยืมด้วยอาจ

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกา 2103/2535 สัญญากู้ไม่ได้กำหนดเวลาชำระต้นเงินคืนไว้ ผู้ให้กู้ย่อมจะเรียกให้ผู้กู้ชำระเงินได้โดยพลันตามมาตรา 203 และมีอำนาจฟ้องให้ผู้กู้ชำระหนี้โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวตามมาตรา 652 ก่อน

เป็นตัวเลขหรือตัวหนังสือหรือทั้งสองก็ได้ ดังนั้นแม้ในสัญญาไม่มีข้อความว่ากู้ยืม ก็ถือเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม ฟ้องร้องบังคับคดีได้ทันที⁷⁶

3) ต้องลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญ โดยมีเฉพาะลายมือชื่อผู้กู้เท่านั้น เพราะมาตรา 653 มิได้กำหนดให้ลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่าย และโดยนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1302/2535 หลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่จำเป็นต้องระบุชื่อผู้ให้กู้ ดังนั้น สัญญากู้แม้ลงเฉพาะลายมือชื่อผู้กู้ จะเป็นชื่อจริงหรือชื่อเล่นก็ตาม ก็เป็นการลงลายมือชื่อตามมาตรา 653 แล้ว และในการที่ลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมนั้น นอกจากผู้ให้ยืมจะลงลายมือชื่อเองแล้วอาจจะให้ตัวแทนลงลายมือชื่อก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2207/2535) แต่ตัวแทนต้องมีหนังสือมอบอำนาจหรือหนังสือมอบฉันทะมีอำนาจให้ลงลายมือแทนได้ เพื่อเป็นหลักฐานแห่งการเป็นตัวแทนตามมาตรา 798 ด้วยมีคำพิพากษาหนึ่งที่หน้าสนใจว่า นามบัตรใช้เป็นหลักฐานการตั้งตัวแทนได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2740/2535)

4) สัญญากู้ อาจทำขณะกู้ยืมกันหรืออาจทำในภายหลังก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีขณะทำสัญญา กู้ อาจมีขึ้นภายหลังได้ แต่ทั้งนี้ต้องก่อนฟ้องคดี ตัวอย่างเช่น หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือมีรูปแบบของนิติกรรมทั้งกฎหมาย ก็มีได้บัญญัติว่าหลักฐานนั้นจะต้องมีในขณะที่ทำให้กู้ยืม หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือจึงอาจ มีก่อนหรือหลังการกู้ยืมเงินก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3464/2528) หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน อาจเกิดขณะกู้หรือจะทำในภายหลังก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1286/2535)

⁷⁶ คำพิพากษาฎีกา 807/2529 เอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่จำเป็นต้องระบุชัดเจนว่าเป็นหนี้เงินกู้ แต่ต้องมีข้อความแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีหนี้สินอันจะพึงต้องชำระแก่โจทก์

คำพิพากษาฎีกา 3262/2535 จำเลยทั้งสองกู้ยืมเงินโจทก์ไป การที่สัญญาตอนต้นมีข้อความระบุว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้กู้ แต่จำเลยที่สองลงชื่อในช่องพยาน ส่วนจำเลยที่ 1 ตอนต้นของสัญญาไม่ได้ระบุว่าจำเลยที่ 1 เป็นผู้กู้ แต่จำเลยที่ 1 ลงชื่อในช่องผู้กู้ เอกสารดังกล่าวเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามมาตรา 653 แล้ว จำเลยทั้งสองจึงต้องรับผิดชอบโจทก์

คำพิพากษาฎีกา 1776/2541 คำว่า หลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 มิได้เคร่งครัดถึงกับว่าจะต้องมีคำว่ากู้ยืมในหนังสือนั้น เมื่อเอกสารมีข้อความว่า จำเลยเป็นหนี้กู้ยืมเงินโจทก์จำนวน 116,000 บาท มีลายมือชื่อจำเลยลงไว้แม้มิได้อยู่ในช่องผู้กู้ โจทก์ก็นำสืบพยานบุคคลถึงเหตุที่จำเลยกู้ยืมได้

คำพิพากษาฎีกา 5235/2542 การกู้ยืมโจทก์มีหลักฐานเป็นข้อความเขียนไว้ด้านหลังของต้นข้าวเช็กเพียงว่า ได้รับเรียบร้อยแล้วและลงลายมือชื่อจำเลย ส่วนด้านหน้าระบุชื่อจำเลยที่ 1 และจำนวนเงิน 600,000 บาท ข้อความทั้งสองด้านพึงประกอบกันได้ว่าได้รับเช็ค 600,000 บาทไปเรียบร้อยแล้ว แต่ไม่อาจพึงขยายความออกไปได้ว่าเป็นการรับเช็คที่กู้ยืมเงินหรือรับเงินที่กู้ยืม ถือว่าไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือ

5) หากไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญ จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้

จากหลักกฎหมายเรื่องหลักฐานการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 จึงมีข้อสังเกตดังนี้

1) เมื่อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีลักษณะเป็นสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว หากวงเงินที่ให้เบิกเกินบัญชีมีการกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไป ซึ่งในทางปฏิบัติการให้วงเงินกู้เบิกเกินบัญชีจะเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก⁷⁷ ดังนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ก็จะไม่ฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติของธนาคารเมื่อลูกค้าขอวงเงินเบิกเกินบัญชีก็มักจะมีการทำหนังสือสัญญาและลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายอยู่แล้ว ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดีได้

2) มีนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ คุณยงยุทธ สมัย⁷⁸ คุณทองศักดิ์ ดุลยกาญจน์⁷⁹ คุณวิชัย ตันติกุลานันท์⁸⁰ คุณประทีป เฉลิมภัทรกุล (ประทีป เฉลิมภัทรกุล 2556)⁸¹ คุณวีระชาติ เอี่ยมประไพ (วีระชาติ เอี่ยมประไพ 2543)⁸² เป็นต้น รวมถึงมีคำพิพากษาศาลฎีกา ได้วินิจฉัยไปในแนวทางว่า สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ไม่มีแบบ ดังนั้น คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจึงไม่ต้องทำเป็นหนังสือไว้ต่อกัน หมายความว่า สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้ อาจเกิดขึ้นโดยปริยายในระหว่างคู่สัญญาก็ได้ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4017/2524 ข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือ แม้มิได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือระบุวงเงินที่จะเบิกเกินบัญชีและมิได้กำหนดเรื่องดอกเบี้ยไว้ จำเลยก็ต้องรับผิดชอบหนี้รวมทั้งดอกเบี้ยทบต้นด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 148-149/2534 ข้อตกลงให้นำเงินฝากประจำไปหักกลบลบหนี้กันนั้นไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ หนังสือขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันเป็นเพียงคำเสนอฝ่ายเดียวของ

⁷⁷ โปรดดูรายละเอียดเรื่องวงเงินกู้เบิกเกินบัญชีสามารถดูได้จากตัวอย่างสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในภาคผนวก
⁷⁸ ยงยุทธ สมัย. “เบิกเงินเกินบัญชี : บัญชีเดินสะพัด พร้อมคำพิพากษาศาลฎีกาปี 2506-2537”. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2538, หน้า 10.

⁷⁹ ทองศักดิ์ ดุลยกาญจน์. “หลักและปัญหาในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและบัตรเครดิต”. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ, 2543, หน้า 48.

⁸⁰ วิชัย ตันติกุลานันท์. “คำอธิบายสัญญาบัญชีเดินสะพัดและเบิกเงินเกินบัญชี”. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2549, หน้า 48.

⁸¹ ประทีป เฉลิมภัทรกุล. “คำอธิบายตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด”. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2556, หน้า 7.

⁸² วีระชาติ เอี่ยมประไพ. “สัญญาบัญชีเดินสะพัด”. กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, 2543, หน้า 2.

จำเลย ในการขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับโจทก์ไม่ใช่ตราสารที่ต้องปิดอาคารแสดมภ์ตาม ประมวลรัษฎากร ดังนั้นเอกสารฉบับนี้จึงรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีคือ สัญญาบัญชีเดินสะพัดซึ่งไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือหรือต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ดังนั้น แม้ไม่ได้ทำเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องบังคับคดีได้

ซึ่งเหตุผลที่นักวิชาการและศาลฎีกาวินิจฉัยไปในแนวทางว่า สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีไม่ได้ทำ เป็นหนังสือก็ฟ้องร้องบังคับคดีได้ เพราะเป็นการตีความว่า สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีคือสัญญาบัญชีเดินสะพัดซึ่งไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือหรือต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือนั่นเอง โดยไม่ได้ พิจารณาถึงการกู้ยืมเงินซึ่งเป็นลักษณะที่แท้จริงของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

นอกจากนี้ยังมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไม่ใช่สัญญากู้ ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1821/2499 , คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1122/2514 , คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2222/2534 เป็นต้น

2.6 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามประมวลแพ่งและพาณิชย์

เนื่องจากการทำสัญญาทางธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี หรือสัญญาประเภทใดก็ตาม จะมีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ ได้แก่ หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หลักสุจริต หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หลักการตีความให้เป็นคุณแก่ผู้ต้องเสียเปรียบในมูลหนี้ หลักการตีความการแสดงเจตนาและการตีความสัญญา หลักเกี่ยวกับความตกลงยกเว้นความรับผิด เป็นต้น ซึ่งหลักกฎหมายเหล่านี้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.6.1 หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา

หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (Autonomy of the will) นี้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 18 เนื่องจากสมัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มาจากแนวคิดของลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ที่เชื่อว่าปัจเจกชนหรือเอกชนมีคุณค่าในตัวเองและมีลักษณะเป็นอัตโนมติ (Autonomy) รัฐจึงต้องรับรู้สิทธิส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รัฐจะต้องไม่ทำลายสิทธิพื้นฐานของบุคคล บุคคลทุกคนมีเสรีภาพ เว้นแต่บางเรื่องที่เป็นกรณีสมควรจึงจะมี

ข้อจำกัดเสรีภาพได้ เสรีภาพจะถูกจำกัดก็ด้วยความสมัครใจของบุคคลเองเท่านั้น ดังนั้น เจตนาของบุคคลจึงมีอิสระและศักดิ์สิทธิ์ (ดาราพร ธีระวัฒน์ 2542)⁸³

แนวคิดของลัทธิปัจเจกชนนิยมเห็นว่า เอกชนต้องมีอิสระทางแพ่ง (Private Autonomy) หมายถึง อำนาจของเอกชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตทางกฎหมายของตนเองด้วยตนเองทั้งในทางส่วนตัวและในทางทรัพย์สิน ในทางส่วนตัวอาจเป็นเรื่องการสมรส การหย่า ส่วนในทางทรัพย์สินอาจจัดการโดยใช้นิติกรรมสัญญา หลักอิสระในทางแพ่งจึงเป็นหลักการที่ค่อนข้างกว้างและมีลักษณะทั่วไป (ศันันท์กรณ โสติพิพันธุ์ 2557)⁸⁴

หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนาเป็นหลักหนึ่งที่อยู่ภายในหลักอิสระทางแพ่ง ดังนั้น เมื่อต้องเคารพความอิสระทางแพ่งของเอกชนแล้วก็ต้องเคารพเจตนาของบุคคลด้วย เพราะเจตนาเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นมาตรการของสิทธิบุคคล มีอิสระที่จะผูกมัดตามที่ตนเองต้องการ เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญา เป็นตัวกำหนดเนื้อหาของสัญญา และเป็นตัวกฎเกณฑ์ที่จะให้สัญญามีผลบังคับแก่คู่สัญญาตลอดจนปัญหาการตีความสัญญา ซึ่งเจตนาที่มีความสำคัญต่อสัญญา 3 ประการ คือ⁸⁵

(ก) เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญา

เจตนาเป็นกลไกสำคัญในขั้นตอนของการเจรจาตกลงทำสัญญา ไม่ว่าจะคำเสนอหรือสนองล้วนต้องแสดงออกทางเจตนาของคู่สัญญา เจตนาต้องเกิดโดยความยินยอมสมัครใจของบุคคลที่แสดงให้ปรากฏออกมา ซึ่งต้องไม่มีความบกพร่องของเจตนาจึงจะถือว่าการแสดงเจตนา นั้นสมบูรณ์

(ข) เจตนาเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของสัญญา

เมื่อคู่สัญญาแสดงเจตนาออกมาแล้ว ย่อมสามารถกำหนดเนื้อหาของข้อตกลงต่าง ๆ ไว้ในสัญญาตามที่เห็นว่าเหมาะสม โดยคู่สัญญาสามารถกำหนดเนื้อหาของสัญญาในส่วนที่เป็นรายละเอียดอื่น ๆ ที่กฎหมายไม่ได้กำหนดเป็นข้อสันนิษฐานไว้หรือจะกำหนดเนื้อหาของสัญญาไว้ต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ หากเนื้อหาของสัญญาในเรื่องนั้นไม่ขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(ค) เจตนาเป็นตัวกำหนดผลของสัญญา

⁸³ ดาราพร ธีระวัฒน์. “กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.” กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542, หน้า 15.

⁸⁴ ศันันท์กรณ โสติพิพันธุ์. “คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540.” พิมพ์ครั้งที่ 18, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557, หน้า 293.

⁸⁵ ดาราพร ธีระวัฒน์. “กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.” กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542, หน้า 12-15.

เมื่อสัญญาเกิดขึ้น ย่อมต้องมีผลผูกพันคู่สัญญาที่ทำสัญญานั้นตามที่ตกลงกัน ซึ่งต้องมีการชำระหนี้ตามข้อตกลงดังกล่าว หากมีข้อสงสัยว่าสัญญานั้นผูกพันกันอย่างไร ยังต้องค้นหาถึงเจตนาที่แท้จริง (True Intention) ของคู่สัญญา เพราะสัญญาดังกล่าวเริ่มแรกเกิดขึ้นก็จากเจตนาของคู่สัญญานั้นเอง

ในการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา เพื่อให้ทราบถึงเจตนาเป็นตัวกำหนดผลของสัญญา หรือก็คือการตีความการแสดงเจตนา ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 171 ระบุว่า “ในการตีความการแสดงเจตนา นั้น ให้ฟังเสียงถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร” ในการตีความการแสดงเจตนา กฎหมายให้ดูว่าผู้แสดงเจตนามีเจตนาแท้จริงอย่างไร โดยดูจากความมุ่งหมายของผู้แสดงเจตนาและเหตุผลอื่นประกอบ โดยไม่ยึดถือถ้อยคำ สำนวน หรือตัวอักษรที่ได้แสดงเจตนาภายนอกมาเป็นสำคัญ (พรเทพ ทวีกาญจน์ 2552)⁸⁶ เหตุที่ไม่ถือถ้อยคำ หรือตัวหนังสือที่เขียนกันเป็นหลักในการตีความการแสดงเจตนา ก็เพราะว่า เราต้องค้นหาเจตนาที่แท้ของผู้แสดงเจตนา แต่การค้นหาเจตนาที่แท้จริงนั้นน่าจะไม่ใช่การค้นหาเจตนาที่แท้ซึ่งที่อยู่ภายในใจ เพราะเจตนาที่อยู่ภายในใจนั้นไม่มีใครที่จะล่วงรู้ได้ และเจตนาที่อยู่ภายในก็อาจไม่ตรงกับเจตนาที่แสดงออกก็ได้ ดังนั้น การค้นหาเจตนาที่แท้จริงนี้จึงหมายถึงเจตนาที่แท้จริงตามที่ได้แสดงออกมา และมีใช้พิจารณาเฉพาะถ้อยคำ สำนวน ซึ่งอาจเป็นคำพูดหรือคำนิ่งถึงตัวอักษรเมื่อมีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม⁸⁷

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงเจตนาที่แท้จริงอันเป็นตัวกำหนดผลของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา แม้ว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีจะไม่มีกฎหมายกำหนดลักษณะไว้ โดยเฉพาะตามกฎหมาย ก็ต้องพิจารณาตามสัญญาหรือข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งเป็นการที่คู่สัญญาแสดงเจตนาออกมาโดยลายลักษณ์อักษร แต่จะพิจารณาเพียงแต่ข้อความที่ปรากฏอยู่ในสัญญาอย่างเดียวไม่ได้ เพราะอาจไม่ทราบถึงเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญา จึงต้องพิจารณาด้วยว่าการที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีเจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญาขึ้นนั้น ต้องกระทำโดยความสมัครใจและไม่มี ความบกพร่องของเจตนา และคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องมีเจตนาเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของสัญญาของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี โดยจะกำหนดเนื้อหาของสัญญาไว้ต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ หากเนื้อหาของสัญญาในเรื่องนั้นไม่ขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื้อหาของสัญญาที่คู่สัญญากำหนดกันนี้ หากไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

⁸⁶ พรเทพ ทวีกาญจน์. “เมื่อมีข้อโต้แย้งในสัญญาจะตีความกันอย่างไร”. ใน *TPA News* ปีที่ 14 ,ฉบับที่ 155 , พฤศจิกายน 2552, หน้า 15.

⁸⁷ ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์. "คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา." พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557, หน้า 381.

แล้ว แต่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติไว้ใช้บังคับกับสัญญาเหล่านั้น สัญญานั้นก็มีผลบังคับได้ เพียงแต่ไม่สามารถจัดสัญญาเข้าประเภทเป็นสัญญาชื่อใดชื่อหนึ่งเท่านั้น สัญญาที่ไม่สามารถเรียกชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น เรียกว่า สัญญาไม่มีชื่อ (Innominate Contracts) ซึ่งในเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้จะเป็นสัญญาไม่มีชื่อด้วยหรือไม่นั้น จะขออธิบายต่อไปในบทที่ 4

นอกจากนี้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องมีเจตนาเป็นตัวกำหนดผลของสัญญา เพราะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้นเริ่มแรกเกิดขึ้นก็จากเจตนาของคู่สัญญานั้นเอง ในการที่สามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ ไม่ว่าจะการเบิกเงินเกินบัญชีนั้นจะเกิดขึ้นโดยเจตนาจากการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรง หรือสัญญาเกิดขึ้นโดยปริยาย เช่น ไม่ได้มีสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคารไว้ แต่เมื่อลูกค้าสั่งจ่ายเช็คเกินบัญชีหรือซื้อสินค้าในขณะที่วงเงินในบัตรอิเล็กทรอนิกส์มีไม่เพียงพอ แต่ธนาคารอนุมัติการเบิกเกินบัญชีนั้น เป็นต้น ซึ่งหากมีข้อสงสัยว่าสัญญานั้นผูกพันกันอย่างไร ยังต้องค้นหาถึงเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาด้วย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม เพราะเจตนาย่อมเป็นตัวกำหนดผลของสัญญานั้นเอง

2.6.2 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) มีที่มาจากแนวคิดทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมในศตวรรษที่ 18 เป็นแนวคิดที่ต้องการให้ออกชนมีความอิสระในการทำกิจกรรมทั้งหมดทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงมีแนวคิดทางนิติศาสตร์ด้วยว่าไม่ควรบัญญัติกฎหมายเข้าไปแทรกแซงในการทำสัญญาของเอกชน เอกชนควรมีอิสระในการทำสัญญา ซึ่งศาสตราจารย์คณะหนึ่ง ภาไชย ได้อธิบายถึงคำว่า “Freedom of Contract” ไว้ว่า สัญญาพื้นฐานจากความตกลงร่วมกัน (Mutual Agreement) คือคู่สัญญาต้องมีเจตนาตรงกัน โดยตกลงในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา และสัญญาเกิดจากการใช้สิทธิเลือกโดยเสรี (Freedom of Choice) โดยบุคคลไม่ถูกบังคับให้เข้าทำสัญญา ถ้าเข้าไม่มีความประสงค์เช่นนั้น มีอิสระที่จะเลือกเข้าทำสัญญากับใครก็ได้ มีอิสระที่จะทำสัญญาด้วยเงื่อนไขอย่างไรก็ได้ (คณะ ภาไชย 2541)⁸⁸

การมีเสรีภาพในการทำสัญญานี้ยังอาจแบ่งเป็น 4 ประการ คือ (ไชยยศ เหมะรัชตะ 2535)⁸⁹

(ก) เสรีภาพในการทำขึ้นซึ่งสัญญา (Freedom of make a contract) เป็นเสรีภาพในการทำข้อเสนอและทำคำสนองเพื่อให้เกิดสัญญาขึ้น ไม่ว่าจะทำสัญญาอย่างไรก็ได้ ตราบที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

⁸⁸ คณะ ภาไชย. “กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ”. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2541, หน้า 23.

⁸⁹ ไชยยศ เหมะรัชตะ. “กฎหมายว่าด้วยสัญญา.” พิมพ์ครั้งที่ 1 ,กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535, หน้า 83-86.

(ข) เสรีภาพในการเลือกคู่สัญญา (Freedom to select the other party) เป็นเสรีภาพของคู่สัญญาที่จะเลือกเข้าทำสัญญากับใครก็ได้ และไม่ถูกบังคับให้เข้าสัญญากับบุคคลที่เขาไม่ประสงค์จะทำสัญญาด้วย

(ค) เสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขของสัญญา (Freedom to decide the contract terms) บุคคลที่ประสงค์จะทำสัญญามีอิสระที่จะทำสัญญาด้วยเงื่อนไขอย่างไรก็ได้

(ง) เสรีภาพที่จะไม่ต้องทำตามแบบ (Freedom from form) เป็นเสรีภาพของบุคคลที่จะทำสัญญาโดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขความไม่สมบูรณ์เพราะไม่ได้ทำตามแบบ แต่อย่างไรก็ดี การที่กฎหมายต้องบังคับให้ต้องมีแบบของสัญญาในบางสัญญา ซึ่งหากไม่ทำตามแบบจะตกเป็นโมฆะนั้น เพราะเป็นเรื่องของการเก็บภาษี การคุ้มครองบุคคลภายนอกซึ่งไม่ได้เป็นคู่สัญญา จึงเป็นเหตุผลของนโยบาย ในทางทฤษฎีมิได้เป็นผลทำให้สัญญาไม่เกิด แต่ไม่อาจบังคับได้ เพราะกฎหมายจะไม่บังคับให้ เช่น ห้ามฟ้องร้องบังคับหรือให้ตกเป็นโมฆะ

นอกจากนี้ยังอาจแบ่งเสรีภาพในการทำสัญญาได้มากกว่า 4 ประการข้างต้น ได้แก่⁹⁰

(จ) เสรีภาพที่จะกระทำการนิติกรรมนั้นด้วยตัวเองหรือจะมอบหมายให้บุคคลอื่นไปกระทำการนั้นแทน

(ฉ) เสรีภาพที่จะทำการนิติกรรมในประเภทที่แตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนด

(ช) เสรีภาพที่แสดงเจตนาทำการนิติกรรมด้วยวิธีการใด ๆ ก็ได้

(ซ) เสรีภาพที่จะให้เหตุผลส่วนตัวในการทำการนิติกรรม

หลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้น ในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบันมีสัญญาที่มีลักษณะแตกต่างกับบทบัญญัติในกฎหมายเกิดขึ้นมากมาย เพราะบุคคลทุกคนต่างมีเสรีภาพในการทำสัญญา ในกรณีของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้ ลักษณะของการเบิกเงินเกินบัญชีในปัจจุบันสามารถกระทำได้ง่ายขึ้น นอกจากเบิกเงินผ่านการสั่งจ่ายเช็คแล้ว ยังสามารถสั่งจ่ายผ่านบัตรเครดิตต่าง ๆ ได้อีกด้วย และกลุ่มลูกค้าในปัจจุบันที่ใช้งานเงินเบิกเกินบัญชีก็ไม่ได้มีแต่เพียงเฉพาะกลุ่มลูกค้าธุรกิจเท่านั้น ดังนั้น เมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นสถาบันการเงิน การใช้เสรีภาพในการทำสัญญาของสถาบันการเงินในปัจจุบัน มักเป็นลักษณะที่สถาบันการเงินกำหนดรูปแบบของสัญญาไว้ก่อนแล้ว เรียกว่า สัญญามาตรฐาน มีลักษณะเป็นเอกสารสัญญาที่มีข้อความระบุไว้อยู่แล้ว และเว้นช่องว่างให้กรอกข้อมูลส่วนตัวของลูกค้า ข้อมูลหลักประกัน และวงเงินที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน ซึ่งโดยลักษณะการทำสัญญามาตรฐานกับสถาบันการเงิน มีลักษณะเป็นเงื่อนไขที่ลูกค้าไม่สามารถต่อรองหรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบมาตรฐานขอสัญญาดังกล่าวได้ เพราะมีเช่นนั้นสถาบันการเงินจะไม่ยินยอม

⁹⁰ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. “คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540.” พิมพ์ครั้งที่ 18, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557, หน้า 29.

ทำสัญญาด้วย เพราะว่าลูกค้าซึ่งเป็นคู่สัญญาของสถาบันการเงินมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าสถาบันการเงิน ทำให้อาจเกิดปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้

นอกจากนี้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ไม่ได้มีผลกระทบต่อเฉพาะตัวบุคคลอย่างเดียวเท่านั้น เพราะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีความเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงสถาบันการเงิน ดังนั้น รัฐจึงควรออกกฎหมายที่จะเข้ามาควบคุมการให้สินเชื่อประเภทนี้ด้วย แต่ต้องไม่มากจนเกินไปเพราะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาทางธุรกิจ ซึ่งมีกลุ่มลูกค้านิติบุคคลที่มีอำนาจต่อรองกับสถาบันการเงินยังสามารถใช้หลักเสรีภาพของสัญญาให้เกิดประโยชน์ได้

2.6.3 หลักสุจริต

คำว่า “สุจริต” เป็นคำที่มีมาตั้งแต่กฎหมายโรมันที่เขียนเป็นภาษาลาติน ว่า Bona Fides แปลว่า ความซื่อสัตย์ และเมื่อพิจารณาตาม Black’s law Dictionary พบว่ามีการอธิบาย คำว่า “สุจริต” (Good Faith) ว่าหมายถึงสภาวะทางจิตใจอันประกอบด้วย (1) ความซื่อสัตย์ในความเชื่อถือหรือวัตถุประสงค์ (2) ความซื่อตรงต่อหน้าที่หรือหนี้ของตน (3) ความสอดคล้องกับมาตรฐานทางการค้า หรือธุรกิจใดๆ อันชอบด้วยเหตุผลในการต่อรองกันอย่างเป็นธรรม และ (4) การไร้ซึ่งเจตนาหลอกลวง หรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ (วรรณวี สิงห์โต 2557)⁹¹ เป็นหลักการพื้นฐานธรรมดาสามัญของทุกสังคมที่ใช้บังคับการใช้สิทธิและการชำระหนี้ทางแพ่งโดยทั่ว ๆ ไป โดยถือว่าในนิติสัมพันธ์ที่มีอยู่ทุกคนต้องซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน ซึ่งถือหลักทั่วไปเพื่อผดุงความยุติธรรมในการที่คู่กรณีจะต้องปฏิบัติต่อกันหรือในกรณีที่บุคคลจะใช้สิทธิหรือชำระหนี้ของตนในเมื่อกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างกันมิได้ ระบุไว้โดยละเอียดถึงการปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกระทำการใด ๆ ก็ให้ถือเอาความสุจริตเป็นที่ตั้ง ซึ่งมีที่มาจากหลักที่ว่า “บุคคลผู้มาศาลต้องมาด้วยมือสะอาด” (He who comes to the court must come with clean hands) (เกรียงศักดิ์ สุวรรณศรี 2554)⁹²

ความหมายของคำว่า “สุจริต”

เนื่องจากคำว่า “สุจริต” เป็นคำที่มีความหมายกว้างและมีลักษณะเป็นนามธรรม อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้นิยามศัพท์คำว่าสุจริตไว้

⁹¹ วรรณวี สิงห์โต. “เอกสารประกอบการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช หน่วยที่ 1 หลักสุจริต”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.stou.ac.th/schools/slw/upload/ex40701-1.pdf>. (เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2557).

⁹² เกรียงศักดิ์ สุวรรณศรี. “เอกสารประกอบการศึกษา แนวความคิดเกี่ยวกับสัญญาในปัจจุบัน”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.lawprachin.com/fileadmin/templates/data/702-6.doc>. (เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2557).

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย อธิบายว่า “จุดมุ่งหมายแท้จริงของหลักสุจริตคือ ความยุติธรรมภายใน หรือความยุติธรรมตามเนื้อเรื่อง (substantial justice) รัฐจะต้องออกข้อบังคับของกฎหมายและการวินิจฉัยคดีให้สอดคล้องกับมาตรฐานแห่งความยุติธรรม ดังนั้น จึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้ใช้กฎหมายต้องวินิจฉัยตามหลักความเป็นธรรมและความถูกต้องตามหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ...” (หยุต แสงอุทัย 2519)⁹³

ศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์ อธิบายว่า “หลักสุจริตเป็นรากฐานของกฎหมายแห่งทั้งระบบ มีจุดมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่สังคม เป็นหลักกฎหมายเพื่อความยุติธรรม เป็นหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจที่ไม่อาจอธิบายให้ชัดเจนในรายละเอียดได้...” (ปรีดี เกษมทรัพย์ 2519)⁹⁴

รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล อธิบายว่า “คำว่า สุจริต มีลักษณะเป็นนามธรรม มีความหมายกว้างไม่ได้หมายความเฉพาะถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เท่านั้น มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่สุจริต ในทางกลับกันก็จะไม่คุ้มครองผู้ที่ใช้สิทธิไม่สุจริต...” (ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล 2548)⁹⁵

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติเรื่องหลักสุจริตทั่วไปไว้ว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

คำว่า “สุจริต” ในมาตรา 5 นี้ หมายถึง “ความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ” ซึ่งบุคคลจะต้องมีต่อกันในกรณีต่าง ๆ บทบัญญัติในมาตรานี้ “บทครอบจักรวาล” ที่ทำหน้าที่เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติของบุคคลที่มีต่อกันในทางกฎหมาย เป็นการกำหนดให้บุคคลต้องประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ การกระทำใดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความซื่อสัตย์และความไว้วางใจย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่สุจริต ซึ่งศาลจะไม่รับรองและไม่รับบังคับให้ ในกรณีที่มีการปฏิบัติหน้าที่หรือชำระหนี้ก็เช่นเดียวกัน ถ้าลูกหนี้ได้ ทำการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยไม่สุจริตก็ถือว่าเป็นการ

⁹³ หยุต แสงอุทัย. “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป.” กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519, หน้า 102.

⁹⁴ ปรีดี เกษมทรัพย์. “กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป” กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519, หน้า 32-33.

⁹⁵ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล. “กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4-14” กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548, หน้า 78.

ชำระหนี้ที่ไม่ถูกต้อง ไม่ทำให้หนี้นั้นระงับสิ้นไป หรืออาจต้องชำระหนี้ใหม่นั้นใหม่ให้ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง (ฉันทวงศ์ โปษกะบุตร 2557)⁹⁶

การตีความสัญญาตามหลักสุจริต

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 ได้วางหลักเรื่องการตีความสัญญาไว้โดยบัญญัติว่า “สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย” ซึ่งหมายความว่า ในการตีความสัญญานั้นต้องคำนึงถึงความประสงค์หรือเจตนาอันมีร่วมกันของคู่สัญญาซึ่งเป็นเจตนาที่คาดหมายในทางสุจริต และต้องคำนึงถึงประเพณีปฏิบัติในระหว่างคู่สัญญาเองหรือประเพณีในทางการค้าด้วย⁹⁷

มีปัญหาที่ว่า “ปกติประเพณี” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 นั้นหมายความว่าอย่างไร ซึ่งในวิทยานิพนธ์ของคุณสิริธร นิธิเบญญากร เรื่องปัญหาการนำจารีตประเพณีทางการค้ามาใช้ในกฎหมายไทย ได้สรุปผลจากการศึกษาไว้ว่า ปกติประเพณีที่จะนำมาประกอบการตีความสัญญาได้นั้น หมายถึง ปกติประเพณีที่เคยทำมาระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน และประเพณีที่มีอยู่ในท้องตลาดหรือปกติประเพณีทางการค้า ซึ่งอาจแตกต่างกันตามประเภทของอาชีพ ซึ่งคำว่า “ประเพณีในทางการค้า” นั้นในปัจจุบันภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังมีได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับจารีตประเพณีทางการค้าเอาไว้โดยตรง แต่สามารถนำมาใช้โดยถือว่าเป็นเจตนาของคู่สัญญาและอาจถือได้ว่าอยู่ในความหมายของ “ปกติประเพณี” อันสามารถนำมาใช้โดยอาศัยการตีความสัญญาตามมาตรา 368 ได้ (สิริธร นิธิเบญญากร 2551)⁹⁸ ในเรื่องประเพณีการในทางการค้านั้น มีปัญหาอยู่ว่าในปัจจุบันสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีหรือข้อสัญญาให้มีการเบิกเงินเกินบัญชีในสัญญาหลายฉบับ มักระบุว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดอันสามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้ตามกฎหมาย เพราะเป็นประเพณีปฏิบัติทางการค้าของธนาคาร ซึ่งหากตีความสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นประเพณีทางการค้าของธนาคาร หรือเป็นประเพณีการค้าอย่างบัญชีเดินสะพัดนั้น การตีความเช่นนี้อาจไม่ถูกต้องนัก เพราะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีแม้จะเป็นสัญญาทางการเงินที่ใช้ในธุรกิจสถาบันการเงินอย่างธนาคารพาณิชย์มากที่สุด แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้

⁹⁶ ฉันทวงศ์ โปษกะบุตร. “หลักสุจริต : หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.lawandforum.com/upload/images/Document/NewFolder/F18_บทความ_ฉันทวงศ์%20โปษกะบุตร.pdf (เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2557).

⁹⁷ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. “คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540”. พิมพ์ครั้งที่ 18, สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557, หน้า 382.

⁹⁸ สิริธร นิธิเบญญากร. “ปัญหาการนำจารีตประเพณีทางการค้ามาใช้ในกฎหมายไทย”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551, หน้า 128.

บัญญัติเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ การอ้างถึงประเพณีทางการค้า ต้องใช้โดยสุจริตด้วย ตามหลักสุจริตในมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะหากตีความโดยไม่คำนึงถึงหลักสุจริตแล้ว ประเพณีทางการค้านั้นอาจเป็นประเพณีทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมได้

2.6.4 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

คำว่า“ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” (publicpolicy หรือ publicorder) และคำว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” (good moral) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมากและเปลี่ยนแปลงได้ตามนโยบายของรัฐ สภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งทัศนคติของมหาชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จึงเป็นเรื่องยากที่จะให้คำจำกัดความได้หรือกำหนดได้ว่า กรณีใดบ้างที่เป็นเรื่องความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อย่างไรก็ตาม ศ.ดร.จิต เศรษฐบุตรได้ให้คำอธิบาย “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน”ไว้ว่า“เป็นข้อห้ามซึ่งสังคมบังคับแก่เอกชน เป็นการแสดงให้เห็นว่าสังคมยอมอยู่เหนือเอกชน ทั้งนี้ เพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่ได้ และจะได้คุ้มครองปกป้องรักษาเอกชน ซึ่งอยู่ในสังคมนั้นเอง” ความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติหรือประชาชนโดยส่วนรวม มิใช่ของเอกชนคนใดหมู่ใดโดยเฉพาะ ส่วนคำว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” หมายถึง ธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของสังคมที่ประชาชนถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขของสังคม ศีลธรรมอันดีของประชาชนมักจะมี ความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงทำให้การกระทำใดที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย ด้วยเหตุนี้การใดที่ขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงไม่อาจเกิดผลตามกฎหมายและไม่อาจบังคับการให้เป็นไปตามนั้นได้

หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนมีลักษณะสำคัญ (พิชัยศักดิ์ หรยางกูร และ ญัฐนันท์ อัครเลิศ 2557)⁹⁹ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นหลักพื้นฐานที่มีอยู่ในกฎหมายทุกระบบเนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ และศีลธรรมอันเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้
- 2) เป็นหลักที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติหรือประชาชนโดยส่วนรวมจึงต้องห้ามมิให้มีการฝ่าฝืน แม้ว่ากฎหมายนั้นจะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม

⁹⁹ พิชัยศักดิ์ หรยางกูร และญัฐนันท์ อัครเลิศ. “เอกสารประกอบการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 2 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.stou.ac.th/schools/slw/upload/ex.40701-2.pdf>. , เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2557.

อันดีของประชาชนกำหนดไว้โดยชัดแจ้งก็ตามและศาลสามารถหยิบยกขึ้นพิจารณาได้เองแม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างขึ้นก็ตาม

3) ถ้อยคำมีความหมายไม่แน่นอน (unbestimmte Rechtsbegriffe) มีขอบเขตอย่างกว้างและเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของรัฐหรือสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลสมัยเพื่อให้เป็นบทบัญญัติที่ยืดหยุ่นและให้ศาลมีโอกาสใช้ดุลพินิจได้มาก อันจะทำให้การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนบรรลุผล

4) เป็นกฎหมายที่ยุติธรรม (jus aequum) เนื่องจากหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนมีความหมายอย่างกว้างและยากที่จะให้คำจำกัดความ จึงไม่มีการกำหนดข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบไว้แน่ชัด โดยปล่อยให้ศาลมีดุลพินิจในการวินิจฉัยเป็นรายกรณีๆ ไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความ

5) เป็นกฎหมายที่เป็นบทบังคับ (juscogens) ไม่ยอมให้คู่กรณีตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นเป็นบทบังคับเด็ดขาดซึ่งผู้ที่ฝ่าฝืนย่อมได้รับโทษหรือเกิดผลร้ายเสมอ

หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในกฎหมายไทยซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนปรากฏหลักอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ซึ่งบัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพนันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ” เป็นบทบัญญัติที่จำกัดขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงเจตนา โดยให้ศาลสามารถปฏิเสธการมีผลบังคับของสัญญาที่เอาไรต์เอาเปรียบกันหรือสัญญาที่ไม่เป็นธรรมให้มีผลขัดต่อความสงบฯ ถึงขนาดที่ให้สัญญาเป็นโมฆะได้

แต่อย่างไรก็ตามการใช้หลักดังกล่าวสำหรับศาลไทยยังมีปัญหาอยู่ เนื่องจากศาลยังยึดมั่นอยู่กับหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพของการแสดงเจตนา ดังนั้น แม้ข้อสัญญาจะกำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง แต่เมื่อข้อตกลงดังกล่าวเกิดจากความสมัครใจของคู่สัญญาเองจึงไม่เกี่ยวกับสังคมส่วนรวม ศาลจึงตัดสินว่าข้อสัญญาดังกล่าวใช้บังคับได้มีผลผูกคู่สัญญาไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน¹⁰⁰

¹⁰⁰ เกรียงศักดิ์ สุวรรณศรี. “เอกสารประกอบการศึกษา แนวความคิดเกี่ยวกับสัญญาในปัจจุบัน.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.lawprachin.com/fileadmin/templates/data/702-6.doc>. (เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2557).

2.6.5 หลักการตีความให้เป็นคุณแก่ผู้ต้องเสียเปรียบในมูลหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้เสียในมูลหนี้” หลักนี้เรียกว่า Contra Proferentem Rule ได้รับอิทธิพลมาจาก มาตรา 162 ของประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ศาลฝรั่งเศสได้ใช้บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการตีความข้อกำหนดในสัญญาให้เป็นปฏิกษณ์แก่ผู้ที่กำหนดข้อสัญญานั้น ๆ ขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ก็ตาม โดยการใช้ประกอบกับหลักสุจริตใน มาตรา 1134 ด้วย

การตีความการแสดงเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 หมายถึงกรณีนิติกรรมที่ทำกันไว้มีข้อความไม่ชัดเจน หรือมีข้อความขัดแย้งกัน หรืออาจแปลความหมายได้เป็นหลายนัย แต่ถ้าข้อความในสัญญาชัดเจนแล้ว ย่อมไม่มีความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องตีความการแสดงเจตนาของคู่สัญญาอีก

ในปัจจุบันศาลไทยมักใช้หลักดังกล่าวในการตีความสัญญาประกันภัย ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

ถ้าข้อกำหนดในสัญญาประกันภัยเป็นที่สงสัย ต้องตีความให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัย โดยผู้รับประกันภัยจะนำเอาเงื่อนไขของกรมธรรม์ ตลอดจนข้อยกเว้น ความรับผิดชอบตามกรมธรรม์มาปฏิเสธความรับผิดชอบตามประกันภัยไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2179/2526)

ผู้ค้าประกันลงชื่อในแบบสัญญาค้าประกันที่ยังไม่ได้กรอกข้อความในแบบฟอร์มสัญญาโดยแบบฟอร์มดังกล่าวมีช่องมีข้อความระบุว่าผู้ค้าประกันจะต้องรับผิดชอบในวงเงินเท่าใดและมีช่องว่างให้กรอกจำนวนเงินลงไปด้วยแต่เว้นว่างไว้ไม่ได้ระบุจำนวนเงินใด ๆ การที่โจทก์มาฟ้องให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบใช้เงินจำนวน 7,137,416.86 บาท โดยที่ผู้ค้าประกันอีกคนหนึ่งรับผิดชอบเพียงจำนวนเงิน 20,000 บาท กรณีจึงมีข้อสงสัยว่าผู้ค้าประกันซึ่งเป็นผู้ที่เสียในมูลหนี้จึงต้องตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ค้าประกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15221/2551)

นอกจากคำพิพากษาศาลฎีกากรณีสัญญาประกันภัยข้างต้นแล้ว ยังมีกรณีอื่นที่สามารถปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 ได้ดังนี้

หนี้ภาษีมูลค่าเพิ่ม เงินเพิ่ม และเบี้ยปรับ ต่างก็เป็นภาษีอากรค้างตามความหมายของประมวลรัษฎากร มาตรา 12 วรรคแรก และการที่นำเงินฝากในสถาบันการเงินอันเป็นทรัพย์สินของจำเลยที่ 3 ไปหักออกจากหนี้ภาษีมูลค่าเพิ่มก็เป็นการกระทำเพื่อให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ได้รับชำระภาษีอากรค้างตามประมวลรัษฎากร มาตรา 12 วรรคสอง นั่นเอง แต่เมื่อหนี้ภาษีอากรค้างดังกล่าวมีหลายจำนวนและกรณีที่มีข้อสงสัยว่าจะต้องนำเงินตามบัญชีเงินฝากไปชำระหนี้ค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือเงินเพิ่ม หรือเบี้ยปรับ กรณีจึงตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่จำเลยที่ 1 ผู้ซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 11 ด้วยการนำเงินฝากดังกล่าวไปหักหนี้ค่าภาษีมูลค่าเพิ่มก่อน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2545/3691)

2.6.6 หลักเกี่ยวกับความตกลงยกเว้นความรับผิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 373 บัญญัติว่า “ความตกลงทำไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ลูกหนี้ต้องรับผิดเพื่อกลั่นฉ้อฉล หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตนนั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ”

กฎหมายวางหลักให้ผลของข้อสัญญาที่คู่สัญญาทำการตกลงล่วงหน้ายกเว้นให้ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดเพื่อกลั่นฉ้อฉล หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตนนั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ โดยกฎหมายไม่บังคับให้การตกลงกันของคู่กรณีมีผล 2 กรณีคือ

- (1) การยกเว้นความรับผิดเพื่อกลั่นฉ้อฉลของลูกหนี้
- (2) การยกเว้นความรับผิดเพื่อความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของลูกหนี้

การกระทำทั้งสองกรณีนี้ถือว่าลูกหนี้มีความตั้งใจทุจริตตั้งแต่แรกว่าจะไม่ชำระหนี้โดยสุจริต แต่ในทางกลับกัน แม้เป็นข้อตกลงยกเว้นความรับผิดในบางกรณีซึ่งแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นย่อมไม่เป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151 ซึ่งบัญญัติว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ” ซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับความตกลงยกเว้นความรับผิด ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4205/2548 ตามสัญญาเช่าซื้อระบุว่า ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดหนึ่งงวดใด ถือว่าสัญญาเลิกกันทันทีโดยผู้เป็นเจ้าของไม่ต้องบอกกล่าวก่อน และผู้เช่าซื้อยอมส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่เจ้าของโดยพลัน ถ้าไม่ส่งมอบก็ให้ถือว่าครอบครองไว้โดยมิชอบและยอมใช้ค่าเสียหายที่เจ้าของต้องขาดประโยชน์ที่ควรจะได้จากการเอาทรัพย์สินให้เช่าจนกว่าจะส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่เจ้าของแล้ว แม้ข้อตกลงการเลิกสัญญาเช่าซื้อดังกล่าวจะแตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายก็ตาม แต่ข้อตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่เป็นโมฆะ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 151 จึงใช้บังคับได้ เมื่อจำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดที่ 31 ซึ่งต้องชำระในวันที่ 1 ธันวาคม 2538 สัญญาเช่าซื้อยอมเป็นอันระงับไปตามข้อกำหนดในสัญญาตั้งแต่วันดังกล่าว แมื่อก่อนฟ้องโจทก์จะมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้จำเลยที่ 1 ชำระหนี้และมีข้อความกล่าวถึงการถือเอาหนังสือฉบับดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาซ้ำอีก ซึ่งเป็นการ

กล่าวอ้างเกินเลยผิดจากความจริงไป ก็ไม่ทำให้สัญญาเช่าซื้อระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ซึ่งระงับไปแล้วกลับมีผลบังคับอยู่อีก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 975/2543 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 466 วรรคสอง ที่กำหนดเรื่องการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์แล้วผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินขาดตกบกพร่องหรือลำจำนวนไม่เกินกว่าร้อยละห้าแห่งเนื้อที่ทั้งหมดที่ได้ระบุไว้ นั้น มิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่กรณีจึงอาจกำหนดไว้ในสัญญาเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัตินี้ได้ ที่สัญญาระบุไว้ในข้อ 2(ข)ว่า ถ้าพื้นที่ของห้องชุดแตกต่างตั้งแต่ร้อยละห้าหรือมากกว่านั้น คู่สัญญายังคงต้องผูกพัน โดยต้องชำระราคาตามสัญญาที่ปรับเพิ่มหรือลดตามส่วน จึงไม่ขัดต่อกฎหมายและใช้บังคับได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 151 แม้ข้อสัญญาดังกล่าวจะใช้บังคับได้ แต่ศาลก็ต้องตีความสัญญาให้เป็นไปตามความประสงค์ของคู่สัญญาในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 368 และเมื่อสัญญามีข้อสงสัยว่า โจทก์ต้องผูกพันตามสัญญาหรือไม่ ศาลย่อมต้องตีความให้เป็นคุณแก่โจทก์ผู้ต้องเสียในมูลหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 11 โจทก์จึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญานี้ได้ ในเมื่อลำจำนวนถึงขนาดซึ่งหากโจทก์ได้ทราบก่อนแล้วคงมิได้ทำสัญญานั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 466 วรรคสอง อันเป็นผลให้คู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8211/2547 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฯ มาตรา 10 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่นายจ้างเรียกหรือรับเงินประกัน หรือทำสัญญาประกันกับลูกจ้างเพื่อชดใช้ความเสียหายที่ลูกจ้างเป็นผู้กระทำเมื่อนายจ้างเลิกจ้าง หรือลูกจ้างลาออก หรือสัญญาประกันสิ้นอายุ ให้ นายจ้างคืนเงินประกันพร้อมดอกเบี้ย (ถ้ามี) ให้แก่ลูกจ้างภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่นายจ้างเลิกจ้าง หรือวันที่ลูกจ้างลาออก หรือวันที่สัญญาประกันสิ้นอายุ แล้วแต่กรณี ดังนี้ ข้อตกลงระหว่างโจทก์กับ ส. ที่ว่า หาก ส. ลาออกจากงานก่อน 24 เดือน ส. ขอสละสิทธิไม่รับเงินประกัน แม้จะตกลงกันก่อนที่โจทก์จะจ้าง ส. แต่ก็เป็นข้อตกลงที่แตกต่างจากบทบัญญัติของ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานฯ ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงตกเป็นโมฆะตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151

2.7 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

ในอดีตนั้นการเข้าทำสัญญาของคู่กรณี จะยึดตามหลักการแสดงเจตนาอย่างเคร่งครัด คู่กรณีจึงมักถูกผูกพันให้ปฏิบัติตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา แม้ผลของการทำนิติกรรมสัญญาจะก่อให้เกิดการ

ได้เปรียบและเสียเปรียบกันเพียงใด หลักการตรงนี้ถือเป็นความยุติธรรมตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ เพราะเดิมถือตามข้อตกลงในนิติธรรมสัญญาเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งหากไม่ใช่นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นการพนันวิสัย หรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว ข้อตกลงนั้นก็ยังมีผลบังคับได้ ดังนั้น หากในปัจจุบัน ถ้าเรายังคงยึดถือในหลักการดังกล่าว จะมีปัญหาการถูกเอาเปรียบและปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าในทางสติปัญญาและเศรษฐกิจ ที่ถือตามหลักการแสดงเจตนาเข้าทำสัญญากันเป็นหลักใหญ่ ขอเพียงคู่สัญญาไม่แสดงเจตนาทำนิติกรรมสัญญาที่ขัดขัดต่อกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางผู้ที่มีความฉลาดมีความรู้เหนือกว่าก็อาจกำหนดข้อสัญญาที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามดังกล่าว เข้ามาเอาเปรียบผู้ที่อ่อนแอกว่าได้ ทำให้เกิดปัญหาการเอาเปรียบกันทางสัญญาปรากฏอยู่บ่อยครั้งในสังคมไทย

อีกทั้งการที่ตัวบทกฎหมายยังมีได้มีการเปลี่ยนแปลงและศาลก็ไม่อาจตัดสินให้ผิดเพี้ยนไปจากกฎหมายได้ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสัญญาจึงแปรสภาพมาเป็นความไม่เป็นธรรมทางกฎหมาย และความไม่เป็นธรรมทางคำพิพากษาของศาลไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ช่องว่างระหว่างศาลกับประชาชนจึงมีมากยิ่งขึ้นไปอีก ด้วยเหตุนี้ แม้ศาลจะทำใจได้ว่าได้อำนวย "ความยุติธรรมตามกฎหมาย" ให้แก่ประชาชนแล้ว แต่ประชาชนกลับรู้สึกที่ศาลไม่สามารถที่จะประสิทธิ์ประสาท "ความยุติธรรมตามความเป็นจริง" ให้แก่ประชาชนได้ ซึ่งภาวะการณ์เช่นนี้จัดว่าเป็นภาวะการณ์ที่ล่อแหลมตาความมั่นคงของสังคมอย่างยิ่งเพราะความรู้สึกเช่นนี้ของประชาชนขยายตัวไปถึงจุดหนึ่งปรากฏการณ์วิกฤตศรัทธาต่อสถาบันตุลาการและระบบกฎหมายจะเกิด และนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคมในที่สุด (จรัญ ภักดีธนากุล 2541)¹⁰¹ จนในปัจจุบันนี้ได้มีกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 อันเป็นกฎหมายที่มุ่งจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้บรรเทาเบาบางลง

ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 อธิบายได้ดังนี้

1) ความเป็นมาพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้ได้เกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของกระทรวงยุติธรรมในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยที่กระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาแล้วเห็นว่าสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไทยพัฒนาอย่างรวดเร็วและก้าวหน้าอย่างมาก ในการทำสัญญาทางธุรกิจต่าง ๆ สภาพของการทำสัญญาไม่ว่าจะเป็นสัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าซื้อ สัญญาจ้าง สัญญาขนส่ง หรือสัญญาธุรกิจประเภทอื่น ๆ เป็นต้น อำนาจในการเจรจาต่อรองในการทำสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างคู่สัญญาไม่ว่าจะเป็น ความรู้ความเข้าใจในการทำสัญญาของคู่สัญญาที่อ่อนแอกว่าจะมีอำนาจในการต่อรอง

¹⁰¹ จรัญ ภักดีธนากุล. “สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540”. ใน *ตุลาการ* เล่มที่ 1 ปีที่ 45, มกราคม-มิถุนายน 2541, หน้า 79.

น้อยกว่า ต้องยอมรับในข้อสัญญาที่กำหนดไว้แล้ว จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม กระทั่งยุติธรรมจึงได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมขึ้น ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่หน่วยงานต่าง ๆ เมื่อยกร่างเสร็จแล้ว ก็ได้นำเสนอเข้ากระบวนการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติซึ่งได้มีการแก้ไขต่าง ๆ เป็นไปตามกระบวนการโดยเน้นร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในเชิงแก้ไข ในที่สุดท้ายก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๔๐ ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยกำหนดผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๑๘๐ วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งมีผลบังคับใช้นับแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาจนถึงปัจจุบัน¹⁰²

2) หลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ในปัจจุบัน สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้อยกว่าอย่างมากซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม สมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาลเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรม และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น¹⁰³

3) บุคคลที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540¹⁰⁴ ได้แก่

3.1) ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มา ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือ

¹⁰² ศนันท์กรณีย์ โสทธิพันธุ์. “คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา”. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2557, หน้า 499.

¹⁰³ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3

ประโยชน์อื่นใดนั้น และให้หมายความรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าด้วย

3.2) ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ขาย ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้กู้ ผู้รับประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใดเพื่อจัดให้ซึ่งทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใด ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปเพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้นเป็นทางค้าปกติของตน

4) การกำหนดนิยามความหมายของข้อสัญญาและข้อสัญญาไม่เป็นธรรม

4.1) ข้อสัญญา¹⁰⁵ หมายความว่า ข้อตกลง ความตกลง และความยินยอมรวมทั้งประกาศ และคำแจ้งความเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบ

4.2) ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม¹⁰⁶ คือ ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งคือ ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เช่น

- (1) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญา
- (2) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด
- (3) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ
- (4) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
- (5) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา
- (6) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากที่ผู้ซื้อฝากกำหนดราคาสินไถ่สูงกว่าราคาขายบวกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี
- (7) ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดราคาเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4

(8) ข้อตกลงในสัญญาบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่ายหรือประโยชน์อื่นใดสูงเกินกว่าที่ควรในกรณีที่เกิดหนี้หรือที่เกี่ยวข้องกับการผิดนัดชำระหนี้

(9) ข้อตกลงที่กำหนดวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร ดังนั้น เมื่อถือว่าเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมแล้วให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

5) ลักษณะของสัญญาที่ถูกรตรวจสอบความไม่เป็นธรรม

พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ใช้บังคับกับสัญญาทุกประเภท แต่จะมีการจำกัดการใช้บังคับสัญญาบางกลุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายต้องการเข้าคุ้มครองเท่านั้น และแม้สัญญาฉบับหนึ่งฉบับใดจะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตประเภทสัญญาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ก็ไม่ได้หมายความว่าสัญญาฉบับนั้นจะตกเป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเสมอไป

สัญญาบางกลุ่มที่กล่าวถึงที่จะถูกรตรวจสอบความไม่เป็นธรรมพระราชบัญญัตินี้สามารถจำแนกประเภทของนิติกรรมหรือสัญญาดังกล่าวเป็น 8 ประเภทคือ

(1) สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ตามมาตรา 4

(2) สัญญาขายฝาก ตามมาตรา 4

(3) สัญญาสำเร็จรูป¹⁰⁷ ตามมาตรา 4

(4) ข้อตกลงจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพการงาน และข้อตกลงจำกัดเสรีภาพในการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ตามมาตรา 5

(5) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิในทรัพย์สินที่ส่งมอบให้แก่ผู้บริโภคตามสัญญาที่ทำระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ตามมาตรา 6

(6) ข้อสัญญาที่ให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ ตามมาตรา 7

(7) ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้า เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่ทำไว้ล่วงหน้า เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิด หรือผิดสัญญา ตามมาตรา 8

(8) ความตกลงหรือยินยอมของผู้เสียหายในคดีละเมิด ตามมาตรา 9

สัญญาประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้นี้ คู่กรณีต้องผูกพันกันตามที่ได้ตกลงกันไว้ ศาลไม่มีอำนาจก้าวล่วงเข้าไปเปลี่ยนแปลงหรือปรับลด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามพระราชบัญญัตินี้

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3 “สัญญาสำเร็จรูป” หมายความว่า สัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน

6) การวินิจฉัยเกี่ยวกับผลบังคับของข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

ในการวินิจฉัยว่าข้อสัญญาจะมีผลบังคับเพียงใดจึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี และในการพิจารณาข้อตกลงที่ทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง จะเป็นการได้เปรียบเกินสมควรหรือไม่ ให้พิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ทั้งปวง¹⁰⁸ รวมทั้งกรณีดังต่อไปนี้

(1) ความสุจริต อำนาจต่อรอง ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ ความสันทัดจัดเจน ความคาดหมาย แนวทางที่เคยปฏิบัติ ทางเลือกอย่างอื่น และทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง

(2) ปกติประเพณีของสัญญาชนิดนั้น

(3) เวลาและสถานที่ในการทำสัญญาหรือในการปฏิบัติตามสัญญา

(4) การรับภาระที่หนักกว่ามากของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

จากคำอธิบายถึงหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ข้างต้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี มีปัญหาความไม่เป็นธรรมในกรณีที่ผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรจากข้อตกลงในสัญญา เช่น ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ข้อตกลงให้ต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด ข้อตกลงให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา เช่น การเรียกให้ชำระค่าธรรมเนียมสูงเกินควร เป็นต้น ข้อตกลงในสัญญาบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระดอกเบี้ย เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่าย หรือประโยชน์อื่นใดสูงเกินกว่าที่ควรในกรณีที่ผิดนัดหรือที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผิดนัดชำระหนี้ ข้อตกลงที่กำหนดวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร เหล่านี้เป็นต้น

ซึ่งข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่จะถูกตรวจสอบความไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ได้นั้น ได้แก่ข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี 2 กรณี ดังต่อไปนี้

(1) ข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ที่เป็นข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพ ที่ทำให้ผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นกรณีที่ข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมิได้ทำเป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

¹⁰⁸

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 10 ประกอบกับมาตรา 4 วรรคท้าย

แยกต่างหาก แต่แฝงเป็นข้อตกลงในสัญญาชนิดอื่น เช่น สัญญาบัตรเครดิต สัญญาบัตรกดเงินสด สัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง เป็นต้น

(2) ข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ในสัญญาสำเร็จรูป ที่ทำให้ผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปได้เปรียบ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เป็นกรณีที่มีการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกันโดยตรงกับสถาบันการเงิน ซึ่งสถาบันการเงินมักจะใช้สัญญาสำเร็จรูปที่เป็นแบบฟอร์มของสถาบันการเงินนั้น ๆ กับลูกค้าทุกรายในการขอสินเชื่อประเภทเดียวกัน

ปัญหาที่เกิดจากข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมทั้งสองกรณีข้างต้น ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการทางการเงินที่เป็นคู่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้นที่ไม่สามารถยกขึ้นอ้างได้เลย เนื่องจากความไม่เป็นธรรมนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนก่อนทำสัญญา ทำให้ไม่มีอำนาจต่อรองประการหนึ่ง แต่พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรมจะให้ความคุ้มครองในขณะที่ทำสัญญาหรือเมื่อมีการทำสัญญาแล้ว¹⁰⁹ พระราชบัญญัตินี้จึงไม่สามารถแก้ปัญหาค่าความไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้อย่างทั่วถึง ซึ่งในประเด็นเรื่องข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรมนี้จะขอวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2.8 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ด้านสัญญา

เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาเฉพาะเรื่องความไม่เป็นธรรมของในการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ถึงขออธิบายสาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาเท่านั้น ดังนี้

ประวัติความเป็นมาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค 2557)¹¹⁰

เมื่อปี พ.ศ. 2512 ได้มีเจ้าหน้าที่ของสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์การอิสระที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง จัดตั้งโดยสมาคมผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ รวมตัวกันมีสำนักงานใหญ่ อยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้เข้ามาชักชวนองค์การเอกชนในประเทศไทยให้

¹⁰⁹ ศนันท์ภรณ์ โสถถิพันธ์. “คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา”. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2557, หน้า 496.

¹¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. “ประวัติความเป็นมาของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค http://www.ocpb.go.th/ewt_news.php?nid=7 (เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557).

มีการจัดตั้งสมาคมผู้บริโภครู้ขึ้น เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากองค์การเอกชนของประเทศไทยในขณะนั้นยังไม่พร้อมที่จะดำเนินงาน อย่างไรก็ตามสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศก็ได้ยอท่อและได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาชักชวนอีกหลายครั้ง จนกระทั่งในครั้งที่ 3 องค์การเอกชนของประเทศไทยได้รับการชักชวน และได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการศึกษาปัญหาของผู้บริโภคซึ่งมีชื่อว่า กรรมการศึกษาและส่งเสริมผู้บริโภค ในปี พ.ศ. 2514 และได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมาในภาคเอกชน รวมทั้งได้ประสานงานกับภาครัฐบาล จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 รัฐบาลสมัย ศึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ได้จัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีรองนายกรัฐมนตรี พลตรีประมาถ อติเรกสาร เป็นประธานกรรมการชุดดังกล่าว แต่ได้สลายตัวไปพร้อมกับรัฐบาลในยุคนั้นตามวิถีทางการเมือง

การยกร่าง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 รัฐบาลสมัยต่อมาซึ่งมี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นโดยมีรองนายกรัฐมนตรี นายสมภพ โทตะกิตย์ เป็นประธานกรรมการการปฏิบัติงาน โดยอาศัยอำนาจของนายกรัฐมนตรี และมีการศึกษาหามาตรการถาวรในการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งในหลักทางสารบัญญัติและการจัดองค์กรของรัฐเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้พิจารณายกร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค แล้วรัฐบาลได้นำเสนอต่อรัฐสภา และมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ให้เป็นกฎหมายได้ รัฐบาลจึงได้นำร่างขึ้นบังคับใช้ซึ่งได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติได้ตั้งแต่วันที่ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2522 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษเล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม 2522 มีผลการใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม 2522 เป็นต้นมา

เหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

1. เพื่อกำหนดสิทธิของผู้บริโภค
2. เพื่อกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจ
3. เพื่อกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรของรัฐ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันการเสนอขายสินค้าและบริการต่างๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา ได้นำวิชาการทางการตลาดและทางการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะและบริการที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นการไม่คุ้มค่า และผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะสละเวลา

และเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีได้และในบางกรณีไม่อาจจะระงับ หรือยับยั้งการกระทำที่เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภครู้ได้ทันทั่วถึง สมควรมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภคเพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2541 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขึ้น ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ซึ่ง มาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และการบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค อันได้แก่ การตรวจตรา กำกับดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครอง แก่ผู้บริโภค ยังไม่เหมาะสม และโดยที่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น ๆ บัญญัติไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจมากขึ้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ปรับปรุงองค์การบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค คือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และปรับปรุงอำนาจของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ในการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ในกรณีจำเป็นหรือรีบด่วนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มบทบัญญัติกำหนดสิทธิ และการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้โดยเฉพาะ และทั้งเป็นการสมควรปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำผิดในเรื่องการโฆษณาและฉลากให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในส่วนของการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

1) หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครอง

1.1) สิ่งซึ่งกฎหมายให้ความคุ้มครอง

ตามมาตรา 3 ได้ให้ความหมายของถ้อยคำ ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองไว้ ได้แก่ “บริการ” “ผู้บริโภค” “ผู้ประกอบการธุรกิจ” และ “สัญญา”

"บริการ" หมายความว่า การรับจัดทำกรงาน การให้สิทธิใด ๆ หรือการให้ใช้หรือให้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือกิจการใด ๆ โดยเรียกค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่น แต่ไม่รวมถึงการจ้างแรงงานตามกฎหมายแรงงาน

"ผู้บริโภค" หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

"ผู้ประกอบการธุรกิจ" หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย หรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการและหมายความรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณาด้วย

"สัญญา" หมายความว่า ความตกลงกันระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อซื้อและขายสินค้าหรือให้บริการ

จากบทนิยามดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมิได้มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองแต่เฉพาะผู้ซื้อเท่านั้น แต่รวมตลอดไปถึงผู้รับบริการโดยเสียค่าตอบแทนในเรื่องอื่น ๆ ด้วย เป็นต้นว่า การจ้างทำของ การเช่าซื้อ การกู้เงิน เป็นต้น

ในส่วนของบุคคลที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองนั้น เนื่องจากกฎหมายให้นิยามว่า ผู้บริโภคหมายความว่า “ผู้ซื้อหรือได้รับบริการ...” ซึ่งอาจแปลความได้กว้าง ดังนั้น ผู้บริโภคจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ทั้งนี้ เพราะผู้บริโภคมิใช่เพียงบุคคลที่มีชีวิตซึ่งดื่มกินหรือบริโภคบริการได้เท่านั้น (สุขุม ศุภนิത്യ¹¹¹)

1.2) สิทธิของผู้บริโภค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ทำให้ความสำคัญของการคุ้มครองผู้บริโภค โดยบัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 57 ว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 จึงได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 5 ประการดังนี้

(1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัย

¹¹¹ สุขุม ศุภนิത്യ. “คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค”. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, หน้า 147.

แก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือบริการโดยไม่เป็นธรรม

(2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

(3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

(4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

(5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 ดังกล่าว

1.3) หน่วยงานหรือองค์กรในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

1.3.1) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ตามมาตรา 9¹¹² กำหนดให้มี "คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค" ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินแปดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกรรมการและเลขานุการ

ซึ่งตามมาตรา 10 กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 36

(3) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้จะระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้

(4) ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง

¹¹²

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

- (5) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการ
- (6) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค
- (7) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา 39
- (8) รับรองสมาคมตามมาตรา 40
- (9) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย
- (10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๓๖ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

1.3.2) คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง

นอกจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฉบับนี้ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง ตามมาตรา 14 ดังต่อไปนี้ คือ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา คณะกรรมการว่าด้วยฉลาก และคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา

โดยที่คณะกรรมการเฉพาะเรื่องประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้น มีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสามคน กรรมการเฉพาะเรื่องอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และให้นำ มาตรา 11 วรรคสอง และมาตรา 12 มาใช้บังคับโดยอนุโลม คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง มีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้และตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

และคณะกรรมการและคณะกรรมการเฉพาะเรื่องจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมายก็ได้ ตามมาตรา 15

2) วิธีการคุ้มครองผู้บริโภค

2.1) หลักทั่วไปของการคุ้มครองผู้บริโภค

หลักทั่วไปของการคุ้มครองผู้บริโภค กำหนดไว้ในมาตรา 21 ดังนี้

ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการใดได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัติดังกล่าว เว้นแต่

(1) ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคนั้น หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวยังมิได้มีการดำเนินการหรือดำเนินการยังไม่ครบขั้นตอนตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น และมีได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากคณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้

(2) ในกรณีตาม (1) ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนอันมีอาจปล่อยให้เนิ่นช้าต่อไปได้ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้โดยไม่ต้องมีหนังสือแจ้งหรือรอให้ครบกำหนด 90 วันตาม เงื่อนไขใน (1)

จากหลักกฎหมายข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 นี้มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยกำหนดสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับการคุ้มครองไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมาตรา 21 ยังยอมรับเอาบทกฎหมายที่บัญญัติไว้ในเรื่องต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องด้วยการบริโภค ให้มีผลบังคับใช้ได้ กล่าวคือ บทบัญญัติทั้งหลายที่มีอยู่ในกฎหมายอื่นซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในรูปพระราชบัญญัติ ประกาศกระทรวง หรือแม้แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัติในหมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนี้¹¹³

และในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่บัญญัติให้หมวดนี้ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องมีอำนาจออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ เว้นแต่ในกรณีกฎหมายดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายอยู่แล้วคณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น ๆ ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัตินี้แทนคณะกรรมการเฉพาะเรื่องได้ และการมอบอำนาจดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น ๆ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย

2.2) การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจดำเนินการ 2 ประการ

2.2.1) การควบคุมสัญญา

คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใดเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา ถ้าเป็นธุรกิจประเภทสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ¹¹⁴ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดในการควบคุมได้ และเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค

¹¹³ สุขุม ศุภนิธย์. “คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค”. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, หน้า 167.

¹¹⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ทวิ

เป็นส่วนรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบการจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดก็ได้ ซึ่งการกำหนดดังกล่าวให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา¹¹⁵ และในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็น ซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควร

(2) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

อนึ่ง หากผู้ให้กู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดตามประกาศฉบับนี้ ต้องมีความผิดตามที่กฎหมายกำหนด และกฎหมายยังได้กำหนดมาตรการอื่นว่า

(1) เมื่อคณะกรรมการกำหนดให้ใช้ข้อสัญญาใด ถ้าปรากฏว่าไม่ใช้ข้อสัญญานั้น ดังนี้ ให้ถือว่าใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแล้ว¹¹⁶

(2) เมื่อคณะกรรมการประกาศกำหนดไม่ให้ใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ถ้าปรากฏว่ามีการใช้ข้อสัญญานั้น ดังนี้ ให้ถือว่าไม่มีข้อสัญญานั้น¹¹⁷

ซึ่งในปัจจุบัน ในเรื่องการควบคุมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ได้มีประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

(1) ให้นิยามคำว่า “บัตรเครดิต” หมายความว่า บัตรที่ผู้ประกอบการออกให้แก่ผู้บริโภคตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้ประกอบการกำหนด เพื่อใช้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใด แทนการชำระด้วยเงินสดหรือเพื่อใช้เบิกถอนเงินสด แต่ไม่รวมถึงบัตรที่ได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการ หรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้าแล้ว และบัตรเครดิต ให้หมายรวมถึงบัตรเดบิตด้วย เว้นแต่จะประกาศกำหนดเป็นอย่างอื่น

¹¹⁵ ปัจจุบันในเรื่องการควบคุมสัญญา มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ.2542 ออกตามความในมาตรา 35 ทวิ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2)

¹¹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ตี

¹¹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 จัดว่า

(2) ข้อกำหนดและรูปแบบสัญญาต้องมีข้อความภาษาไทยที่อ่านได้ชัดเจน มีขนาดของตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร ในเรื่องดังต่อไปนี้

(2.1) การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการใช้บัตรเครดิต อัตราดอกเบี้ย อัตราเบี้ยปรับ อัตราค่าธรรมเนียม อัตราค่าบริการต่าง ๆ และหลักเกณฑ์การใช้บัตรเครดิต หรือข้อสัญญาใด ๆ เกี่ยวกับเครดิต ผู้ประกอบธุรกิจต้องแจ้งให้ผู้บริโภคทราบเป็นล่วงหน้าลายลักษณ์อักษร

(2.2) ผู้ประกอบธุรกิจต้องคำนวณดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมกันเป็นอัตราร้อยละต่อปีให้ผู้บริโภคทราบด้วย (ถ้ามีการเรียกเก็บ)

(2.3) การผิดสัญญาเรื่องใดของผู้บริโภคที่ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิยกเลิกสัญญาข้อหนึ่งข้อใดหรือทั้งหมด หรือพักใช้บัตรเครดิตเป็นการชั่วคราวผู้ประกอบธุรกิจจะต้องระบุเหตุในเรื่องนั้น ๆ ไว้เป็นการเฉพาะด้วยตัวอักษรสีแดงหรือตัวดำ หรือตัวเอนที่เห็นเด่นชัดว่าข้อความทั่วไป

(2.4) ผู้บริโภคมีสิทธิบอกเลิกสัญญาใช้บัตรเครดิตเมื่อใดก็ได้ และมีสิทธิได้รับคืนค่าธรรมเนียมการใช้บริการ ตามส่วนของระยะเวลาที่ยังไม่ได้ใช้บริการ

(2.5) ผู้บริโภคมีสิทธิขอระงับการใช้บัตรเครดิตชั่วคราวทางโทรศัพท์หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่น หรือโดยวิธีอื่นซึ่งสามารถติดต่อถึงกันได้ทำนองเดียวกัน ณ ศูนย์บัตรเครดิตของผู้ประกอบธุรกิจได้ทุกกรณี และผู้ประกอบธุรกิจจะระงับการให้บริการบัตรเครดิตของผู้บริโภคทันทีที่ได้รับแจ้งดังกล่าว ในการนี้ผู้ประกอบธุรกิจจะกำหนดระยะเวลาก่อนระงับการให้บริการก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 5 นาที นับแต่เวลาที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับแจ้ง

(2.6) ในกรณีที่ผู้บริโภคแจ้งขอระงับการใช้บัตรเครดิตชั่วคราว ตาม (4) ผู้บริโภคไม่ต้องรับผิดชอบในภาระหนี้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการแจ้ง หรือในกรณีที่กำหนดเวลา 5 นาที เมื่อครบระยะเวลา เว้นแต่ผู้ประกอบธุรกิจจะพิสูจน์ได้ว่าภาระหนี้ที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำของผู้บริโภคเอง

(2.7) การแจ้งให้ผู้บริโภคชำระเงินที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิต ให้ผู้ประกอบธุรกิจส่งใบแจ้งรายการใช้บัตรให้ผู้บริโภคทราบล่วงหน้าก่อนวันถึงกำหนดชำระเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 วัน

(2.8) ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจมีข้อตกลงกับผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการที่ให้ผู้บริโภคสั่งซื้อสินค้าหรือใช้บริการที่ผู้บริโภคเพียงแจ้งความประสงค์ขอชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการโดยแจ้งหมายเลขบัตรเครดิตด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรให้ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการ ทำการเรียกเก็บเงินจากผู้ประกอบธุรกิจ ต้องมีข้อสัญญาดังต่อไปนี้

(ก) ถ้าผู้บริโภคทักท้วงว่าไม่ได้เป็นผู้สั่งซื้อสินค้าหรือไม่ได้เป็นผู้ขอรับบริการ จากผู้ขายหรือผู้ให้บริการดังกล่าว ผู้ประกอบธุรกิจจะระงับการเรียกเก็บเงินจากผู้บริโภคทันที หรือในกรณีที่เรียกเก็บเงินไปแล้วจะคืนเงินให้กับผู้บริโภคทันที เว้นแต่ผู้ประกอบธุรกิจจะพิสูจน์ได้ว่าภาระหนี้ที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำของผู้บริโภคเองและใช้สิทธิเรียกคืนจากผู้บริโภคในภายหลัง

(ข) ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้บริโภคที่จะขอยกเลิกการซื้อสินค้าหรือรับบริการภายในระยะเวลา 45 วัน นับตั้งแต่วันที่สั่งซื้อ หรือขอรับบริการ หรือภายในระยะเวลา 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ถึงกำหนดการส่งมอบสินค้าหรือบริการ ในกรณีที่มีการกำหนดระยะเวลาส่งมอบสินค้าหรือบริการเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าผู้บริโภคพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้รับสินค้า หรือไม่ได้รับบริการ หรือได้รับแต่ไม่ตรงตามกำหนดเวลาหรือได้รับแล้วแต่ไม่ครบถ้วน หรือชำรุดบกพร่อง หรือไม่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์โดยผู้ประกอบการจะระงับการเรียกเก็บเงินจากผู้บริโภค หรือในกรณีที่เรียกเก็บเงินไปแล้ว ถ้าเป็นการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการภายในประเทศ จะคืนเงินให้กับผู้บริโภคภายในระยะเวลา 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ผู้บริโภคแจ้ง ถ้าเป็นการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการจากต่างประเทศ จะคืนเงินให้กับผู้บริโภคภายในระยะเวลา 60 วัน นับตั้งแต่วันที่ผู้บริโภคแจ้ง

(2.9) ในกรณีที่มีการใช้บัตรเครดิต หรือบัตรเดบิตที่ผู้บริโภคแจ้งความประสงค์ขอรับใบแจ้งรายการใช้บัตร ผู้ประกอบธุรกิจต้องส่งใบแจ้งรายการใช้บัตรให้ผู้บริโภคทราบ และกำหนดระยะเวลาให้ผู้บริโภคทักท้วง

(3) สัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือมีความหมายทำนองเดียวกัน ดังต่อไปนี้

(3.1) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องผูกพันตามประกาศหรือหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบธุรกิจโดยผู้บริโภคไม่ได้รับแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร

(3.2) ข้อสัญญาที่เป็นการยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญาของผู้ประกอบธุรกิจ

(3.3) ข้อสัญญาที่ให้ผู้บริโภคต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายจากการใช้บัตรเครดิตโดยที่ไม่ได้เป็นความผิดของผู้บริโภค

(3.4) ข้อสัญญาที่ให้ผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเรียกบัตรเครดิตคืนจากผู้บริโภค หรือยกเลิกบัตรเครดิตเมื่อใดก็ได้ โดยผู้ประกอบการไม่ต้องแจ้งหรือแสดงเหตุผลให้ผู้บริโภคทราบล่วงหน้า

(3.5) ข้อสัญญาที่ให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการแก่ผู้บริโภค โดยไม่ให้ผู้บริโภคยกเหตุใด ๆ มากล่าวอ้างปฏิเสธความรับผิดกับผู้ประกอบธุรกิจ

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

(1) กิจกรรมที่ควบคุม ผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามประกาศฉบับนี้ต้องไม่ใช่นิติบุคคล และได้กู้ยืมเงินจากเป็นธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นใดที่ดำเนินธุรกิจให้กู้ยืมเงิน และกู้ยืมเงินไปใช้สอยตามวัตถุประสงค์ของผู้บริโภค ซึ่งมีใช่เป็นการนำไปใช้ในการประกอบกิจการ

เพื่อหารายได้ เช่น กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อนำเงินที่กู้ยืมไปซื้อบ้านเพื่ออยู่อาศัย ซึ่งเป็นการนำไปใช้ สอดตามวัตถุประสงค์ของผู้บริโภค มิใช่เป็นการนำไปใช้ในการประกอบกิจการเพื่อหารายได้ ดังนี้ ผู้ให้ กู้ต้องใช้สัญญากู้ยืมเงินที่ข้อความถูกต้องตามประกาศที่คณะกรรมการกำหนดด้วย

(2) ข้อกำหนดและรูปแบบสัญญาต้องมีข้อความภาษาไทยที่อ่านได้ชัดเจน มีขนาดของ ตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร และต้องใช้ข้อสัญญาที่มีสาระสำคัญและเงื่อนไขตามที่ประกาศฉบับ นี้กำหนด

(3) การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขต่างๆ ข้อสัญญาที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยใดๆที่ เพิ่มขึ้น (ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย MLR, MOR, MRR) กรณีปกติ ต้องแจ้งให้ผู้บริโภค ทราบเป็นหนังสือล่วงหน้าเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน กรณีเร่งด่วน ต้องแจ้งทางจดหมายหรือ ประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน และให้แจ้งเป็นหนังสือซ้ำอีกครั้ง หนึ่ง

(4) การจำกัดความรับผิด

(4.1) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่เป็นการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดจากการผิดสัญญาของ ผู้ให้กู้

(4.2) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้ให้กู้ออกเลิกสัญญากับผู้กู้ หรือเรียกร้องให้ผู้กู้ชำระ หนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนก่อนกำหนดเวลาในสัญญา โดยผู้กู้มิได้ผิดนัดชำระหนี้หรือผิดสัญญาหรือผิด เงื่อนไขอันเป็นสาระสำคัญข้อใดข้อหนึ่งในสัญญา

(4.3) ห้ามใช้สัญญาที่ให้สิทธิผู้ให้กู้ออกเลิกสัญญากับผู้กู้โดยไม่ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือ ไปยังผู้กู้

(4.4) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้ให้กู้เปลี่ยนแปลงอัตราค่าบริการต่างๆ เกี่ยวกับ สัญญา เว้นแต่การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยใดๆเพิ่มขึ้น

(5) สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ให้กู้ การผิดสัญญาของผู้ที่ผู้ให้กู้มีสิทธิบอกเลิกสัญญา ต้อง เป็นเหตุที่ระบุในสัญญาเป็นการเฉพาะด้วยตัวอักษรสีแดง หรือสีดำ หรือตัวเอน ที่เห็นเด่นชัดกว่า ข้อความอื่น และก่อนที่ผู้ให้กู้ออกเลิกสัญญา ผู้ให้กู้ต้องแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้กู้ให้แก้ไขการผิด สัญญาหรือการผิดเงื่อนไข โดยกำหนดระยะเวลาอันสมควร

(6) การจำหน่ายสิทธิ การโอนสิทธิเรียกร้อง สิทธิจำนำ สิทธิจำนอง สิทธิในหลักประกัน ผู้ให้ กู้จะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 1 งวดของการชำระเงินกู้ , ดอกเบี้ย , งวดของ การคิดดอกเบี้ย หรือต้องได้รับความยินยอมจากผู้กู้ เว้นแต่กรณีที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดว่าไม่ต้อง แจ้งให้ทราบล่วงหน้าหรือได้รับความยินยอม

(7) เงินที่ได้รับตามกฎหมายประกันภัย คุ้มครองประกันชีวิต กรณีที่กำหนดให้ผู้กู้ต้องทำ สัญญาประกันและกำหนดให้ผู้ให้กู้เป็นผู้รับประโยชน์ตามกฎหมาย เมื่อผู้ให้กู้ได้รับเงินตามกฎหมาย

แล้ว จะต้องนำเงินที่ได้รับไปใช้เพื่อการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันก่อน หรือต้องนำเงินที่ได้รับไปจัดหาทรัพย์สินอื่นทดแทนทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน หรือต้องนำเงินที่ได้รับไปหักหนี้ที่ค่าชำระของผู้กู้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น และเงินส่วนที่คงเหลือต้องคืนให้แก่ผู้กู้

(8) การคิดเบี้ยปรับ และค่าธรรมเนียม เมื่อผู้กู้ชำระหนี้เงินกู้ทั้งหมดหรือบางส่วนก่อนครบกำหนดในสัญญา ผู้ให้กู้จะคิดเบี้ยปรับได้จะต้องมีการกำหนดไว้ให้ชัดเจนในสัญญาว่าจะคิดค่าเบี้ยปรับ ค่าธรรมเนียมในอัตราเท่าใดจากเงินจำนวนใด

(9) ค่าเตือนสำหรับผู้ค้ำประกัน สัญญากู้ยืมเงินที่กำหนดให้ผู้กู้จัดหาผู้ค้ำประกันการกู้ยืมเงินให้ผู้ให้กู้จัดให้มีการทำสัญญาค้ำประกันซึ่งมีค่าเตือนสำหรับผู้ค้ำประกันไว้หน้าสัญญาค้ำประกันนั้น โดยมีข้อความภาษาไทยที่ชัดเจน และต้องมีหัวข้อเรื่อง "ค่าเตือนสำหรับผู้ค้ำประกัน" ตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 4 มิลลิเมตร และอย่างน้อยต้องมีข้อความขนาดตัวอักษรไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร ว่า

(9.1) ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบอย่างจำกัดไม่เกินวงเงินตามที่กำหนดในสัญญากู้ยืมเงิน

(9.2) จะต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้กู้ภายในวงเงินที่ผู้กู้ค้างชำระแก่ผู้ให้กู้ตามสัญญากู้ยืมเงิน และอาจต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยหรือค่าสินไหมทดแทนอื่นๆอีกด้วย

(9.3) จะต้องรับผิดชอบในวงเงินกู้ตามสัญญากู้ยืมเงินและเงินกู้เพิ่มเติมที่จะมีขึ้นไป

(9.4) ต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้กู้

(9.5) เมื่อผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ ผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกร้อง และบังคับให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ทั้งหมดที่ผู้กู้ค้างชำระ โดยผู้ให้ กู้ไม่จำเป็นต้องเรียกร้องหรือบังคับเอาจากผู้กู้ก่อน

(9.6) เป็นการค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวไม่จำกัดเวลาที่ผู้ค้ำฯ ไม่สามารถยกเลิกเพิกถอนได้

(9.7) ไม่หลุดพ้นจากความรับผิด แม้ผู้ให้กู้ยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้กู้

(10) การส่งมอบสำเนา/ฉบับสัญญา ผู้ให้กู้ต้องส่งมอบสำเนาสัญญากู้ยืม/ฉบับสัญญาให้แก่ผู้กู้ไว้เป็นหลักฐาน 1 ฉบับ ทันทีที่ผู้กู้ลงนามในสัญญากู้ยืมเงิน

2.2.2) การควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน

คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินได้¹¹⁸ โดยการตราเป็นพระราช

118

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 เบญจ

กฤษฎีกา¹¹⁹ และในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน หลักฐานการรับเงินจะต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) มีรายการและใช้ข้อความที่จำเป็น ซึ่งหากมิได้มีรายการหรือมิได้ใช้ข้อความเช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควร

(2) ห้ามใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

นอกจากนี้เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้หลักฐานการรับเงินของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามหลักดังต่อไปนี้

(2.1) ในหลักฐานการรับเงินต้องใช้ข้อความใด หรือต้องใช้ข้อความใด โดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อความนั้นด้วย หรือต้องไม่ใช้ข้อความใดตามมาตรา 35 เบื้อง แล้วให้นำมาตรา 35 ตรี และมาตรา 35 จัตวา มาใช้บังคับแก่หลักฐานการรับเงินดังกล่าวโดยอนุโลม¹²⁰

(2.2) ในกรณีที่ผู้ประกอบการขายสินค้าหรือให้บริการโดยให้คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันให้ไว้แก่ผู้บริโภค สัญญาดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ประกอบการหรือผู้แทน และต้องส่งมอบสัญญานั้นแก่ผู้บริโภคพร้อมกับการส่งมอบสินค้าหรือให้บริการ ถ้าสัญญาดังกล่าวทำเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีคำแปลภาษาไทยกำกับไว้ด้วย¹²¹

(2.3) ผู้ประกอบการมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา 35 ทวิ หรือส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา 35 เบื้อง ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่เป็นทางปฏิบัติตามปกติสำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้น ๆ หรือภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาสุดแต่ระยะเวลาเวลาใดจะถึงก่อน¹²²

(2.4) ผู้ประกอบการผู้ใดสงสัยว่าแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบการผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่า

¹¹⁹ ปัจจุบันในเรื่องการควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินและลักษณะของการรับเงิน พ.ศ. 2542 ออกตามความในมาตรา 35 เบื้อง วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 2)

¹²⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ฉ

¹²¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 สัตต

¹²² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 อัฐ

ด้วยสัญญาให้ความเห็นในแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินนั้นก่อนได้ ในกรณีนี้ให้นำมาตรา 29 มาใช้บังคับโดยอนุโลม¹²³

ในเรื่องการควบคุมหลักฐานการรับเงินที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในปัจจุบันยังไม่มีประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาที่เกี่ยวข้องออกมาใช้บังคับในเรื่องนี้

2.9 หน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

ปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานที่กำกับดูแลธุรกรรมทางการเงิน เพื่อแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ดังนี้

1) ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ ธปท. มีบทบาทหน้าที่หนึ่งคือการกำกับ ตรวจสอบ วิเคราะห์ฐานะและการดำเนินงาน ตลอดจนการบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงิน เพื่อให้มีเสถียรภาพ ซึ่ง ธปท. ได้จัดตั้งศูนย์คุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน หรือ ศคง. (ศูนย์คุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน 2557)¹²⁴ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่ผู้ให้บริการทางการเงิน แต่การดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชียังปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยไม่มีการควบคุมอย่างชัดเจน มีเพียงประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ สนส. 83/2551 เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงิน อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ¹²⁵ ซึ่งรวมถึงสัญญาเบิกเงินที่เป็นธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น

2) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือ สคบ. (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค 2557)¹²⁶

วิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรกลางการคุ้มครองผู้บริโภคของชาติในระดับสากล”

มีพันธกิจ คือ

(1) บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและโปร่งใสเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภค

¹²³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 นว

¹²⁴ ศูนย์คุ้มครองผู้ให้บริการทางการเงิน. “บทบาทหน้าที่ ศคง.”. [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://www.1213.or.th/th/aboutfcc/knownfcc/Pages/responsibilities.aspx> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2557)

¹²⁵ โปรดดูเอกสารประกอบในภาคผนวก

¹²⁶ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. “เกี่ยวกับ สคบ.”. [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://www.ocpb.go.th/main.php?filename=index#> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2557).

(2) พัฒนากฎหมายและนโยบายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคให้ทันต่อเหตุการณ์

(3) สร้างเครือข่ายผู้บริโภคและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ

และเอกชน

(4) เผยแพร่ความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ผู้บริโภค รู้จักปกป้องและรักษาสิทธิของตนเอง

โดยมีเป้าประสงค์เพื่อ

(1) กลไกการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพ

(2) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพ

(3) ภาควิชาเครือข่ายมีการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของผู้บริโภค

(5) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการเลือกซื้อสินค้า หรือบริการ

(6) การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ที่ทันสมัย

(7) บุคลากรมีความรู้ความสามารถทันต่อเหตุการณ์

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ปัจจุบัน

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 20 ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

(2) ติดตามและสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือบริการใดๆ ตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

(3) สนับสนุนหรือทำการศึกษาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองของผู้บริโภคร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับการศึกษาที่เกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายที่อาจได้รับ จากสินค้าหรือบริการ

(5) ดำเนินการเผยแพร่วิชาการ และให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภคเพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพละทานามัย ประหยัดและใช้ทรัพยากรของชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

(6) ประสานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมส่งเสริม หรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ

(7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมาย

อำนาจหน้าที่ของ สคบ. เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ได้แก่ การแจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับบริการทางการเงิน ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในกรณีนี้อาจระบุชื่อผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงิน หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้ และมีอำนาจดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือมีผู้ร้องขอ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาทางการเงิน โดยกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญา มีอำนาจออกประกาศกำหนดธุรกิจที่ต้องควบคุมสัญญา และธุรกิจที่ต้องควบคุมหลักฐานการรับเงิน ซึ่งได้อธิบายไว้แล้วในข้อ 2.7

แม้ว่าประเทศไทยจะมีหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทยที่ทำหน้าที่ควบคุมสถาบันการเงินเป็นหลัก และมีสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลเกี่ยวกับสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคแล้วก็ตาม แต่ในการแก้ไขปัญหาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะวิเคราะห์ในเรื่องนี้ต่อไปในบทที่ 4

บทที่ 3

การเบิกเงินเกินบัญชีตามกฎหมายต่างประเทศ

การเบิกเงินเกินบัญชีจะเกิดขึ้นเมื่อเงินถูกถอนออกจากบัญชีธนาคาร ทำให้ยอดเงินคงเหลือที่สามารถเบิกถอนได้ลดต่ำกว่าศูนย์หรือเป็นจำนวนติดลบในบัญชี ซึ่งหากเจ้าของบัญชีมีข้อตกลงล่วงหน้าไว้กับธนาคารผู้ให้บริการสำหรับการเบิกเงินเกินบัญชีและมีการกำหนดจำนวนเงินไม่เกินวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ได้รับอนุญาตจากธนาคาร แล้วคิดดอกเบี้ยตามปกติในอัตราที่ตกลงกันไว้ หากยอดคงเหลือติดลบเกินกว่าข้อกำหนดที่ตกลงกันไว้แล้ว เจ้าของบัญชีอาจถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นและจะเกิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นตามมาด้วย ทั้งนี้เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร (Bank Overdraft) ถือเป็น การให้กู้ยืมเงินระยะสั้นเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบกิจการ (Aidan Berry 2003)¹²⁷

ความเป็นมาของการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ

การเงินเบิกเกินบัญชีเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1728 ที่ธนาคาร The Royal Bank of Scotland โดยพ่อค้าที่ชื่อว่า วิลเลียม ฮอก (William Hog) ผู้ซึ่งประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน จึงได้ทำข้อตกลงกับธนาคาร The Royal Bank of Scotland ณ เมืองเอดินเบอระ เมืองหลวงของแคว้นสกอตแลนด์ สหราชอาณาจักร ซึ่งอนุญาตให้เขาสามารถเบิกเงินเป็นจำนวนหนึ่งพันปอนด์ ซึ่งเป็นจำนวนเงินมากกว่าที่มีอยู่ในบัญชีของเขา เพื่อที่เขาจะนำไปชำระหนี้การค้าของเขา ก่อนที่เขาจะนำเงินมาชำระคืนแก่ธนาคารพร้อมทั้งดอกเบี้ยเพิ่มเติมที่ได้ตกลงกับธนาคารด้วย เขาจึงเป็นผู้ที่ได้รับสินเชื่อเงินสดรายแรกของโลกจากธนาคาร (Eccount Money 2558)¹²⁸ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาการเบิกเงินเกินบัญชีได้มีวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสินเชื่อประเภทนี้เป็นประโยชน์ทั้งสำหรับลูกค้าและ

---

¹²⁷ Aidan Berry. "Financial Accounting: An Introduction. Second edition". UK reprinting by Tomson Learning, 2003, 219-221.

¹²⁸ Eccount Money. "A short history of overdrafts". [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://www.eccount.com/financial-news/a-short-history-of-overdrafts/#.UneWvFMqvp0> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558).

ธนาคาร และธนาคารทั่วทั้งสหราชอาณาจักรก็นำนวัตกรรมนี้มาใช้ในการให้บริการทางการเงิน (Royal Bank of Scotland 2010)¹²⁹

จากการเริ่มต้นของยุคแห่งการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เกิดธุรกรรมทางการเงินแบบใหม่ที่เป็นประโยชน์และมีรูปแบบของสินเชื่อที่ง่าย เหมาะสำหรับการริเริ่มประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ โดยไม่จำเป็นต้องกู้ยืมเงินโดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ความสำคัญของนวัตกรรมทางการเงินใหม่นี้ได้รับการยอมรับโดยนักปรัชญาเดวิดฮูม (David Hume) ซึ่งเขาได้อธิบายในบทความของเขาว่า “เป็นหนึ่งในความคิดที่ฉลาดที่สุดที่ถูกนำมาดำเนินการในทางการค้า” (David Hume 1777)¹³⁰

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเบิกเกินบัญชี ได้แก่

1. ความมุ่งหมายที่ต้องการเงินกู้ยืมระยะสั้น (Intentional short-term loan) เมื่อเจ้าของบัญชีมีความจำเป็นต้องใช้เงินอย่างปัจจุบันทันด่วนและรู้ว่าเงินในบัญชีไม่เพียงพอ เจ้าของบัญชีจึงเบิกเงินเกินบัญชีและยอมจ่ายค่าธรรมเนียมแก่ธนาคาร (Consumerfinance 2013)¹³¹

2. ความผิดพลาดในการลงบัญชีอย่างถูกต้องแม่นยำ (Failure to maintain an accurate account register) เกิดจากการลงบัญชีที่ผิดพลาดและการใช้จ่ายมากเกินไปโดยความประมาท ทำให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชี

3. การเบิกเงินเบิกเกินบัญชีผ่านเครื่องเบิกถอนเงินอัตโนมัติ (ATM overdraft) ธนาคารหรือเครื่องเบิกถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) อาจจะอนุญาตให้ถอนเงินสดได้ ถึงแม้ว่าจะมีเงินไม่เพียงพอในบัญชีก็ตาม ซึ่งเจ้าของบัญชีอาจจะไม่ได้ตระหนักหรืออาจจะไม่ได้คำนึงถึงเรื่องนี้ได้ตลอดเวลาในการถอนเงิน และเมื่อ ATM ไม่สามารถแจ้งกับผู้ถือบัตรของธนาคารให้ทราบก่อนได้ว่ามีเงินเหลือไม่พอ จึงอาจอนุญาตโดยอัตโนมัติให้การถอนเงินขึ้นอยู่กับข้อจำกัดที่กำหนดไว้ล่วงหน้าโดยระบบเครือข่ายการอนุมัติของธนาคาร

¹²⁹ Royal Bank of Scotland. “World's first overdraft authorization 1728”, [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://www.rbs.com/about/history-100/serving-our-customers/worlds-first-overdraft-authorisation-1728.html> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558).

¹³⁰ The philosopher David Hume who described it in one of his essays as 'one of the most ingenious ideas that has been executed in commerce'. David Hume. “Of the balance of Trade”. In *Essays, Moral, Political and Literary Part II Volume 3 เล่มที่สาม (1741-42, 1777)* page 359. [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://www.davidhume.org> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558)

¹³¹ Consumerfinance. “CFPB Study of Overdraft Programs, A white paper of initial data findings”. JUNE 2013, [Online at] http://files.consumerfinance.gov/f/201306_cfpb_whitepaper_overdraft-practices.pdf (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558).

4. นโยบายของธนาคารให้ยึดถือเงินฝากไว้ชั่วคราว (Temporary Deposit Hold) เมื่อมีการนำเงินเข้าบัญชี ธนาคารสามารถดำเนินการหยุดยั้งธุรกรรมดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราว เพื่อดำเนินการตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินในเบื้องต้น ตัวอย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา มีข้อบังคับของ Regulation CC¹³² ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในการควบคุมการระงับการฝากเช็คไว้ชั่วคราว หรืออาจเกิดจากนโยบายของแต่ละธนาคารเอง ซึ่งเมื่อธนาคารได้ยึดถือเงินฝากไว้ชั่วคราวแล้ว อาจส่งผลให้เป็นการระงับการฝากเงินเข้าบัญชีที่สั่งจ่ายเช็ค ทำให้มีเงินสำรองไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถจ่ายเช็คได้ทันที จึงนำไปสู่การเบิกเงินเกินบัญชีและมีค่าธรรมเนียมการเงินเบิกเกินบัญชีตามมา

5. การถอนเงินหรือการหักบัญชีทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่คาดคิด (Unexpected electronic withdrawals) อาจเกิดจากที่ผ่านมา เจ้าของบัญชีอาจอนุญาตให้มีการถอนเงินหรือการหักบัญชีผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยอัตโนมัติ ซึ่งเกิดขึ้นโดยสุจริตของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในการประกอบธุรกิจหรือเพื่อความสะดวกในการทำธุรกรรมระหว่างกัน แต่การทำเช่นนี้อาจก่อให้เกิดคำถามตามมาว่าคือสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือตามข้อตกลงของสัญญาหรือไม่ เช่น อยู่ในวงระยะเวลาของการทดลองใช้บริการฟรี แต่หากเกินระยะเวลาที่กำหนดแล้วไม่ไปยกเลิกบริการจะดำเนินการเรียกเก็บเงินโดยการหักผ่านบัญชีธนาคาร หรือ กรณีการบัญชีถูกอายัดค่าจ้างแต่มีรายการที่ถูกหักจากบัญชีโดยอัตโนมัติจากการที่เจ้าของบัญชีได้เชื่อมโยงบัญชีเงินฝากไว้ หรือกรณีสิทธิเรียกร้องในการหักกลบลบกันสำหรับหน่วยงานการเก็บภาษีหรือบัญชีบัตรเครดิตหรือเงินเบิกเกินบัญชีกับบัญชีอื่นที่มีบัญชีอยู่ธนาคารเดียวกัน(กรณีการเชื่อมโยงบัญชี) หรือการปฏิเสธการชำระเงิน (Charge Back) (Thaipay 2558)¹³³ จากการฝากเงินเข้าบัญชีธนาคารโดยตรงหรือการโอนเงินเข้า

¹³² ตามพระราชบัญญัติ Expedited Funds Availability Act of 1987 (EFAA) ได้ให้อำนาจธนาคารกลางในการปรับปรุงกฎเกณฑ์เกี่ยวกับระบบการเรียกเก็บเช็คและการคืนเช็คในประเทศสหรัฐอเมริกา ธนาคารกลางจึงได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ออก Regulation CC กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกเก็บเช็คและการคืนเช็ค โดยปรับปรุงให้ระบบการเรียกเก็บเช็คและการคืนเช็คมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น (นิตยา เมทินีวัฒนาวงศ์. “ความรับผิดชอบของธนาคารตัวกลางในการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (2555), หน้า 27)

¹³³ Chargeback คือการที่ผู้ซื้อขอให้บริษัทเครดิตการ์ดคืนยอดเงินที่ชำระมาให้ โดยอาจเนื่องมาจากมีปัญหาระหว่างการใช้บัตรเครดิต เช่น เมื่อผู้ซื้อของในร้านค้าได้ทำการชำระเงินเข้ามาแล้ว ธนาคารหรือบริษัทบัตรเครดิตที่เกี่ยวข้องได้ทำการอนุมัติการชำระเงินนั้น และชำระเงินค่าสินค้าและหรือบริการผ่านทางธนาคารที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์หรือธนาคารในโลกอินเทอร์เน็ต (ให้บริการเหมือนอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งในประเทศไทย มีการ ฝากเงิน และส่งเงินได้เหมือนกับธนาคารทั่วไป เพียงแต่จะมีการคิดค่าบริการในการรับส่งเงินดังกล่าวซึ่งเป็นค่าธรรมเนียมที่ไม่แพงมากนัก (สำหรับการทำธุรกิจไม่ว่าเล็กหรือใหญ่) ไม่มีดอกเบี้ย แต่ประโยชน์ที่ได้จะแฝงอยู่ในรูปแบบของการอำนวยความสะดวก ดูแลการชำระเงินระหว่างคุณกับร้านค้า) ให้กับร้านค้าแล้ว ต่อมาภายหลังอาจมี

บัญชีโดยตรง (Direct Deposit) (ธนาคารกรุงเทพจำกัดมหาชน 2551)¹³⁴ เหล่านี้อาจก่อให้เกิดการเบิกเงินเกินบัญชีได้

6. ความผิดพลาดของร้านค้าหรือผู้ให้บริการ (Merchant error) ร้านค้าหรือผู้ให้บริการอาจหักเงินจากบัญชีของลูกค้าอย่างไม่ถูกต้องเนื่องจากความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อของพนักงานร้านค้าหรือบริการ ตัวอย่างเช่น ลูกค้าซื้อสินค้าราคา 5.00 ดอลลาร์ แต่พนักงานกรอกข้อมูลเพื่อหักเงินในบัญชีของลูกค้าผิดไปเป็นจำนวน 500.00 ดอลลาร์ ดังนี้ทำให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชีได้ ซึ่งลูกค้ามีทางเลือกที่จะกู้คืนเงินเหล่านี้ผ่านวิธีการปฏิเสธการชำระเงินกับทางร้าน (Chargeback)

7. การปฏิเสธการชำระเงินแก่ร้านค้า (Chargeback to merchant) ผู้ประกอบการขายสินค้าหรือบริการอาจถูกปฏิเสธการชำระเงินได้ หากมีการเรียกเก็บเงินที่ไม่ถูกต้องจากบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิตของลูกค้า หรือการที่ลูกค้าใช้บัตรเครดิตหรือบัตรเดบิตของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต (บัตรเครดิตหรือบัตรเครดิตดังกล่าวอาจถูกขโมยมาหรือถูกฉ้อโกงจากผู้อื่น) วิธีการนี้เป็นการส่งคำสั่งเรียกเก็บเงินไปยังบัญชีของบุคคลอื่นสำหรับการซื้อสินค้าหรือบริการจากร้านค้า ซึ่งเมื่อมีการปฏิเสธการ

การปฏิเสธการชำระเงินจากผู้ถือบัตรเครดิตในรายการชำระเงินนั้นได้ อาจเป็นเพราะไม่ได้รับสินค้าหรือบริการ หรือบัตรเครดิตถูกขโมยไปใช้ กล่าวคือ ธนาคารและบริษัทบัตรเครดิตจะมีระยะเวลาให้ผู้ถือบัตรของตนสามารถทำการปฏิเสธการชำระเงินได้ เช่น บัตร VISA มีระยะเวลาการปฏิเสธการชำระเงินนานถึง 180 วัน และ บัตร Master Card มีระยะเวลาการปฏิเสธการชำระเงินนานถึง 150 วัน เป็นต้น ดังนั้น เมื่อผู้ถือบัตรได้รับใบแจ้งยอดการชำระเงิน (Statement) ของบัตรเครดิตของตนแล้ว เห็นว่าเป็นรายการที่ตนไม่ได้ทำการ ผู้ถือบัตรก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระเงินได้ในกรณีนี้ เมื่อเกิดการปฏิเสธการชำระเงินก็เท่ากับว่าธนาคารหรือบริษัทบัตรเครดิตไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากผู้ถือบัตรเครดิตได้ ธนาคารหรือบริษัทบัตรเครดิตจึงมาเรียกเงินคืนจากร้านค้าผู้รับเงินจากตนไปในตอนแรก (บทความเรื่อง การป้องกันการปฏิเสธการชำระเงิน (Charge Back) [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://www.thaiepay.net> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558))

¹³⁴ Direct Deposit คือ การโอนเงินหรือการฝากเงินเข้าบัญชีธนาคารโดยตรง เนื่องจากการทำธุรกิจระหว่างประเทศในอดีต เช่น หากมีการโอนเงินค่าคอมมิชชั่นจากสหรัฐอเมริกาเข้าบัญชีของลูกค้าในประเทศไทย จะได้รับเป็นเช็คและกว่าที่จะได้รับเช็คส่งมาถึงประเทศไทย ต้องนำเช็คไปขึ้นเงินและต้องรอธนาคารส่งไปเคลียร์ (cheque clearing) กับธนาคารต่างประเทศและรอเงิน ซึ่งใช้เวลานานหลายวัน (ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทย ใช้ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็คและระบบการจัดเก็บภาพเช็ค (Imaged Cheque Clearing and Archive System – ICAS) คือ ระบบการเรียกเก็บเงินตามเช็คระหว่างธนาคารโดยใช้ภาพเช็คในกระบวนการเรียกเก็บแทนการใช้ตัวเช็คจริง เพื่อย่นระยะเวลาการเรียกเก็บเงินตามเช็คทั่วประเทศให้เหลือ 1 วันทำการ) ซึ่งบริการ Direct Deposit เป็นหนึ่งในวิธีการช่วยแก้ปัญหาการได้รับเงินล่าช้า จะทำให้ได้รับเงินไปใช้ทันที โดยเงินจะโอนเข้าธนาคารที่ลูกค้าได้แจ้งไว้ ซึ่งตัวอย่างของธนาคารที่ให้บริการ Direct Deposit ในไทยได้แก่ธนาคารกรุงเทพในการทำ (ธนาคารกรุงเทพจำกัดมหาชน. “Affiliate Direct Deposit Guide”. (2551), [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://infoangel.net/affiliate-direct-deposit-guide.pdf> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558))

ชำระเงินแล้ว เท่ากับเป็นการปฏิเสธการชำระเงินและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชีด้วย

8. การอนุญาตให้สำรองค่าใช้จ่ายล่วงหน้าไว้ หรือการตรวจสอบบัตรเครดิตล่วงหน้า (Authorization holds, card authorization, preauthorization, or preauth) ในกรณีที่ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเดบิตโดยไม่ใช้รหัส (PIN) การทำธุรกรรมดังกล่าวจะถือว่าเป็นการทำธุรกรรมบัตรเครดิต เงินในบัญชีของลูกค้าจะถูกธนาคารยึดถือไว้ก่อน ทำให้เป็นการลดยอดเงินคงเหลือในบัญชีของลูกค้า แต่ผู้ประกอบการค้าจะไม่ได้รับเงินจนกว่าธุรกรรมของผู้ประกอบการค้าและลูกค้าเสร็จสิ้นตามเงื่อนไขของสัญญา เช่น เมื่อลูกค้าจองโรงแรมโดยใช้บัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต โรงแรมจะร้องขอให้มีการสำรองค่าใช้จ่ายจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าบัตรเครดิตนั้นใช้ได้ อย่างถูกต้องและมีเงินเพียงพอในบัญชี แต่ธนาคารจะยังไม่จ่ายเงินดังกล่าวให้แก่โรงแรม เพียงแต่ยึดถือไว้ชั่วคราวในระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ธนาคารจะไม่ยึดถือเงินนี้ไว้โดยไม่กำหนดเวลา และธนาคารอาจปล่อยการยึดถือนี้ก่อนที่ผู้ประกอบการค้าจะเรียกเก็บเงิน จึงทำให้เมื่อมีการเรียกสำรองค่าใช้จ่ายเหล่านี้เกิดขึ้น หากในขณะนั้นลูกค้าไม่ฝากเงินเข้าบัญชีเพิ่มเติมหรือทำให้เงินในบัญชีเหลือน้อยกว่าจำนวนเงินที่ยึดถืออยู่นั้น จะเกิดเป็นการเบิกเงินเกินบัญชีขึ้นเมื่อลูกค้าเรียกเก็บเงินดังกล่าว

9. ค่าธรรมเนียมธนาคาร (Bank fees) ธนาคารเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมโดยที่เจ้าของบัญชีไม่ทันคาดหมายว่าจะมีการหักค่าธรรมเนียมในช่วงที่เงินเหลือน้อยในบัญชี ก่อให้เกิดดุลบัญชีติดลบหรือเหลือเงินสำรองไม่เพียงพอซึ่งสำหรับการตัดบัญชี (Jon Yates 2011)¹³⁵ เงินเกินบัญชีประเภทนี้ธนาคารจะไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม แต่เมื่อมีการนำเงินเข้าบัญชีในภายหลัง ธนาคารจะทำการหักเงินค่าธรรมเนียมที่ค้างชำระนั้นออก หรือกรณีที่ลูกค้าธนาคารไปดำเนินการปิดบัญชีเงินฝาก จะพบว่าตนเองติดหนี้ค่าธรรมเนียมธนาคารที่ต้องชำระนั่นเอง

10. การฉ้อโกง (Intentional Fraud) คือกรณีการถูกหลอกหลวงให้ฝากเงินผ่านเครื่องเบิกถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) หรือ กรณีเช็คหรือธนาคัตที่ไม่สุจริตจะถูกนำฝากโดยเจ้าของบัญชีและมีเงินไม่เพียงพอสำหรับการหักบัญชีก่อนที่จะมีการค้นพบการทุจริต ส่งผลให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชีและเกิดการปฏิเสธการชำระเงินจากการฉ้อโกง ซึ่งเป็นการกระทำผิดต่อบัญชีของตัวเอง หรือบัญชีของบุคคลอื่น หรือบัญชีจัดตั้งขึ้นในชื่อของบุคคลอื่นโดยการขโมยข้อมูลประจำตัว

¹³⁵ Yates, Jon (8 December 2011). "Bank fees that overdraw teen's account have mom seeing red: Daniel Ganziano went from having \$4.85 to owing more than \$200". Chicago Tribune, Retrieved 10 December 2011. [Online at] http://articles.chicagotribune.com/2011-12-08/business/ct-biz-1208-problem-ganziano-20111208_1_overdraft-fee-tcf-bank-bank-account (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558)

11. ความผิดพลาดของธนาคาร (Bank Error) การหักบัญชีเช็คอาจเขียนจำนวนเงินที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ธนาคารเองหรือความผิดพลาดที่เกิดจากระบบคอมพิวเตอร์ ดังนั้น จำนวนเงินที่มีมากเกินไปที่ลูกค้าธนาคารเจตนาอาจถูกหักออกจากบัญชีเงินฝาก ซึ่งความผิดพลาดของธนาคารบางแห่งสามารถให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของบัญชีได้เพราะทำให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชีและก่อให้เกิดค่าธรรมเนียมตามมา

12. การตกเป็นเหยื่อของการโจรกรรม (Victimization) บัญชีเงินฝากธนาคารอาจเป็นเป้าหมายของการโจรกรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นมาจากตราฟหรือใบสั่งจ่ายเงิน(d/d) ที่ต้องจ่ายโดยทันที หรือการฉ้อโกงบัตรเครดิตจากเครื่องเบิกถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) หรือบัตรเดบิต การสคิมมิ่ง (skimming) การปลอมแปลงเช็ค หรือการหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต (phishing) ซึ่งการกระทำผิดทางอาญาเหล่านี้อาจก่อให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชี

13. เงินเบิกเกินบัญชีระหว่างวัน (Intraday overdraft) คือกรณีการหักบัญชีที่เกิดขึ้นในบัญชีเงินฝากของลูกค้า ส่งผลให้เงินเบิกเกินบัญชีที่มียอดเงินฝากทั้งหมดซึ่งบันทึกลงไปยังบัญชีในระหว่างวันทำการเดียวกัน ซึ่งในทางปฏิบัติจะส่งผลต่อค่าธรรมเนียมในวงเงินเบิกเกินบัญชีหรือไม่ขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างเจ้าของบัญชีเงินฝากกับธนาคารโดยเฉพาะ

3.1 การเบิกเงินเกินบัญชีในสหราชอาณาจักร

ดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นถึงความเป็นมาของการเบิกเงินเกินบัญชีที่เกิดขึ้นครั้งแรกในสหราชอาณาจักร ในปี 1728 โดยธนาคาร The Royal Bank of Scotland ซึ่งในปัจจุบันมาตรการเกี่ยวกับการเบิกเงินเกินบัญชีได้วิวัฒนาการไปมาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1.1 มาตรการป้องกันในเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft protection in the UK)

มาตรการนี้เรียกอีกอย่างว่ามาตรการป้องกันการคืนเช็ค หรือป้องกันการปฏิเสธการจ่ายเงินกรณีลูกค้าซื้อสินค้าโดยการใช้จ่ายบัตรเดบิต แต่ไม่มีเงินเพียงพอในบัญชี ลูกค้าสามารถจ่ายค่าสินค้าได้โดยการเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งลูกค้าต้องเสียค่าธรรมเนียมและดอกเบี้ยตามมา ซึ่งมาตรการเหล่านี้ของธนาคารในสหราชอาณาจักรจะเสนอเป็นบริการวงเงินเบิกเกินบัญชีขั้นพื้นฐาน ภายใต้วงเงินที่กำหนดไว้ล่วงหน้า หรือเรียกอีกอย่างว่าวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ได้รับอนุมัติจากธนาคาร ซึ่งบริการของธนาคารนี้อาจมีการคิดค่าธรรมเนียมหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ข้อตกลงของลูกค้ากับธนาคาร มักขึ้นอยู่กับ ข้อกำหนดเกี่ยวกับจำนวนยอดเงินคงเหลือเฉลี่ยต่อเดือนหรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้เบิกเกินบัญชีของธนาคารที่ผันแปรจากแต่ละธนาคารและอาจแตกต่างกันตามผลิตภัณฑ์ในบัญชีที่เชื่อมโยงการเบิกเงินเกินบัญชี

โดยทางปฏิบัติของธนาคาร ในกรณีลูกค้าที่ไม่ได้ตกลงขอวงเงินเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคารไว้ล่วงหน้า ธนาคารอาจใช้ดุลยพินิจในการให้หรือไม่ให้ลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีก็ได้ โดยทั่วไปหากเป็นจำนวนเงินไม่มาก ธนาคารก็จะพิจารณาให้ลูกค้าสามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ เพื่อความสะดวกในการค้าหรือการซื้อชำระค่าสินค้า และเพื่อป้องกันความเสียหายชื่อเสียงของลูกค้าธนาคาร โดยแลกเปลี่ยนกับการเสียค่าธรรมเนียมและดอกเบี้ยที่สูงกว่าปกติ

3.1.2 เงินค่าธรรมเนียมที่เกิดจากการเบิกเงินเกินบัญชี

เมื่อลูกค้าเบิกเงินเกินกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติแล้ว ถือเป็นภาระเงินเกินบัญชีโดยไม่ต้องรออนุมัติจากธนาคารอีก ซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้าถูกเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง (แล้วแต่ตกลงกันไว้กับธนาคาร) พร้อมด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นโดยคิดจากจำนวนเงินที่เบิกเกินบัญชีออกไปในแต่ละครั้ง

ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บโดยธนาคารอาจแตกต่างกันออกไป ลูกค้าอาจจะต้องเสียค่าธรรมเนียมถ้ามีรายการเบิกเกินบัญชีเกิดขึ้น ในจำนวนและรูปแบบของการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมซึ่งแตกต่างกันระหว่างธนาคาร โดยปกติธนาคารจะส่งจดหมายแจ้งลูกค้าถึงค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่ธนาคารเรียกเก็บ และข้อตกลงต่าง ๆ ให้ในบัญชีดำเนินการภายในขอบเขตที่ตกลงกันไว้

เนื่องจากในสหราชอาณาจักร ธนาคารรายใหญ่มักไม่ยอมปรับลดค่าธรรมเนียมวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ไม่ได้รับอนุมัติวงเงินก่อน แต่มีการแก้ปัญหาโดยการสร้างมาตรการเรื่อง “เขตกันชน (buffer zone)” โดยลูกค้าจะไม่ถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมถ้าลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชี โดยต้องเบิกน้อยกว่าจำนวนที่ธนาคารกำหนด ส่วนธนาคารรายเล็กอื่น ๆ มีแนวโน้มที่จะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมโดยไม่คำนึงถึงจำนวนของระดับของวงเงินเบิกเกินบัญชี ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

จากกรณีดังกล่าว ธนาคาร Lloyds TSB ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างค่าธรรมเนียมแทนที่จะคิดค่าบริการรายเดือนเพียงครั้งเดียวสำหรับวงเงินเบิกเกินบัญชีที่ไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้า โดยคิดเป็นค่าใช้จ่ายต่อวัน ทั้งยังอนุญาตให้มี “ระยะเวลาผ่อนผัน” ที่ลูกค้าสามารถจ่ายเงินก่อนเวลา 15.30 น. ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ กล่าวคือ ก่อนที่จะมีรายการใด ๆ เกิดขึ้นหรือมีค่าธรรมเนียมธนาคารใด ๆ เกิดขึ้น ยกเว้นจากการยืนยันคำสั่งให้หักบัญชีทันทีเมื่อเริ่มต้นวันทำการ ธนาคาร Lloyds TSB ยินยอมให้ลูกค้าใช้เงินเบิกเกินบัญชีในกรณีโดยไม่ได้วางแผนล่วงหน้าในวันศุกร์ ซึ่งหากมีการจ่ายเงินก่อนเวลา 10.00 น. ในเช้าวันจันทร์ ค่าธรรมเนียมรายวันสำหรับวันหยุดสุดสัปดาห์ (วันเสาร์และวันอาทิตย์) จะได้รับการยกเว้น แต่อย่างไรก็ตามก็จำเป็นต้องได้รับเคลียร์ยอดเงินในบัญชีให้หมดก่อนที่จะเกิดรายการเบิกเงินเกินบัญชีขึ้นอีก ซึ่งก่อนหน้านี้ธนาคาร Alliance & Leicester ก็กำหนด “เขตกันชน (buffer zone)” เช่นกัน แต่ได้ถูกยกเลิกไปในที่สุด

สำหรับการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมโดยทั่วไปอยู่ระหว่างยี่สิบห้าถึงสามสิบปอนด์พร้อมกับเพิ่มอัตราดอกเบี้ยค้างชำระ และคิดค่าบริการสำหรับเช็คและการหักบัญชีที่มีการปฏิเสธ (หรือ "เช็คค้าง") เนื่องจากเงินไม่เพียงพอหรือมีเงินเหลือน้อยกว่าค่าธรรมเนียมการเบิกเงินเกินบัญชีทั่วไป แต่เหตุที่ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างธนาคารกับลูกค้าอย่างมาก คือการที่ธนาคารปฏิเสธเช็ค หรือมีการหักบัญชี หรือการจัดเก็บค่าธรรมเนียมซึ่งเมื่อมีลูกค้าถอนเงินเกินบัญชีแล้วเรียกเก็บเงินจากพวกเขาทันที แต่ก็มีบางธนาคาร เช่น ธนาคารเฮลิเฟ็กซ์ (Halifax : United Kingdom Bank) ซึ่งมีบริการ "ไม่มีค่าธรรมเนียมในค่าธรรมเนียม" ด้วยนโยบายนี้ บัญชีที่จะถอนเงินเกินบัญชีแต่เพียงอย่างเดียวเพราะยังไม่ได้ชำระค่าธรรมเนียมของรายการจะไม่ถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มเติม (The money advice service 2015)¹³⁶

3.1.3 สถานะทางกฎหมายและข้อพิพาท (Legal status and controversy)

ในปี 2006 สำนักงานส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรมหรือ Office of Fair Trading (OFT) ของสหราชอาณาจักร ได้ออกแถลงการณ์ซึ่งได้ข้อสรุปว่าผู้ออกบัตรเครดิตจะถูกจัดเก็บค่าปรับเมื่อลูกค้าใช้จ่ายเกินจำนวนวงเงินสูงสุด และหรือทำให้เกิดการชำระเงินล่าช้าในบัญชีเท่านั้น ในแถลงการณ์ของ OFT แนะนำให้ผู้ออกบัตรเครดิตกำหนดค่าธรรมเนียมดังกล่าวได้สูงสุดถึง 12 ปอนด์ (BBC News 2006)¹³⁷

ในคำแถลงของ OFT กล่าวว่าค่าธรรมเนียมถูกเรียกเก็บโดยผู้ออกบัตรเครดิตซึ่งคล้ายๆกับค่าธรรมเนียมการเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่ได้รับอนุญาตล่วงหน้า (Unauthorised overdraft fees) ที่เรียกเก็บโดยธนาคาร ลูกค้าหลายคนที่มีข้อพิพาทเรื่องค่าธรรมเนียมการเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่ได้รับอนุญาต ใช้คำแถลงนี้เป็นหลักในการฟ้องร้องธนาคาร เพื่อที่จะให้ชดเชยคืนค่าธรรมเนียม ในปัจจุบันศาลอังกฤษและเวลส์ (the England and Wales county courts) เต็มไปด้วยการเรียกร้องดังกล่าวนี้ (Ian Pollock 2006)¹³⁸ อีกทั้งบรรดาผู้ที่เรียกร้องดังกล่าวได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มปฏิบัติการ

¹³⁶ The money advice service. "Unauthorised overdraft fees". [Online at] <https://www.moneyadvice.org.uk/en/articles/overdrafts-explained> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2558)

¹³⁷ BBC News. "Your reporter : Unauthorised overdraft fees". May 2, 2006. [Online at] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4940250.stm> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2558)

¹³⁸ Pollock, Ian (July 20, 2006). "Sue for money using the internet". BBC News. [Online at] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/5187436.stm> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2558)

ของผู้บริโภค (The Consumer Action Group)¹³⁹ ในวันที่มีการพิจารณาคดีนั้น มีหลายธนาคารไม่มาศาลเพื่อที่จะอธิบายโครงสร้างการเรียกเก็บเงินจากการเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่ได้รับอนุญาต อีกทั้งยังพบว่าลูกค้าจำนวนมากมีการเรียกคืนค่าธรรมเนียมดังกล่าวแบบเต็มจำนวน (BBC News 2006)¹⁴⁰ แต่อย่างไรก็ตามก็มีกรณีศาลได้ตัดสินไปในทางสนับสนุนธนาคารและเลือกที่จะจำหน่ายคดี ซึ่งมักเกิดขึ้นในกรณีของลูกค้าที่ไม่ได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่พอกับธนาคาร (BBC article 2007)¹⁴¹

3.1.4 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินในสหราชอาณาจักร

ในสหราชอาณาจักรไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรง แต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินโดยเฉพาะที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ คือ พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ.1974 (Consumer Credit Act 1974) และข้อบังคับธนาคาร (Banking Code) สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ.1974 (Consumer Credit Act 1974 (CCA)) เป็นกฎหมายหลักสำหรับการควบคุมธุรกิจการให้สินเชื่อในสหราชอาณาจักร

1.1) ที่มาและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ

ในช่วง ค.ศ. 1968 ประเทศอังกฤษได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ The Crowther Committee เพื่อตรวจสอบธุรกรรมการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค โดยคณะกรรมการได้เสนอรายงานฉบับที่ 2 ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1971 ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับกับการทำธุรกรรมในเชิงพาณิชย์ว่าเป็นกฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่ใช้บังคับในปัจจุบัน และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า สัญญาเช่าซื้อ สัญญาซื้อขายมีเงื่อนไขและสัญญากู้ยืมโดยมีหลักประกันการชำระหนี้ มิได้มีความแตกต่างกัน จึงเสนอให้มีการนำธุรกรรมการให้สินเชื่อต่าง ๆ มาใช้บังคับรวมกันภายใต้บทบัญญัติกฎหมายเดียวกัน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 1974 ขึ้น และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม ค.ศ.

¹³⁹ ดูข้อมูลเพิ่มเติมของ The Consumer Action Group จากเว็บไซต์ <http://www.consumeractiongroup.co.uk/forum/index.php> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2558)

¹⁴⁰ BBC News. "Accountant sues bank over charges". March 15, 2006. [Online at] http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/manchester/4810490.stm (เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2558)

¹⁴¹ BBC article. "More bank cases face strike out", 13 June 2007. [Online at BBC News] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/6749589.stm> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558)

1974 (Brian W Harvey 1982)¹⁴² ทำให้มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น Hire-Purchase Act 1965 และ The advertisements (Hire-Purchase) Act 1967 เป็นต้น

1.2) ขอบเขตการใช้บังคับ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ จะมีผลใช้บังคับเฉพาะกับข้อตกลงที่ถูกควบคุม (regulated agreement) แต่ในขณะเดียวกัน มีบทบัญญัติบางส่วนที่ใช้บังคับกับข้อตกลงการให้สินเชื่อประเภทอื่นเป็นการยกเว้นด้วย ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับขอบเขตการใช้บังคับต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับถ้อยคำที่เป็นหัวใจของกฎหมายดังกล่าว ได้แก่ ข้อตกลงที่ถูกควบคุม และข้อตกลงที่ไม่ถูกควบคุม ข้อตกลงการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคสินเชื่อ สินเชื่อ และข้อตกลงที่ได้รับยกเว้น ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

- ข้อตกลงที่ถูกควบคุม (regulated agreement) และข้อตกลงที่ไม่ถูกควบคุม (unregulated agreement)

มาตรา 189 (1) ของ พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 กำหนดว่า ข้อตกลงที่ถูกควบคุม หมายถึง ข้อตกลงการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (consumer credit agreement) หรือข้อตกลงการให้เช่าแก่ผู้บริโภค (consumer hire agreement) เว้นแต่เป็นข้อตกลงที่ได้รับการยกเว้น (exempt agreement) ทั้งนี้ คำว่า ถูกควบคุม (regulated) และคำว่าไม่ถูกควบคุม (unregulated) มีความหมายตามนี้¹⁴³

- ข้อตกลงการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (consumer credit agreement)

มาตรา 8(2) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ได้กำหนดว่า ข้อตกลงการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค หมายถึง ข้อตกลงระหว่างบุคคลธรรมดาคนหนึ่ง (ลูกหนี้) และบุคคลอื่น (เจ้าหนี้) ซึ่งเจ้าหนี้ตกลงให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ในวงเงิน ไม่เกิน 25,000 ปอนด์ ทั้งนี้ มาตรา 8(3) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 กำหนดว่า ข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้อตกลงที่อยู่ภายใต้การควบคุมหากมิได้เป็นข้อตกลงที่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 16¹⁴⁴

¹⁴² Brian W Harvey. "The Law of Consumer Protection and Fair Trading". London ; Butterworths, (1982), p. 226-227.

¹⁴³ Section 189(1): In this Act, unless the context otherwise requires-... "regulated agreement" means a consumer credit agreement, or consumer hire agreement, other than an exempt agreement, and "regulated and "unregulated" shall be construed accordingly...

¹⁴⁴ Section 8 Consumer credit agreements

(1) A personal credit agreement is an agreement between an individual("the debtor")and any other person("the creditor")by which the creditor provides the debtor with credit of any amount.

- สินเชื่อ (credit)

มาตรา 9¹⁴⁵ ให้คำนิยามของคำว่า “สินเชื่อ” ไว้ ดังนี้

1) ให้ความหมายรวมถึงเงินกู้ (cash loan) และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบอื่นใด (any other form of financial accommodation)

2) หากจำนวนสินเชื่อได้ระบุเป็นเงินสกุลอื่นที่ไม่ใช่เงินสกุลสเตอร์ลิง (sterling) ให้ถือว่าได้มีการกู้เงินกันเป็นเงินสเตอร์ลิงในจำนวนที่เทียบเท่ากับเงินจำนวนนั้น

3) ให้ถือว่าการให้เช่าทรัพย์สินเป็นการให้สินเชื่อแบบจำนวนเงินตายตัว (fixed-sum credit) อย่างหนึ่ง

4) ค่าธรรมเนียมในการให้สินเชื่อ (charge for credit) เช่น ค่าสมาชิกบัตรเครดิต จะไม่ถือว่าเป็นการให้สินเชื่อ แม้ว่าจะได้มีการกำหนดเวลาการชำระเงินไว้ก็ตาม

มีข้อสังเกตว่า การใช้คำว่า “เงินกู้” หรือ “ความช่วยเหลือทางการเงินอื่นใด” ในมาตรา 9(1) ทำให้คำนิยามของคำว่า “สินเชื่อ” มีความหมายที่กว้างมากและสามารถครอบคลุมถึงการให้สินเชื่อทุกประเภท เช่น การให้เช่าซื้อ การให้ผ่อนชำระ การซื้อขายเช็ค (check trading) การให้เบิกเงินเกินบัญชี (overdraft) และการให้บริการบัตรเครดิต

- ข้อตกลงที่ได้รับยกเว้น (exempt agreement)

(2) A consumer credit agreement is a personal credit agreement by which the creditor provides the debtor with credit not exceeding 25,000 pounds

(3) A consumer credit agreement is a regulated agreement within the meaning of this Act if it is not an agreement (an “exempt agreement”) specified in or under section 16.

¹⁴⁵ Meaning of credit

(1) In this Act “credit” includes a cash loan, and any other form of financial accommodation.

(2) Where credit is provided otherwise than in sterling, it shall be treated for the purposes of this Act as provided in sterling of an equivalent amount.

(3) Without prejudice to the generality of subsection (1), the person by whom goods are bailed or (in Scotland) hired to an individual under a hire-purchase agreement shall be taken to provide him with fixed-sum credit to finance the transaction of an amount equal to the total price of the goods less the aggregate of the deposit (if any) and the total charge for credit.

(4) For the purposes of this Act, an item entering into the total charge for credit shall not be treated as credit even though time is allowed for its payment.

หมายถึง ข้อตกลงที่มีคุณสมบัติเป็นข้อตกลงที่ถูกควบคุมทุกประการ แต่เป็นข้อตกลงที่บทบัญญัติในมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ได้กำหนดให้เป็นข้อตกลงที่ได้รับยกเว้นจากการใช้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ ทั้งนี้ มาตรา 16 บัญญัติว่า รัฐมนตรีอาจออกคำสั่งเพื่อกำหนดประเภทของข้อตกลงที่ได้รับยกเว้นได้

ตัวอย่างเช่น กรณีบัตรเดบิต บัตรถอนเงินสด และบัตรรับประกันเช็ค ในกรณีปกติที่ไม่มีข้อตกลงให้ถอนเงินเกินบัญชี ไม่ใช่บัตรเครดิตคือ จะไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 หากบัตรเครดิต และบัตรเดบิต บัตรถอนเงิน และบัตรรับประกันเช็คที่มีข้อตกลงให้ถอนเงินเกินบัญชี จะอยู่ภายใต้การควบคุมของบทบัญญัติทั้งหมดที่เกี่ยวกับการควบคุมข้อตกลงการให้สินเชื่อตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974

1.3) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ประกอบด้วยบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับข้อตกลงการให้สินเชื่อทั่วไปและบทบัญญัติควบคุมเฉพาะข้อตกลงการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคที่เป็นข้อตกลงควบคุม กฎหมายนี้อาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วนได้แก่ (ก) บทบัญญัติที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อ และ (ข) บทกำหนดโทษทางอาญา

(ก) บทบัญญัติที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อ แบ่งเป็น

- บทบัญญัติที่ใช้บังคับกับข้อตกลงการให้สินเชื่อทั่วไป

มาตรา 137 ถึงมาตรา 140 ซึ่งเป็นบทบัญญัติควบคุมข้อต่อรองสินเชื่อที่ไม่เป็นธรรม (extortionate credit bargain) หลักทั่วไป คือ ในกรณีที่มีคำร้องขอจากลูกหนี้¹⁴⁶ ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไขในข้อตกลงการให้สินเชื่อได้ หากเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวมีข้อต่อรองที่ไม่เป็นธรรม¹⁴⁷ อย่างไรก็ตาม มาตรา 140 ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ว่า ให้คำว่า ข้อตกลงการให้สินเชื่อ รวมถึงข้อตกลงที่ถูกควบคุมและข้อตกลงที่ไม่ถูกควบคุม¹⁴⁸

ข้อต่อรองสินเชื่อ (credit bargain) หมายถึง ข้อตกลงการให้สินเชื่อ และหมายความรวมถึงธุรกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการคำนวณค่าธรรมเนียมประกอบการให้สินเชื่อและข้อต่อรองดังกล่าว จะถือ

¹⁴⁶ Section 139(1)

¹⁴⁷ Section 137(1): If the court finds a credit bargain extortionate it may reopen the credit agreement so as to do justice between the parties.

¹⁴⁸ Section 140: Where the credit agreement is not a regulated agreement, expressions used in sections 137 to 139 which, apart from this section, apply only to regulated agreements, shall be construed as nearly as may be as if the credit agreement were a regulated agreement.

ว่าไม่เป็นธรรม (extortionate) ในกรณีที่¹⁴⁹ มีเงื่อนไขให้ลูกหนี้หรือญาติของลูกหนี้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากเกินไป (exorbitant) หรือขัดต่อหลักทั่วไปของการต่อรองอย่างเป็นธรรม (ordinary principles of fair dealing)

ในการพิจารณาว่าข้อต่อรองใดมีลักษณะของความไม่เป็นธรรม ศาลจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้¹⁵⁰ คือ อัตราดอกเบี้ยในขณะที่ทำข้อต่อรอง, ลักษณะของลูกหนี้ ซึ่งรวมถึง อายุ ประสบการณ์ สถานะทางเศรษฐกิจ และสุขภาพ ตลอดจนแรงกดดันทางการเงินที่ได้รับในขณะที่ทำข้อต่อรอง, ลักษณะของเจ้าหนี้ ซึ่งรวมถึง ความเสี่ยงที่ได้รับหลังจากได้คำนึงถึงมูลค่าของหลักประกัน, ในกรณีที่มิใช่ธุรกรรมอื่นเกี่ยวข้อง ให้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องมิใช่ธุรกรรมดังกล่าวเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของลูกหนี้หรือของเจ้าหนี้ และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- บทบัญญัติควบคุมเฉพาะข้อตกลงการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคที่เป็นข้อตกลงที่ถูกควบคุม แบ่งลักษณะการควบคุมดังนี้

(1) การขอใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจให้สินเชื่อ (licensing)

มาตรา 21(1)¹⁵¹ บัญญัติหลักทั่วไปว่า ผู้ประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการค้าอย่างเป็นธรรม (Director of Fair Trading) นอกจากนี้ บทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการฯ ในการพิจารณาคำร้องขอใบอนุญาต¹⁵² การพิจารณาต่ออายุใบอนุญาต¹⁵³ การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในใบอนุญาต¹⁵⁴ การสั่งระงับใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต¹⁵⁵ ตลอดจนการจัดเก็บทะเบียนผู้ประกอบการ¹⁵⁶

ในส่วนนี้ มีบทบัญญัติซึ่งกำหนดข้อห้ามและผลในทางแพ่งสำหรับการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนเงื่อนไขในใบอนุญาต ได้แก่ มาตรา 39 และมาตรา 40

¹⁴⁹ Section 138(1): A credit bargain is extortionate if it(a) requires the debtor or a relative of his to make payments (whether unconditionally, or on certain contingencies) which are grossly exorbitant, or (b)otherwise grossly contravenes ordinary principles of fair dealing.

¹⁵⁰ Section 138(2)-(5)

¹⁵¹ Section 21(1) Subject to this section, a licence is required to carry on a consumer credit business or consumer hire business.

¹⁵² Section 25 Licensee to be a fit person; Section 27 Determination of applications

¹⁵³ Section 29 Renewal

¹⁵⁴ Section 30 Variation by request; Section 31 Compulsory Variation

¹⁵⁵ Section 32 Suspension and revocation

¹⁵⁶ Section 35 The register

มาตรา 39¹⁵⁷ กำหนดข้อห้ามไม่ให้กระทำการดังต่อไปนี้ ได้แก่ การประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคโดยไม่ได้รับใบอนุญาต การประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อภายใต้ชื่อที่ต่างไปจากที่ระบุในใบอนุญาตที่ได้รับ และการไม่แจ้งให้ผู้อำนวยความสะดวกฯ ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในสถานะทางธุรกิจตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 36

มาตรา 40¹⁵⁸ กำหนดว่า ผู้ประกอบกิจการให้สินเชื่อที่ไม่ได้รับใบอนุญาตไม่สามารถบังคับการให้เป็นไปตามข้อตกลงการให้สินเชื่อที่ทำกับลูกหนี้ได้ ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้อำนวยความสะดวกสำนักงานส่งเสริมการค้าอย่างเป็นทางการจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(2) การแสวงหาลูกค้า (seeking business)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการแสวงหาลูกค้านั้น มีข้อพิจารณาที่เกี่ยวข้องสามประการ ได้แก่ การโฆษณา (advertising) การชักชวน (canvassing) และการแสดงข้อมูล (quotation)

(2.1) การควบคุมการโฆษณา (มาตรา 43 ถึงมาตรา 47)

บทบัญญัติในส่วนนี้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่ผู้โฆษณาได้กระทำเพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจของตนว่ามีความสมัครใจจะให้สินเชื่อ แต่บทบัญญัติในส่วนนี้จะไม่มีผลใช้บังคับ ในกรณีที่ผู้โฆษณาไม่ได้ประกอบธุรกิจให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค หรือในกรณีที่โฆษณาดังกล่าวระบุว่า จำนวนสินเชื่อต้องมากกว่า 25,000 ปอนด์ หรือให้สินเชื่อเฉพาะแก่นิติบุคคล เท่านั้น¹⁵⁹ ดังนั้น การโฆษณาบัตรเครดิตทั่วไปจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของบทบัญญัติในส่วนนี้

มาตรา 44¹⁶⁰ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ได้กำหนดอำนาจของรัฐมนตรีในการออกกฎ (regulation) เพื่อกำหนดรูปแบบและสาระของโฆษณา ทั้งนี้ กฎที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบัน คือ Consumer Credit (Advertisement) Regulations 1989 ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- การโฆษณาสินเชื่อต้องมีรูปแบบอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ก) การโฆษณาแบบย่อ (simple credit advertisement) ข) การโฆษณาแบบปานกลาง (intermediate credit advertisement) และ ค) การโฆษณาแบบเต็มรูปแบบ (full credit advertisement)¹⁶¹

¹⁵⁷ Section 39 offences against Part II

¹⁵⁸ Section 40 Enforcement of agreements made by unlicensed trader

¹⁵⁹ Section 43 Advertisement to which Part IV applies

¹⁶⁰ Section 44 Form and content of advertisements

¹⁶¹ Reg.2(1)

- การโฆษณาแบบย่อและการโฆษณาแบบปานกลางต้องมีเนื้อหาไม่เกินที่ระบุไว้ในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ของ Schedule 1 ตามลำดับ ส่วนการโฆษณาแบบเต็มรูปแบบต้องมีเนื้อหาอย่างน้อยที่ระบุในส่วนที่ 3 ของ schedule 1

- ในการโฆษณาการให้สินเชื่อต้องไม่ปรากฏค่าต่าง ๆ ดังต่อไปนี้¹⁶²

คำว่า เบิกเงินเกินบัญชี (overdraft) หรือคำที่มีความหมายอย่างเดียวกัน สำหรับการอธิบายการให้สินเชื่ออย่างต่อเนื่อง (running-account credit) เว้นแต่จะเป็นกรณีของข้อตกลงที่ลูกหนี้สามารถถอนเงินเกินบัญชีจากบัญชีกระแสรายวัน (current account)

การกำหนดว่าเงื่อนไขในข้อตกลงการให้สินเชื่อ มีค่าใช้จ่ายสำหรับลูกค้าที่ต่ำกว่าเงื่อนไขของผู้ประกอบการอื่นๆ เว้นแต่จะเป็นการโฆษณาแบบเต็มรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามต้องแสดงการเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจน

คำว่า ปลอดดอกเบี้ย (interest-free) เว้นแต่ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ต้องจ่ายเงินในจำนวนมากกว่าเงินต้น

คำว่า ไม่มีค้ำมัดจำ (no deposit) เว้นแต่ในกรณีที่ไม่ต้องชำระเงินล่วงหน้า

- อัตราดอกเบี้ยต้องระบุเป็นอัตราร้อยละต่อปี (annual percentage rate of the total charge for credit หรือ annual percentage rate หรือ APR) ซึ่งจะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนไม่น้อยกว่าข้อความที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมอื่นๆ¹⁶³

- ข้อความในโฆษณาต้องมีความชัดเจนและอ่านได้ง่าย¹⁶⁴

(2.2) การควบคุมการชักชวนให้ทำข้อตกลงการให้สินเชื่อ (มาตรา 48 ถึงมาตรา 50)

การชักชวน ในที่นี้ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดทำการชักชวนด้วยวาจาออกสถานที่ทำการของตนเพื่อให้ผู้อื่นทำข้อตกลงเป็นลูกหนี้¹⁶⁵ มาตรา 49¹⁶⁶ บัญญัติหลักทั่วไปว่า ห้ามมิให้บุคคลใดทำการชักชวนให้ผู้อื่นร่วมทำข้อตกลงความสัมพันธ์นี้แบบ two-party card

นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดห้ามมิให้ส่งเอกสารชักชวนให้ผู้เยาว์รับสินเชื่อห้ามมิให้มอบบัตรเครดิตแก่บุคคลที่ไม่ได้ขอ และลูกหนี้จะไม่ต้องรับผิดชอบในข้อตกลงการให้บริการบัตรเครดิตสำหรับการใช้บัตรเครดิตซึ่งลูกหนี้ผู้นั้นไม่ได้ตอบรับ และในการนี้ การตอบรับหมายถึง (1) การลงลายมือชื่อบนบัตรเครดิต (2) การลงลายมือชื่อในใบรับ หรือ (3) การใช้บัตรเครดิต

¹⁶² Reg.7

¹⁶³ Reg.1(2) และ Reg.2(5)

¹⁶⁴ Reg.2(6)

¹⁶⁵ Section 48 Definition of canvassing off trade premises (regulated agreements)

¹⁶⁶ Section 49 Prohibition of canvassing debtor-creditor agreements off trade premises

(2.3) การควบคุมรูปแบบและเนื้อหาของเอกสารแสดงข้อมูล (Quotations)

การควบคุมในส่วนนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติใน Consumer Credit (Quotations) Regulations 1989 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจในมาตรา 52 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974¹⁶⁷

กฎดังกล่าวกำหนดว่า เอกสารแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการให้สินเชื่อต้องมีเนื้อหาอย่างน้อยระบุใน Schedule 1 ซึ่งรวมถึง ชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบการ, อัตราดอกเบี้ยร้อยละต่อปี (APR), จำนวนของสินเชื่อ (amount of credit), วงเงินสินเชื่อ (credit limit), ความถี่ (frequency) จำนวนครั้ง (number) และปริมาณที่ต้องชำระคืน (amount of repayment) ในแต่ละครั้ง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ลูกหนี้ต้องชำระ

(3) การทำข้อตกลงการให้สินเชื่อ (entry into credit agreements)

แบ่งข้อพิจารณาออกได้เป็นสองขั้นตอนตามลำดับ คือ ขั้นตอนการเจรจาก่อนทำข้อตกลง (preliminary matters) และขั้นตอนการทำข้อตกลง (making the agreement)

(3.1) การควบคุมการเจรจาก่อนการทำข้อตกลง (มาตรา 55 ถึงมาตรา 59)

การได้กำหนดอำนาจของรัฐมนตรีในการออกกฎเพื่อกำหนดลักษณะของข้อมูลที่ต้องเปิดเผยให้ลูกหนี้ทราบก่อนการทำข้อตกลง (มาตรา 55)¹⁶⁸ อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบ ไม่พบว่ามี การออกกฎโดยอาศัยอำนาจตามมาตรานี้

การกำหนดให้ถือว่าผู้จำหน่ายสินค้า (supplier) เป็นตัวแทนของเจ้าหนี้ในระหว่างการเจรจาทำข้อตกลงสินเชื่อแบบ three-party agreement ดังนั้น ผู้จำหน่ายสินค้าจะถือว่าเป็นตัวแทนของผู้ ออกบัตรเครดิตในกรณีที่ผู้ถือบัตรใช้บัตรเครดิตชำระค่าสินค้าดังกล่าว และการแจ้ง ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงของผู้จำหน่ายสินค้าจะถือเป็นการแจ้งของผู้ออกบัตรด้วย นอกจากนี้ ข้อตกลงที่กระทำโดยตัวแทนของลูกหนี้ หรือข้อตกลงที่มีเงื่อนไขจำกัดความรับผิดชอบของตัวแทนเจ้าหนี้ให้ตกเป็นโมฆะ (มาตรา 56)¹⁶⁹

การกำหนดให้แต่ละฝ่ายในการเจรจาท่าข้อตกลงการให้สินเชื่อสามารถถอนตัวออกจากการเจรจาโดยการแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบได้ทุกเวลา (มาตรา 57)¹⁷⁰

ข้อตกลงใดที่ผูกมัดให้บุคคลใดเป็นลูกหนี้ในข้อตกลงการให้สินเชื่อที่จะทำขึ้นในอนาคตให้ตกเป็นโมฆะ (มาตรา 59)¹⁷¹

¹⁶⁷ Section 58 Quotations

¹⁶⁸ Section 55 Disclosure of information

¹⁶⁹ Section 56 Antecedent negotiations

¹⁷⁰ Section 57 Withdrawal from prospective agreement

(3.1) การควบคุมรูปแบบของข้อตกลง (มาตรา 60 ถึงมาตรา 64)

การมอบอำนาจให้แก่รัฐมนตรีในการออกกฎเพื่อกำหนดรูปแบบของข้อตกลงการให้สินเชื่อ และในปัจจุบัน กฎที่ออกตามมาตรานี้ ได้แก่ The Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983, SI 1983/1553 ซึ่งกำหนดรูปแบบ (form) เนื้อหา (content) ความชัดเจน (legibility) และลายมือชื่อ (signature) ในข้อตกลงการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค โดยอาจแบ่งเนื้อหาในข้อตกลงเป็นห้าประการสำคัญ ได้แก่ ชื่อของข้อตกลงที่อธิบายลักษณะของข้อตกลง ชื่อและที่อยู่ของผู้สัญญา เงื่อนไขทางการเงิน ข้อมูลอื่นๆ เกี่ยวกับเงื่อนไขในข้อตกลง และบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ (มาตรา 60)¹⁷²

กำหนดให้ลูกหนี้ต้องได้รับสำเนาของข้อตกลงและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งหมดก่อนการลงนามในข้อตกลงการให้สินเชื่อ (มาตรา 62 และมาตรา 63)¹⁷³

ในกรณีที่ข้อตกลงสามารถยกเลิกได้ (cancelable agreement) ลูกหนี้ต้องได้รับแจ้งถึงวิธีการยกเลิกข้อตกลงดังกล่าว (มาตรา 64)¹⁷⁴

ข้อตกลงที่ไม่ได้ทำขึ้นอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติในกฎหมายนี้ ไม่อาจใช้บังคับกับลูกหนี้ได้ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น (มาตรา 65)¹⁷⁵

(4) การดำเนินการตามข้อตกลง (matters arising during currency)

- ความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้กู้ (connected lender liability) เป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งตามหลักดังกล่าว ผู้ออกบัตรเครดิตจะต้อง รับผิดชอบร่วมกันกับและแทนผู้จำหน่ายสินค้า (jointly and severally liable) ต่อผู้ถือบัตรเครดิต สำหรับการแสดงข้อมูลที่ไม่เป็นจริงหรือการผิดสัญญาของผู้จำหน่ายสินค้า ซึ่งรวมถึงความเสียหายที่ผู้ถือบัตรเครดิตได้รับอันเป็นผลมาจากเหตุดังกล่าวด้วย (consequential damage) ทั้งนี้ มีเงื่อนไขว่าราคาสินค้าต้องมากกว่า 100 ปอนด์ และไม่เกิน 30,000 ปอนด์ (มาตรา 75)¹⁷⁶ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ถือบัตรเครดิตใช้บัตรเครดิตในการซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าจากผู้จำหน่ายสินค้านายหนึ่ง และเมื่อผู้ถือบัตรพบในภายหลังว่าเครื่องใช้ไฟฟ้างดังกล่าวชำรุด ผู้ออกบัตรเครดิตจะต้องรับผิดชอบและแทนผู้จำหน่ายสินค้านั้นด้วย และนอกจากนี้ หาก

¹⁷¹ Section 59 Agreement to enter future agreement void

¹⁷² Section 60 Form and content of agreements

¹⁷³ Section 62 Duty to supply copy of unexecuted agreement; Section 63 Duty to supply copy of executed agreement

¹⁷⁴ Section 64 Duty to give notice of cancellation rights

¹⁷⁵ Section 65 Consequences of improper execution

¹⁷⁶ Section 75 Liability of creditor for breaches by supplier

เครื่องใช้ไฟฟ้าดังกล่าว ก่อให้เกิดเพลิงไหม้และทำให้บ้านของผู้ถือบัตรเสียหาย ผู้ถือบัตรต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายดังกล่าวด้วย

- หากเจ้าหนี้ (ผู้ถือบัตรเครดิต) ต้องการใช้สิทธิเรียกเก็บเงินก่อนกำหนดเวลา ตามข้อตกลง เจ้าหนี้จะต้องแจ้งให้ลูกหนี้ (ผู้ถือบัตรเครดิต) ทราบล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อยเจ็ดวัน

(มาตรา 76)¹⁷⁷

- เจ้าหนี้ (ผู้ถือบัตรเครดิต) มีหน้าที่ต้องส่งสำเนาข้อตกลงการให้สินเชื่อและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับแถลงสถานะของบัญชีและยอดค้างชำระของลูกหนี้ (ผู้ถือบัตรเครดิต) เมื่อลูกหนี้ร้องขอเป็นหนังสือ ทั้งนี้ ลูกหนี้จะต้องชำระค่าธรรมเนียมเป็นจำนวน 0.50 ปอนด์ (มาตรา 78)¹⁷⁸

- การแก้ไขข้อตกลงจะไม่มีผลจนกว่าลูกหนี้จะได้รับแจ้งตามวิธีที่กำหนด (มาตรา 82)

- ความรับผิดชอบของผู้ถือบัตรในกรณีที่ใช้บัตรถูกใช้โดยผู้ที่ไม่ได้อนุญาต (misuse) ซึ่งต้องเริ่มด้วยหลักในมาตรา 83 กล่าวคือ ลูกหนี้ (ผู้ถือบัตรเครดิต) จะไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการใช้บริการสินเชื่อ (credit facility เช่น บัตรเครดิต) โดยผู้ที่ไม่ได้เป็นตัวแทนของลูกหนี้ อย่างไรก็ตาม มาตรา 84 ได้กำหนดข้อยกเว้นสำหรับหลักดังกล่าว ดังนี้

(i) ลูกหนี้อาจต้องรับผิดชอบในจำนวนไม่เกิน 50 ปอนด์ เมื่อมีการใช้บัตรในระหว่างที่บัตรดังกล่าวไม่ได้ใช้ในการครอบครองของผู้ที่ได้รับอนุญาตจากลูกหนี้

(ii) ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการใช้บัตรในครอบครองของผู้ที่ได้รับอนุญาตจากลูกหนี้ร่วมกันและผู้แทนจำหน่ายสินค้าอื่น

(iii) ข้อ (i) และข้อ (ii) ข้างต้นนี้จะไม่ผลใช้บังคับหลังจากที่ลูกหนี้ได้แจ้งให้เจ้าหนี้ (ผู้ถือบัตร) ทราบแล้วว่าบัตรนั้นสูญหายหรือถูกขโมย (มาตรา 83 และมาตรา 84)

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ข้อ (i) และข้อ (ii) กล่าวเพียงการครอบครองบัตรเครดิตเท่านั้น แต่ไม่เคยมีการวินิจฉัยในชั้นศาลว่าการครอบครองบัตรเครดิตดังกล่าวนี้หมายความว่ารวมถึงการมีข้อมูล (หมายเลข) บัตรเครดิตด้วยหรือไม่

(5) ผลของการผิดนัดชำระหนี้และการบอกเลิกข้อตกลง (default and termination)

เจ้าหนี้จะต้องส่งหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้ (default notice) ให้ลูกหนี้ทราบเป็นเวลาอย่างน้อยเจ็ดวัน¹⁷⁹ ทั้งนี้ หนังสือบอกกล่าวนั้นจะต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้ (1)¹⁸⁰ ลักษณะของ

¹⁷⁷ Section 76 Duty to give notice before taking certain action

¹⁷⁸ Section 78 Duty to give information to debtor under running-account credit agreement

¹⁷⁹ Section 87 Need for default notice

¹⁸⁰ Section 88 Contents and effect of default notice

การผิดสัญญา (2) การดำเนินการแก้ไขการผิดสัญญานั้น (หากมี) และกำหนดเวลาที่ต้องทำแก้ไข (3) จำนวนค่าสินไหมทดแทน และกำหนดเวลาชำระเงิน (4) ผลของการไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าว

หากลูกหนี้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดชำระหนี้ จะถือว่าลูกหนี้ได้ผิดสัญญา¹⁸¹ ทั้งนี้ มาตรา 93 ได้กำหนดข้อห้ามไม่ให้เจ้าหนี้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้¹⁸² อย่างไรก็ตาม โดยปกติ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะชำระหนี้ก่อนกำหนดได้ตลอดเวลา¹⁸³ และเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องจัดเตรียมเอกสารแจ้งยอดหนี้ทั้งหมดของลูกหนี้ ซึ่งต้องระบุวิธีการคำนวณยอดหนี้ดังกล่าวให้แก่ลูกหนี้เมื่อมีคำร้องขอ¹⁸⁴

ในกรณีที่ไม่มีผิดนัดชำระหนี้ หากเจ้าหนี้ต้องการใช้สิทธิบอกเลิกข้อตกลง เจ้าหนี้จะต้องแจ้งให้ลูกหนี้ทราบเป็นเวลาอย่างน้อยเจ็ดวัน¹⁸⁵

(ข) บทกำหนดโทษ (prosecution and punishment of offences)

มาตรา 167 และ Schedule 1 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดทางอาญา ในความผิดดังต่อไปนี้

(1) ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จแก่ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการค้าอย่างเป็นทางการเป็นธรรมโดยเจตนาหรือประมาท (มาตรา 7)

(2) ดำเนินกิจการที่ต้องขอใบอนุญาตแต่ไม่มีใบอนุญาต (มาตรา 39(1))

(3) ดำเนินกิจการภายใต้ชื่อที่ไม่ได้ระบุไว้ในใบอนุญาต (มาตรา 39(2))

(4) ไม่ได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางทะเบียน (มาตรา 39(3))

(5) การโฆษณาอันเป็นเท็จหรือที่ทำให้เข้าใจผิด (มาตรา 46(1))

(6) การฝ่าฝืนบทบัญญัติควบคุมการโฆษณา (มาตรา 47(1))

(7) ชักชวนให้ทำข้อตกลงสินเชื่อแบบ two-party agreement (store card) นอกสถานที่ทำการ (มาตรา 49(1) และ (2))

(8) การส่งหนังสือเวียนเสนอข้อตกลงสินเชื่อแก่ผู้เยาว์ (มาตรา 50(1))

(9) ให้บัตรเครดิตที่ไม่ได้ขอ (unsolicited) (มาตรา 51(1))

(10) เจ้าหนี้ไม่ส่งสำเนาข้อตกลงสินเชื่อและเอกสารที่เกี่ยวข้องให้แก่ลูกหนี้ (มาตรา 78(6))

(11) เจ้าหนี้ไม่ส่งสำเนาข้อตกลงให้บริการบัตรเครดิต (มาตรา 85(2))

¹⁸¹ Section 89 Compliance with default notice

¹⁸² Section 93 Interest not to be increased on default

¹⁸³ Section 94 Right to complete payments ahead of time

¹⁸⁴ Section 97 Duty to give information

¹⁸⁵ Section 98 Duty to give notice of termination (non-default cases)

(12) เจ้าหน้าที่ไม่ส่งรายงานจำนวนยอดค้างชำระภายใต้ข้อตกลงสินเชื่อ (มาตรา 97(3))

2) ข้อบังคับธนาคาร (Banking Code)

ข้อบังคับธนาคารมีผลใช้บังคับเสมือนกฎหมายที่ไม่เคร่งครัดประเภทหนึ่ง (soft law) ในปัจจุบัน ได้มีการจัดตั้งสำนักดูแลกิจการทางการเงิน (Financial Ombudsman Services) ซึ่งมีอำนาจสั่งลงโทษผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าว

2.1) ขอบเขตการใช้บังคับ

ข้อบังคับธนาคารมีผลใช้บังคับเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิก แต่ในขณะเดียวกัน ข้อบังคับดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับบัตรชำระเงินทุกประเภท¹⁸⁶ ดังนั้น บัตรเดบิต บัตรชาร์จ์การ์ด บัตรถอนเงินสด และบัตรรับประกันเช็ค ที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 และที่ออกโดยผู้ประกอบการซึ่งเป็นสมาชิกของข้อบังคับฯ จะอยู่ภายในขอบเขตการใช้บังคับของข้อบังคับนี้

2.2) สารระสำคัญ

ข้อบังคับธนาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อวางหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการธนาคารที่ดี (good banking practice) การควบคุมบัตรชำระเงินเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของข้อบังคับดังกล่าว ซึ่งอาจสรุปเนื้อหาได้ ดังนี้

2.2.1) การเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย ผู้ประกอบการจะต้องแก้ไขข้อมูลในระบบโทรศัพท์สายด่วน (telephone helpline) และใน website ภายในสามวันทำการนับแต่ที่มีการเปลี่ยนแปลง (ข้อ 4.4)

2.2.2) ค่าธรรมเนียม (charges)

ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมใดๆ ที่อาจเรียกเก็บจากการถอนเงินเกินบัญชี หรือการถอนเงินเกินวงเงินที่อนุญาตให้ถอนเงินเกินบัญชี (ข้อ 5.5)¹⁸⁷

2.2.3) การโฆษณาและการตลาด (advertising and marketing)

ผู้ประกอบการจะรับรองว่าการโฆษณาและเอกสารชักชวน (promotional material) มีความชัดเจน ความเป็นธรรม ความสมเหตุสมผล และไม่ทำให้เข้าใจในทางที่ผิด และผู้ประกอบการจะใช้

¹⁸⁶ Banking Code. Glossary, p 23, Card : A general term for any plastic card which may be used to pay for goods and services or to withdraw cash. In this code, it does not include electronic purses.

¹⁸⁷ 5.5 We will tell you of any extra charges you may have to pay if your account becomes overdrawn without our agreement; or you go over your overdraft limit.

ความระมัดระวังในการส่งเอกสารการตลาด (marketing material) ให้ลูกค้าโดยเฉพาะเอกสารเกี่ยวกับเงินกู้หรือการถอนเงินเกินบัญชี หรือในกรณีที่ลูกค้ามีอายุต่ำกว่า 18 ปี (ข้อ 8)

2.2.4) ความรับผิดชอบของผู้ถือบัตรในกรณีที่มีการใช้บัตรโดยผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต (misuse of card)

ความรับผิดชอบของผู้ถือบัตรในกรณีดังกล่าวจำกัดเพียง 50 ปอนด์สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนที่ผู้ถือบัตรจะแจ้งให้ผู้ถือบัตรทราบว่าบัตรดังกล่าวสูญหายหรือถูกขโมย หรือเมื่อมีผู้อื่นทราบรหัส PIN ของบัตร แต่หากข้อมูลในบัตร (card details) นั้นถูกใช้โดยผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตในกรณีที่บัตรนั้นไม่ได้สูญหายหรือถูกขโมย ผู้ถือบัตรจะไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายใดๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้ถือบัตรจะสามารถแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้ถือบัตรกระทำการฉ้อฉลหรือไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร (fraudulently or without reasonable care)¹⁸⁸ (ข้อ 14.8)

ในกรณีนี้ ข้อบังคับธนาคารมิได้กำหนดว่าการกระทำเช่นใดถือว่าเป็นการฉ้อฉลหรือเป็นกรณีที่ผู้ถือบัตรไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร แต่อย่างไรก็ตาม อาจพิจารณาเทียบเคียงได้จากข้อ 14.1 ของข้อบังคับธนาคารซึ่งได้กำหนดคำแนะนำในการเก็บรักษาบัตร ซึ่งมีดังนี้คือ ไม่ควรเก็บสมุดเช็คในที่เดียวกับบัตร, ไม่ควรให้ผู้อื่นใช้บัตร รหัส PIN หรือข้อมูลลับ (security information) ของตน, ควรจำรหัส PIN และข้อมูลลับ และทำลายใบแจ้งข้อมูลดังกล่าวอย่างรวดเร็วหลังจากที่ได้รับ, ไม่ควรจดบันทึกรหัส PIN หรือข้อมูลลับอื่น ๆ และควรเก็บรักษาบัตรให้ปลอดภัย และให้เก็บรหัส PIN และข้อมูลลับอื่น ๆ เป็นความลับตลอดเวลา

ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่า ผู้ถือบัตรอาจนำคำแนะนำข้างต้นนี้มาประกอบการพิจารณาว่าผู้ถือบัตรได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการดำเนินคดี ศาลย่อมพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 เป็นสำคัญ เพราะกฎหมายดังกล่าวเป็นพระราชบัญญัติซึ่งมีลำดับศักดิ์สูงกว่าข้อบังคับธนาคาร (อรรถวิชัย สุวรรณภักดี 2551)¹⁸⁹

¹⁸⁸ 14.8 Unless we can show that you have acted fraudulently or without reasonable care, your liability for the misuse of your card will be limited as follows:

- If someone else uses your card before you tell us it has been lost or stolen or that someone else knows your PIN, the most you will have to pay is 50 pounds.

- If someone else uses your card details without your permission, and your card has not been lost or stolen, you will not have to pay anything.

¹⁸⁹ อรรถวิชัย สุวรรณภักดี. “โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางและรูปแบบของกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-bank)”. สถาบันพระปกเกล้า, (2551), หน้า 56-66.

นอกจากพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) และข้อบังคับธนาคาร (Banking Code) ดังกล่าวข้างต้นแล้ว จากการศึกษาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในสหราชอาณาจักร พบว่ามีมาตรการที่สำคัญเรียกว่า Lending Code ที่กำหนดมาตรฐานสำหรับการกู้ยืมเงินไว้ ปัจจุบันมีการปรับปรุงเมื่อเดือนตุลาคม 2014 ซึ่งในมาตรการนี้มีการแยกประเภทเป็นมาตรการการให้กู้ยืมสำหรับการประกอบธุรกิจขนาดย่อม (guide to the Lending Code for micro-enterprises) มาตรการการให้กู้ยืมสำหรับผู้บริโภค (a guide to the Lending Code for consumers) (FLA UK 2015)¹⁹⁰ โดยมาตรการสำหรับผู้บริโภคกำหนดมาตรการครอบคลุมถึงสินเชื่อ 3 ประเภท คือ สินเชื่อการกู้ยืมเงินของบุคคลธรรมดา (personal loans) สินเชื่อบัตรเครดิตและการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบัตร (credit cards and charge cards) และสินเชื่อจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นบัญชีเดินสะพัด (current account overdrafts) แต่ทั้งนี้ Lending Code นั้นเป็นมาตรการที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974), พระราชบัญญัติ the Equality Act 2010, กฎหมายที่บัญญัติหลักเรื่องมาตรการให้บริการชำระเงิน, และกฎหมายที่บัญญัติหลักเรื่องมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคจากความไม่เป็นธรรมทางการค้า (Bba 2013)¹⁹¹ ดังนั้น เนื่องจากสหราชอาณาจักรไม่ได้กำหนดนิยามทางกฎหมายของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ แต่เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) และมาตรการ Lending Code ข้างต้นแล้ว พบว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นข้อตกลงที่มีอยู่ได้ทั้งในสัญญากู้ยืมเงิน และการกู้ยืมเงินที่มีการเดินสะพัดทางบัญชี จึงถือได้ว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืมเงินประเภทหนึ่งนั่นเอง

แต่เนื่องจากในเรื่องลักษณะของสัญญาเบิกเงินบัญชีนี ในสหราชอาณาจักรใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ ซึ่งถือว่าคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินตามจารีตประเพณีเป็นกฎหมาย ผู้ศึกษาจึงได้ค้นคว้าและพบว่ามีคำพิพากษาฎีกาของ Re Hone (a Bankrupt), ex parte Trustee v Kensington Borough Council [1951] Ch 85¹⁹² ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า การที่ธนาคารชำระเงินที่

¹⁹⁰ FLA UK. “Lending Code” [Online] Available at <http://www.fla.org.uk/index.php/consumer-information/lending-code/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2558)

¹⁹¹ Santander. “A guide to the Lending Code for consumer”. [Online] Available at http://www.santander.co.uk/csdlv/r/BlobServer?blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobcol=url_data&blobheader=application%2Fpdf&blobheadervalue1=inline%3Bfilename%3DPDF-GUIDE-TO-LENDING-CODE.pdf&blobwhere=131400998102&blobheadervalue1=Content-Disposition (เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2556)

¹⁹² “...Her account was overdrawn. Therefore, it is said, this is money with which the debt was paid was not money – never was asset of the bankrupt. The bank paid it, and it was the

ลูกค้าเบิกเงินบัญชีไปนั้น ธนาคารได้ทำภายใต้ข้อตกลงเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งเป็นการให้กู้ยืม โดยธนาคารแก่ลูกค้า กรณีนี้แตกต่างจากระบบกฎหมายซีวิลลอว์ของไทยที่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้บัญญัติกำหนดลักษณะของสัญญาเอาไว้ ซึ่งในเรื่องนี้ผู้ศึกษาจะได้อธิบายต่อไปในบทที่ 4

3.1.5 สถาบันเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน

จากการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อ 2 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) และข้อบังคับธนาคาร (Banking Code) พบว่า กฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้จัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อเป็นการทั่วไป ซึ่งรวมถึงการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อเบิกเงินเกินบัญชีด้วย ดังนั้น จึงต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรดังกล่าวด้วย ดังต่อไปนี้

สำนักงานกำกับดูแลกิจการทางการเงิน (Financial Ombudsman Services)

สำนักงานกำกับดูแลกิจการทางการเงิน (Financial Ombudsman Services) เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการตลาดการเงินและบริการทางการเงิน ค.ศ. 2000 (The Financial Services and Markets Act 2000) ทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้สมาชิกของสำนักงานควบคุมกิจการการเงิน และผู้ประกอบการที่มีได้เป็นสมาชิก แต่สมัครใจเข้าอยู่ภายใต้อำนาจของสำนักงานกำกับดูแลกิจการทางการเงิน ให้ปฏิบัติตามกฎที่ออกหรือที่อนุมัติโดยสำนักงานควบคุมกิจการการเงิน (Financial Ombudsman 2013)¹⁹³

อำนาจหน้าที่องค์กร มีดังต่อไปนี้

1) อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องทุกข์ของผู้บริโภค

สำนักงานฯ มีหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคกับองค์กรทางด้านการเงินที่เป็นสมาชิกของสำนักงานควบคุมกิจการการเงิน หรือมีได้เป็นสมาชิกแต่ยอมอยู่ภายใต้อำนาจของสำนักงานกำกับดูแลกิจการทางการเงิน โดยจะพิจารณาเป็นรายกรณี การประกอบกิจการการให้บริการบัตรเครดิต

bank's money and never the bankrupt's. In my judgment, that is not right, for this reason: that payment by a bank, under an arrangement by which the customer has an overdraft, is lending by the bank to the customer of the money. It is the customer who pays the money and not the bank. Otherwise, the bank may be able to sue the payees of the cheque for the money, which they clearly cannot do. They have paid it as agent for the customer just as if she had money there.”

¹⁹³ Financial Ombudsman. “About the Financial Ombudsman Service”. [Online] Available at <http://WWW.financial-ombudsman.org.uk/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2556)

เป็นการให้สินเชื่อบริการรูปแบบหนึ่งที่ธนาคารและสถาบันการเงินส่วนใหญ่มักจะให้บริการ จึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กรนี้ด้วย

สำนักงานฯ ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อพิพาทหรือทำการประนีประนอม หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมรับคำวินิจฉัยของสำนักงานฯ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ (ซึ่งโดยปกติ ได้แก่ ผู้วินิจฉัยชี้ขาด (Adjudicator)) จะทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคำร้องทุกข์และพิจารณาทบทวนใหม่อีกครั้งหนึ่ง หากผู้ประกอบการหรือผู้บริโภคไม่ยอมรับความเห็นของผู้วินิจฉัยชี้ขาดอีก คำร้องทุกข์จะถูกเสนอไปยังผู้ตรวจการ (Ombudsman) เพื่อการวินิจฉัยครั้งสุดท้าย (Final Decision) หากผู้บริโภคยอมรับคำวินิจฉัยครั้งสุดท้าย ผู้ประกอบการจะถูกผูกพันคำวินิจฉัยนั้นตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้บริโภคไม่ยอมรับตามคำวินิจฉัยและต้องการใช้วิธีการทางศาล ผู้บริโภคก็ยังสามารถฟ้องต่อศาลให้ดำเนินคดีได้

ในระหว่างการพิจารณาของสำนักงานฯ ผู้ประกอบการมีหน้าที่ให้บริการแก่ผู้บริโภคตามปกติ หากผู้ประกอบการต้องการดำเนินการใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการร้องทุกข์ ผู้ประกอบการต้องแจ้งให้สำนักงานฯ ทราบ อย่างไรก็ตาม ระหว่างที่มีการพิจารณาข้อพิพาทนั้น ผู้ประกอบการมีสิทธิที่จะยื่นข้อเสนอใดๆ ต่อผู้บริโภคได้ หากคิดว่าข้อเสนอจะช่วยแก้ปัญหาได้

ผู้ประกอบการที่อยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานฯ จะต้องชำระค่าธรรมเนียมเป็นรายปี ซึ่งผู้ประกอบการอาจจ่ายล่วงหน้าเป็นรายปี หรือจ่ายเป็นรายไตรมาสก็ได้ สำหรับกรณีที่มีการร้องทุกข์เกิดขึ้น จะมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเป็นการเฉพาะรายเมื่อสิ้นสุดเดือนที่มีการร้องทุกข์จบลง

ผู้บริโภคไม่ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมใดๆ ทั้งสิ้นในการรับบริการจากสำนักงานฯ เฉพาะแต่ผู้ประกอบการเท่านั้นที่ต้องจ่ายค่าธรรมเนียม

2) ผลบังคับของคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการ

หากผู้บริโภคยอมรับคำวินิจฉัยในครั้งสุดท้าย (Final Decision) ของผู้ตรวจการ ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยนั้น ในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตาม ผู้บริโภคสามารถร้องขอต่อศาลให้ศาลบังคับตามคำวินิจฉัยนั้นได้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังต้องปฏิบัติตามความเห็นของสำนักงานฯ ที่ผู้ประกอบการได้ยอมรับในขั้นตอนต่างๆ ก่อนการทำคำวินิจฉัยในครั้งสุดท้ายด้วย เช่น ในระหว่างขั้นตอนการประนีประนอม หรือตามความเห็นของผู้วินิจฉัยชี้ขาด

3) หน้าที่อื่นๆ

นอกจากการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการร้องทุกข์แล้ว สำนักงานฯ ยังมีหน้าที่ส่งเสริมการป้องกันการร้องทุกข์โดยร่วมมือกับผู้ประกอบการ เพื่อลดปัญหาการร้องทุกข์ที่ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการระงับข้อพิพาท

นอกจากนี้สหราชอาณาจักรปรับโครงสร้างการปรับโครงสร้างการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจการเงินในอังกฤษ โดยยุบเลิกและถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และภารกิจไปยังหน่วยงานใหม่ ได้แก่

สำนักงานควบคุมกิจการการเงิน (The Financial Services Authority (FSA))

เนื่องจากปัจจุบันสหราชอาณาจักร ได้ตราพระราชบัญญัติการให้บริการทางการเงิน ค.ศ. 2012 (Financial Services Act 2012) ที่เพิ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2012 มีผลในการยุบเลิกสำนักงานควบคุมกิจการการเงิน (Financial Services Authority (FSA)) ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการเงินของอังกฤษ ในการยุบเลิกหน่วยงานดังกล่าว อำนาจเดิมของ FSA ถูกแยกออกเป็น 2 ส่วนและโอนไปยัง 2 หน่วยงานใหม่ คือ Prudential Regulation Authority (PRA) และ Financial Conduct Authority (FCA) นอกจากนี้ กฎหมายได้ให้อำนาจอื่นๆ กับ PRA และ FCA ที่ FSA เดิมไม่มี สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการกำกับดูแลสถาบันการเงินในอังกฤษให้มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น (ธีรรา สุมาวงศ์ 2013)¹⁹⁴

ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการกำกับดูแลนี้ ใบอนุญาตประกอบธุรกิจที่ FSA ได้ออกไว้ให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจ เช่น ธนาคารหรือผู้ประกอบการที่รับเงินฝากจากประชาชน บริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันวินาศภัย ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการลงทุน – investment banks ซึ่งยังคงสามารถใช้ต่อไปได้ ซึ่งหน่วยงานทั้ง 2 นี้ ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนเมษายนของปี ค.ศ. 2013

กฎหมายกำหนดให้ FCA มีหน้าที่ออกเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ในขณะที่ PRA มีหน้าที่ออกเกณฑ์เกี่ยวกับความมั่นคงของผู้ถือใบอนุญาตประกอบธุรกิจ การแยกหน่วยงานกำกับออกเป็น 2 หน่วยงานเป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมาย Financial Services Act 2012 ซึ่งหากเทียบกับกฎหมายไทยแล้ว อำนาจทั้งสองยังอยู่ที่หน่วยงานเดียวคือธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

อำนาจทางกฎหมายที่เพิ่มขึ้นจากอำนาจเดิมของ FSA รวมถึงการให้อำนาจ FCA ในการกำกับดูแลและตั้งค่า LIBOR (London Interbank Offered Rate – อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยในการกู้ยืมเงินระหว่างสถาบันการเงินในอังกฤษ) และการแทรกแซงการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินในการออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ ๆ มากขึ้น ซึ่งมาตรการนี้ อาจเป็นผลมาจากการส่งเสริมการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินซึ่งทั้งสหราชอาณาจักรและประเทศสหรัฐอเมริกา ล้วนให้ความสำคัญมากขึ้นหลังจากวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2008 ที่ผ่านมา

นอกจากนี้ กฎหมายได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นอีก 1 คณะในธนาคารกลางอังกฤษ (Bank of England) เพื่อดูแลนโยบายการเงินมหภาคในนามของ Financial Policy Committee (FPC) โดยมีผู้ว่าการธนาคารกลางแห่งอังกฤษ (Bank of England (BOE)) เป็นประธาน ทำหน้าที่วิเคราะห์สถานะ

¹⁹⁴ ธีรรา สุมาวงศ์. “การปรับโครงสร้างการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจการเงินในอังกฤษ”. บทความกฎหมาย นำรู้ ประจำเดือนพฤศจิกายน 2013 – สำนักกฎหมาย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://www.fpo.go.th/FPO/modules/Content/getfile.php?contentfileID=5369> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2556)

ทางการเงินในระยะยาวของประเทศและสามารถดำเนินการร่วมกับ PRA ในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเพื่อเสถียรภาพของระบบการเงินของประเทศในระยะยาว และให้มีหน้าที่รายงานสถานะทางการเงินต่อรัฐสภา อีกทั้งให้อำนาจรัฐมนตรีคลังในการสั่งการเชิงนโยบายเพื่อให้ธนาคารกลางต้องดำเนินการตามเพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพของระบบการเงิน

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นจากการที่รัฐบาลอังกฤษมีนโยบายที่จะคืนอำนาจในการกำกับดูแลระบบสถาบันการเงินของ FSA คืนให้ธนาคารกลางแห่งอังกฤษ โดยกำหนดโครงสร้างของ PRA และ FCA ให้มีกรรมการจาก BOE มาดำรงตำแหน่ง แต่ก็มีควมอิสระในการกำกับดูแลตามอำนาจหน้าที่ โดยหลักแล้ว PRA และ FCA มีหน้าที่ต้องรายงาน FPC ซึ่งมีผู้ว่าการธนาคารกลางแห่งอังกฤษเป็นประธาน แล้วผู้ว่าการฯ จะนำข้อมูลรายงานต่อ Chancellor of the Exchequer ต่อไป

สำนักงานส่งเสริมการค้าอย่างเป็นธรรม (Office of Fair Trading: OFT)

สำนักงานส่งเสริมการค้าอย่างเป็นธรรม (Office of Fair Trading: OFT) มีหน้าที่ควบคุมองค์กรธุรกิจให้ทำการแข่งขันกันอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมพร้อมทั้งส่งเสริมและคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภคให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ได้บัญญัติให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (Consumer Credit business) กิจการเกี่ยวกับการให้เช่าแก่ผู้บริโภค (Consumer hire business)¹⁹⁵ และบริการเสริมอื่นๆ (Ancillary Credit Business)¹⁹⁶ จะต้องขอรับใบอนุญาตการประกอบกิจการจากผู้อำนวยการสำนักงานฯ เสียก่อน จึงจะประกอบกิจการได้ อีกทั้งสำนักงานส่งเสริมการค้าอย่างเป็นธรรม ยังมีหน้าที่หลักเกี่ยวกับใบอนุญาต ได้แก่ การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การระงับใบอนุญาตชั่วคราว การเปลี่ยนแปลงใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต

สำนักงานส่งเสริมการค้าอย่างเป็นธรรม (Office of Fair Trading: OFT) ปิดตัวลงเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2556 และถ่ายโอนอำนาจและภารกิจไปยัง 2 หน่วยงานใหม่ คือ **Competition and Markets Authority (CMA)** และ **Financial Conduct Authority (FCA)** (GOV.UK 2014)¹⁹⁷ แต่ในส่วนของการให้คำปรึกษาและรับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาของผู้บริโภค อยู่ภายใต้การดำเนินงานของ Citizens Advice Bureaux (CAB) หน่วยงานอิสระซึ่งเป็นเครือข่ายเพื่อการกุศล ทำ

¹⁹⁵ CCA 1974 S.21

¹⁹⁶ CCA 1974 S. 147

¹⁹⁷ GOV.UK. "Office of Fair Trading has closed". (April 2014) [Online] Available at <https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-fair-trading> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2557)

หน้าที่เผยแพร่ความรู้และให้บริการปรึกษาฟรีสำหรับบุคคลทุกคนเพื่อให้ทราบถึงสิทธิและความรับผิดชอบครอบคลุมเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งด้านการเงินและการชำระหนี้ และการคุ้มครองผู้บริโภค โดยให้บริการให้คำปรึกษาทั้งที่สำนักงาน ทางอินเทอร์เน็ตออนไลน์ และทางโทรศัพท์ (Citizens Advice Bureau 2013)¹⁹⁸

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานการธนาคาร (Banking Code Standards Board หรือ BCSB)

เดิมคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานการธนาคาร เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามข้อบังคับธนาคาร (Banking Code) เพื่อทำหน้าที่ดูแลควบคุมธนาคารและสถาบันการเงินที่จดทะเบียนเป็นสมาชิกตามข้อบังคับธนาคาร ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับธนาคาร ปัจจุบันคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานการธนาคาร ได้ปิดตัวลงเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 (Banking Code Standards Board 2009)¹⁹⁹ ซึ่งได้มีการถ่ายโอนภารกิจด้านผลิตภัณฑ์ด้านเงินฝากและการชำระเงินบางประการไปยัง Prudential Regulation Authority (PRA) และ Financial Conduct Authority (FCA) ส่วน คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานการธนาคาร (Banking Code Standards Board หรือ BCSB) ได้เปลี่ยนชื่อเป็น**คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานการกู้ยืมเงิน (Lending Standards Board (LSB))** ซึ่ง LSB ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและบังคับใช้ให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายการให้กู้ยืมเงินที่แทนที่ประมวลกฎหมายธนาคารและประมวลกฎหมายธุรกิจธนาคารที่เกี่ยวข้องกับการให้กู้ยืมเงินที่ถูกยกเลิกไป (The Lending Standards Board 2013)²⁰⁰

จากการปรับโครงสร้างการกำกับดูแลผู้ประกอบการการเงินในอังกฤษดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการกำกับดูแลสถาบันการเงินในอังกฤษ ที่ให้ความสำคัญในด้านการเงินและธุรกิจของประเทศ รวมถึงการให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินด้วย

¹⁹⁸ Citizens Advice Bureau. "About Citizens Advice". [Online] Available at <https://www.citizensadvice.org.uk/about-us/> (เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2557)

¹⁹⁹ Banking Code Standards Board. "The BCSB website closed in 2009". (November 2009) [Online] Available at <http://www.bankingcode.org.uk/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2556)

²⁰⁰ The Lending Standards Board. "About The Lending Standards Board". [Online] Available at <http://www.lendingstandardsboard.org.uk/about.html> (เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2556)

3.2 การเบิกเงินเกินบัญชีของสหรัฐอเมริกา

การเบิกเงินเกินบัญชีได้วิวัฒนาการจากสหราชอาณาจักรและเริ่มแพร่หลายมาสู่หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงสหรัฐอเมริกา ซึ่งการเบิกเงินเกินบัญชีในสหรัฐอเมริกาก็มีแนวปฏิบัติที่คล้ายกับสหราชอาณาจักร ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

3.2.1 รายงานของผู้บริโภคและการปฏิเสธบัญชี (Consumer reporting & account denial)

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีหน่วยงานเพื่อทำรายงานของผู้บริโภค เช่น Chexsystems²⁰¹ ซึ่งมีบริการเตือนภัยล่วงหน้าและบริการติดตามเช็คอิเล็กทรอนิกส์ (TeleCheck) ซึ่งเป็นบริการอย่างหนึ่งที่จะอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าในการสอบถาม หรือเรียกดูข้อมูลด้านบัญชีและข้อมูลด้านธุรกิจต่าง ๆ รวมทั้งการทำรายการดานบัญชี และเป็นวิธีการที่ลูกค้าธนาคารสามารถจัดการตรวจสอบบัญชีของพวกเขาได้ และธนาคารจะใช้หน่วยงานเหล่านี้ในการกั้นการตรวจสอบบัญชีของผู้สมัคร ผู้ที่มีคะแนนต่ำ (จากบันทึกการลงบัญชีลูกหนี้/หนี้สิน) จะถูกปฏิเสธคำร้องขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน เพราะธนาคารไม่สามารถให้เบิกเกินบัญชีได้

3.2.2 การคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีในสหรัฐอเมริกา (Overdraft protection in the US)

การคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีเป็นบริการทางการเงินที่นำเสนอโดยสถาบันการเงินส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เงินเบิกเกินบัญชีหรือโปรแกรมการคุ้มครองการจ่ายเงินโดยไม่คิดค่าบริการจ่ายเงินให้กับรายการที่เสนอให้กับบัญชีของลูกค้าเมื่อเงินที่เพียงพอไม่มีอยู่เพื่อให้ครอบคลุมจำนวนเงินที่ถอน การคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีสามารถครอบคลุมการถอนเงินผ่านเอทีเอ็ม การซื้อสินค้าด้วยบัตรเครดิต การโอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเช็ค ในกรณีที่มีรายการที่ไม่ได้รับอนุญาตก่อน เช่น เช็คหรือการถอน Automated Clearing House (ACH) การคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชียินยอมให้จ่ายสำหรับรายการเหล่านี้เมื่อเทียบกับการกลับมาค้างชำระ (ไม่ยอมรับการสั่งจ่ายเงินบัญชีทำให้เกิดเงินค้างชำระ) หรือเช็คค้าง อย่างไรก็ตามการถอนเงินผ่านตู้ ATM และการซื้อด้วยบัตรเครดิตหรือเช็คการ์ดต้องได้รับการพิจารณาอนุญาตก่อน และจะต้องจ่ายโดยธนาคารเมื่อนำเสนอรายการนี้ขึ้นแม้ว่านี่เป็นสาเหตุให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชี²⁰²

²⁰¹ ChexSystems Consumer Assistance ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำรายงานของผู้บริโภค [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.consumerdebit.com/consumerinfo/us/en/index.htm> (เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2556)

²⁰² ดูข้อมูลและอัตราค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ US Bank. “Overdraft Protection” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.usbank.com/checking/overdraft-protection.html> (เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2556)

3.2.3 การคุ้มครองเฉพาะกิจแก่เงินเบิกเกินบัญชี (Ad hoc coverage of overdrafts)

ตามประเพณีปฏิบัติของธนาคาร ผู้จัดการของธนาคารจะดูรายการที่เบิกเกินบัญชีของธนาคารในแต่ละวัน ถ้าผู้จัดการเห็นว่าลูกค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษได้เกิดรายการเงินเบิกเกินบัญชี ธนาคารจะใช้ดุลพินิจที่จะจ่ายเงินเบิกเกินบัญชีสำหรับลูกค้ารายนั้นหรือไม่ก็ได้ ซึ่งตามประเพณีปฏิบัติของธนาคารจะไม่คิดค่าธรรมเนียมสำหรับความคุ้มครองแบบเฉพาะกิจนี้ อย่างไรก็ตามการใช้ดุลพินิจนี้เป็นการตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ของผู้จัดการธนาคารในเขตพื้นที่ของเขาและไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว แต่ต่อประเพณีการคุ้มครองแบบเฉพาะกิจนี้ได้หายไปทางปฏิบัติ

แต่มีข้อยกเว้นหนึ่ง เรียกว่ารายการที่ "บังคับจ่ายเงิน" ในช่วงเริ่มต้นของแต่ละวันทำการ ผู้จัดการสาขาจะได้รับรายการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่แสดงขั้นตอนว่า "กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการปฏิเสธรายการ" เฉพาะสำหรับบัญชีที่อยู่ในสาขาของธนาคารในเมืองหรือรัฐ โดยทั่วไปถ้าลูกค้าสามารถที่ทำธุรกรรมในสาขาด้วยเงินสดหรือการโอนเงินเข้ามาให้มีเงินเพียงพอเพื่อครอบคลุมจำนวนเงินของรายการในขั้นตอนที่อยู่ระหว่างการดำเนินการปฏิเสธ ผู้จัดการ "สามารถบังคับให้จ่าย" สำหรับรายการนั้นทันทีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเงินเกินบัญชี นอกจากนี้หากมีเหตุขัดข้องหรือรายการในกรณีจากบัญชีที่ถือโดยลูกค้าประจำ ผู้จัดการธนาคารอาจจะเสี่ยงต่อรายการนั้นโดยการยอมจ่ายเงินเกินบัญชีให้ แต่การกระทำนี้เป็นเรื่องที่ผิดปกติดังมาก และธนาคารจะตัดช่วงเวลาเมื่อมีการกระทำนี้เกิดขึ้นออก โดยหลังจากช่วงเวลานั้นจะสลักรายการโดยอัตโนมัติจาก "อยู่ระหว่างดำเนินการปฏิเสธ" เป็น "ถูกปฏิเสธ" รายการที่ก่อให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชี และไม่สามารถการกระทำรายการต่อไปได้อีก (FDIC 2014)²⁰³

3.2.4 วงเงินเบิกเกินบัญชี (Overdraft lines of credit)

รูปแบบของการคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีนี้เป็นความสัมพันธ์ตามสัญญาที่ธนาคารสัญญาว่าจะจ่ายเงินเบิกเกินบัญชีตามวงเงินที่กำหนดที่แน่นอน ผู้บริโภคที่ต้องการวงเงินเบิกเกินบัญชีจะต้องกรอกและลงนามในใบสมัคร ก่อนที่ธนาคารจะทำการตรวจสอบเครดิตของผู้บริโภคและต้องได้รับการอนุมัติหรือปฏิเสธการสมัครก่อน วงเงินเบิกเกินบัญชีเป็นเงินให้กู้ยืมและจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติ the Truth in Lending Act เช่นเดียวกับบัญชีที่ถูกเชื่อมโยงธนาคารมักจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมต่อเงินเบิกเกินบัญชีและยังเรียกเก็บดอกเบี้ยจากยอดที่ค้างชำระ บางธนาคารคิดค่าบริการย่อยๆรายเดือนโดยไม่คำนึงวงเงินที่ใช้ รูปแบบของการคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีนี้สามารถ

²⁰³ FDIC. "Overdraft Payment Programs, FDIC Compliance Manual". January 2014, [Online at] <https://www.fdic.gov/regulations/compliance/manual/pdf/V-13.1.pdf> (เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2557)

ใช้ได้กับผู้บริโภคที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ความน่าเชื่อถือที่กำหนดโดยธนาคารสำหรับบัญชีดังกล่าว เมื่อวงเงินได้ถูกกำหนดขึ้นยอดคงเหลือในบัตรเครดิตที่มีอยู่อาจจะมองเห็นชัดเจนว่าเป็นส่วนหนึ่งของ ยอดเงินคงเหลือของลูกค้า

3.2.5 การเชื่อมโยงบัญชี (Linked accounts)

"การคุ้มครองการโอนเงินเบิกเกินบัญชี" คือการที่บัญชีกระแสรายวันสามารถเชื่อมโยงไปยังอีกบัญชีหนึ่ง เช่น บัญชีออมทรัพย์ บัตรเครดิต หรือวงเงินสินเชื่อได้ ทั้งนี้ที่การเชื่อมโยงได้ถูกกำหนดขึ้น เมื่อปรากฏรายการแก่บัญชีกระแสรายวัน ที่จะส่งผลให้เกิดการเบิกเกินบัญชี เงินจะถูกโอนจากบัญชีที่เชื่อมโยงเพื่อให้ครอบคลุมเงินที่เบิกเกินบัญชีทันที ค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้นมักจะมีค่าบริการในการโอนเงินเบิกเกินบัญชีในแต่ละครั้งด้วยและหากบัญชีที่ถูกเชื่อมโยงกับบัตรเครดิตหรือวงเงินสินเชื่ออื่น ๆ ผู้บริโภคอาจจะต้องจ่ายดอกเบี้ยภายใต้เงื่อนไขของบัญชานั้น ๆ ด้วย

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างบัญชีที่ถูกเชื่อมโยงและวงเงินเบิกเกินบัญชีคือวงเงินเบิกเกินบัญชีโดยทั่วไปจะสามารถใช้มาตรการคุ้มครองการเบิกเกินบัญชี โดยบัญชีที่แยกต่างหากที่ไม่มีการเชื่อมโยงเพื่อป้องกันเงินเบิกเกินบัญชี

3.2.6 มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมการเบิกเกินบัญชีในประเทศสหรัฐอเมริกา

1) The Truth in Lending Act (TILA) and Regulation Z

Truth in Lending Act (TILA) of 1968 เป็นกฎหมายที่กำหนดดูแลการให้สินเชื่อเพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้บริโภคว่าจะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเกี่ยวกับการได้รับสินเชื่อหรือการกู้ยืมเงินทุกประเภท รวมทั้งสัญญาเบิกเกินบัญชีด้วย ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ทำความตกลงกับผู้ยืม (lenders) และเจ้าหนี้ (creditors) (US Legal 2014)²⁰⁴ จึงถือได้ว่าสัญญาเบิกเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืมเงินประเภทหนึ่ง และกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อให้ผู้บริโภคทราบทั้งก่อนและหลังการให้สินเชื่อ และเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินเชื่อหรือการกู้ยืมเงิน ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเอกสารทางการเงินทุกประการก่อนตกลงทำสัญญา และสามารถเปรียบเทียบข้อตกลงการให้สินเชื่อต่าง ๆ ได้ อันจะเป็นการเพิ่มความรู้ให้แก่ผู้บริโภคอีกทางหนึ่งด้วย กฎหมายฉบับนี้ยังให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากความไม่เป็นธรรมของ Credit Billing และการปฏิบัติเกี่ยวกับ

²⁰⁴

US Legal . "Truth in Lending Act". [Online] Available at <http://truthinlendingact.uslegal.com/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2557)

บัตรเครดิต นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติกำหนดให้สิทธิลูกหนี้ในการยกเลิกสินเชื่อหรือการกู้ยืมเงินภายใน 3 วัน รวมถึงบทบัญญัติที่กำหนดห้ามสถาบันการเงินหรือบริษัทบัตรเครดิตให้บัตรเครดิตโดยที่ผู้บริโภคไม่ได้ร้องขอ อีกทั้ง ยังมีบทบัญญัติจำกัดความรับผิดชอบในกรณีที่มีการนำบัตรเครดิตไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตอีกด้วย (FDIC: Compliance Examination Manual 2013)²⁰⁵

วัตถุประสงค์ของ TILA คือ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น และเพื่อให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสินเชื่อพระราชบัญญัตินี้อยู่ใน Title I ของพระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสินเชื่อ²⁰⁶ (the Consumer Credit Protection Act) และมีการดำเนินการโดย คณะกรรมการสถาบันการเงินกลางแห่งสหรัฐ (the Federal Reserve Board) โดยบัญญัติอยู่ใน Regulation Z (12 C.F.R. Part 226)²⁰⁷ ระเบียบข้อบังคับ Regulation Z มีผลบังคับภายใต้กฎหมายของรัฐบาลกลาง TILA ถูกตีความอย่างกว้างขวางในแง่ของการคุ้มครองผู้บริโภคและกรณีที่มีเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตาม TILA ในเรื่องใด ๆ ก็ตามให้รับผิดชอบต่อบริษัท ในเมื่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมิได้คำนึงถึงผลเสียหายหรือเป็นเพราะเจตนาของเจ้าหน้าที่เอง

ขอบเขตการบังคับใช้ของ TILA ใช้บังคับกับบุคคลหรือธุรกิจที่ให้บริการด้านสินเชื่อ เมื่อเข้า 4 เงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (1) สินเชื่อที่ถูกเสนอหรือขยายขอบเขตของสินเชื่อในสัญญาแก่ผู้บริโภค
- (2) การเสนอหรือการขยายขอบเขตของสินเชื่อที่ทำ "เป็นปกติธรรมดา" โดยขยายมากกว่า 25 ครั้ง (หรือมากกว่า 5 ครั้งสำหรับการทำธุรกรรมโดยมีหลักประกันคือที่อยู่อาศัย) ต่อปี
- (3) สินเชื่อที่อาจมีการคิดค่าใช้จ่ายด้านการเงินหรือการค้างจ่ายโดยเขียนเป็นข้อตกลงในกรณีที่ค้างมากกว่าสี่งวด และ

²⁰⁵ ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก FDIC: Compliance Examination Manual เรื่อง Overdraft Payment Programs (January 2014) [Online at] <https://www.fdic.gov/regulations/compliance/manual/pdf/V-13.1.pdf> (เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2556)

²⁰⁶ พระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสินเชื่อ ถูกตราขึ้นเมื่อ 29 พฤษภาคม ค.ศ. 1968 ประกอบด้วยหลายหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อของผู้บริโภค ได้แก่ หัวข้อที่หนึ่ง the Truth in Lending Act , หัวข้อที่สอง ธุรกรรมบัตรเครดิตที่เอาเปรียบเกินกว่าจะยอมรับได้, หัวข้อที่สาม ข้อจำกัดในการขายบัตรเครดิตกำจาง และหัวข้อที่สี่ คณะกรรมการด้านการเงินของผู้บริโภคแห่งชาติ.

²⁰⁷ 12 CFR Part 226 - TRUTH IN LENDING (REGULATION Z) is The Code of Federal Regulations (CFR) Title 12: Banks and Banking , Subchapter A — BOARD OF GOVERNORS OF THE FEDERAL RESERVE SYSTEM (Parts 200 to 269b) , Part 226 — TRUTH IN LENDING (REGULATION Z) (§§ 226.1 - 226.59)

(4) สินเชื่อที่เป็นสินเชื่อขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคล ครอบครัว หรือมีวัตถุประสงค์สำหรับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

หากเป็นกรณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต อย่างไรก็ตามบทบัญญัติบางประการแม้ว่าเป็นสินเชื่อที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านการเงินหรือไม่ค้างจ่ายตามข้อตกลงในกรณีที่ค้างมากกว่าสิ่งงวดหรือถ้าบัตรเครดิตที่ถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ ผู้ถือบัตรเครดิตมีความรับผิดชอบสำหรับการใช้งานโดยไม่ได้รับอนุญาตของบัตรเพียงไม่เกิน 50 ดอลลาร์²⁰⁸ นอกจากนี้ข้อกำหนดบางกรณีสามารถใช้บังคับกับบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหนี้ แต่ผู้ที่ให้บริการด้านการให้คำปรึกษาหรือวางแผนเกี่ยวกับ Home Equity ให้กับผู้บริโภคด้วย

กรณีที่ไม่เข้า TILA คือ

1) กรณีที่เจ้าหนี้ที่ขยายสินเชื่อขั้นพื้นฐานด้านธุรกิจการเคหะหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้กฎหมายอื่นอยู่แล้ว เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับบริษัทตัวแทนนายหน้าค้าหลักทรัพย์

แต่หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกบัตรเครดิตและความรับผิดชอบสำหรับการใช้งานบัตรเครดิตโดยไม่ได้รับอนุญาตที่บัญญัติใน TILA สามารถใช้บังคับกับเรื่องบัตรเครดิตได้ทั้งหมด

2) การทำธุรกรรมสินเชื่ออื่น ๆ นอกเหนือจากสิทธิประโยชน์ที่มีหลักประกัน หรือเป็นกรณีได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ส่วนบุคคลที่ใช้หรือคาดว่าจะใช้เป็นที่อยู่อาศัยหลักของผู้บริโภค ที่มีมูลค่าเกินกว่าจำนวน 25,000 ดอลลาร์

TILA ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการให้สินเชื่อต่าง ๆ ดังนี้

1) กำหนดให้บุคคลผู้ที่ให้สินเชื่อจะต้องเป็นบุคคลที่ประกอบธุรกิจให้หรือจัดหาสินเชื่อเป็นปกติ และได้รับชำระหนี้จากการให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ โดยผู้ให้สินเชื่อสามารถให้สินเชื่อได้ไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์สหรัฐ เว้นแต่เป็นการให้สินเชื่อเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยเพื่อการใช้จ่ายของบุคคลหรือครอบครัว หรือเพื่อซื้อหาของใช้ในบ้าน รวมถึงค่าธรรมเนียมการให้บริการทางการเงิน

²⁰⁸ ดู Fair Credit Billing Act 15 U.S.C. มาตรา 1643 Liability of holder of credit card “Limits on liability

(1) A cardholder shall be liable for the unauthorized use of a credit card only if—

(A) the card is an accepted credit card;

(B) the liability is not in excess of \$50;

....”

2) ห้ามออกบัตรเครดิตให้แก่ผู้บริโภหากผู้บริโภคไม่ได้ร้องขอ เว้นแต่เป็นการออกบัตรใหม่ทดแทนบัตรเดิม ในกรณีบัตรสูญหายก่อนถึงมือผู้บริโภค หรือเมื่อผู้บริโภคได้รับบัตรแล้วเพิกเฉยไม่ได้ส่งบัตรคืนแต่ต่อมามีผู้นำบัตรไปใช้

3) กำหนดข้อมูลที่ต้องเปิดเผยแก่ผู้บริโภค ดังนี้

3.1) ระยะเวลาในการเก็บค่าธรรมเนียมหรือการปลอดค่าธรรมเนียมการให้บริการทางการเงิน

3.2) จำนวนยอดเงินที่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการให้บริการทางการเงิน

3.3) รายการของค่าธรรมเนียมการให้บริการทางการเงิน

4) กำหนดให้ผู้ให้สินเชื่อต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ดังนี้

4.1) เงื่อนไขต่าง ๆ ที่อาจมีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายอื่น ๆ รวมทั้งวิธีการคำนวณค่าใช้จ่าย

4.2) เงื่อนไขที่ผู้ให้สินเชื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยเพื่อป้องกันการชำระหนี้หรือเพื่อเป็นประกันการชำระเงินที่เกิดจากการให้สินเชื่อ รวมถึงคำอธิบายหรือการระบุประเภทของดอกเบี้ย

4.3) จำนวนหนี้ขั้นต่ำที่ต้องชำระตามระยะเวลา

4.4) ข้อความที่ต้องการแจ้งให้ผู้บริโภคทราบ โดยส่งไปพร้อมกับเอกสารโต้แย้งความถูกต้องของใบแจ้งหนี้

5) การจำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือบัตรในกรณีที่มีการใช้บัตรโดยปราศจากอำนาจ โดยกำหนดให้ผู้ถือบัตรต้องรับผิดชอบในจำนวนหนี้ไม่เกิน 50 ดอลลาร์สหรัฐ โดยมีเงื่อนไข ดังนี้

5.1) ผู้ถือบัตรได้แจ้งให้ผู้ถือบัตรทราบเกี่ยวกับความรับผิดชอบในกรณีที่มีการนำบัตรเครดิตไปใช้โดยปราศจากอำนาจ

5.2) ผู้ถือบัตรได้แจ้งให้ผู้ถือบัตรทราบถึงสถานที่ติดต่อในกรณีบัตรเครดิตสูญหายหรือถูกขโมย

5.3) การใช้บัตรโดยปราศจากอำนาจเกิดขึ้นก่อนที่ผู้ถือบัตรได้แจ้งให้ผู้ถือบัตรทราบว่าบัตรสูญหายหรือถูกขโมย

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ผู้ถือบัตรเครดิตต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ถือบัตรเครดิตว่าผู้ถือบัตรเครดิตจะต้องไม่มีการมอบอำนาจให้ใช้บัตรโดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยการเชื่อบุคคลอื่นให้กระทำการแทน และผู้ถือบัตรต้องไม่ได้รับประโยชน์จากการที่บุคคลอื่นนำบัตรของตนไปใช้

2) The Electronic Fund Transfer Act (EFTA) and RegulationE

สำหรับ Regulation E Changes ได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายและกฎระเบียบซึ่งวางข้อกำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับโปรแกรมการชำระเงินเบิกเงินบัญชีของสถาบัน ภายใต้ระเบียบข้อบังคับ Regulation E ที่มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2010 เป็นต้นไป ต้องจัดให้มีการบอกกล่าว

ล่วงหน้าสำหรับลูกค้าถึงโอกาสที่สมเหตุสมผลที่จะเลือกชำระเงินผ่านเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) และเพียงครั้งเดียว หรือเลือกระบบการชำระเงินหน้าร้าน (POS)²⁰⁹ สำหรับเงินเบิกเกินบัญชี ให้โดยมีค่าธรรมเนียมเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน และจะต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงทางเลือกที่มีอยู่ด้วย ซึ่งในการปฏิบัติตามข้อบังคับนี้สถาบันการเงินไม่ควรพยายามที่จะชักนำให้ลูกค้าที่ใช้บริการเงินเบิกเกินบัญชีเป็นประจำซึ่งต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมสำหรับการเบิกเกินบัญชี ในขณะที่พยายามปกปิดว่าลูกค้ามีทางเลือกในการใช้โปรแกรมการชำระเงินเหล่านี้ได้ เพื่อให้สามารถชำระเงินได้ทันเวลาและไม่กลายเป็นเงินเบิกเกินบัญชีอันก่อให้เกิดค่าธรรมเนียมตามมา

กำหนดเป้าหมายนี้เพื่อให้ลูกค้าที่อาจจะอย่างน้อยสามารถที่จะจ่ายเพื่อผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้ เพิ่มความปลอดภัยและความมั่นคงเกี่ยวกับการก่อหนี้ของลูกค้าที่อาจเกิดขึ้นได้ ป้องกันการตลาดเชิงรุกที่มากเกินไป รวมถึงการโฆษณาและกิจกรรมส่งเสริมการขายอื่น ๆ ซึ่งต้องระมัดระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้แน่ใจว่าสถาบันการเงินจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือเป็นการหลอกลวงรวมทั้งการให้กู้ยืมที่เป็นธรรม เพื่อให้ลูกค้ามีโอกาสเข้าถึงสินเชื่อที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้โปรแกรมที่ไม่สอดคล้องกันของการยกเว้นค่าธรรมเนียมการเบิกเงินเกินบัญชีจะได้รับการประเมินในแง่ของกฎเกณฑ์และข้อบังคับของการให้กู้ยืมที่เป็นธรรมทั้งหมด

3) Section 5 of the Federal Trade Commission Act (FTC Act) governing Unfair or Deceptive Acts or Practices (UDAPs) and Regulation AA

แนวปฏิบัติต่อการกระทำอันไม่เป็นธรรมและหลอกลวง (Unfair or Deceptive Acts or Practices) โดยในมาตรา 5 แห่ง Federal Trade Commission Act กำหนดให้การบริการหรือการซื้อขายผลิตภัณฑ์ทางการเงินแก่ผู้บริโภคต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมและไม่หลอกลวง หรือมีผลกระทบต่อการค้า สถาบันประกันเงินฝาก ซึ่งในสหรัฐอเมริกาเรียกว่า Federal Deposit Insurance Corporation หรือ FDIC ได้บังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่สำคัญในเรื่องการกำกับดูแลสถาบันของ FDIC ตามอำนาจใน Federal Trade Commission Act และในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัตินี้ ห้ามมิให้มีการกระทำอันไม่เป็นธรรมและหลอกลวง ซึ่งนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์และบริการที่ของสถาบันการเงิน รวมถึงบริการเงินเบิกเกินบัญชีด้วย โดยไม่คำนึงถึงว่าบริการดังกล่าวจะถูกนำเสนอโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านบุคคลที่สาม และยิ่งกว่านั้นห้ามนำไปใช้กับทุกขั้นตอนและทุกกิจกรรม ที่เกิดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการเปิดตัวโครงการทางการตลาดใหม่ ๆ ออกมา

4) The Equal Credit Opportunity Act (ECOA) and Regulation B

²⁰⁹ Point of Sale หรือที่เรียกกันสั้นๆ ว่า POS นั้น คือ การเก็บข้อมูลการขายและ ข้อมูลการจ่ายเงิน ที่เกิดขึ้น เมื่อมีการขายสินค้า หรือบริการ โดยทั่วไปแล้ว POS นั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์เช่น คอมพิวเตอร์ การอ่านบาร์โค้ด การอ่านแถบแม่เหล็ก หรือ หลาย ๆ เทคโนโลยีผสมกัน

The Equal Credit Opportunity Act ได้กำหนดมาตรการสร้างกรอบกลไกทางกฎหมาย เพื่อให้การคุ้มครองต่อผู้บริโภคก่อนการใช้บริการทางการเงิน (Ex-ante consumer protection) เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิ์ที่จะได้รับโอกาสและการพิจารณาให้สินเชื่อที่เท่าเทียมกัน โดยสถาบันการเงินไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติได้ เช่น การเลือกปฏิบัติไปตามเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ ถิ่นกำเนิด และอาชีพ (โชติชัย สุวรรณภรณ์ 2558)²¹⁰

5) The Expedited Funds Availability Act and Regulation CC

ใน The Expedited Funds Availability Act of 1987 (EFAA) ได้ให้อำนาจธนาคารกลางในการปรับปรุงกฎเกณฑ์เกี่ยวกับระบบเรียกเก็บเช็คและการคืนเช็คในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งธนาคารกลางได้อาศัยอำนาจตาม EFAA ออก Regulation CC ที่กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกเก็บเช็คและการคืน โดยปรับปรุงให้เป็นระบบที่มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น (นิตยา เมทินีวัฒนาวงศ์ 2555)²¹¹

6) Fair Credit Report Act

เป็นกฎหมายลักษณะที่ส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น ซึ่งจะให้สิทธิต่อประชาชนที่ضرทราบบถึงเหตุผลในการที่ตนเองไม่รับสินเชื่อ หรือสามารถได้รับรายงานถึงสถานะด้านเครดิตของตนเอง ข้อดี ข้อเสีย และแนวทางที่จะปรับปรุงสถานะเครดิตให้ดีขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการขอสินเชื่อในอนาคต รวมทั้งกฎหมายอื่นๆ เช่น กฎหมายวางระบบการค้ำประกันเงินฝาก (Deposit Insurance) ซึ่งจะคุ้มครองผู้ฝากเงินในยามที่สถาบันการเงินเกิดความเสียหายไม่สามารถคืนเงินฝากได้

7) Uniform Commercial Code

Uniform Commercial Code มีมาตรา 4 ว่าด้วยเรื่องเงินฝากสถาบันการเงินและการเรียกเก็บเงิน ซึ่งในส่วนที่ 4 ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเงินผู้จ่ายเงินและลูกค้าสถาบันการเงิน ได้กล่าวถึงเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชีไว้ดังนี้ว่า

มาตรา 4-401²¹² “สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บเงินโดยตัดจากบัญชีของลูกค้า

²¹⁰ โชติชัย สุวรรณภรณ์. “Consumer Protection Avant garde or fait accompli ?”. [ออนไลน์] <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0002857&categoryID=CAT0000146> (เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2558)

²¹¹ นิตยา เมทินีวัฒนาวงศ์. “ความรับผิดชอบของธนาคารตัวกลางในการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขากฎหมายธุรกิจ, 2555, หน้า 25.

²¹² § 4-401. WHEN BANK MAY CHARGE CUSTOMER'S ACCOUNT

(a) A bank may charge against the account of a customer an item that is properly payable from the account even though the charge creates an overdraft. An item is properly payable if it is authorized by the customer and is in accordance with any agreement between the customer and bank.

(a) สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บเงินจากบัญชีของลูกค้าจากรายการที่สามารถส่งจ่ายจากบัญชีได้อย่างถูกต้องแม้ว่าการเรียกเก็บเงินนั้นทำให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชี รายการสามารถส่งจ่ายได้ถ้าได้รับอนุญาตจากลูกค้าและเป็นไปตามข้อตกลงใด ๆ ระหว่างลูกค้าและสถาบันการเงิน

(b) ลูกค้าไม่ต้องรับผิดชอบจำนวนเงินที่เบิกเกินบัญชีหากลูกค้าไม่ได้ลงนามในรายการ หรือไม่ได้รับประโยชน์จากรายได้ของรายการเลย

(c) .....

(d) .....

กรณีที่เป็นไปตาม U.C.C. มาตรา 4-401²¹³ คือ

1. รายการที่สามารถจ่ายอย่างถูกต้องจากบัญชีของลูกค้า หากลูกค้ามีอำนาจชำระเงินและการชำระเงินไม่ละเมิดข้อตกลงใดๆ ที่อาจมีอยู่ระหว่างสถาบันการเงินและลูกค้า ยกตัวอย่างการชำระเงินที่จะถือเป็นการละเมิดข้อตกลงกับลูกค้าในคดี *Torrance National Bank v. Enesco Federal Credit Union*, 285 P.2d 737 (Cal.App.1955) มีรายการถูกเบิกถอนมากกว่าวงเงินในบัญชีของลูกค้า ดังนั้นตาม (a) สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บเงินจากบัญชีของลูกค้าสำหรับรายการนั้นได้ แม้ว่าผลของการชำระเงินในวงเงินเบิกเกินบัญชีดังกล่าวมีการปลอมลายเซ็นหรือการสลักหลังปลอมหรือการรับรองปลอมนั้นไม่ได้จ่ายได้อย่างถูกต้อง และเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับสถาบันการเงินที่จะเรียกร้องให้หยุดคำสั่งจ่ายเงินในกรณีดังกล่าว

2. (b) นำมาใช้ในการพิจารณาในกรณีของลูกค้าผู้มีอำนาจในการเบิกถอนเงิน มีมากกว่าหนึ่งคนที่สามารถเบิกถอนเงินในบัญชีหนึ่งได้ การที่ลูกค้าไม่เซ็นชื่อนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อเงินเบิกเกินบัญชี เว้นแต่ว่าบุคคลดังกล่าวได้รับประโยชน์ที่มาจากเงินเบิกเกินบัญชีของรายการที่เบิกเกินไปนั้น

มาตรา 4-402²¹⁴ “ความรับผิดชอบของสถาบันการเงินต่อลูกค้าต่อการไม่ยอมรับตัวเงินนั้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ,ระยะเวลาสิ้นสุดเมื่อไม่มีเงินเพียงพอเหลืออยู่ในบัญชี

(b) A customer is not liable for the amount of an overdraft if the customer neither signed the item nor benefited from the proceeds of the item.

(c) ...

(d) ...”

²¹³ Official Comment, by The American Law Institute and National Conference of Commissioners on Uniform State Laws. Available at: www.lexisnexis.com , Accessed October 8, 2013.

²¹⁴ § 4-402. BANK'S LIABILITY TO CUSTOMER FOR WRONGFUL DISHONOR, TIME OF DETERMINING INSUFFICIENT OF ACCOUNT

(a) ยกเว้นที่ระบุไว้เป็นอย่างอื่นในมาตรานี้ การไม่ยอมรับตัวเงินที่จ่ายอย่างไม่ถูกต้องจากรายการของสถาบันการเงินผู้จ่ายเงิน ถ้าการไม่ยอมรับตัวเงินจากรายการที่สามารถส่งจ่ายได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสถาบันการเงินอาจไม่ยอมรับรายการที่จะก่อให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชี เว้นแต่จะได้ตกลงที่จะจ่ายเงินเบิกเกินบัญชี

(b) ....

(c) .... ”

กรณีตามมาตรา 4-402 (a) นี้มีลักษณะคล้ายกับหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 991²¹⁵ คือธนาคารสามารถใช้ดุลพินิจที่จะหรือไม่จ่ายเงินตามเช็คได้ กฎหมายมิได้กำหนดไว้โดยเคร่งครัด ซึ่งในกรณีการเบิกเงินเกินบัญชีอาจมีข้อตกลงระหว่างธนาคารกับลูกค้าได้เช่นกัน ในกรณีนี้ผู้เขียนจะขออธิบายต่อไปในบทที่ 4

3.3 การเบิกเงินเกินบัญชีตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น

3.3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเบิกเงินเกินบัญชี

ประเทศญี่ปุ่นไม่ได้กำหนดเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้โดยเฉพาะ ในบทบัญญัติของกฎหมาย แต่เนื่องจากประเทศญี่ปุ่น ได้แยกบทบัญญัติทางพาณิชย์ออกจากบทบัญญัติทางแพ่ง จึงมีประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งกำหนดเรื่องสัญญายืมไว้ใน ภาค 3 สิทธิเรียกร้อง หมวด 2 สัญญา ซึ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(a) Except as otherwise provided in this Article, a payor bank wrongfully dishonors an item if it dishonors an item that is properly payable, but a bank may dishonor an item that would create an overdraft unless it has agreed to pay the overdraft.

(b) ...

(c) ...”

²¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 ธนาคารจำต้องใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคารให้ออกเบิกเงินแก่ตน เว้นแต่ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยค้านั้นเป็นเจ้าหนี้พอจะจ่ายตามเช็คนั้น หรือ
- (2) เช็คนั้นยื่นเพื่อให้ใช้เงินเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันออกเช็ค หรือ
- (3) ได้มีคำบอกกล่าวว่าจะคืนหนี้หรือถูกเลิกไป

บัญญัติไว้ว่า “มาตรา 587²¹⁶ การยืมใช้สิ่งเปลืองนั้น ย่อมเป็นผลเมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้รับเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นจากอีกฝ่าย โดยให้คำมั่นว่าเขาจะส่งเงินหรือทรัพย์สินประเภท ชนิด และปริมาณเดียวกันกลับคืนให้” ซึ่งจะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 650²¹⁷

และมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่าด้วยเรื่องบัญชีเดินสะพัด บัญญัติในประมวลกฎหมายพาณิชย์ ในภาคที่ 2 ธูกรรมทางพาณิชย์ หมวดที่ 3 แต่ทั้งนี้เพื่อให้เห็นข้อแตกต่างจากบทบัญญัติในทางแพ่ง จึงได้ยกบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่ง ภาค 3 สิทธิเรียกร้อง ซึ่งถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 529 ถึงมาตรา 534 โดยกำหนดหลักกฎหมายว่าด้วยเรื่องผลบังคับทางกฎหมายของบัญชีเดินสะพัด เรื่อง บทบัญญัติพิเศษสำหรับสิทธิเรียกร้องและภาระผูกพันที่เกิดจากตราสารทางพาณิชย์ เรื่องระยะเวลาของบัญชีเดินสะพัด เรื่องการรับรู้ของบัญชีเดินสะพัด เรื่องสิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยจากยอดเงินคงเหลือ และเรื่องการยกเลิกบัญชีเดินสะพัด ซึ่งจะขออธิบายดังนี้

หลักว่าด้วยเรื่องบัญชีเดินสะพัด บัญญัติไว้ในมาตรา 529²¹⁸ มีหลักว่า

1. บัญชีเดินสะพัดจะมีผลบังคับในกรณีที่ร้านค้าหรือผู้ประกอบการค้า และบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ประกอบการค้า
2. ทำธุรกรรมตามปกติทางการค้า
3. พวกเขาตกลงที่จะหักกลบลบหน้ออกจากยอดเงินคงเหลือซึ่งก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องและภาระผูกพันที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกรรมของพวกเขาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และชำระเงินที่เกิดจากหักกลบลบหนั้น

หลักว่าด้วยเรื่องบทบัญญัติพิเศษสำหรับสิทธิเรียกร้องและภาระผูกพันที่เกิดจากตราสารทางพาณิชย์ บัญญัติไว้ในมาตรา 530²¹⁹ ในกรณีที่การเรียกร้องและภาระผูกพันที่เกิดจากตั๋วแลกเงินและ

²¹⁶ Article 587 A loan for consumption shall become effective when one of the parties receives money or other things from the other party by promising that he/she will return by means of things that are the same in kind, quality and quantity.

²¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 อันว่ายืมใช้สิ่งเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใดใช้ไปสิ้นไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น

สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม

²¹⁸ Article 529 A current account shall be effective in cases where merchants, or a merchant and a person who is not a merchant, make transactions ordinarily, if they agree to set off the total amounts of claims and obligations arising from their transactions during a certain period of time and to pay any balance thereof.

ตัวสัญญาใช้เงินและตราสารทางพาณิชย์อื่น ๆ จะรวมอยู่ในบัญชีเดินสะพัดด้วย ถ้าเจ้าหนี้ตามตราสารนั้นไม่ดำเนินการตามภาระหน้าที่ของตน คู่สัญญาอาจไม่รวมรายการที่เกี่ยวกับภาระผูกพันดังกล่าวจากบัญชีเดินสะพัด

หลักว่าด้วยเรื่องระยะเวลาของบัญชีเดินสะพัด บัญญัติไว้ในมาตรา 531²²⁰ หากคู่สัญญาไม่ได้ระบุระยะเวลาที่หักกลบลบหนี้ไว้ ให้กำหนดระยะเวลาเป็นหกเดือน

หลักว่าด้วยเรื่องการรับรู้ของบัญชีเดินสะพัด บัญญัติไว้ในมาตรา 532²²¹ เมื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้รับทราบการแจ้งยอดจำนวนเงิน ซึ่งสิทธิและหน้าที่ในการชำระรายการจะถูกบันทึกไว้ในรายการแจ้งยอดการชำระเงิน (statement) นั้น คู่สัญญาอาจคัดค้านรายการแจ้งยอดการชำระเงินเหล่านี้หรือไม่ก็ได้ อย่างไรก็ตามกรณีนี้จะไม่ใช้บังคับในกรณีที่มีข้อผิดพลาดใด ๆ เกิดขึ้นหรือจากการละเลยในเนื้อหาของรายการแจ้งยอดการชำระเงินนี้

หลักว่าด้วยเรื่องสิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยจากยอดเงินคงเหลือ มาตรา 533²²²

(1) สำหรับยอดเงินที่ได้จากการหักกลบลบหนี้ เจ้าหนี้อาจเรียกร้องดอกเบี้ยตามกฎหมายได้สำหรับงวดตั้งแต่วันที่มีการปิดบัญชี

(2) บทบัญญัติในวรรคก่อนไม่ขัดขวางการเพิ่มขึ้นของดอกเบี้ยค้างรับจากวันที่รายการที่เกิดสิทธิและหน้าที่จากการหักกลบลบหนี้ ถูกรวมอยู่ในบัญชีเดินสะพัดด้วย”

²¹⁹ Article 530 Where claims and obligations arising from bills and notes and other commercial instruments are included in a current account, if the obligor of such commercial instruments does not perform his/her obligations, the parties may exclude the item relating to such obligations from the current account.

²²⁰ Article 531 If the parties do not specify a period for which a set-off should be made, the period shall be six months.

²²¹ Article 532 When the parties acknowledge a statement of account in which claim and obligation items are recorded, they may not object to these items; provided, however, that this shall not apply if there is any mistake or omission in the contents of the statement of account.

²²² Article 533

(1) For any balance derived from a set-off, the obligee may claim statutory interest thereon for the period from the date of the closing of the account.

(2) The provisions of the preceding paragraph shall not preclude the accrual of interest from the day on which the items of the claims and obligations subject to the set-off were included in the current account.

และสุดท้ายคือหลักว่าด้วยเรื่องการยกเลิกบัญชีเดินสะพัด ตามมาตรา 534²²³ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายสำหรับบัญชีเดินสะพัดอาจยกเลิกบัญชีในเวลาใดก็ได้ ในกรณีนี้ฝ่ายที่ยกเลิกบัญชีเดินสะพัดในทันทีทันใดอาจปิดบัญชีและเรียกร้องการชำระเงินจากยอดเงินคงเหลือใด ๆ

ถึงแม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะมีได้กำหนดมาตรการเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชีไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่ลักษณะของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับกฎหมายไทยมาก แต่มีความชัดเจนกว่า ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายพาณิชย์ ในภาคที่ 2 ธุรกรรมทางพาณิชย์ หมวดที่ 3 เรื่องบัญชีเดินสะพัด ข้างต้น

3.3.2 การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น

เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและองค์การด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของไทย มีลักษณะคล้ายกับประเทศญี่ปุ่น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่นเพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย ดังนี้

1) ความเป็นมาของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น (TANI Midori 2009)²²⁴

ญี่ปุ่นประสบปัญหาเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับผู้บริโภคในช่วงปี ค.ศ. 1950 ถึง 1960 ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การผลิตสินค้ามีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้บริโภคไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ ต้องรับภาระเสี่ยงภัยเองในการที่จะเลือกซื้อสินค้า ความสามารถในการเชิงธุรกิจหรือทักษะในเชิงการตลาดของผู้ประกอบกิจการ รวมทั้งธุรกิจบางรายมีการผูกขาดทำให้ผู้บริโภคขาดอำนาจต่อรอง ปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งการกำหนดนโยบายของรัฐในปี ค.ศ. 1960 และได้มีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติการขายสินค้าผ่อนชำระ ค.ศ. 1961 (The Installment Sales Act ,1961) และพระราชบัญญัติการเรียกเก็บเงินที่ไม่เป็นธรรมและการโฆษณาที่ทำให้เข้าใจผิด (The Act against Unjustifiable Premiums and Misleading Representations ,1962) นโยบายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภคขั้นพื้นฐานถูกรตราเป็นกฎหมายในปี ค.ศ. 1968 (The Consumer Protection Fundamental

²²³ Article 534 Each of the parties to a current account may cancel the account at any time. In this case, the party who cancels the current account may immediately close the account and demand payment of any balance.

²²⁴ TANI Midori. "Japan's Consumer Policy". December 11, 2008. And updated in 2009. [Online]. Available at: <http://www.rieti.go.jp/en/special/policy-update/031.html> , (Accessed November 26, 2014).

Act,1968) ต่อมาได้รับการแก้ไขปรับปรุงจนกลายเป็นพระราชบัญญัติผู้บริโภคขั้นมูลฐาน (The Consumer Basic Act ,2004)

ในปี ค.ศ. 1973 ได้มีความพยายามในการตรากฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคบริโภค ต่อมาจึงมีการร่างพระราชบัญญัติในปี ค.ศ. 1976 เพื่อควบคุมเรื่องการซื้อขายแบบถึงมือผู้รับ (Door-To-Door Sales) ซึ่งได้มีการแก้ไขปรับปรุงหลายครั้ง รวมถึงบทบัญญัติเรื่องธุรกรรมการค้าขายประเภทอื่นๆ และได้กลายมาเป็นพระราชบัญญัติธุรกรรมการค้าพาณิชย์ชนิดพิเศษ (The Act on Specified Commercial Transactions, 1976) พระราชบัญญัติสัญญาเกี่ยวกับผู้บริโภค (The Consumer Contract Act, 2000) ถูกตราเป็นกฎหมายในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยกฎระเบียบทางแพ่งสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและองค์กรธุรกิจ

แผนปฏิรูปภาคการเงินของรัฐบาล (Program for Financial Revival) ซึ่งใช้เมื่อปี 2545 ประสบความสำเร็จในทางฟื้นฟูระบบการเงินให้กลับสู่สภาพปกติ NPL ลดลง เหลือร้อยละ 2.4 ณ เดือน ก.ย.48 และสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยง (Capital Adequacy Ratio (CAR)) ในธนาคารใหญ่ๆ ของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.6 ณ เดือน ก.ย.48 มากกว่ามาตรฐานสากลที่กำหนดไว้เพียงร้อยละ 8 แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของระบบการเงินของญี่ปุ่น นอกจากนี้สินเชื่อและกำไรของธนาคารพาณิชย์ได้เพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นถึงการฟื้นตัวของภาคการเงินอย่างแท้จริง

ในเดือนธันวาคม 2547 รัฐบาลได้เสนอ Program for Further Financial Reform เพื่อกำหนดแผนแก้ไขปัญหา NPL ที่เหลืออยู่ในระบบการเงิน รวมทั้งกำหนดแนวทางสำหรับปรับปรุงระบบการเงินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในช่วงปีงบประมาณ 2548-2549 และภายใต้แผนดังกล่าว Financial Services Agency หน่วยงานกำกับดูแลบริการด้านการเงินของญี่ปุ่นได้เสนอกฎหมาย The Financial Instruments and Exchange Act ต่อรัฐสภา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะมีการคุ้มครองผู้บริโภคที่ใช้บริการการเงินต่างๆ ที่ยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองมาก่อน (Cross-sectoral User Protection against a Wide Range of Financial Products) ซึ่งต่อมากฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2549 (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง 2549)²²⁵

พระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้บริโภคขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1968 (The Consumer Protection Fundamental Act, 1968) เป็นกฎหมายขั้นพื้นฐาน ที่มีหลักการและเหตุผลเพื่อสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ผู้บริโภค โดยได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น ผู้ประกอบธุรกิจ และบทบาทของผู้บริโภค สรุปได้ ดังนี้

²²⁵ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. “สรุปสถานการณ์เศรษฐกิจญี่ปุ่น” (17 กรกฎาคม 2549) [ออนไลน์] <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0002535&categoryID=CAT0000736> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2558)

(1) รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นจะต้องวางแผนและปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนและนโยบายเกี่ยวกับผู้บริโภคตามพัฒนาการของเศรษฐกิจและสังคม

(2) ผู้ประกอบธุรกิจจะต้องคุ้มครองผู้บริโภคและดำเนินการตามนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลและ

(3) ผู้บริโภคจะต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชีวิตของตนในฐานะผู้บริโภคด้วยการมีความคิดริเริ่มและพยายามที่จะใช้เหตุผลของตนเองด้วยความเชื่อมั่น

2) โครงสร้างขององค์กรทางนโยบายเกี่ยวกับผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น (อัครพงษ์ เวชยานนท์ 2007)²²⁶

องค์กรต่าง ๆ ในภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคได้ก่อตั้งขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1960 - 1969 ได้แก่ Social Policy Bureau แห่ง Economic Planning Agency (EPA) กรมต่าง ๆ ในกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ และกระทรวงเกษตรและป่าไม้ และตาม The Consumer Protection Fundamental Act, 1968 ได้วางนโยบายไว้ให้แกรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำเนินงานและการพัฒนาด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค มีดังนี้

(1) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (The Consumer Protection Council) และกระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคโดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำหน้าที่วางแผนและกำหนดทิศทางด้านนโยบายและมาตรการการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาล คณะกรรมการฯ ประกอบด้วยรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง 15 คน อนึ่ง จะมีการประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงระดับ Director หลายครั้งต่อปี ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประสานงานและติดตามผลเกี่ยวกับมาตรการตามมติที่คณะกรรมการได้พิจารณาแล้ว

(2) คณะกรรมการนโยบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life Bureau) คณะกรรมการนโยบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตจัดเป็นองค์กรด้านการให้คำแนะนำปรึกษาต่อนายกรัฐมนตรี ซึ่งถูกตั้งขึ้นและอยู่ภายใต้ EPA คณะกรรมการฯ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ในสาขาการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ นักวิชาการ ตัวแทนองค์กรผู้บริโภค และตัวแทนด้านอุตสาหกรรมหลักต่าง ๆ

(3) สำนักงานคณะรัฐมนตรี (Cabinet Office) และกระทรวงกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของกระทรวงต่าง ๆ จะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคในขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย สำหรับสำนักงานคณะรัฐมนตรีนั้น (เดิมคือ EPA) ทำหน้าที่ประสานมาตรการหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ

²²⁶ อัครพงษ์ เวชยานนท์. “การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น”, 2007, [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org> , (เข้าถึงเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2556).

ผู้บริโภคในกระทรวงต่าง ๆ และทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขาธิการให้แก่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและคณะกรรมการนโยบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

(4) รัฐบาลท้องถิ่นตาม The Consumer Protection Fundamental Act รัฐบาลท้องถิ่นต้องวางแผนและนำไปปฏิบัติตามนโยบายของตนเอง ทั้งนี้ ต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลกลาง นอกจากนี้ รัฐบาลท้องถิ่นจะทำหน้าที่ออกข้อบัญญัติของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้บริโภคและจะต้องยุติปัญหาระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการให้ได้

(5) ศูนย์กิจการเกี่ยวกับผู้บริโภคแห่งชาติ (NCAC) และในระดับท้องถิ่น NCAC เป็นองค์การของรัฐบาลซึ่งก่อตั้งขึ้นตามกฎหมาย หน้าที่สำคัญหลัก คือ เป็นศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อรับทราบสภาพปัญหาของผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและบริการแล้วนำข้อมูลจากคำร้องดังกล่าวมารวบรวมเก็บเป็นสถิติเพื่อการวิเคราะห์เป็นข้อมูลในเชิงบริหารให้แก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บริโภคด้วยการให้การศึกษาจัดการเกี่ยวกับการร้องทุกข์ของผู้บริโภค ทดสอบผลิตภัณฑ์ เป็นศูนย์เครือข่ายคอมพิวเตอร์ของศูนย์ในระดับท้องถิ่น

(6) หน่วยงานกำกับดูแลทางการเงิน (Financial Services Authority, FSA)

อำนาจการกำกับดูแลสถาบันการเงินได้ถูกย้ายจากกระทรวงการคลังไปเป็นของหน่วยงานกำกับดูแลทางการเงินที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ (Financial Services Authority, FSA) ในปี 1998 ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะรัฐมนตรี กำกับดูแลธุรกิจธนาคาร หลักทรัพย์และประกันภัย รวมถึงการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์ และปัจจุบันได้ใช้วิธีการกำกับแบบรวมกลุ่ม (Consolidated basis) ซึ่งทำให้การกำกับดูแลสถาบันการเงินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ได้รับการแก้ไขด้วย และมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

นอกจากหน่วยงานกำกับดูแลระบบการเงิน หรือ FSA แล้ว ในประเทศญี่ปุ่นมีการจัดตั้ง Consumer Protection Group ที่รับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม และหน่วยงานกำกับดูแลทางการเงิน (Financial Services Authority, FSA) มีหน่วยงานภายในที่รับเรื่องร้องเรียนในลักษณะดังกล่าวเช่นกันและจะเข้าไปตรวจสอบหากมีการร้องเรียนในเรื่องเดียวกันเป็นจำนวนมาก (Financial Services Agency 2013)²²⁷

3) ขอบเขตการบริหารงานเกี่ยวกับผู้บริโภค (Cabinet Office 2006)²²⁸

²²⁷ Financial Services Agency. "Pamphlet of FSA". [Online] Available at <http://www.fsa.go.jp/en/about/pamphlet.pdf> (เข้าถึงเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2556).

²²⁸ Cabinet Office. "Consumer Policy Regime in Japan, International Affairs Office, Quality-of-Life Policy Bureau", September, 2006, [Online]. Available at: <http://www.consumer.go.jp/english/cprj/>, (Accessed November 26, 2014).

(1) มาตรการหลักในกิจการด้านการคุ้มครองผู้บริโภคผลการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 2000 มีประเด็น ดังนี้

- (1.1) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (1.2) การพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
- (1.3) สนับสนุนเรื่องสัญญาที่เป็นธรรมระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบกิจการ
- (1.4) มาตรการความปลอดภัยด้านอาหาร
- (1.5) สนับสนุนการแข่งขันที่เป็นธรรม
- (1.6) สนับสนุนกระบวนการร้องทุกข์ที่เรียบง่ายในระดับท้องถิ่น

(2) ปรับปรุงเรื่องสัญญาต่าง ๆ ของผู้บริโภคการบังคับใช้ The Consumer Contract Act, 2000 เมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2001 สำนักงานคณะรัฐมนตรี ได้ให้การศึกษาแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวผ่านสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003

(3) สนับสนุนมาตรการความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์

การบังคับใช้ The Product Liability Act, 1994 เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 สำนักงานคณะรัฐมนตรี ได้ปรับปรุงมาตรการอื่น ๆ ระบุข้อพิพาทนอกเหนือจากการดำเนินการทางศาล (Alternative Dispute Resolution : ADR) เป็นต้น

(4) ให้ข้อมูลข่าวสารและการศึกษาแก่ผู้บริโภค

(4.1) ก่อตั้งสถาบันการศึกษาแก่ผู้บริโภคแห่งชาติภายใต้การดูแลของ EPA และกระทรวงศึกษาธิการ

(4.2) จัดตั้งโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้บริโภค เช่น มติคณะรัฐมนตรี ให้ถือว่าเดือนพฤษภาคมของทุกปี เป็นเดือนแห่งผู้บริโภค เป็นต้น

(5) การร่วมมือระหว่างประเทศ

(5.1) สำนักงานคณะรัฐมนตรีได้มีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตมาตรการด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในมิติของการคุ้มครองผู้บริโภค ให้สอดคล้องกับแนวทางของ OECD

5.2) ร่วมกิจกรรมกับประเทศต่าง ๆ ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค

4) พระราชบัญญัติสัญญาเกี่ยวกับผู้บริโภค (The Consumer Contract Act, 2000)

พระราชบัญญัติสัญญาเกี่ยวกับผู้บริโภคประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2000 และมีผลบังคับใช้ในเดือนเมษายนปี 2001 เนื่องจากมีความขัดแย้งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วท่ามกลางปัญหาการสิ้นสุดของสัญญาและการบอกเลิกสัญญาระหว่างกลุ่มผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ โดยในสัญญาเกี่ยวกับผู้บริโภค (Consumer Contract) นี้ คือสัญญาที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ แต่ไม่รวมถึงสัญญาที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน

พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎระเบียบทางแพ่งแบบใหม่เพื่อนำไปสู่ความเป็นธรรมและการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างราบรื่นที่เกี่ยวข้องกับสัญญาของผู้บริโภค และยังรวมถึงถึงกฎเกณฑ์การที่ผู้บริโภคสามารถยกเลิกสัญญาเมื่อผู้บริโภคเข้าใจผิดหรือมีความสับสนเกี่ยวกับกิจกรรมบางอย่างโดยการกระทำขององค์กรธุรกิจ และกฎเกณฑ์ที่ให้ผู้บริโภคสามารถจะบอกล้างทั้งหมดหรือบางส่วนของข้อตกลงในสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและทำให้ผู้บริโภคเสียผลประโยชน์

ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ผู้บริโภคสามารถยกเลิกความต้องที่จะยุติสัญญาภายในเงื่อนไขบางประการ ตัวอย่างเช่น การยกเลิกสัญญานั้นสามารถกระทำได้หากผู้บริโภคตัดสินใจที่จะยุติสัญญาเพราะผู้ขายเจตนากล่าวเท็จหรือปกปิดสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ หรือบกพร่องต่อการแจ้งให้ผู้ซื้อทราบถึงข้อเท็จจริงซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบแก่ผู้บริโภค ในที่นี้ คำว่า “สิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ” หมายความว่ารวมถึงข้อมูลของสินค้า เช่น คุณสมบัติและวิธีใช้ และเงื่อนไขของสัญญา เช่น ราคาและระยะเวลาในการจ่ายเงิน เป็นต้น การยกเลิกสัญญานั้นยังสามารถทำได้ในกรณีหากผู้บริโภคตัดสินใจยุติสัญญา เพราะผู้ขายทำให้ผู้บริโภคเกิดความลำบากเหลือทน²²⁹ เนื่องจากผู้ขายผิดคำพูด หรือ กระทำการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้บริโภคอีกด้วย

พระราชบัญญัตินี้ยังรวมถึงถึงกฎเกณฑ์ที่ให้ผู้บริโภคสามารถจะบอกล้างข้อตกลงในสัญญาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคที่ไม่เป็นธรรมได้ ตัวอย่างที่เกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม คือ ข้อสัญญาที่ยกเว้นความรับผิดชอบให้แก่ผู้ประกอบการในการชดเชยความเสียหายใด ๆ แก่ผู้บริโภค อันเป็นผลมาจากความผิดพลาดของผู้ประกอบการเอง

ในปี ค.ศ. 2006 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสัญญาเกี่ยวกับผู้บริโภคนี้ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรผู้บริโภคสามารถยื่นคำสั่งห้ามการดำเนินการใด ๆ ในทางธุรกิจของผู้ประกอบการที่ไม่มี

²²⁹ Purpose of The Consumer Contract Act, 2000 in Article 1.

Article 1 The purpose of this Act is to protect the interests of Consumers, and thereby contribute to the stabilization and improvement of the general welfare and lives of the citizens and to the sound development of the national economy, in consideration of the disparity in the quality and quantity of information and negotiating power between Consumers and Business Operators, by permitting a Consumer to rescind the manifestation of his/her intention to offer or accept a contract when the Consumer has misunderstood or was distressed by certain acts of Business Operators, and by nullifying any clauses, in whole or in part, that exempt Business Operators from liability for damages or that otherwise unfairly harm the interests of Consumers, in addition to providing a Qualified Consumer Organization with the Right to Demand an Injunction against a Business Operator, etc. for the purpose of preventing the occurrence of, or the spreading of damage to, other Consumers.

ประสิทธิภาพเพียงพอ ภายใต้บทบัญญัติใหม่ในพระราชบัญญัตินี้ องค์กรผู้บริโภคที่ได้รับการรับรองสามารถยื่นฟ้องคดีเพื่อยับยั้งการกระทำอันเป็นการจูงใจของผู้ประกอบธุรกิจหรือข้อสัญญาที่ทำให้ผู้บริโภคจำนวนมากต้องเสียเปรียบ

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ถูกประกาศใช้ เนื่องจากความพยายามปกป้องผู้บริโภคจากความเสียหายที่เกิดจากสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและเพื่อให้การชดเชยความเสียหายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สำนักงานคณะรัฐมนตรีแห่งญี่ปุ่นดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลและให้ความรู้แก่ผู้บริโภค ทั้งยังกำหนดมาตรการต่างๆที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเก็บรวบรวมและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสัญญาของผู้บริโภคด้วย

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและแนวปฏิบัติของสถาบันการเงิน

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่มีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยหลายฉบับ อาทิเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งกฎหมายไทยในปัจจุบันมีหลักกฎหมายและแนวปฏิบัติที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ไม่ได้แบ่งแยกประเภทของผู้ใช้ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์ปัญหาข้อสัญญาไม่เป็นธรรมและแนวปฏิบัติตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี โดยแบ่งเป็นประเด็นปัญหาต่าง ๆ และบางประเด็นได้วิเคราะห์โดยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายและแนวปฏิบัติของต่างประเทศ ดังนี้

4.1 ปัญหาว่าด้วยเรื่องลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

4.1.1 ปัญหาลักษณะทางกฎหมายของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชื่อนั้นถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานาน โดยผู้ประกอบการสถาบันการเงิน ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ (Bank) หรือมิใช่ธนาคารพาณิชย์ (Non-bank) ก็ตาม แต่เนื่องจากยังมีปัญหาอยู่ว่า สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาชนิดใดในระบบกฎหมาย เพราะอาจส่งผลต่อการทำกฎหมายมาปรับใช้กับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้ ซึ่งหากแบ่งประเภทของสัญญาโดยกฎหมายตามชื่อของสัญญา²³⁰ ก็สามารถแบ่งออกเป็นสัญญาที่มีชื่อ หรือก็คือเอกเทศสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสัญญาไม่มีชื่อ ซึ่งเป็นสัญญาที่กฎหมายมิได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่เป็นสัญญาที่คู่สัญญาสามารถทำขึ้นตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา และอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ทั่วไปของสัญญาด้วย

แต่หากจะวิเคราะห์ว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่มีชื่อ หรือเป็นเอกเทศสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ยังมีปัญหาอีกว่าเป็นเอกเทศสัญญาใด ซึ่งหากพิจารณาตามลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในหัวข้อ 2.2 แล้ว สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ในทางปฏิบัติของสถาบันการเงินมีส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วนคือ คำขอเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร และการขอเบิกเงิน

²³⁰ ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์. “คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา”. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2557, หน้า 303.

เกินบัญชีหรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งการขอเบิกเงินเกินบัญชี จากการศึกษาในทางปฏิบัติพบว่า คำขอเบิกเงินเกินบัญชีมีทั้งที่ต้องมีการทำคำขอเบิกเงินเกินบัญชีแยกต่างหากจากคำขอเปิดบัญชีเงินฝากของธนาคาร และกรณีที่มีลักษณะเป็นข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีที่รวมอยู่ในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากด้วย ดังนั้น แม้บางครั้งลูกค้าไม่ได้มีความประสงค์จะเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการเบิกเงินเกินบัญชีก็ตาม แต่เมื่อลูกค้าได้ลงลายมือชื่อในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารแล้ว ลูกค้าก็สามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้พบมากในกรณีการใช้จ่ายผ่านบัตรเดบิต

เนื่องจากการเบิกเงินเกินบัญชีมีลักษณะเป็นสัญญาที่มีความเชื่อมโยงอยู่กับบัญชีเงินฝากของธนาคารตามสัญญาฝากเงิน ดังนั้นจึงสามารถจำแนกลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้ดังต่อไปนี้

1) การเบิกเงินเกินบัญชีที่มีคำขอเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงจากเจ้าของบัญชี หรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

คือ กรณีที่ลูกค้าเปิดบัญชีเงินฝากประเภทบัญชีกระแสรายวันกับธนาคาร โดยมีคำขอเบิกเงินเกินบัญชีด้วย คำขอเบิกเงินเกินบัญชีในที่นี้คือ มีข้อตกลงเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชีโดยทำเป็นข้อตกลงเพิ่มในสัญญาเงินฝากหรือในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันนั่นเอง รวมถึงกรณีที่มีบัญชีเงินฝากกระแสรายวันแล้ว และภายหลังลูกค้าเจ้าของบัญชีได้มาขอเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคารโดยมีการทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีแยกต่างหาก ดังนั้น จึงมีข้อพิจารณา 2 ประเด็นคือ

ประเด็นแรก หากลูกค้าเจ้าของบัญชีนำเงินเข้าฝากหรือถอนเงินออกจากบัญชีตามปกติโดยไม่มีการเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งกรณีนี้แม้มีข้อตกลงหรือมีสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีอยู่ แต่ยังมีได้มีการส่งมอบเงินกันจึงมีลักษณะเป็นสัญญาฝากเงิน ผู้ฝากเป็นเจ้าหนี้เงินที่ฝากและธนาคารผู้รับฝากเป็นลูกหนี้มีหน้าที่เก็บรักษาและส่งมอบเงินคืนแก่ผู้ฝาก นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้รับฝากกับเจ้าของบัญชีผู้ฝากต้องบังคับกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 10 ฝากทรัพย์ หมวด 2 วิธีเฉพาะการฝากเงิน มาตรา 672 และมาตรา 673 กล่าวคือ ผู้รับฝากไม่ต้องคืนเงินตราอันเดียวกับที่รับฝาก ตามมาตรา 672 วรรคแรก ผู้รับฝากเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ได้ ตามมาตรา 672 วรรคสอง ผู้รับฝากต้องคืนเงินที่รับฝากครบจำนวน แม้ว่าเงินที่ฝากสูญหายด้วยเหตุสุดวิสัย ตามมาตรา 672 วรรคสอง และผู้รับฝากที่จำต้องคืนเงินเพียงเท่าจำนวนที่ฝาก จะส่งคืนก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันไว้ไม่ได้ ส่วนผู้ฝากก็เรียกถอนเงินคืนก่อนถึงเวลานั้นไม่ได้เช่นกัน ตามมาตรา 673 ซึ่งในเรื่องนี้มีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 80/2511 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3076/2533 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8963/2553 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3293/2545 เป็นต้น

ประเด็นที่สอง ถ้าต่อมาได้มีข้อตกลงให้ผู้ฝากเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคารเพิ่มขึ้นมานอกเหนือไปจากการตกลงเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ลูกค้ากับธนาคารย่อมจะมีโอกาสเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ตอบแทนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ อาจมีหนี้ที่เกี่ยวกับเงินที่ลูกค้าฝาก และเงินที่ธนาคารยอมให้เบิกเกินบัญชีเกิดขึ้น อันเป็นเหตุให้มีการหักทอนบัญชีหนี้ระหว่างกันได้ หากลูกค้า

เจ้าของบัญชีเบิกเงินเกินกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีแต่ไม่เกินวงเงินที่ได้ตกลงไว้กับธนาคาร ซึ่งแสดงว่านับแต่ที่ลูกค้าได้เปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคารและมีการเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคารตามข้อตกลง ความผูกพันระหว่างลูกค้ากับธนาคารย่อมมีลักษณะเป็นสัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันว่าสืบแต่นั้นไป ให้ตัดทอนบัญชีหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนอันเกิดขึ้นในกิจการระหว่างเขาทั้งสองหักลบกันและคงชำระแต่ส่วนที่คงเหลือตุลภาค ซึ่งจะถือว่าได้มีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 และเพื่อประโยชน์ในการหักทอนหนี้และเพื่อความสะดวกในการจะทราบว่าใครเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ระหว่างกัน เพราะการที่เจ้าของบัญชีนำเงินเข้าฝากในบัญชีกระแสรายวัน ผลคือเจ้าของบัญชีเป็นเจ้าหนี้ของธนาคาร ธนาคารมีหน้าที่ต้องคืนเงินที่ฝากตามมาตรา 672 และมาตรา 673 แต่หากเจ้าของบัญชีเบิกเงินเกินบัญชี ผลคือเจ้าของบัญชีเป็นลูกหนี้ธนาคาร เจ้าของบัญชีมีหน้าที่ต้องคืนเงินแก่ธนาคาร ซึ่งการฝากเงินและการคืนเงินในลักษณะของการหักทอนบัญชีนี้เองที่ทำให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในลักษณะนี้เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ไม่ใช่สัญญากู้ยืมเงินตามปกติธรรมดาทั่วไป

จากทั้งสองประเด็นดังกล่าวข้างต้น การฝากเงินเป็นสัญญาหนึ่ง การระงับหนี้ด้วยวิธีหักทอนบัญชีอย่างบัญชีเดินสะพัดก็เป็นอีกสัญญาหนึ่ง ถ้าเพียงแต่ตกลงเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันก็ยังไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด เมื่อมีข้อตกลงฝากเงินและเบิกเงินเกินบัญชีตามกรณีดังกล่าวอยู่ร่วมกันแล้ว จึงจะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในกรณีเช่นนี้มีได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาไว้ ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1370/2513 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1122/2514 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2428/2534 เป็นต้น

การเบิกเงินเกินบัญชีที่มีคำขอเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงจากเจ้าของบัญชี ในกรณีนี้มักจะเป็นการทำสัญญาในรูปแบบสินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจหรือเพื่อความสะดวกทางการค้า ทำให้มีลักษณะของการเดินสะพัดทางบัญชี แต่หากเป็นกรณีการเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่ได้มีลักษณะของการเดินสะพัดเกิดขึ้นนั้น ผู้ศึกษาจะขอวิเคราะห์ในข้อต่อไป

2) การเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่มีคำขอเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงจากเจ้าของบัญชี ซึ่งเป็นกรณีที่ลูกค้าไม่มีเจตนาเดินสะพัดทางบัญชีกับธนาคาร แต่โดยพฤติการณ์ถือว่าได้มีข้อตกลงกู้เบิกเงินเกินบัญชีขึ้นแล้วระหว่างลูกค้ากับธนาคาร

2.1) กรณีการส่งจ่ายเช็คเกินกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี คือ กรณีที่มีข้อตกลงในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันในลักษณะที่ว่า “ถ้าบัญชีของผู้ฝากมีเงินไม่พอจ่ายตามเช็คธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงิน และจะหักบัญชีผู้ส่งจ่ายฉบับละไม่เกิน 25 บาท ทุกคราวที่มีการคืนเช็ค แต่ถ้าธนาคารจ่ายเงินตามเช็คให้เกินจำนวนเงินในบัญชีของผู้ฝากไป ผู้ฝากยอมใช้เงินส่วนที่ธนาคารจ่ายเกินบัญชีนั้นให้ธนาคารพร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามกฎหมายนับแต่วันที่ธนาคารได้จ่ายเงินนั้นเป็นต้นไป” กรณีนี้ถือได้ว่ามีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีไว้แล้ว โดยที่เจ้าของบัญชีมิได้ร้อง

ขอ แต่เป็นการที่ธนาคารตกลงกับเจ้าของบัญชีไว้ว่าหากธนาคารใช้ดุลยพินิจอนุมัติให้จ่ายเงินตามเช็คได้ในขณะที่เงินในบัญชีมีไม่เพียงพอ เจ้าของบัญชีต้องผูกพันที่จะนำเงินมาคืน ซึ่งโดยทางปฏิบัติแล้ว หากเจ้าของบัญชีมีเงินไม่เพียงพอในการสั่งจ่ายเช็ค ธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คทันที แต่การที่ธนาคารยินยอมที่จะจ่ายเงินตามเช็ค เป็นการกรณีที่ธนาคารสามารถใช้ดุลยพินิจว่าจะจ่ายเงินตามเช็คนั้นหรือไม่ก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 (1) “ธนาคารจำต้องใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคารให้ออกเบิกเงินแก่ตน เว้นแต่ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ (1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยค้าคนนั้นเป็นเจ้าของหนี้ที่จะจ่ายตามเช็คคนนั้น หรือ...” ดังนั้น กรณีนี้จึงไม่ใช่บัญชีเดินสะพัด เพราะการเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไม่ได้มีวัตถุประสงค์ตั้งแต่แรกเพื่อให้มีการหักทอนหนี้ระหว่างกันอย่างบัญชีเดินสะพัดนั่นเอง ซึ่งกรณีนี้เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1587/2523 วินิจฉัยว่า

“จำเลยเพียงทำสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคารโจทก์เท่านั้นจึงไม่ใช่เรื่องทำสัญญาบัญชีเดินสะพัดต่อกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 และถือไม่ได้ว่าเป็นการค้ำอย่างอื่นในทำนองเช่นว่านั้น และตามเงื่อนไขในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันที่ว่า ถ้าธนาคารจ่ายเงินตามเช็คให้เกินจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีของผู้ฝากไป ผู้ฝากยอมใช้เงินส่วนที่ธนาคารจ่ายเกินบัญชีนั้นให้ธนาคารพร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามกฎหมายนับแต่วันที่ธนาคารได้จ่ายเงินนั้นเป็นต้นไป ก็มีได้มีข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยทบต้นได้ กับทั้งมิใช่เรื่องกู้ยืมเงิน ตามมาตรา 654 แต่เป็นเรื่องของธนาคารโจทก์จ่ายเงินตามคำสั่งของจำเลยผู้ออกเช็คเกินกว่าจำนวนเงินที่จำเลยมีอยู่ในบัญชีซึ่งตามมาตรา 991 มิได้บังคับโดยเฉียบขาดมิให้ธนาคารจ่ายเงินเกินบัญชีของผู้เคยค้า และตามเงื่อนไขคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันดังกล่าวให้ธนาคารโจทก์มีอำนาจจ่ายเงินตามเช็คให้จำเลยเกินจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีได้ จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องคืนเงินที่รับเกินไปคืนให้ธนาคารโจทก์เมื่อจำเลยไม่คืนเงินให้โจทก์ จำเลยก็ตกเป็นผู้ผิดนัดต้องเสียดอกเบี้ยให้โจทก์ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ตามมาตรา 7 และ 224 โดยไม่ทบต้น”

กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1587/2523 นี้ ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลในการที่ธนาคารยอมจ่ายเงินเกินบัญชีตามเช็คว่าเป็นการจ่ายเงินตามคำสั่งของผู้ออกเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 และวินิจฉัยว่ากรณีนี้ไม่เป็นทั้งสัญญาบัญชีเดินสะพัดและสัญญากู้ยืมเงิน ในส่วนนี้ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกา เพราะผู้ศึกษาเห็นว่ามาตรา 991 เป็นกรณีที่บังคับให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็ค แต่มีข้อยกเว้นที่ไม่เคร่งครัดให้ธนาคารไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินในกรณีที่เงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายมีไม่เพียงพอ กล่าวคือธนาคารสามารถใช้ดุลยพินิจที่จะจ่ายหรือไม่ก็ได้ และในกรณีได้มีข้อตกลงโดยชัดแจ้งตามสัญญาแล้วถึงผลของการที่ธนาคารจ่ายเงินและไม่จ่ายเงินว่าจะมีผลอย่างไร แต่กรณีนี้ไม่เป็นสัญญากู้ยืมเงินด้วยถึงแม้ว่าโดยลักษณะของสัญญาคล้ายการกู้ยืมเงินธนาคารโดยมีข้อตกลงไว้ล่วงหน้าเพียงแต่ไม่ระบุจำนวนเงินเอาไว้ แต่เนื่องจากในเรื่องนี้มี

กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะอยู่แล้ว ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 และกรณีเช่นนี้ก็ไม่ใช่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วย เพราะตามคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน มิได้มีเจตนาเพื่อการเดินสะพัดทางบัญชีกันต่อไปเรื่อย ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 แต่เป็นการที่ธนาคารแสดงเจตนาอย่างชัดแจ้งว่าต้องการให้ในการสั่งจ่ายเช็คในกรณีที่ จำนวนเงินในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของเจ้าของบัญชีมีไม่เพียงพอในแต่ละครั้ง ขึ้นอยู่กับดุลพินิจ ของธนาคาร หากธนาคารไม่ยอมจ่ายก็ต้อง ธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงิน แต่หากธนาคารยอมจ่าย เจ้าของบัญชีต้องนำเงินมาคืนพร้อมดอกเบี้ยนั่นเอง ในทางปฏิบัติกรณีนี้หากเจ้าของบัญชีต้องการให้ ธนาคารยอมจ่ายเงินตามเช็คทุกครั้ง แม้ในขณะที่บัญชีมีเงินไม่เพียงพอจ่าย เจ้าของบัญชีสามารถ ทำได้โดยการทำเป็นคำขอเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งจะต้องมีการตกลงเรื่องวงเงินหรือจำนวนเงินชั้นสูงที่สุด ที่จะสามารถเบิกถอนเกินบัญชีได้นั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่คล้ายคลึงกันกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1587/2523 ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3351/2527 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4111/2533 คำ พิพากษาศาลฎีกาที่ 2174/2536 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4963/2536 เป็นต้น

2.2) ในกรณีการเปิดบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์หรือประเภทเงินฝากเพื่อเรียก เพื่อใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตร ATM บัตรเดบิต บัตรกดเงินสด บัตรเครดิต เป็นต้น

กรณีเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งถือว่าได้มีการเบิกเงินเกินบัญชีกันแล้ว แม้จะไม่ได้มีการ ทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีไว้อย่างชัดแจ้ง กรณีนี้จะเกิดเป็นปัญหาข้อพิพาทกันมากเนื่องจากลูกค้า มักจะปฏิเสธว่าตนมิได้มีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีไว้กับธนาคารโดยตรง หากธนาคารยอมให้ลูกค้าเบิก หรือถอนเงินมากเกินจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีของลูกค้า ย่อมถือว่าเป็นการจ่ายเงินโดยสมัครใจของ ธนาคารเอง หรืออาจเป็นกรณีที่ลูกค้าไม่มีเจตนาจะทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคารแต่แรกแต่มี เจตนาทำสัญญาอื่น เช่น สัญญาฝากเงินกับธนาคารอย่างเดียว และมีได้อ่านข้อสัญญาในแบบคำขอ เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารอย่างระมัดระวัง ซึ่งในกรณีที่สัญญาระบุว่า “หากลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชี ธนาคาร และธนาคารได้จ่ายเงินให้ลูกค้าไปก่อน ถือว่าเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามกฎหมาย ลูกค้า ต้องคืนเงินแก่พร้อมเสียดอกเบี้ยทบต้นและค่าธรรมเนียมธนาคารตามประเพณีปฏิบัติอย่างสัญญาบัญชี เดินสะพัด” ข้อตกลงดังกล่าวไม่ได้ทำให้สัญญามีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดได้ หากมิได้มี ข้อตกลงในเรื่องการหักทอนบัญชีระหว่างกัน ธนาคารเพียงมีสิทธิที่จะเรียกเงินส่วนที่จ่ายเกินคืนจาก ลูกค้าพร้อมทั้งดอกเบี้ย โดยไม่คำนวณแบบทบต้นเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะของการกู้ยืมเงินตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรณีนี้ต้องไม่ลืมว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นสัญญาว่าด้วยเรื่องการหักทอนหนี้ ระหว่างกันและหนี้นั้นโดยสภาพจะต้องเป็นหนี้เงินหรือสามารถตีราคาเป็นเงินได้ แต่การหักทอนบัญชี หนี้นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นหนี้เงินกู้ยืมอย่างเดียว และไม่ได้หมายความว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นสัญญา

กู้ยืมเงินประเภทหนึ่ง ดังนั้นเมื่อเป็นกรณีธนาคารสมัครใจจ่ายเงินเกินบัญชีให้แก่ลูกค้าเอง ย่อมถือไม่ได้ว่าเป็นกรณีเดินสะพัดทางบัญชี และการที่ลูกค้าแสดงเจตนาเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ หรือเงินฝากเพื่อเรียก ที่ไม่ใช่กรณีเงินฝากกระแสรายวันนั้นเป็นการแสดงเจตนาอย่างชัดเจนแล้วว่าเงินที่ฝากเข้ามาในบัญชี เป็นไปเพื่อการออมหรือใช้จ่ายในการบริโภค ไม่ใช่เพื่อการประกอบธุรกิจการค้าที่ต้องมีเงินเข้าเงินออกหมุนเวียนในบัญชีตลอดเวลา ดังนั้นการที่ธนาคารจงใจเขียนข้อตกลงให้การเบิกเงินเกินบัญชีเป็นบัญชีเดินสะพัด โดยมีได้เน้นข้อความดังกล่าวให้เห็นชัดเจนอยู่ในสัญญา จึงเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม²³¹ เพราะจะมีผลต่อการเรียกดอกเบี้ยทบต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 ได้

ส่วนกรณีที่ธนาคารมักจะอ้างว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีข้อตกลงกู้เบิกเงินเกินบัญชีขึ้นโดยปริยายแล้วแม้ไม่ได้ทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงต่อกัน เพราะมีข้อตกลงที่ธนาคารยินยอมจ่ายเงินไปก่อนหากลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชี ประกอบกับการกู้เงินในรูปแบบนี้มีประเพณีให้ธนาคารคำนวณดอกเบี้ยทบต้นได้ ข้อโต้เถียงนี้จึงมีขึ้นเป็นประเด็นแรกว่าระหว่างลูกค้ากับธนาคารเกิดข้อตกลงในการกู้เบิกเงินเกินบัญชีขึ้นแล้วหรือไม่ ซึ่งในการพิจารณาว่าการเบิกเงินเกินบัญชีตามข้อตกลงดังกล่าวนี้มีขึ้นแล้วหรือยังนั้นสามารถดูได้จากคำขอเปิดบัญชีเงินฝาก (ไม่ว่าจะเป็นบัญชีเงินฝากชนิดใดก็ตาม) ซึ่งโดยทั่วไปคำขอเปิดบัญชีเงินฝากนั้นมีลักษณะเป็นสัญญาฝากทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากมีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีเพิ่มขึ้นมาอีกในสัญญา ต้องพิจารณาว่าการเบิกเงินเกินบัญชื่อนั้นเป็นสัญญาประเภทใด ซึ่งการเบิกเงินเกินบัญชีโดยการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์นี้ได้แก่ การเบิกเงินเกินบัญชีผ่านบัตร ATM บัตรเดบิต หรือบัตรเครดิต เป็นต้น ซึ่งสามารถอธิบายแยกตามประเภทของธุรกรรมได้ดังนี้

กรณีบัตร ATM หรือบัตรเดบิตเจ้าของบัญชีสามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ตามข้อตกลงในคำขอเปิดบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์หรือเงินฝากเพื่อเรียก (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2558)²³² (แล้วแต่ธนาคารจะเรียกชื่ออย่างไร) ซึ่งเป็นกรณีที่เมื่อเจ้าของบัญชีไปกดเงินสดที่ตู้เบิก

²³¹ โปรดดูตัวอย่างแบบคำขอเปิดบัญชีที่มีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีรวมอยู่ด้วยในภาคผนวกท้ายเล่ม

²³² บัตร ATM สามารถใช้บริการได้หลายอย่าง เช่น สอบถามยอดเงินคงเหลือในบัญชี ฝากเงิน ถอนเงิน โอนเงินระหว่างบัญชี ชำระค่าสินค้าและบริการ ชำระค่าสาธารณูปโภค ทำประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล โอนเงินให้บุคคลที่ 3 ภายในธนาคารเดียวกันหรือต่างธนาคาร นอกจากบัตร ATM จะใช้บริการที่ตู้ ATM แล้ว บัตร ATM ของธนาคารบางแห่งยังสามารถนำมาซื้อสินค้าและบริการได้ทันที เรียกว่า ใช้เป็นบัตรเดบิต โดยไม่ต้องเสียเวลาถอนเงินจากตู้ ATM ส่วนบัตรเดบิต (Debit Card) คือบัตรที่ธนาคารออกให้เมื่อเราเปิดบัญชีเงินฝาก เพื่อให้เราสามารถนำไปใช้ทำธุรกรรมทางการเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านตู้เอทีเอ็ม ไม่ว่าจะถอนเงิน โอนเงิน และชำระค่าบริการต่างๆ (ธนาคารแห่งประเทศไทย. “คำถาม-คำตอบระบบการชำระเงิน”. [ออนไลน์] เข้าถึงจาก

ถอนเงินอัตโนมัติ หรือ ATM แต่มีเงินไม่เพียงพอในบัญชี ATM จะขึ้นข้อความในหน้าจอว่า “เงินในบัญชีของท่านมีไม่พอจ่าย ท่านต้องการทำรายการ(ถอนเงิน)ต่อหรือไม่” ลักษณะเช่นนี้หากเจ้าของทำรายการถอนเงินต่อไป ก็จะเป็นการเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งเจ้าของบัญชีไม่ได้มีเจตนาเพื่อเดินสะพัดทางบัญชี แต่มีลักษณะเป็นการขอยืมเงินธนาคารมาใช้ก่อนเป็นการชั่วคราวโดยธนาคารยอมผ่อนผันให้ เป็นกรณีที่ธนาคารยินยอมจ่ายเงินเองโดยสมัครใจ แล้วภายในระยะเวลาไม่นานเจ้าของบัญชีจะนำเงินมาคืนแก่ธนาคารโดยการนำเงินเข้าบัญชี หรือหากเจ้าของบัญชีไม่ได้นำเงินเข้าบัญชี บัญชีก็จะเป็นหนี้ธนาคารอยู่เช่นนั้นต่อไป ส่วนมากการเบิกเงินเกินบัญชีในกรณีเช่นนี้จะเป็นจำนวนเงินไม่มากนัก ไม่ใช่การกู้ยืมเงินระยะยาวเพื่อทำโครงการในเชิงธุรกิจ แต่มักเป็นกรณีของเจ้าของบัตรเครดิตที่เปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อใช้จ่ายเงินผ่านบัตรเครดิตหรือกดเงินสดผ่าน ATM เพื่อซื้อสินค้าสำหรับผู้บริโภค ดังนั้นการเบิกเงินเกินบัญชีที่เกิดขึ้นจึงอาจเกิดจากเจตนาในการเบิกเงินโดยรู้ว่าไม่มีเงินเพียงพอเหลืออยู่ในบัญชี หรืออาจไม่มีเจตนาในการเบิกเงินเกินบัญชี แต่เงินเบิกเกินบัญชีเกิดขึ้นเนื่องจากการตรวจสอบว่าเงินในบัญชีมีเหลือพอในการใช้จ่ายผ่านการรูดบัตรเครดิต ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นลักษณะของการผสมผสานระหว่างสัญญาฝากเงินกับสัญญากู้ยืมเงิน ในเรื่องนี้ผู้ศึกษาไม่พบตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยเอาไว้จึงได้วิเคราะห์ตามข้อตกลงในสัญญากับหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรณีบัตรเครดิตเงินสด หรือสินเชื่อเงินสด คือ บัตรที่ธนาคารหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ เช่น Firstchoice, Aeon, Umay+ , เทสโก้ พรีเมียร์ เป็นต้น พิจารณาออกให้แก่ผู้ถือบัตร โดยจะมีวงเงินให้หรือเงินจำนวนสูงสุด ที่ผู้ถือบัตรจะสามารถกดเบิกถอนเงินสดไปใช้ได้ทางตู้ ATM ได้ตลอดเวลาโดยไม่จำเป็นต้องฝากเงินไว้ในบัญชี โดยในปัจจุบันนี้เกือบทุกธนาคารและผู้ให้บริการสินเชื่อที่ไม่ใช่ธนาคารจะมีบริการสินเชื่อประเภทนี้ไว้คอยบริการลูกค้า (AnanMoney 2015)²³³ ซึ่งการเบิกเงินเกินบัญชีในกรณีบัตรเครดิตนั้นจะเป็นกรณีที่มีการเชื่อมโยงกับบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ ซึ่งกรณีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด เพราะไม่ได้มีการหักทอนบัญชีระหว่างกัน แต่เป็นกรณีที่ลูกค้าเป็นหนี้ธนาคารฝ่ายเดียว และไม่มีลักษณะเป็นเงินที่ธนาคารได้ออกทดรองแทนไปก่อน แต่เป็นเงินที่ได้รับไปจากธนาคารตามวงเงินสินเชื่อที่ได้ทำสัญญาไว้

---

https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Others/FAQ_PaymentSystem/Pages/default.aspx
เข้าถึงเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2558).

²³³ AnanMoney. “FYI : สมัครบัตรเครดิตเงินสด สินเชื่อบัตรเงินสด คืออะไร คืออย่างไร? เสียอย่างไร?” [ออนไลน์] เข้าถึงจาก <http://ananmoney.com/cash-revolving-card-personal-loan/> เข้าถึงเมื่อ 25 มิถุนายน 2558.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9043/2554 “ลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 856 เป็นสัญญาที่คู่ความแต่ละฝ่ายต่างต้องเป็นเจ้าของนี้และลูกหนี้ต่อกัน ฝ่ายที่เป็นหนี้ค้างชำระมากกว่าจะต้องชำระหนี้ในส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยดุลยภาพเมื่อตัดทอนบัญชี หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าของนี้หรือลูกหนี้แต่เพียงฝ่ายเดียวแม้จะมีบัญชีคิดหนี้สินกัน สัญญานั้นก็หาเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่ สัญญาให้สินเชื่อที่จำเลยทำกับโจทก์มีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีการชำระหนี้โดยให้จำเลยเปิดบัญชีกระแสรายวันไว้กับโจทก์เพื่อการหักทอนคิดจำนวนเงินที่จำเลยยังคงเป็นหนี้ค้างชำระแก่โจทก์เท่านั้น ไม่มีลักษณะของการตัดทอนบัญชีหนี้อันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างโจทก์กับจำเลยหักกลบลบกันแต่อย่างใด สัญญาให้สินเชื่อจึงไม่เข้าลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด

การเบิกถอนเงินจำเลยอาจกระทำได้หลายวิธีตามที่กำหนดไว้ในสัญญา นอกจากใช้บัตรชื่อดีการ์ดกับเลขรหัสประจำตัวเบิกถอนเงินจากพนักงานของโจทก์ ณ ที่ทำการของโจทก์หรือจากเครื่องฝากและถอนเงินอัตโนมัติ (เอทีเอ็ม) แล้ว จำเลยอาจใช้วิธีออกเช็คสั่งจ่ายเงินจากบัญชีกระแสรายวัน หรือมีคำสั่งผ่านทางบริการชื้อดีโฟนแบงก์กิ้งให้โจทก์จ่ายเงินแก่จำเลยหรือบุคคลภายนอก หรือโดยวิธีการอื่นๆ ที่โจทก์ให้บริการ ทั้งนี้เงินที่จำเลยเบิกถอนไปไม่ว่าด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งตามสัญญาข้อ 6 ระบุให้ถือว่าเป็นต้นเงินกู้ที่จำเลยได้รับไปจากโจทก์ การที่โจทก์ออกบัตรชื่อดีการ์ดให้แก่จำเลยไว้เพื่อใช้เบิกถอนเงินสดจึงเป็นเพียงการอำนวยความสะดวกแก่จำเลยในการเบิกถอนเงินวิธีหนึ่งในจำนวนหลายวิธีที่โจทก์กับจำเลยตกลงกันไว้เท่านั้น จำเลยอาจเลือกใช้วิธีอื่นในการเบิกถอนเงินโดยไม่ใช้บัตรชื่อดีการ์ดที่โจทก์ออกให้เลยก็ย่อมกระทำได้ เงินที่โจทก์ยอมให้จำเลยเบิกถอนไปแต่ละครั้ง จึงไม่มีลักษณะเป็นเงินที่โจทก์ได้ออกโดยตรงแทนไปก่อน แต่เป็นเงินที่จำเลยได้รับไปจากโจทก์ตามวงเงินสินเชื่อที่จำเลยได้ทำสัญญาไว้กับโจทก์ แม้โจทก์เก็บค่าสมาชิกจากจำเลยเป็นรายปี ก็เป็นเพียงค่าตอบแทนอย่างหนึ่งที่โจทก์เรียกเก็บเท่านั้น กรณีมิใช่เป็นเรื่องที่โจทก์เรียกเอาเงินที่ได้ออกโดยตรงไปตั้งที่จำเลยฎีกา สิทธิเรียกร้องของโจทก์เช่นนี้กฎหมายมิได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ จึงมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/30”

กรณีบัตรเครดิต สำหรับความหมายของบัตรเครดิตนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมาย ไว้ว่า บัตรเครดิตเป็นบัตรที่ธนาคารพาณิชย์หรือผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ (Non-bank) ออกให้แก่ผู้ถือบัตร เพื่อใช้แทนเงินสด ในการชำระค่าสินค้าและบริการ เป็นการอำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการให้แก่ผู้ถือบัตร โดยลดการพกพาเงินสดจำนวนมาก ลักษณะของสัญญาบัตรเครดิต จึงเป็นสัญญาที่ธนาคารหรือผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตตกลงทอดรองจ่ายเงินอันเนื่องจากลูกค้าใช้บัตรเครดิตไปชำระค่าสินค้า ค่าบริการหรือเบิกเงินสดล่วงหน้า โดยลูกค้ายอมชำระคืนให้ธนาคารหรือผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตในภายหลัง อันเป็นการประกอบธุรกิจรับทำางานต่าง ๆ แก่สมาชิกเจ้าของบัตรเครดิต เมื่อธนาคารหรือผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตชำระเงินแก่เจ้าหนี้ร้านค้าแล้วธนาคารหรือผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตก็จะเรียกเก็บเงินจากสมาชิกใน

ภายหลัง จึงเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจในการรับทำางานต่าง ๆ เรียกเอาเงินที่ได้ออกทตรงไป ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกามีในกรณีนี้ ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2456/2551 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5484/2553 เป็นต้น

ส่วนการเบิกเงินเกินบัญชีในกรณีบัตรเครดิตคือการใช้เงินเกินวงเงินบัตรเครดิต โดยจะมีลักษณะของการเชื่อมโยงการชำระเงินกับบัญชีเงินฝากธนาคาร ประเภทออมทรัพย์หรือเงินฝากเผื่อเรียก เป็นสาเหตุที่ทำให้มีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ซึ่งในทางปฏิบัติการเบิกเงินเกินบัญชีประเภทนี้ธนาคารจะไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม เพราะเป็นลักษณะของการเชื่อมโยงบัญชีเงินฝากเพื่อชำระหนี้ กรณีเช่นนี้จึงไม่มีลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะลักษณะของธุรกรรมบัตรเครดิต เจ้าของบัตรมีแต่เป็นลูกหนี้ฝ่ายเดียวไม่ได้เป็นเจ้าของหนี้ด้วย รวมทั้งไม่มีหน้าที่ต้องนำเงินฝากเข้าบัญชีก่อนซื้อสินค้าหรือชำระค่าบริการ แต่เป็นกรณีซึ่งมีลักษณะเป็นการที่ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตยอมออกเงินให้แก่เจ้าของบัตรไปใช้ก่อน²³⁴ กรณีการเบิกเงินเกินบัญชีเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตคือธนาคารพาณิชย์เท่านั้น เพราะต้องมีการเชื่อมโยงบัญชีเงินฝากกับสัญญาบัตรเครดิตเข้าด้วยกัน และธนาคารเท่านั้นที่จะมีอำนาจอนุมัติการเบิกเงินเกินบัญชีได้ หากเป็นกรณีผู้ประกอบการที่มีธนาคารพาณิชย์ (non-bank) การเบิกเงิน

²³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4846/2542 สัญญาบัญชีเดินสะพัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 856 เป็นสัญญาซึ่งบุคคล 2 คน ตกลงกันว่าสืบแต่นั้นไป หรือในชั่วเวลากำหนดอันใดอันหนึ่ง ให้ตัดทอนบัญชีหนึ่งหรือหักกลบลบหนี้กันทั้งหมด หรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างบุคคลทั้งสองนั้นตามบัญชีหนึ่งที่ได้จัดทำขึ้น บุคคลทั้งสองดังกล่าวต่างฝ่ายต่างต้องเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ต่อกันหากฝ่ายใดเป็นเจ้าของหนี้หรือเป็นลูกหนี้แต่ฝ่ายเดียวแม้จะมีบัญชีคิดหนี้สินกัน สัญญานั้นก็หาเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่

บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของจำเลยเป็นเพียงบัญชีที่จำเลยยอมให้โจทก์หักชำระหนี้ตามบัตรเครดิตที่โจทก์จ่ายทตรงไปก่อนเท่านั้น มิใช่บัญชีหักทอนหนี้สินระหว่างโจทก์กับจำเลยอย่างบัญชีเดินสะพัด เพราะจำเลยมีแต่เป็นลูกหนี้โจทก์ฝ่ายเดียวหาได้เป็นเจ้าของหนี้โจทก์ด้วยไม่ การคิดบัญชีหนี้สินกันตามบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ดังกล่าวจึงมิใช่การตัดทอนบัญชีหนึ่งหรือหักกลบลบหนี้กันอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างโจทก์กับจำเลย แม้ตามคำขอสินเชื่อบัตรเครดิตที่จำเลยทำให้ไว้แก่โจทก์จะมีข้อความว่า จำเลยตกลงให้บัญชีออมทรัพย์ดังกล่าวเป็นบัญชีเดินสะพัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 856 ก็ไม่ทำให้บัญชีเงินฝากออมทรัพย์นั้นกลายเป็นบัญชีเดินสะพัดไปได้

แม้สัญญาการใช้บัตรเครดิตจะระบุว่า หากในบัญชีเดินสะพัดของจำเลยปรากฏยอดเป็นลูกหนี้โจทก์แล้ว จำเลยยินยอมให้โจทก์ถือว่าเป็นการเบิกเงินเกินบัญชีได้และยินยอมให้โจทก์คิดดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดได้ เป็นข้อสัญญาที่โจทก์เป็นฝ่ายกำหนดขึ้นเองและพิมพ์อยู่ในแบบพิมพ์สำเร็จรูปของโจทก์มาแต่ต้น มิใช่ข้อสัญญาที่เกิดจากการเจรจาต่อรองระหว่างโจทก์กับจำเลยอย่างจริงจัง และตามสัญญาดังกล่าวโจทก์เป็นเจ้าของหนี้จำเลยแต่ฝ่ายเดียว จำเลยมิได้เป็นเจ้าของหนี้โจทก์และจำเลยมิได้มีหน้าที่ต้องนำเงินฝากเข้าบัญชีก่อนซื้อสินค้าหรือชำระค่าบริการ และมีได้มีข้อสัญญาให้จำเลยถอนเงินเกินบัญชีด้วยเช็ค แม้จำเลยจะยอมให้โจทก์ถือว่าเป็นการเบิกเงินเกินบัญชี ก็ไม่ทำให้สัญญาการใช้บัตรเครดิตดังกล่าวกลายเป็นการเบิกเงินเกินบัญชีไปได้

เกินบัญชีก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เว้นแต่มีข้อตกลงเรื่องเบิกเงินเกินบัญชีไว้กับธนาคารพาณิชย์โดยเฉพาะอีกชั้นหนึ่ง

นอกจากลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้างต้นแล้ว เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ การที่ธนาคารยอมให้ลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีได้นั้นถือเป็นการให้สินเชื่อเงินกู้ยืมอย่างหนึ่ง²³⁵ ผู้ศึกษาค้นคว้าพบว่ามีคำพิพากษาฎีกาของสหราชอาณาจักรที่ได้กล่าวถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ในคดี *Re Hone (a Bankrupt), ex parte Trustee v Kensington Borough Council* [1951] Ch 85 ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า การที่ธนาคารชำระเงินที่ลูกค้าเบิกเกินบัญชีไปนั้น ธนาคารได้ทำภายใต้ข้อตกลงเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งสอดคล้องกับตำราของ A.Arora ที่กล่าวถึงลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีว่า การเบิกเงินเกินบัญชี คือเงินที่ลูกค้ากู้ยืมจากธนาคารภายใต้ข้อตกลงที่กำหนดในกรณีปกติ (บางกรณีธนาคารอาจใช้ดุลยพินิจยอมจ่ายเงินให้แก่ลูกค้าไปแม้ไม่มีสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีต่อกัน) (A.Arora 1993)²³⁶

และนอกจากนี้ ผู้ศึกษาพบว่า Uniform Commercial Code ของสหรัฐอเมริกา ได้มีข้อยกเว้นเรื่องการเรียกเก็บเงินและการส่งจ่ายเงินตามเช็คกรณีเป็นการเบิกเงินเกินบัญชีไว้ในมาตรา 4-401 (a) กรณีที่สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บเงินจากบัญชีของลูกค้าที่ทำให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชี เป็นกรณีเช็คที่สามารถส่งจ่ายได้ถ้าได้รับอนุญาตจากลูกค้าและเป็นไปตามข้อตกลงใด ๆ ระหว่างลูกค้า

²³⁵ การเบิกเงินเกินบัญชี เป็นสินเชื่อเงินกู้ยืมเงินของสถาบันการเงิน ดูข้อมูลเพิ่มเติมจากการศึกษาเรื่องสินเชื่อของสถาบันการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาได้จากรายงานของสถาบันประกันเงินฝาก (Federal Deposit Insurance Corporation หรือ FDIC) เรื่อง FDIC Study of Bank Overdraft Programs (November 2008) , [Online] Available at https://www.fdic.gov/bank/analytical/overdraft/FDIC138_Report_Final_v508.pdf (เข้าถึงเมื่อ 8 มีนาคม 2558).

และรายงานของ องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน (Consumer Financial Protection Bureau หรือ CFPB) เรื่อง CFPB Study of Overdraft Programs (JUNE 2013) , [Online] Available at http://files.consumerfinance.gov/f/201306_cfpb_whitepaper_overdraft-practices.pdf (เข้าถึงเมื่อ 8 มีนาคม 2558).

และดูข้อมูลเพิ่มเติมจากการศึกษาเรื่องสินเชื่อของสถาบันการเงินในสหราชอาณาจักรได้จากรายงานของ องค์กรกำกับทางการเงิน (Financial Conduct Authority: FCA) เรื่อง Consumer credit insights – Overdrafts (2014) , [Online] Available at <https://www.fca.org.uk/static/fca/documents/research/consumer-credit-insights-overdrafts.pdf> (เข้าถึงเมื่อ 8 มีนาคม 2558).

²³⁶ A.Arora. “Cases and Materials in Banking Law”. Pitman Publishing. London, 1993, p.57.

และสถาบันการเงิน และมาตรา 4-402 (a) ถึงกรณีการเบิกเงินเกินบัญชี ในกรณีการส่งจ่ายเช็คเกินกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีของลูกค้าย่อย ซึ่งกรณีนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 ซึ่งผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ว่าเป็นกรณีที่ธนาคารสามารถใช้ดุลพินิจที่จะหรือไม่จ่ายเงินตามเช็คได้ โดยความสมัครใจของธนาคารเอง กฎหมายมิได้กำหนดไว้โดยเคร่งครัด ซึ่งในกรณีนี้การเบิกเงินเกินบัญชีอาจมีข้อตกลงระหว่างธนาคารกับลูกค้าย่อยเช่นกัน

แต่ทั้งนี้ การที่ผู้ศึกษาจำแนกลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นกรณีดังกล่าวข้างต้น เป็นการตีความจากการศึกษาลักษณะของสัญญาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ดังนั้นเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft) เป็นเงินกู้ยืมชนิดหนึ่งโดยจากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้มิได้กำหนดนิยามตามกฎหมายแต่คำว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรง และได้มีการปรับใช้กฎหมาย Truth in Lending Act (TILA) of 1968 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำกับดูแลการให้สินเชื่อเพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้บริโภคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเกี่ยวกับการได้รับสินเชื่อหรือการกู้ยืมเงินทุกประเภท ซึ่งสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีถือเป็นสินเชื่อประเภทหนึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย ซึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ทำความตกลงกับผู้ยืม (lenders) และเจ้าหนี้ (creditors) ซึ่งในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ผู้ยืมคือลูกค้าย่อยส่วนเจ้าหนี้คือธนาคารผู้ให้เบิกเงินเกินบัญชีแก่ลูกค้าย่อย ส่วนในสหราชอาณาจักร เนื่องจากสหราชอาณาจักรไม่ได้กำหนดนิยามทางกฎหมายของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้โดยชัดแจ้งเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) และมาตรการ Lending Code ข้างต้นแล้ว พบว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นข้อตกลงที่มีอยู่ได้ทั้งในสัญญากู้ยืมเงิน และการกู้ยืมเงินที่มีการเดินสะพัดทางบัญชี ซึ่งการจะพิจารณาว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเข้าลักษณะสัญญากู้ยืมเงินหรือสัญญากู้ยืมเงินที่มีการเดินสะพัดทางบัญชี จำต้องตีความตามข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาทั้งสองตามที่ระบุไว้ในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้น

4.1.2 ปัญหาเรื่องคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน

ในกรณีการเบิกเงินเกินบัญชี ที่เจ้าของบัญชีแสดงเจตนาขอเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงกับธนาคาร ซึ่งธนาคารอาจให้มีการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีแยกต่างหากเป็นอีกสัญญาฉบับหนึ่ง หรืออาจทำเป็นเอกสารข้อตกลงแนบไปพร้อมกับคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน หรือบางกรณีในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันจะมีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีรวมอยู่ด้วย แต่คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันของสถาบันการเงิน เป็นเพียงพยานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในเรื่องสัญญาบัญชีเดินสะพัดและ

เป็นเอกสารที่สำคัญในทางบัญชีของสถาบันการเงิน²³⁷ ซึ่งจะแสดงถึงการเดินสะพัดทางบัญชีระหว่างสถาบันการเงินและลูกค้าสถาบันการเงิน เพื่อความสะดวกของสถาบันการเงินในการหักทอนบัญชีและการคำนวณดอกเบี้ย ซึ่งเรื่องบัญชีกระแสรายวันนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีเป็นบัญชีกระแสรายวันที่มีการเดินสะพัดทางบัญชีและการหักทอน เรียกว่า บัญชีเดินสะพัด²³⁸ (Current Account) ซึ่งกรณีนี้อาจจำแนกได้ว่า หากเป็นกรณีที่มีการเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้โดยไม่มีการเบิกเงินเกินบัญชี ย่อมจะไม่เป็นบัญชีเดินสะพัด เพราะมีแต่ผู้ฝากเงินเท่านั้นที่เป็นเจ้าหนี้ธนาคาร คำขอเปิดบัญชีเงินฝากนั้นจึงใช้เป็นหลักฐานได้เฉพาะในกรณีตามสัญญาฝากทรัพย์เท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่มีการเบิกเงินเกินบัญชีด้วยโดยมีการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเอาไว้โดยชัดแจ้ง คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันนั้นก็จะสามารถใช้เป็นหลักฐานว่าเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดได้ อีกทั้งสมุดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันเป็นเอกสารที่สถาบันการเงินมอบให้แก่ลูกค้าตามแนวทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ แต่อีกส่วนของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี คือ การขอเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะจะทำให้สาระสำคัญของสัญญาดังกล่าวกลายเป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

เมื่อลูกค้าเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคารพาณิชย์ หากลูกค้ามีความประสงค์เพียงต้องการใช้ประโยชน์จากบัญชีกระแสรายวัน เพื่อความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินหรือเพื่อความสะดวกในทางการค้า โดยไม่ประสงค์จะเบิกเงินเกินบัญชี ลูกค้าสามารถใช้บริการจากธนาคารเพียงบัญชีกระแสรายวันเพียงอย่างเดียวก็ได้ มีผลให้คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันดังกล่าวไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ซึ่งได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าบัญชีกระแสรายวันที่มีลักษณะที่ไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1587/2523 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4963/2536 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1042/2531 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4111/2533 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2174/2536 เป็นต้น

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น ศาลฎีกาได้ให้เหตุผลกรณีที่บัญชีกระแสรายวันนั้นจะไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดแตกต่างกันไป สรุปได้ว่า

1) หากเป็นการที่ธนาคารยอมจ่ายเงินตามเช็คไป แม้เงินในบัญชีของจำเลยไม่พอจ่าย หรือเป็นข้อตกลงโดยชัดแจ้งในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน ให้อำนาจธนาคารจ่ายเงินตามเช็คเกินกว่า

²³⁷ ทนงศักดิ์ ดุลยกาญจน์. “หลักและปัญหาในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและบัตรเครดิต”. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ, 2544, หน้า 202.

²³⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 อันว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันว่าสืบแต่นั้นไป หรือในชั่วเวลากำหนดอันใดอันหนึ่ง ให้ตัดทอนบัญชีหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้นหักกลบลบกัน และคงชำระแต่ส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยตุลาภาค

เงินในบัญชีได้ ก็เป็นเรื่องที่ธนาคารใช้ดุลพินิจอนุมัติให้จ่ายได้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991²³⁹ ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้ การกระทำดังกล่าวของธนาคารมิใช่สัญญาบัญชีเดินสะพัดหรือการค้ำอ้นในทำนองเดียวกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1587/2523 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4963/2536)

2) ที่ไม่เป็นบัญชีเดินสะพัด เพราะไม่มีข้อตกลงให้ตัดทอนบัญชี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1042/2531)

3) แม้จะมีการหักทอนบัญชีกันเป็นครั้งคราวก็ตาม แต่เมื่อไม่มีการตกลงเรื่องการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ ก็ไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4111/2533)

4) หากไม่ได้มีเจตนาตกลงกันทั้งโดยตรงและโดยปริยายว่า สืบแต่นั้นไปหรือในช่วงระยะเวลา กำหนดอันใดอันหนึ่ง ให้ตัดทอนบัญชีนี้ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนหักกลบลบกันคงชำระแต่ส่วนที่เหลือโดยดุลยภาค ก็ไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2174/2536)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ศาลฎีกาค่อนข้างเคร่งครัดว่าการจะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ต้องมีข้อตกลงโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าจะให้มีการหักทอนบัญชีระหว่างกัน จึงจะถือว่าบัญชีกระแสรายวันนั้นเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด แม้บางกรณีจะมีการให้เบิกเงินเกินบัญชีได้โดยไม่มีการตกลงกันไว้โดยชัดแจ้งและไม่ได้กำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชีไว้ ก็ไม่ทำให้นิติกรรมนั้นกลายเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดได้

นอกจากนี้ปัญหาที่ว่าบัญชีกระแสรายวันเป็นบัญชีเดินสะพัดหรือไม่ ตามความเห็นของศาสตราจารย์จิตติ ติงศภทิพย์ ได้ให้ความเห็นว่า “...ถ้าดูตามมาตรา 856 แล้ว บัญชีเดินสะพัดเป็นแต่เพียงสัญญาว่าด้วยการระงับหนี้ ด้วยวิธีหักทอนบัญชี ถือเป็นสัญญาอีกอันหนึ่ง เพียงแต่ตกลงเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน หาใช่บัญชีเดินสะพัด ตามมาตรา 856 ไม่ เมื่อมีข้อตกลงฝากเงินและเบิกเงินเกินบัญชีแล้วมีข้อตกลงหักทอนบัญชี เฉพาะข้อตกลงส่วนที่ว่าด้วยหักทอนบัญชีจึงเป็นบัญชีเดินสะพัด ในเรื่องนี้ธนาคารโจทก์ฟ้องอ้างว่ามีข้อตกลงให้จ่ายเงินตามเช็คที่เบิกเงินเกินบัญชีให้ถือเป็นเงินกู้และเสียดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ทบต้นทุกเดือน แต่จำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่ได้ตกลง ดังนั้น ในที่สุดศาลชั้นต้นก็วินิจฉัยว่า การขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน จะฟังว่าขอเบิกเงินเกินบัญชีด้วยไม่ได้ จึงไม่มีการคิดดอกเบี้ยทบต้น ข้อนี้เป็นกรณียกฟ้องที่เพียงการขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน ไม่ทำให้มี

²³⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 ธนาคารจำต้องใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ำกับธนาคารให้ ออกเบิกเงินแก่ตน เว้นแต่ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยค้ำคนนั้นเป็นเจ้าของนี้พอจะจ่ายตามเช็คนั้น หรือ
- (2) เช็คคนนั้นยื่นเพื่อให้ใช้เงินเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันออกเช็ค หรือ
- (3) ได้มีคำบอกกล่าวว่าจะเช็คคนนั้นหายหรือถูกลักไป

ข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชี และเพราะเหตุนี้จึงไม่มีการที่ธนาคารจะกลับเป็นเจ้าหนี้...” (จิตติ ดิงศภัทย์ 2524)²⁴⁰ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นด้วยตามความเห็นนี้ว่า บัญชีกระแสรายวันที่จะเป็นบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เป็นเพียง “สัญญาว่าด้วยการระงับหนี้” ด้วยวิธีการหักทอนบัญชีเป็นสัญญาอีกอันหนึ่ง แต่ในส่วนของข้อตกลงให้สามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ เป็นการก่อหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินอีกส่วนหนึ่ง

ดังนั้น เหตุที่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืมเงินอันสัญญาบัญชีเดินสะพัด เพราะ

(1) สัญญาที่เบิกเงินเกินบัญชีมีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน เพราะทั้งสถาบันการเงินและผู้กู้หรือลูกค้านำเงินเข้าฝากหรือเบิกถอนจากสถาบันการเงิน ถ้าจำนวนเงินคงเหลือในบัญชีปรากฏว่าผู้กู้หรือลูกค้าเป็นลูกหนี้ สถาบันการเงินก็จะพิมพ์ด้วยหมึกสีดำ

(2) สัญญาที่เบิกเงินเกินบัญชีก่อให้เกิดการจัดทำบัญชีนี้ระหว่างกัน โดยสถาบันการเงินมีหน้าที่เป็นผู้จัดทำบัญชี ซึ่งโดยปกติก็ตกลงให้ถือตามยอดหนี้ในบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน

(3) สัญญาที่เบิกเงินเกินบัญชีมีลักษณะของข้อตกลงที่ทำให้มีการหักทอน สถาบันการเงินจะมีการหักทอนบัญชีทุกครั้งจากผู้กู้หรือลูกค้านำเงินเข้าฝากหรือเบิกถอนจากสถาบันการเงิน ถ้าจำนวนเงินคงเหลือในบัญชีปรากฏว่าผู้กู้หรือลูกค้าเป็นลูกหนี้ สถาบันการเงินก็จะพิมพ์ด้วยหมึกสีดำ

ดังนั้น โดยสรุป เมื่อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืมเงินที่เข้าลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วย ก็ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856

4.1.3 ปัญหาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืม หรือสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1) ตารางเปรียบเทียบการกู้ยืมเงินธรรมดา (Loan) เปรียบเทียบกับการเบิกเงินเกินบัญชีของสถาบันการเงิน

	สัญญากู้ยืมเงิน	สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี
คู่สัญญา	ผู้ให้กู้ กับ ผู้กู้	ผู้ให้กู้ กับ ผู้กู้
ผู้ให้กู้หรือผู้ให้สินเชื่อ	บุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล (เป็นธนาคารพาณิชย์ก็ได้)	เป็นนิติบุคคล คือธนาคารพาณิชย์ ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย
การชำระหนี้โดยนำทรัพย์สินอย่าง	สามารถทำได้ตามที่ตกลงกันและเป็นไปตาม มาตรา 656 คิดเป็นหนี้เงินค้ำ	เป็นเงินเท่านั้น เพราะทางปฏิบัติธนาคารจะไม่ยอมรับการชำระหนี้

²⁴⁰ จิตติ ดิงศภัทย์. “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด และตัวแลกเงินพุทธศักราช 2497 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. 2523”. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

อื่นแทนจำนวนเงิน	ชำระโดยจำนวนเท่ากับราคา ท้องตลาดแห่งสิ่งของ หรือทรัพย์สิน นั้นในเวลาและ ณ สถานที่ส่งมอบ ²⁴¹	อย่างอื่นแทนเงิน เว้นแต่กรณีบังคับหลักประกัน
ดอกเบีย	เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 654 ห้ามคิด ดอกเบียเกินร้อยละ 15 ต่อปี และคิด ดอกเบียทบต้นได้ตามมาตรา 655	มีข้อยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ให้คิดดอกเบียเกินกว่า ร้อยละ 15 ต่อปีได้ตามพ.ร.บ. ดอกเบียเงินให้กู้ยืมของสถาบัน การเงิน พ.ศ. 2523 และคิดดอกเบีย ทบต้นได้ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 655
หลักฐานการกู้ยืม	ตามมาตรา 653 การกู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็น สำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้	ตามมาตรา 653 การกู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็น สำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้
อายุความ	อายุความทั่วไป 10 ปี ตามมาตรา 193/3 และมาตรา 193/33 สิทธิ เรียกร้อง ในดอกเบียค้างชำระ อายุ ความ 5 ปี	อายุความทั่วไป 10 ปี ตามมาตรา 193/3 และมาตรา 193/33 สิทธิ เรียกร้อง ในดอกเบียค้างชำระ อายุ ความ 5 ปี
ค่าใช้จ่าย และค่า ดำเนินการ	ตามมาตรา 651 ค่าฤชาธรรมเนียม ในการทำสัญญาที่ดี ค่าส่งมอบและ ส่งคืนทรัพย์สินซึ่งยืมก็ดี ย่อมตกแก่ผู้	ตามมาตรา 651 ค่าฤชาธรรมเนียม ในการทำสัญญาที่ดี ค่าส่งมอบและ ส่งคืนทรัพย์สินซึ่งยืมก็ดี ย่อมตกแก่

²⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2820/2515 การกู้ยืมเงินกันนั้น ผู้กู้อาจยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอื่นแทน
จำนวนเงินหรืออาจนำหนี้สินอย่างอื่นมาแปลงเป็นหนี้เงินกู้ก็ได้ หากต้องมีการรับเงินกันเสมอไปไม่

ส่วน มาตรา 656 วรรคสองก็เช่นกันแต่เป็นการที่ผู้ให้กู้รับเอาทรัพย์สินสิ่งของแทนเงินที่ผู้กู้ต้องชำระหนี้ ก็
ให้หนี้ระงับหมดไปเท่ากับราคาตามท้องตลาดในเวลาและสถานที่ส่งมอบของทรัพย์สินสิ่งของนั้น จะมากจะน้อยกว่า
นี้ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 766 - 767/2506 (ประชุมใหญ่) ข้อสัญญาเด็ดขาดว่า เมื่อผู้กู้ไม่ใช้เงินต้องโอนสิทธิ
การเช่าให้แก่ผู้ให้กู้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าสิทธิแห่งการเช่านั้นมีราคาเท่าใดในท้องตลาดในเวลาส่งมอบยอมขัดกับ
มาตรา 656 วรรคสอง ย่อมเป็นโมฆะตามวรรคสาม ตามนัยฎีกาที่ 779/2497 ผู้ให้กู้ไม่มีสิทธิฟ้องให้โอนสิทธิการเช่า
ดังกล่าว

	ยืมเป็นผู้เสีย คู่สัญญาอาจตกลงกัน แตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ได้ เนื่องจากมิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน ไม่เป็นโมฆะ ตาม มาตรา 151	ผู้ยืมเป็นผู้เสีย คู่สัญญาอาจตกลงกัน แตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ได้ เนื่องจากมิใช่กฎหมายอัน เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่เป็น โมฆะ ตามมาตรา 151
--	--	---

จะเห็นได้ว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีลักษณะที่คล้ายกับสัญญากู้ยืมเงินอย่างมาก แต่เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ผูกติดอยู่กับบัญชีเงินฝากซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องสัญญาฝากทรัพย์ ตามมาตรา 657 และมีลักษณะของสัญญากู้ยืมเงินรวมอยู่ด้วย เพราะข้อตกลงเรื่องเบิกเงินเกินบัญชีเป็นข้อตกลงที่ผู้กู้ยืมเงินจากธนาคาร อันมีลักษณะของสัญญาซึ่งธนาคารผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นปริมาณมีกำหนดไม่เกินวงเงินที่ตกลงกันไว้ให้ไปแก่ผู้กู้ยืม และผู้กู้ยืมตกลงว่าจะคืนเงินที่ยืมนั้น และสัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบเงินที่ยืมคือธนาคารยินยอมจ่ายเงินตามเช็คที่เบิกเกินบัญชีหรือธนาคารอนุมัติการจ่ายเงินเกินบัญชีผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่มีทั้งสัญญาฝากเงินและสัญญากู้ยืมเงินอยู่รวมเป็นสัญญาเดียวกัน ทำให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วย เพราะมีการหักทอนหนี้ระหว่างกันเกิดขึ้นเพราะต่างฝ่ายต่างมีเจตนาให้มีการเดินสะพัดทางบัญชีต่อกัน เพื่อให้ทราบว่าใครมีหนี้ที่ต้องชำระต่อกันเป็นจำนวนเท่าไร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 ดังนั้น สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ตกลงกันไว้โดยชัดแจ้งโดยตรงในกรณีนี้จึงไม่ใช่สัญญากู้ยืมเงินธรรมดา

ผลของการที่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 ถึงมาตรา 860 กล่าวคือ ต้องมีการตัดทอนบัญชีหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้นหักกลบลบกัน เพื่อให้ทราบว่าใครเป็นเจ้าของหนี้ใครเป็นลูกหนี้ต่อกัน เพื่อชำระหนี้คืนแก่กันได้ ตามมาตรา 856 และถ้าคู่สัญญามีได้กำหนดกันไว้ว่าให้หักทอนบัญชีกันเมื่อใด กฎหมายให้กำหนดเป็นเวลากเดือนตามมาตรา 858 และตามมาตรา 859 คู่สัญญาฝ่ายใดจะบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดและให้หักทอนบัญชีกันเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ ถ้าไม่มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น ส่วนเงินที่ยังมิได้ชำระ กฎหมายให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป ตามมาตรา 860 นอกจากนี้ในเรื่องการเรียกดอกเบี้ยทบต้น กฎหมายกำหนดให้กรณีประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัด สามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้มีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง และไม่จำเป็นต้องมีข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยทบต้นเป็นหนังสืออีก ตามมาตรา 655 วรรคสอง

แต่ผู้ศึกษาพบว่า การเบิกเงินเกินบัญชีในบางกรณีของลูกค้านาคาร์ไม่มีเจตนาเพื่อการเดินสะพัดทางบัญชี และเมื่อศึกษาถึงคำขอเปิดบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์หรือประเภทเพื่อเรียกที่มีข้อตกลงเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชี พบว่าข้อตกลงเป็นไปในลักษณะที่ธนาคารต้องการเสนอบริการทางการเงินเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงได้อย่างสะดวกในการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ เป็นกรณีการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคของธนาคารพาณิชย์ การเบิกเงินเกินบัญชีดังกล่าวจึงมีลักษณะของการที่ธนาคารยอมจ่ายเงินให้ด้วยความยินยอม ลูกค้าที่เบิกเงินเกินบัญชีไปจึงต้องรับผิดชอบเงินที่ยิมนั้นแก่ธนาคารตามหลักเรื่องการยืมใช้สลับเปลืองหรือการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650

ผลทางกฎหมายเมื่อการเบิกเงินเกินบัญชีไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด แต่เป็นสัญญากู้ยืมเงินธรรมดา นั้น จะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่ในเรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยนั้น มีกฎหมายยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 คือให้สถาบันการเงินสามารถคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 แต่ถึงแม้ว่าสถาบันการเงินจะสามารถคิดดอกเบี้ยได้มากเกินกว่ากรณีผู้ให้กู้ที่มีใช้สถาบันการเงิน แต่การคิดดอกเบี้ยนั้นต้องถูกตรวจสอบและควบคุมมากกว่ากรณีผู้ให้กู้ที่มีใช้สถาบันการเงินทั่วไป ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด

2) ผลของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญากู้ยืมเงิน ตามมาตรา 650

เมื่อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืม ก็ย่อมมีผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เกี่ยวกับการยืมใช้สลับเปลืองและการกู้ยืมเงิน ซึ่งสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ

2.1) การคิดดอกเบี้ยทบต้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 มีหลักกฎหมายว่า ห้ามคิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ หรือก็คือดอกเบี้ยทบต้น เว้นแต่กรณีเมื่อมีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง และคู่สัญญาตกลงกันโดยทำเป็นหนังสือให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ แต่หากข้อตกลงระบุว่า หากผู้กู้ไม่ชำระดอกเบี้ยงวดหนึ่งงวดใด ให้ผู้ให้กู้สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ข้อตกลงนี้เป็นโมฆะ หรือหากสัญญากู้มีข้อความระบุว่า หากผิดนัดเมื่อใด ผู้กู้ยินยอมให้คิดทบต้นเงินทันที ข้อตกลงนี้เป็นโมฆะ²⁴²

²⁴² คำพิพากษาฎีกาที่ 543/2510 สัญญากู้ยืมข้อความว่า ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ส่งดอกเบี้ยตามอัตราและกำหนดที่ให้ชำระรายเดือน ผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงินทันที และยอมให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยที่ทบเข้ากับเงินต้นเป็นต้นเงิน ซึ่งจะต้องเสียดอกเบี้ยด้วย เป็นการให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทันทีที่ผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ย จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคหนึ่ง ข้อตกลงนี้เป็นโมฆะ”

และ คำพิพากษาฎีกาที่ 1527/2517 จำเลยกู้เงินโจทก์ตกลงให้ดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 สตางค์ต่อเดือน ส่งดอกเบี้ยทุกเดือน ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ส่งดอกเบี้ย ผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงิน อันผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน ดังนั้นเป็นการให้คิดดอกเบี้ยทันทีที่ผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ยเดือนที่ค้าง ข้อความที่เกี่ยวกับ

มีข้อสังเกตว่า ข้อตกลงที่ให้คิดดอกเบี้ยทบต้นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ ตามมาตรา 655 วรรคหนึ่ง “...แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ...” ซึ่งการทำเป็นหนังสือตามมาตรา 655 วรรคหนึ่งนั้นเป็นแบบที่กฎหมายบังคับไว้ให้ทำ มิฉะนั้นนิติกรรมจะเป็นโมฆะตามหลักทั่วไปเรื่องแบบตามมาตรา 152 ซึ่งบัญญัติว่า “การใดมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ การนั้นเป็นโมฆะ” และต้องนำหลักทั่วไปตามมาตรา 9 มาใช้บังคับด้วย ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 9 เมื่อมีกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ บุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น

ลายพิมพ์นิ้วมือ แงงไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นนั้นที่ทำ ลงในเอกสารแทนการลงลายมือชื่อ หากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้วให้ถือเสมือนกับลงลายมือชื่อ

ความในวรรคสองไม่ใช่บังคับแก่การลงลายพิมพ์นิ้วมือ แงงไต ตราประทับหรือ เครื่องหมายอื่นทำนองเช่นนั้น ซึ่งทำลงในเอกสารที่ทำต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่”

เมื่อพิจารณาตามมาตรา 655 ประกอบกับมาตรา 9 ข้างต้น การคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 เป็นแบบที่ต้องทำเป็นหนังสือสัญญาระหว่างคู่กรณีกันเอง เป็นการตกลงกันทำเป็นหนังสือเป็นการแสดงเจตนาระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายด้วยความสมัครใจว่าจะให้คิดดอกเบี้ยทบต้นกันได้ หากมีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นขณะทำหนังสือกู้ยืมกันหรือทำขึ้นภายหลังก็ได้ แต่ต้องมีการลงลายมือชื่อคู่สัญญาทุกฝ่าย เพราะตามมาตรา 9 วรรคหนึ่งกำหนดไว้ว่า “...บุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น” เพราะคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างฝ่ายต่างก็มีเจตนาร่วมกันให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ดังนั้นการคิดดอกเบี้ยทบต้น ต้องลงลายมือชื่อของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายด้วย หากมีเพียงคู่สัญญาฝ่ายเดียวลงลายมือชื่อ ข้อตกลงในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้นย่อมเป็นโมฆะ ตามมาตรา 152 ซึ่งในกรณีสัญญาเบิกเงินที่ลูกค้าทำกับธนาคาร การคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคหนึ่ง ในทางปฏิบัติกรณีของธนาคารพาณิชย์ มักไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการทำข้อตกลงเป็นหนังสือเรื่องดอกเบี้ยทบต้น เนื่องจากธนาคารจะมีแบบฟอร์มคำขอเปิดบัญชีโดยมีข้อตกลงเรื่องการเรียกดอกเบี้ยทบต้นที่มีการลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และบางกรณีมีการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้โดยตรงโดยมีข้อตกลงเรื่องการเรียกดอกเบี้ยทบต้นที่มีการลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไว้โดยถูกต้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว กรณีนี้มีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเรื่องดอกเบี้ยทบต้นไว้ ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7908/2538 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2518/2530 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 342/2540 เป็นต้น

ดอกเบี้ยทบต้นจึงฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 และเป็นโมฆะ โจทก์จึงเรียกดอกเบี้ยทบต้นจากจำเลยไม่ได้ คงคิดดอกเบี้ยได้อย่างธรรมดา ในอัตราร้อยละ 7.5 สดางค์ต่อเดือน”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 342/2540 การตกลงระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ที่ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้นำ ดอกเบี้ยที่ผู้กู้ค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี ทบเข้ากับต้นเงินแล้ว ให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ทำเป็นหนังสือหาได้ บัญญัติว่าข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้กู้กับผู้ให้ กู้ไม่ ดังนั้น หากข้อตกลงได้ทำหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ฝ่ายเดียวย่อมมีผลบังคับได้ ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ให้ กู้ลงลายมือชื่อด้วย

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 342/2540 ข้างต้นนั้น ผู้เขียนไม่เห็นด้วย เพราะการตกลง ระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ที่ยินยอมให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้เมื่อดอกเบี้ยที่ผู้กู้ค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี ตาม มาตรา 655 วรรคหนึ่งนั้น เป็นเรื่องแบบที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำตาม ซึ่งในเรื่องการทำเป็น หนังสือต้องเป็นไปตามมาตรา 9 ด้วย หากไม่ทำตามแบบข้อตกลงในการคิดดอกเบี้ยทบต้น โดยการที่ คู่สัญญาเพียงฝ่ายเดียวลงลายมือชื่อในข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ย่อมเป็นโมฆะ ตามมาตรา 152

ดังนั้น ตามมาตรา 655 วรรคหนึ่ง จากคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยสรุปได้ว่า “การทำ สัญญากันไว้ตั้งแต่ขณะกู้ยืมว่าถ้ามีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปีแล้ว ให้เอาไปทบต้นได้ ไม่จำเป็นต้อง มาตกลงกันทีหลัง ข้อสำคัญดอกเบี้ยที่จะนำมาทบต้นได้จะต้องค้างชำระมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี” และ “การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ” ในส่วนนี้เป็นบทบัญญัติบังคับโดยชัดแจ้งของ กฎหมายที่จะต้องทำตามจะฝ่าฝืนไม่ได้มิฉะนั้นเป็นโมฆะตามมาตรา 152 เพราะตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 มีหลักกฎหมายว่า “เมื่อกิจการอันใด ซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำ เป็นหนังสือ ท่านว่าบุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อ บุคคลนั้น” ดังนั้น สรุปในส่วนนี้การตกลงเรื่องดอกเบี้ยทบต้นนั้น ต้องลงลายมือชื่อคู่สัญญาทุกฝ่ายทั้ง ฝ่ายผู้กู้และผู้ให้กู้

ข้อยกเว้นเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นอีกกรณี คือกรณีที่เป็นประเพณีการค้าขายที่คำนวณ ดอกทบต้นในบัญชีเดินสะพัด หรือการค้าขายอย่างอื่น สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ แต่ในทางปฏิบัติ ของสถาบันการเงิน เมื่อลูกค้าทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับสถาบันการเงินจะพบว่าในสัญญาได้ระบุ ไว้ในทำนองที่ว่า ให้สถาบันการเงินสามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ว่าด้วยเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นของในบัญชีเดินสะพัด หรือหากในบัญชีเดินสะพัดของผู้ กู้ปรากฏยอดเป็นลูกหนี้สถาบันการเงินแล้ว ผู้กู้ยินยอมให้สถาบันการเงินถือว่าการเบิกเงินเกินบัญชี และคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ หรือยินยอมให้สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยโดยวิธีคำนวณดอกเบี้ยทบต้นเป็น รายเดือนได้ตามธรรมเนียมและประเพณีของสถาบันการเงินต่อไป เป็นกรณีที่สถาบันการเงินใช้ ข้อยกเว้นการคิดดอกเบี้ยทบต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง

กรณีการคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ตามมาตรา 655 วรรคสอง คือ ประเพณีการค้าที่สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ นั่นคือบัญชีเดินสะพัด จึงต้องเป็นไปตามหลักของบัญชีเดินสะพัด นั่นคือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 “อันว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันว่าสืบแต่นั้นไปหรือในชั่วเวลากำหนดอันใดอันหนึ่ง ให้ตัดทอนบัญชีนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้นหักกลบลบกัน และคงชำระแต่ส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยตุลภาค” หรือก็คือสัญญาที่คู่สัญญาตกลงกันโดยมีใจความสำคัญให้มีการตัดทอนหนี้ และคงชำระแต่ส่วนเงินคงเหลือ เพื่อให้รู้ว่าฝ่ายใดเป็นเจ้าหนี้ฝ่ายใดเป็นลูกหนี้ คือให้สามารถชำระหนี้ได้อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม สัญญากู้เงินธรรมดาโดยปกติแล้วไม่ใช่เป็นบัญชีเดินสะพัด จึงคิดดอกเบี้ยทบต้นไม่ได้ ถ้าไม่ไปเข้ากรณีวรรคหนึ่ง ซึ่งกรณีนี้ทำให้มีปัญหาเรื่องความเข้าใจที่ในสัญญาบัญชีเดินสะพัดค่อนข้างมาก เนื่องจากสัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่ใช่นิติกรรมที่ก่อหนี้โดยตัวของมันเอง หมายความว่าก่อนหน้าต้องมีหนี้กันมาก่อนจากนิติกรรมประเภทอื่น เช่น หนี้ตามนิติกรรมซื้อขาย หรือการกู้ยืมเงิน หรือสัญญาอื่น ๆ ก็ตาม แล้วจึงมาผูกพันเป็นนิติกรรมในเรื่องของสัญญาบัญชีเดินสะพัดอีกต่อหนึ่ง เช่น คู่สัญญาทำการค้าขายกันเรื่อยมา ต่างผลัดกันเป็นเจ้าหนี้บ้างเป็นลูกหนี้บ้าง จึงตกลงกันทำเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดและมีการคิดดอกเบี้ยทบต้นกัน หรือกรณีเปิดบัญชีกระแสรายวันไว้กับสถาบันการเงินโดยมีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้ เมื่อเงินในบัญชีมีไม่พอสั่งจ่ายเช็ค เพื่อให้เกิดสภาพคล่องทางการค้าของลูกค้าสถาบันการเงิน สถาบันการเงินสามารถเป็นเจ้าหนี้ลูกค้าสถาบันการเงินได้เมื่อลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชี นั่นคือเกิดนิติกรรมการกู้เงินจากสถาบันการเงิน แต่ลูกค้าสถาบันการเงินก็สามารถเป็นเจ้าหนี้สถาบันการเงินได้เมื่อนำเงินฝากเข้าสถาบันการเงินเป็นจำนวนมากกว่าที่เป็นหนี้สถาบันการเงิน เช่นนี้เป็นกรณีก่อนหน้ากันระหว่างสถาบันการเงินและลูกค้าตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด แต่หากเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ฝ่ายเดียวหรือเป็นลูกหนี้ฝ่ายเดียวตลอดเวลาที่ทำนิติกรรม ผู้ศึกษาเห็นว่ากรณีนี้ไม่ใช่สัญญาบัญชีเดินสะพัด เนื่องจากจะไม่ได้มีการหักทอนบัญชี ตามมาตรา 856 ที่ว่า “... ให้ตัดทอนบัญชีนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้นหักกลบลบกัน และคงชำระแต่ส่วนที่เป็น จำนวนคงเหลือโดยตุลภาค” แต่เป็นการชำระหนี้ฝ่ายเดียวของลูกค้า และการเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้กันและกันนั้น แทนที่จะแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้กันเป็นคราว ๆ อย่างนี้ธรรมดา²⁴³ ก็มาตกลงกันว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนถึงเมื่อเวลาที่กำหนดไว้หรืออาจจะไม่กำหนดเวลาไว้โดยกำหนดว่าตลอดไปจนกว่าจะบอกเลิกสัญญาก็ได้

²⁴³ มาตรา 342 หักกลบลบหนี้กัน ทำได้ด้วยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง การแสดงเจตนาเช่นนี้ ท่านว่าจะมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเริ่มต้นหรือเวลาสิ้นสุดอีกด้วยหาได้ไม่

การแสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านว่ามีผลย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาซึ่งหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้นจะอาจหักกลบลบกันได้เป็นครั้งแรก

ให้มีการคิดหักกลบลบหนี้กันเป็นระยะ ๆ คือหนี้สินที่เกิดขึ้นระหว่างกันและกัน เมื่อเกิดขึ้นแล้วเอมาลงรายการในบัญชีเอาไว้พอครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ก็ให้หักทอนบัญชีกัน เป็นการเอมาหักกลบลบหนี้กันนั่นเอง ในระหว่างที่ยังไม่ถึงกำหนดเวลาที่จะหักทอนบัญชี คือยังไม่ถึงระยะเวลาที่จะหักกลบลบหนี้บัญชีที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ ก็ให้เอมาลงบัญชีไว้ก่อนโดยไม่ต้องไปหักกลบลบหนี้กัน แต่เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาที่ระบุไว้ อาจจะเป็น 6 เดือน 1 ปี หรือ 2 ปี ตามที่คู่สัญญาตกลงกันไว้ก็เอมาหักกลบลบหนี้กัน แล้วดูว่าฝ่ายไหนเป็นเจ้าหนี้ฝ่ายไหนเป็นลูกหนี้ ดังนั้น กรณีบัตรเครดิตสถาบันการเงินจึงไม่ใช่บัญชีเดินสะพัด เพราะเป็นกรณีลูกค้าสถาบันการเงินเป็นลูกหนี้สถาบันการเงินฝ่ายเดียว จึงคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคสองไม่ได้ กรณีเปิดบัญชีกระแสรายวันของสถาบันการเงินแต่เป็นลูกหนี้ฝ่ายเดียวก็เช่นกัน ก็คิดดอกเบี้ยทบต้นคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคสองไม่ได้ เป็นข้อที่กฎหมายกำหนดห้ามไว้ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นไม่ได้

การคิดดอกเบี้ยทบต้นคิดได้เมื่อสัญญามีอยู่เท่านั้น หากสัญญาบัญชีเดินสะพัดสิ้นสุดลงก็ย่อมไม่สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อไปได้ จึงมีปัญหาให้พิจารณาต่อว่า สัญญาบัญชีเดินสะพัดสิ้นสุดเมื่อใด ถ้ามีสัญญากำหนดเวลาสิ้นสุดอย่างชัดเจนตามเวลาแห่งปฏิทิน สัญญาบัญชีเดินสะพัดก็สิ้นสุดลงเมื่อถึงวันครบกำหนดตามสัญญานั้น กรณีนี้เมื่อเป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี พอครบกำหนดสัญญาแล้วไม่ได้มีการเบิกเงินออกมาอีกเลยถือว่าบัญชีเดินสะพัดครบกำหนดตามสิ้นสุดของสัญญา แต่ถ้าครบกำหนดแล้วแต่มีการต่อสัญญากันออกไปอีกโดยปริยาย แต่ลูกหนี้ใช้น้อยอย่างเดียวถือว่าสัญญานี้สิ้นสุดแล้วเช่นกัน ไม่ใช่การเดินสะพัดทางบัญชี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2730/2534) ดังนั้น เมื่อสิ้นสุดเวลาตามสัญญาแล้วไม่มีการเดินสะพัดทางบัญชีสัญญาย่อมสิ้นสุดตามวันเวลาดังกล่าว แต่เมื่อครบกำหนดเวลาสิ้นสุดตามสัญญาแล้วแต่เบิกเงินเกินบัญชีออกมาอีกถือว่าทำสัญญาบัญชีเดินสะพัดต่อไปอีกอย่างไม่มีกำหนดเวลา จะเลิกกันได้ต่อเมื่อมีการบอกเลิกสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 386

ดังนั้น โดยสรุปเรื่องดอกเบี้ยทบต้นของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า กรณีการเบิกเงินเกินบัญชีที่ต้องรับผิดชอบตามสัญญากู้ยืมเงิน โดยที่ลูกค้าธนาคารไม่ได้มีเจตนาให้มีการหักทอนบัญชีอย่างสัญญาบัญชีเดินสะพัด การคิดดอกเบี้ยทบต้นจึงต้องเป็นไปตามข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคหนึ่ง นั่นคือ เมื่อดอกเบี้ยค้างชำระนั้นไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง และคู่สัญญากู้ยืมตกลงกันให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้โดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติของสถาบันการเงิน มักจะทำเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดเพื่อให้สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ซึ่งกรณีนี้จากการศึกษาพบว่าบัญชีเดินสะพัดนั้นเป็นประเพณีทางการค้า โดยคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นลูกค้าสถาบันการเงินมีความประสงค์จะใช้บริการจากสถาบันการเงินเพื่อความสะดวกในการค้าเป็นหลัก นั่นคือ เพื่อให้เกิดสภาพคล่องเมื่อต้องชำระหนี้แก่คู่ค้าซึ่งเป็นบุคคลที่สาม ตัวอย่างเช่น ลูกค้า

ธนาคาร บริษัท ก เปิดบัญชีกระแสรายวันกับสถาบันการเงินและขอเบิกเงินเกินบัญชีกับสถาบันการเงินไว้ภายในวงเงิน 10 ล้านบาท กำหนดระยะเวลาตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี 1 ปี และยินยอมให้สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ โดยบริษัท ก สามารถส่งจ่ายเช็คจากบัญชีดังกล่าวได้ภายในวงเงินที่สถาบันการเงินกำหนดและบริษัท ก เอาเงินฝากเข้าบัญชีดังกล่าวจำนวน 3 ล้านบาท ต่อมาบริษัท ก ทำการสั่งซื้อสินค้าจากบริษัท ข ราคา 4 ล้านบาท โดยสัญญากำหนดระยะเวลาชำระเงินภายใน 15 วัน แต่หากชำระภายใน 7 วัน จะมีส่วนลดร้อยละ 10 เมื่อเป็นเช่นนี้ แม้ว่า บริษัท ก จะมีเงินไม่พอในบัญชีกระแสรายวันในขณะนั้นก็สามารถออกเช็คส่งจ่ายแก่บริษัท ข ได้ ทำให้เพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่บริษัท ข ที่จะทำการค้ากับบริษัท ก ต่อไป ส่วนเรื่องระหว่างสถาบันการเงินกับบริษัท ก เมื่อบริษัท ก นำสินค้าไปขายได้กำไรมาก็นำเงินเข้าฝากบัญชีกระแสรายวันนั้น เมื่อครบกำหนดสิ้นเดือนสถาบันการเงินก็จะหักทอนบัญชีดังกล่าว หากมีเงินฝากมากกว่าเงินที่เบิกเกินออกไปบริษัท ก ก็เป็นเจ้าของสถาบันการเงิน ถ้าเงินในบัญชีติดลบเป็นตัวแดง บริษัท ก ก็เป็นลูกหนี้สถาบันการเงินและสถาบันการเงินมีสิทธิคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ เช่นนี้จึงถือว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้เป็นสัญญากู้ยืมเงินอันเข้าลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วย ทำให้สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง โดยไม่ต้องรอให้ดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และไม่ต้องทำข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นหนังสือ

กรณีนี้เป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจการค้าย่อมเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาและสถาบันการเงินสามารถใช้ประเพณีทางการค้าอย่างบัญชีเดินสะพัดได้ตามกฎหมาย อีกทั้งสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาทางพาณิชย์ก็มีความเหมาะสมอยู่แล้ว แต่หากเป็นสินเชื่อประเภทอื่น เช่นสินเชื่อบุคคลหรือสินเชื่อเพื่อผู้บริโภค เช่น บัตรกดเงินสด หรือสินเชื่อสินเชื่อสำหรับบุคคลธรรมดาเพื่อผ่อนรถยนต์ หากสถาบันการเงินจะนำประเพณีการค้าอย่างบัญชีเดินสะพัดมาใช้ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม เนื่องจากโดยวัตถุประสงค์ของสินเชื่อทำให้ผู้กู้มีแต่ต้องชำระหนี้แก่สถาบันการเงินฝ่ายเดียว เมื่อนำเงินเข้าบัญชีกระแสรายวันก็เพียงเพื่อชำระหนี้แก่สถาบันการเงินเท่านั้น อีกทั้งการที่สถาบันการเงินทำข้อตกลงระบุในสัญญาว่า “...ให้ถือว่าสัญญานี้เป็นบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งสามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นตามกฎหมายได้...” โดยไม่ได้ตกลงอย่างชัดเจนหรือโดยปริยายให้มีการหักทอนบัญชี ย่อมทำให้ลูกหนี้เกิดภาระมากเกินไป เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตามมาตรา 4 (9) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

2.2) หลักฐานการกู้ยืมเงิน

เนื่องจากสัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นสัญญาที่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าต้องทำตามแบบ กรณีที่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชียังเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดก็ย่อมไม่จำเป็นต้องทำตามแบบ แต่ในทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์จะให้ลูกค้านำกรอกแบบฟอร์มคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันที่มีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชี หรือมีสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร และมีลูกค้านำกรอก

ลายมือชื่อในเอกสารดังกล่าว จึงนำมาเป็นหลักฐานการในการฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่กรณีที่มีการเบิกเงินเกินบัญชีนั้นต้องรับผิดชอบอย่างสัญญาผู้ยืมเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากมีการกำหนดวงเงินกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตามมาตรา 653 ดังนั้น แม้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่ได้ทำเป็นหนังสือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ต่อกันโดยตรง แต่หากในแบบคำขอเปิดบัญชีมีข้อตกลงเรื่องการเบิกเงินเกินบัญชีแล้วก็สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินได้ แต่หากเป็นกรณีที่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้นโดยปริยายในระหว่างคู่สัญญา คือธนาคารใช้ดุลพินิจอนุมัติการเบิกเงินเกินบัญชีให้ลูกค้าโดยไม่ได้มีข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีลายมือชื่อลูกค้าผู้กู้เป็นสำคัญแล้วก็จะไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ ด้วยเหตุนี้เองในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์จึงมักกำหนดเรื่องข้อตกลงการเบิกเงินเกินบัญชีและข้อตกลงเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นไว้ล่วงหน้าไว้ในแบบคำขอเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร ถึงแม้ว่าลูกค้าธนาคารจะไม่ได้มีเจตนาในการเบิกเงินเกินบัญชีก็ตาม แต่ทางปฏิบัติในการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารลูกค้าบุคคลธรรมดาจำต้องยอมรับแบบฟอร์มของธนาคาร มิเช่นนั้นจะไม่สามารถมีบัญชีเงินฝากธนาคารได้ และบางกรณีเกิดจากความไม่รู้ข้อตกลงที่มีผลในกฎหมายดังกล่าวทำให้ยอมตกลงตามข้อกำหนดของธนาคาร กรณีเช่นนี้ลูกค้าไม่สามารถทำข้อตกลงเป็นอย่างอื่นกับธนาคารได้ เนื่องจากธนาคารเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ แต่การเบิกเงินเกินบัญชีของลูกค้าธนาคารอาจเกิดขึ้นได้โดยความไม่ระมัดระวังในการตรวจสอบบัญชีของลูกค้าธนาคาร และมีผลให้ลูกค้าถูกเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้

4.1.4 ปัญหาเรื่องชื่อของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ปรากฏในหนังสือสัญญา

เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชื่อนั้น ตามกฎหมายมิได้กำหนดแบบของสัญญาเอาไว้ เพียงแต่มีข้อสัญญาว่าคู่สัญญาทั้งสองตกลงให้มีการเบิกเงินเกินบัญชีได้ ก็เป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีแล้ว แต่ในหนังสือสัญญาที่ทำกันไว้เป็นหลักฐานนั้น อาจมีชื่อเรียกสัญญาที่แตกต่างกัน เช่น สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี สัญญาผู้ยืมเงิน สัญญาผู้เบิกเงินเกินบัญชี สัญญาบัญชีเดินสะพัด เป็นต้น ทั้งนี้ การจะตีความสัญญาตามกฎหมายนั้น จะดูเพียงแต่ชื่อที่ปรากฏอยู่บนสัญญาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ เนื่องจากหากพิจารณาเพียงแต่ชื่อของสัญญา จะทำให้เกิดผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันได้ ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ใช้บริการทางการเงินที่มีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเหมือนกัน แต่ถูกนำมาใช้บังคับตามกฎหมายที่ต่างกัน เพราะเป็นการตีความว่าเป็นสัญญาคนละชนิดกัน เช่น เรียกชื่อว่า “สัญญาผู้เบิกเงินเกินบัญชี” ทำให้ผู้ใช้สัญญาเข้าใจว่าเป็นสัญญาผู้ แต่เนื้อหาอาจมีลักษณะเป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีด้วยก็ได้ หรือชื่อ “สัญญาบัญชีเดินสะพัด” ก็เข้าใจว่าเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดเพียงอย่างเดียว แต่เนื้อหาของสัญญาอาจมีลักษณะเป็นสัญญาผู้ยืมเงินธรรมดา เป็นต้น

เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยการตีความสัญญา ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้วางหลักเรื่องการตีความสัญญาไว้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 ได้วางหลักเรื่องการตีความสัญญาไว้โดยบัญญัติว่า “สัญญานั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย” ซึ่งหมายความว่า ในการตีความสัญญานั้นต้องคำนึงถึงความประสงค์หรือเจตนาอันมีร่วมกันของคู่สัญญาซึ่งเป็นเจตนาที่คาดหมายในทางสุจริต และต้องคำนึงถึงประเพณีปฏิบัติในระหว่างคู่สัญญาเองหรือประเพณีในทางการค้าด้วย

“ความประสงค์ในทางสุจริต” ต้องเป็นเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่คาดหมายในทางสุจริต หากลูกค้าที่เบิกเงินเกินบัญชีเข้าใจโดยสุจริตว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นการกู้ยืมเงินจากธนาคาร แต่ธนาคารต้องการให้เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดเพื่อให้มีผลในการคิดดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่สูงขึ้นได้ ย่อมเป็นการตีความสัญญาไปในทางที่ไม่สุจริต และเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริตตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ของธนาคารด้วย

“โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย” นอกจากการตีความสัญญาไปในทางสุจริตแล้ว ต้องพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีหรือประเพณีทางการค้าในการทำสัญญาชนิดนั้น ๆ ด้วย ซึ่งประเพณีทางการค้านี้ จากการศึกษาพบว่า ปกติประเพณีที่จะนำมาประกอบการตีความสัญญาได้นั้น หมายถึงปกติประเพณีที่เคยทำมากระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน และประเพณีที่มีอยู่ในท้องตลาดหรือปกติประเพณีทางการค้า ซึ่งอาจแตกต่างกันตามประเภทของอาชีพ แต่ปกติประเพณีของธนาคารพาณิชย์นั้น คู่สัญญาอาจไม่ทราบว่าธุรกรรมบางอย่างเป็นประเพณีธนาคารหรือไม่ และธนาคารมีประเพณีทางการค้าอย่างไร เช่น ในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีข้อตกลงว่า “ให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ตามประเพณีการค้าของธนาคาร” ทำให้เกิดปัญหาว่าธนาคารอาจสร้างประเพณีขึ้นมาได้ตามอำเภอใจได้ เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องการนำสืบประเพณีทางการค้าของธนาคารไว้

4.2 ปัญหาว่าด้วยเรื่องรูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

เนื่องจากเมื่อเอ่ยถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีแล้ว ส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ประกอบการธุรกิจเท่านั้น แต่แท้จริงสัญญาที่จัดว่าเป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้นั้นจะต้องมีลักษณะของข้อสัญญาของธนาคารพาณิชย์ที่ตกลงว่าจะให้วงเงินเบิกเกินบัญชีแก่ลูกค้าธนาคาร ไม่ว่าจะลูกค้านั้นเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล และไม่ว่าจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดรูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเอาไว้

โดยหลักของการแบ่งประเภทของสินเชื่อนั้นมีหลายรูปแบบ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง 2548)²⁴⁴ ได้แก่ การแบ่งประเภทสินเชื่อตามระยะเวลา²⁴⁵ การแบ่งประเภทของสินเชื่อตามวัตถุประสงค์²⁴⁶ การแบ่งประเภทสินเชื่อตามผู้ขอรับสินเชื่อ²⁴⁷ การแบ่งประเภทสินเชื่อตามผู้ให้สินเชื่อ²⁴⁸ และการแบ่ง

²⁴⁴ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. “เศรษฐศาสตร์น่ารู้ ประเภทของสินเชื่อ”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO29.htm> เขียนขึ้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2548 (เข้าถึงเมื่อ 27 ธันวาคม 2557).

²⁴⁵ ได้แก่ 1.สินเชื่อระยะสั้น คือ สินเชื่อที่มีอายุไม่เกิน 1 ปี เช่น สินเชื่อบัตรเครดิต สินเชื่อการค้า เครื่องมือสินเชื่อประเภทนี้ เช่น ตั๋วเงินคลัง (Treasury Bills) และตราสารพาณิชย์ (Commercial Papers) เป็นต้น 2.สินเชื่อระยะกลาง คือ สินเชื่อที่มีอายุระหว่าง 1-5 ปี เช่น การผ่อนส่งการซื้อสินค้าคงทน เป็นต้น และ 3.สินเชื่อระยะยาว สินเชื่อที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป โดยทั่วไปเป็นการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ ใช้เงินจำนวนมาก หรือเป็นการบริโภคสินค้าคงทนที่มีมูลค่าสูงมากเช่น บ้านและที่ดิน เป็นต้น

²⁴⁶ ได้แก่ 1.สินเชื่อเพื่อการบริโภค หมายถึง สินเชื่อที่ให้กับบุคคล เพื่อประโยชน์ในการนำมาบริโภค สินเชื่อประเภทนี้อาจเกิดขึ้นในหลายรูปแบบเช่น การเปิดบัญชีไว้กับร้านอาหาร เมื่อถึงสิ้นเดือนจึงชำระครั้งเดียว การผ่อนส่งจากการซื้อสินค้าโดยเฉพาะสินค้าคงทน เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ รถยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้สินเชื่อจากบัตรเครดิตก็เป็นสินเชื่อเพื่อการบริโภคเช่นกัน 2.สินเชื่อเพื่อการลงทุน อาจเป็นสินเชื่อเพื่อการจัดหาปัจจัยการผลิตหรือสินทรัพย์ถาวรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินการผลิตไม่ว่าจะเป็นในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ สินเชื่อประเภทนี้มักเป็นสินเชื่อระยะยาวอาจอยู่ในรูปของการออกหุ้นกู้ หรือสินเชื่อจากสถาบันการเงิน และ 3.สินเชื่อเพื่อการพาณิชย์หรือสินเชื่อการค้า โดยทั่วไปเป็นสินเชื่อเพื่อการซื้อขายสินค้าประเภทวัตถุดิบ หรือการซื้อสินค้ามาจำหน่ายต่อ เป็นการรับสินค้ามาก่อน แล้วค่อยชำระค่าสินค้าภายหลังโดยทั่วไปจะเป็นสินเชื่อระยะสั้น เช่น 30-60 วัน เป็นสินเชื่อที่ช่วยเพิ่มสภาพคล่องให้แก่การทำธุรกิจ ทั้งนี้รวมไปถึงการออก Letter of Credit เพื่อใช้เป็นเครื่องป้องกันความเสี่ยงในการชำระค่าสินค้าจากการซื้อขายระหว่างประเทศด้วย

²⁴⁷ ได้แก่ 1.สินเชื่อสำหรับบุคคล มักเป็นสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น สินเชื่อบัตรเครดิต เป็นต้น 2.สินเชื่อสำหรับธุรกิจ เป็นสินเชื่อสำหรับกิจการห้างร้านไม่ว่าจะนำไปใช้เพื่อลงทุนเพื่อการผลิตหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน และ 3.สินเชื่อสำหรับรัฐบาล ในยามที่รัฐบาลมีรายได้ไม่เพียงพอแก่รายจ่ายหน่วยงานภาครัฐจึงมีความจำเป็นต้องกู้เงินซึ่งอาจอยู่ในรูปของตั๋วเงินคลัง พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ และพันธบัตรรัฐบาลรูปแบบต่าง ๆ เช่น พันธบัตรเพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณ และพันธบัตรออมทรัพย์ เป็นต้น

²⁴⁸ ได้แก่ 1.บุคคลเป็นผู้ให้ เช่น การให้กู้ยืมในหมู่คนรู้จัก ญาติพี่น้อง หรือการปล่อยกู้ในระบบ เป็นต้น 2.สถาบันการเงินเป็นผู้ให้ ซึ่งสถาบันการเงินก็มีหลายประเภทและอาจตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นเงื่อนไขและประเภทของวัตถุประสงค์ของการให้สินเชื่อก็อาจแตกต่างกันไป สถาบันการเงินเหล่านี้ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารอิสลามและสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น และ 3.หน่วยงานอื่น ๆ เป็นผู้ให้ เช่น มูลนิธิ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร หน่วยงานการกุศล และกองทุนต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

ประเภทสินเชื่อตามหลักประกัน²⁴⁹ เป็นต้น และในทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ได้มีการนำข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมาใช้ในการให้สินเชื่อหลากหลายประเภท เช่น สินเชื่อธุรกิจการค้าสำหรับผู้ประกอบการ สินเชื่อเพื่อผู้บริโภค เช่น สินเชื่อบัตรเครดิต สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อลีซซิ่ง เป็นต้น ทำให้เมื่อไม่มีกฎหมายหรือมาตรการในการคุ้มครองไว้โดยเฉพาะแล้ว ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายได้

ในอดีต สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมักเป็นเรื่องระหว่างสถาบันการเงินกับผู้ประกอบการธุรกิจเท่านั้น ทำให้เมื่อมีผู้ยื่นคำขอเปิดบัญชีและยื่นความจำนงขอวงเงินเบิกเกินบัญชีต่อสถาบันการเงิน สถาบันการเงินจะให้เปิดบัญชีประเภทบัญชีกระแสรายวัน แต่ปัจจุบันเมื่อผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้มีการพัฒนาความก้าวหน้าไปมาก ทั้งในด้านเทคโนโลยีและผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเงินมากขึ้น ทำให้ในบางกรณีสถาบันการเงินสามารถพิจารณาในวงเงินเบิกเกินบัญชีแก่ลูกค้าได้ทุกประเภทสินเชื่อ ทำให้ในบางกรณีลูกค้าสามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้โดยผูกบัญชีเงินฝากที่ไม่ใช่บัญชีกระแสรายวัน กรณีสินเชื่อแก่บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริโภค มักจะผูกบัญชีกับบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์เพื่อให้หักบัญชีหากมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น โดยลักษณะของการผูกบัญชีหรือเชื่อมโยงบัญชีเพื่อหักเงินซึ่งลักษณะแบบนี้สอดคล้องกับมาตรการในประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย²⁵⁰

และเนื่องจากปัจจุบัน สถาบันการเงินมีผลิตภัณฑ์ทางการเงินมากมายหลายรูปแบบ และรูปแบบของการเบิกเงินเกินบัญชีไม่จำเป็นต้องทำด้วยการส่งจ่ายเช็คก็ได้ อาจทำโดยการโอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือ (Internet Banking) ผ่านคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone) ที่เชื่อมต่อกันโดยระบบอินเทอร์เน็ต ก็สามารถเบิกเงิน โอนเงินต่าง ๆ ได้ตามต้องการ ทั้งยังสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสามารถเบิกเงินเกินบัญชีผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น บัตรกดเงินสด หรือแม้กระทั่งบัตรเดบิตได้อีกด้วย ทำให้สิ่งสำคัญคือผู้ใช้เครื่องมือเหล่านี้ต้องใช้อย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น และสถาบันการเงินเองก็ต้องระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อกว่าขึ้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงของสถาบันการเงินจากหนี้เสียที่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการเบิกถอนเงินสามารถ

²⁴⁹ ได้แก่ 1.สินเชื่อที่ไม่มีหลักประกัน สินเชื่อประเภทนี้อาศัยความน่าเชื่อถือ เที่ยงตรง และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้เป็นเครื่องพิจารณาการให้สินเชื่อ สินเชื่อประเภทนี้จึงมีความเสี่ยงสูงเพราะไม่มีหลักประกันให้แก่ผู้ให้กู้ในกรณีที่เกิดการผิดสัญญาขึ้น และ 2.สินเชื่อที่มีหลักประกัน สินเชื่อประเภทนี้มีความเสี่ยงต่ำกว่าเนื่องจากผู้กู้มีหลักประกันแก่ผู้ให้กู้เพื่อชดใช้ความเสียหายหากเกิดการผิดสัญญาขึ้น โดยหลักประกันดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของอสังหาริมทรัพย์ เช่น การจำนองที่ดิน สงหาริมทรัพย์ เช่น พันธบัตร ทองคำ หรืออยู่ในรูปของการค้าประกันจากบุคคลหรือสถาบันการเงิน (อ่าววัล) ก็ได้

²⁵⁰ โปรดดูคำอธิบายเพิ่มเติมในข้อ 3.2.5 การเชื่อมโยงบัญชี (Linked accounts)

กระทำได้อย่างคล่องตัว ง่ายและสะดวก อาจทำให้ผู้ใช้ใช้โดยไม่ยั้งคิดได้ โดยในเรื่องปัญหาว่าด้วยเรื่องรูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

4.2.1 ปัญหาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ

กรณีสำหรับผู้ประกอบการนั้น การเบิกเงินเกินบัญชีเป็นเรื่องจำเป็นสำคัญในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากต้องการเงินมาลงทุนหมุนเวียนในทางการค้า แต่จากการวิเคราะห์ว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในกรณีเป็นสัญญากู้ยืมเงินที่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดมักถูกนำมาใช้ในการให้สินเชื่อเพื่อการประกอบธุรกิจ เพราะการเดินสะพัดทางบัญชีทำให้ง่ายต่อการหักกลบลบหนี้ ดังนั้น ในการตกลงทำสัญญาของผู้ประกอบการ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายควรมีความรอบคอบ เพราะทั้งสองฝ่ายต่างมีเสรีภาพในการทำสัญญา และหากเป็นผู้ประกอบการธุรกิจรายใหญ่ก็ย่อมมีอำนาจต่อรองกับธนาคารพาณิชย์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น คู่สัญญาต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญด้วย

สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ คือ กรณีที่การเปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคารอย่างเดียวไม่ทำให้กลายเป็นบัญชีเดินสะพัดได้ แม้จะมีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีก็ตาม แต่โดยส่วนมากกรณีของผู้ประกอบการจะไม่มีปัญหาเรื่องการนำเงินเข้าอย่างเดียวโดยไม่มีการถอนเงินออก เพราะในขั้นแรกผู้ประกอบการต้องนำเงินฝากเข้าบัญชีอยู่แล้วเมื่อทำการเปิดบัญชีและเพื่อธนาคารจะนำมาพิจารณาให้สินเชื่อเบิกเกินบัญชีหรือสินเชื่ออื่น แต่หากภายหลังปรากฏว่า ผู้ประกอบการมีแต่ขาดทุนทำให้ไม่มีการนำเงินเข้าบัญชีเลย หรือมีการนำเข้าบัญชีแต่ไม่เคยทวงจำนวนหนี้เบิกเกินบัญชีที่ค้างอยู่กับธนาคาร อาจมีปัญหากว่า สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญากู้ยืมเงินอันมีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดดังกล่าวจะยังคงมีการเดินสะพัดทางบัญชีกันต่อไปหรือไม่ ต้องพิจารณาถึงเรื่องกำหนดเวลาสิ้นสุดของสัญญาด้วย ซึ่งในเรื่องนี้สามารถพิจารณาได้เป็นสองกรณี คือ

1) หากข้อตกลงในสัญญากำหนดให้เป็นสัญญาที่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอนว่าให้สิ้นสุดลงเมื่อใด สัญญาก็ต้องสิ้นสุดลงเมื่อนั้น แต่หากเป็นสัญญาที่มีกำหนดระยะเวลานานเกินไป ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาที่ประสบปัญหาการขาดทุนได้ เพราะไม่มีการนำเงินเข้าบัญชีเลย หรือมีการนำเข้าบัญชีแต่ไม่เคยทวงจำนวนหนี้เบิกเกินบัญชีที่ค้างอยู่กับธนาคาร ทำให้มีการคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อไปเรื่อย ๆ เพิ่มจำนวนหนี้ค้างชำระที่สูงขึ้นไปอีก เท่ากับเป็นการซ้ำเติมคู่สัญญาที่ประสบปัญหาดำเนินธุรกิจขาดทุนดังกล่าว

2) กรณีเป็นสัญญาไม่มีกำหนดระยะเวลา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 859 วางหลักให้คู่สัญญาฝ่ายใดจะบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัด และให้หักถอนบัญชีกันเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ถ้าไม่มีอะไรปรากฏเป็นข้อขัดกับที่กล่าวมานี้ได้ แต่ทั้งนี้ในทางปฏิบัติของธนาคาร หากลูกหนี้มีแต่นำเงินออกจนครบตามวงเงินที่ธนาคารกำหนดไว้แล้ว ธนาคารจะระงับการจ่ายเงินทันที

และเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา หากลูกหนี้ไม่นำเงินเข้าเพื่อชำระหนี้ตามเวลาที่กำหนด ธนาคารก็จะการบอกเลิกสัญญาและดำเนินการฟ้องร้องต่อไป ทั้งนี้มาตรการที่ธนาคารจะต้องคำนึงคือ การไม่ควรให้วงเงินเบิกเกินบัญชีที่สูงจนเกินไป และหากลูกหนี้เบิกเงินเกินบัญชีจนเต็มวงเงินแล้ว ธนาคารก็ควรระงับการจ่ายเงินทันที ไม่ควรปล่อยให้ลูกหนี้เบิกเงินเกินบัญชีต่อไปเรื่อย ควรแจ้งให้ลูกหนี้ทราบอย่างทันทั่วถึงที่มีสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจนเกิดความเสี่ยงต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ และถึงแม้ว่าจะจะเป็นลูกหนี้ประจำ และ/หรือมีประวัติการชำระหนี้ที่ดีเสมอมาก็ตาม เพราะบางครั้งลูกหนี้อาจไม่รู้ว่าตนเองเบิกเงินจนใกล้จะเต็มวงเงินหรือเบิกเงินเกินวงเงินไป แล้วแต่ธนาคารยังอนุมัติการจ่ายเงินอยู่

4.2.2 ปัญหาเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีสำหรับผู้บริโภค

ในกรณีของผู้บริโภค เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาไม่มีแบบ แต่ตามมาตรา 35 ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ได้กำหนดหลักไว้ว่า ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาที่มีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้ ซึ่งธุรกิจที่ควบคุมสัญญาในปัจจุบันที่เกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี คือ บัตรเครดิต²⁵¹ และธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงิน²⁵² ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรงเช่นนี้ยังมีน้อยเกินไป ซึ่งผู้บริโภคเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจน้อยกว่าสถาบันการเงิน จึงไม่สามารถใช้เสรีภาพในการทำสัญญาให้เท่าเทียมกับสถาบันการเงินได้ จึงควรได้รับการคุ้มครองมากกว่ากรณีของผู้ประกอบการธุรกิจ

ซึ่งกรณีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศไทยในการให้สินเชื่อเบิกเงินเกินบัญชี รวมทั้งสินเชื่อประเภทอื่น พบว่าทางปฏิบัติของสถาบันการเงิน มักแยกเป็นทั้งประเภทของสินเชื่อเพื่อผู้บริโภค และสินเชื่อเพื่อผู้ประกอบการธุรกิจ แต่มาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยทั้งการสัญญาทางการเงินและสัญญาธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้แบ่งแยกกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการธุรกิจอย่างชัดเจน และไม่มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินแยกต่างหากจากกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทยในปัจจุบันมี

²⁵¹ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2542

²⁵² ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

แนวความคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ครอบคลุมทุกในเรื่อง แต่เป็นเพียงหลักการกว้างๆ มีหลักเฉพาะเพียง 3 เรื่อง คือการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก ด้านการโฆษณา และด้านสัญญา อีกทั้งมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคยังกระจายออกไปอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับอื่น ๆ หลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายในสหราชอาณาจักรและประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหราชอาณาจักรมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) เพื่อคุ้มครองสินเชื่อผู้บริโภค และมี Lending Code ที่มีมาตรการแยกต่างหากระหว่างมาตรการการให้กู้ยืมสำหรับการประกอบธุรกิจขนาดย่อม และมาตรการการให้กู้ยืมสำหรับผู้บริโภค อีกทั้งประเทศสหรัฐอเมริกามี Truth in Lending Act (TILA) of 1968 เป็นกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินโดยตรงที่กำกับดูแลการให้สินเชื่อเพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้บริโภคว่าจะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเกี่ยวกับการได้รับสินเชื่อหรือการกู้ยืมเงินทุกประเภท รวมทั้งสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีด้วย

ปัญหาของผู้บริโภคอีกกรณีหนึ่ง คือการกำหนดเป็นข้อตกลงให้มีการเบิกเงินเกินบัญชีได้ในสัญญาทางการเงินชนิดอื่นที่ทำกับสถาบันการเงินเท่านั้น ได้แก่ สัญญาบัตรเครดิต สัญญาบัตรกดเงิน สัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง หรือสัญญาที่เกิดจากธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้หากไม่มีบัญชีธนาคารหรือไม่มีการเชื่อมโยงการหักเงินไว้กับบัญชีธนาคารก็จะไม่มีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ซึ่งรูปแบบที่มีการทำข้อตกลงให้สามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ แฝงอยู่ในสัญญาประเภทอื่น ๆ มักจะใช้กับเฉพาะการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์กับลูกค้าประเภทผู้บริโภค ซึ่งในกรณีที่มีข้อตกลงในการเบิกเงินเกินบัญชีในสัญญาประเภทอื่นด้วยนั้น ทำให้สัญญาดังกล่าวมีผลทางกฎหมายที่ต่างกัน 2 ส่วน คือ ผลของกฎหมายตามสัญญาหลัก และผลตามกฎหมายตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เกิดขึ้น กล่าวคือ หากมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้นเมื่อใด การเบิกเงินเกินบัญชีก็จะเข้าลักษณะของสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 ทันที แต่หากยังไม่มีมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ผลตามกฎหมายก็จะปฏิบัติตามสัญญาหลักนั้น เช่น กรณีลูกค้าเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคารโดยมีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี หากยังไม่มีมีการเบิกเงินเกินบัญชี นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้าก็เป็นไปตามสัญญาฝากทรัพย์ ซึ่งเป็นเอกเทศสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องฝากทรัพย์ วิธีเฉพาะการฝากเงิน มาตรา 672 และ มาตรา 673 หรือกรณีสัญญาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยธนาคารมีข้อตกลงให้ลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีได้หากมีการโอนเงินเพื่อชำระค่าสินค้าในขณะที่ลูกค้ามีเงินไม่พอจ่าย หากลูกค้าไม่ได้เบิกเงินเกินบัญชี นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้าก็เป็นไปตามสัญญาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4.3 ปัญหาว่าด้วยเรื่องข้อสัญญาเบกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา

4.3.1 ปัญหาการคุ้มครองในขั้นตอนก่อนการทำสัญญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา

ในการขั้นตอนก่อนทำสัญญาหรือขั้นตอนการเจรจา นั้น กรณีของลูกค้านาคารถที่เป็นลูกค้าบุคคลหรือผู้บริโภค แทบจะไม่สามารถเจรจาต่อรองใด ๆ กับธนาคารได้เลย เนื่องจากเมื่อลูกค้าต้องการขอสินเชื่อเงินเบิกเกินบัญชีธนาคารไม่ว่าจะอยู่รูปของสัญญาอะไร หรือธุรกรรมทางการเงินใด ลูกค้าจะต้องปฏิบัติตามระเบียบนโยบายของธนาคารเท่านั้น กรณีการทำสัญญา ธนาคารก็จะมีสัญญาสำเร็จรูปของธนาคารสำหรับใช้กับลูกค้าทุกรายที่ขอสินเชื่อประเภทนั้น ๆ ทำให้ลูกค้าไม่สามารถต่อรองใด ๆ กับธนาคารได้ แม้ว่าสัญญาสำเร็จรูปจะมีข้อดีคือทำให้เกิดความสะดวกแก่ทั้งลูกค้าและธนาคารเอง แต่ก็มีข้อเสียหากข้อกำหนดในสัญญาสำเร็จรูปนั้น มีลักษณะที่เอาเปรียบคู่สัญญาเกิดควร แม้จะมีกฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องนี้ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา พร้อมทั้งการออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาในการควบคุมธุรกิจบางประเทศ แต่มีบทลงโทษที่ไม่เหมาะสม เช่น ในกรณีการฝ่าฝืนการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา ตามมาตรา 57

“มาตรา 57 ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา ๓๕ ทวิหรือไม่ส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา 35 เบื้อง ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาตามมาตรา 35 อัญญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใด ส่งมอบหลักฐานการรับเงิน โดยลงจำนวนเงินมากกว่าที่ผู้บริโภคจะต้องชำระและได้รับเงินจำนวนนั้นไปจากผู้บริโภคแล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการประกอบธุรกิจเช่นนั้นแล้ว”

จากมาตรา 57 มีการบัญญัติโทษทางอาญา โดยกำหนดให้มีโทษจำคุก ซึ่งหากผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนตามมาตรา 57 เป็นสถาบันการเงินรายใหญ่ การใช้โทษจำคุกจะไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากสถาบันการเงินซึ่งเป็นนิติบุคคลจะไม่เกรงกลัวต่อการลงโทษจำคุก ทำให้อาจเกิดการกระทำความผิดตามมาตรา 57 นี้เพิ่มขึ้นได้ และในกรณีโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท ตามมาตรา 57 ดังกล่าว ถือว่าน้อยมากและมีความไม่เหมาะสม หากผู้กระทำความผิดเป็นสถาบันการเงินรายใหญ่ ทำให้ไม่ก่อให้เกิดความหยาบช้าหรือความเกรงกลัวต่อกฎหมาย

4.3.2 ปัญหาการคุ้มครองในขณะที่ทำสัญญาหรือเมื่อมีการทำสัญญาแล้ว ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม²⁵³ คือ ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ข้อตกลงที่มีลักษณะ หรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ

เนื่องจากหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาจากความพยายามของรัฐในการจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาของเอกชนเพราะตามหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมและสัญญาที่ใช้บังคับอยู่มีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล ตามหลักของความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง แม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้อยกว่าอย่างมาก ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม รัฐจึงกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาลเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรมและให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ด้วยพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เป็นกฎหมายที่อาจแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมของสัญญาได้หลายประเภท²⁵⁴ รวมถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เพราะเป็นสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ และ/หรือสัญญาสำเร็จรูป ตามมาตรา 4 แต่ลูกค้าที่ได้รับความไม่เป็นธรรมจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไม่สามารถยกขึ้นอ้างได้เลย เนื่องจากความไม่เป็นธรรมนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนก่อนทำสัญญา ทำให้ไม่มีอำนาจต่อรองประการหนึ่ง แต่พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมจะให้ความคุ้มครองในขณะที่ทำสัญญาหรือเมื่อมีการทำสัญญาแล้ว อีกทั้งพบว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีส่วนใหญ่มักจะอยู่ในรูปแบบของสัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป

²⁵³ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4

²⁵⁴ โปรดดูคำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ในหัวข้อ 2.7 ว่าด้วยเรื่องนิติกรรมหรือสัญญา 8 ประเภทสัญญา ที่จะถูกตรวจสอบความไม่เป็นธรรมพระราชบัญญัตินี้

(Adhesive contract)²⁵⁵ คือ สถาบันการเงินเป็นผู้กำหนดแบบฟอร์มของสัญญาไว้ แล้วใช้รูปแบบสัญญานี้กับลูกค้าทุกประเภท²⁵⁶ อีกประการหนึ่งคือพระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจศาลใช้ดุลยพินิจพิจารณาวินิจฉัยว่าข้อสัญญานี้จะมีผลบังคับเพียงใดจึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี²⁵⁷ จึงเท่ากับว่าลูกค้าที่ได้รับความไม่เป็นธรรมนั้นจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ในทันทีที่เกิดข้อสัญญาไม่เป็นธรรมขึ้น หากมิได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อวินิจฉัยดังกล่าว²⁵⁸ รวมถึงไม่มีมาตรการป้องกันล่วงหน้าเพื่อป้องกันไม่ให้ลูกค้าคนอื่น ๆ ได้รับความเสียหายจากสัญญาไม่เป็นธรรมเช่นกัน

ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญามาตรฐานของสถาบันการเงินซึ่งคู่สัญญาไม่สามารถต่อรองได้²⁵⁹ ซึ่งได้แก่

(ก) ปัญหาเรื่องการบอกกล่าวล่วงหน้าเมื่อสถาบันการเงินมีการเปลี่ยนแปลงใดๆต่อสัญญา ตัวอย่างเช่น การที่สถาบันการเงินขอสงวนสิทธิในการการปรับอัตราดอกเบี้ยหรือการปรับลดวงเงิน

²⁵⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3 “สัญญาสำเร็จรูป” หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน

²⁵⁶ โปรดดูตัวอย่างรูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้ในภาคผนวก

²⁵⁷ สัญญาจะมีผลแค่ไหนอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลเป็นกรณี ๆ ไป โดยการใช้ดุลพินิจนั้นจะต้องใช้เกณฑ์ ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมซึ่งวางหลักไว้ว่า ในการวินิจฉัยข้อสัญญา จะมีผลบังคับใช้เพียงใด จึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ให้ศาลพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ทั้งปวง รวมทั้ง

(ก) ความสุจริต อำนาจต่อรองฐานะทางเศรษฐกิจความรู้ความเข้าใจ ความสันติจัดเจน ความคาดหวัง แนวทางที่เคยปฏิบัติทางเลือกอย่างอื่นและทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง

(ข) ปกติประเพณีของสัญญาชนิดนั้น

(ค) เวลาและสถานที่ในการทำสัญญาหรือในการปฏิบัติตามสัญญา

(ง) การรับภาระที่หนักกว่ามากของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ในกรณีที่สัญญาไม่สมบูรณ์ตั้งแต่ขณะทำสัญญานั้นถือว่าเป็นสัญญาหรือข้อสัญญาที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีผลทางกฎหมาย จึงไม่มีประเด็นที่ศาลจะพิจารณาตามมาตรา

²⁵⁸ อย่างเช่นกรณีสัญญาสำเร็จรูปที่มีข้อสัญญาไม่เป็นธรรม หากไม่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาล ศาลก็ไม่อาจใช้ดุลพินิจในเรื่องการตีความสัญญาตามมาตรา 4 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความสัญญาสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณ แก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น” ซึ่งกรณีการตีความตามบทบัญญัตินี้ คือ การตีความในกรณีที่มีข้อสงสัย ในสัญญาสำเร็จรูป เช่น มีความหมายกำกวม หรือมีความหมายหลายนัย จึงจำเป็นที่จะต้องตีความ โดยกฎหมายกำหนดหลักการตีความไว้เฉพาะว่า ให้ตีความเป็นคุณแก่ฝ่ายที่ไม่ได้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งเป็นการคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ให้ได้รับความยุติธรรม

²⁵⁹ โปรดดูตัวอย่างสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในภาคผนวก

โดยไม่แจ้งแก่ลูกค้าล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากเป็นการกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของลูกค้าซึ่งเป็นคู่สัญญาของสถาบันการเงินที่ต้องปฏิบัติตามสัญญา ทั้งยังเสมือนกับเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อสัญญา

(ข) ปัญหาข้อสัญญาที่ให้ผู้กู้จะเรียกให้ผู้กู้ชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนก่อนระยะเวลาที่กำหนดได้และโดยมิพักต้องชี้แจงแสดงเหตุ นั้น เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

(ค) ปัญหากรณีหากสัญญานี้มีกำหนดระยะเวลา และกำหนดให้มีการต่อสัญญานี้เป็นสัญญาที่ไม่มีกำหนดระยะเวลา และข้อสัญญากำหนดให้ผู้กู้สามารถเรียกร้องให้ผู้ชำระเมื่อใดก็ได้และเมื่อนั้นผู้กู้ต้องชำระหนี้โดยพลัน เป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เนื่องจากมีผลต่อการคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่จบสิ้น

(ง) ปัญหาการกำหนดเหตุเลิกสัญญาและผลของการเลิกสัญญา ซึ่งสัญญาส่วนใหญ่ที่ลูกค้าทำกับสถาบันการเงินทั้งสัญญาที่สำเร็จรูปและมีใช้สัญญาสำเร็จรูป คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่ามักกำหนดข้อสัญญาให้สามารถบอกเลิกสัญญาก่อนครบกำหนดระยะเวลาเมื่อไหร่ก็ได้ฝ่ายเดียว ซึ่งไม่เป็นธรรม

(จ) ปัญหาเรื่องข้อตกลงในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีอันเกี่ยวกับรายละเอียดที่ขาดความชัดเจน อันส่งผลต่อการตีความถ้อยคำในสัญญา ตัวอย่างเช่น คำว่า “ธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ” ของสถาบันการเงินในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั้นคืออะไร และมีอย่างไรบ้าง ซึ่งควรแจ้งให้ลูกค้าซึ่งเป็นคู่สัญญาของสถาบันการเงินทราบด้วย

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีตามข้อกำหนดของแต่ละธนาคาร ซึ่งอาจมีปัญหาก็แตกต่างกันได้ แต่ปัญหาเหล่านี้ยังไม่มีมาตรการมาแก้ไขปัญหอย่างชัดเจน เพราะถึงแม้จะเป็นข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 แต่หากไม่มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัย ข้อสัญญานี้ก็ยังคงใช้บังคับได้อยู่ และถึงแม้ว่าจะมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ให้ควบคุมธุรกิจบางประเภทเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา มาช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ แต่ก็ยังมีสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นอยู่เสมอ เพราะผู้ประกอบการไม่เกรงกลัวบทลงโทษที่มีอยู่ในปัจจุบัน

4.4 ปัญหาว่าด้วยเรื่องความเท่าเทียมกันในการบังคับใช้กฎหมาย

ตัวอย่างสำคัญในประเด็นเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีคือเรื่องประเด็นอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม เนื่องมาจากความเท่าเทียมในการบังคับใช้กฎหมายที่ต่างกัน ซึ่งในเรื่อง

การเรียกดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมของสถาบันการเงินหรือสถาบันการเงิน มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา ดังนี้

(1) สถาบันการเงินมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ทั้งนี้ก็เพราะว่ามีกฎหมายที่ให้อำนาจสถาบันการเงินเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด คือ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 4 และมาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 4 “เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยคำแนะนำของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้”

มาตรา 6 “เมื่อรัฐมนตรีกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาบังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน”

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยคำแนะนำของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยได้ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีไปแล้ว ดังนี้ สถาบันการเงินก็มีสิทธิให้กู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ แต่ทั้งนี้สถาบันการเงินจะคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราตามประกาศดังกล่าวไม่ได้ ซึ่งหากมีการตกลงกันเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศกำหนด ผลก็คือข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยก็ตกเป็นโมฆะไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย จะใช้อำนาจตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ในการประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้นั้น ต้องเป็นกรณี “เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ” ตามที่กำหนดในมาตรา 4 เท่านั้น หากเป็นกรณีในภาวะที่บ้านเมืองไม่มีปัญหาเศรษฐกิจที่ต้องแก้ไข รัฐมนตรีก็ไม่สามารถใช้อำนาจตามมาตรา 4 ดังกล่าวได้

กรณีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่บุคคลธรรมดากู้ยืมเงินกัน ในการคิดดอกเบี้ยต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้คิดดอกเบี้ยได้สูงสุดไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ในขณะที่สถาบันการเงินตามที่พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 กำหนด สามารถคิดดอกเบี้ยได้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งเป็นความไม่เท่าเทียมกันในทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น เพราะสถาบันการเงินมีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการแทบจะไม่มีอำนาจในการต่อรองทำสัญญา ทั้งยังต้องยอมรับค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่าง ๆ แล้วสถาบันการเงินยังสามารถคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี โดยไม่เป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

(2) ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 38²⁶⁰ สถาบันการเงินมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ย และอัตราค่าธรรมเนียม รวมทั้งค่าบริการต่างๆ ที่จะเรียกจากผู้กู้ได้เอง ตามที่สถาบันการเงินแต่ละแห่งจะได้ประกาศกำหนด จะเห็นได้ว่าสถาบันการเงินยังมุ่งหวังกำไรจากธุรกรรมค่าธรรมเนียม เป็นสิ่งสะท้อนถึงการเอาเปรียบของธนาคารไทยอย่างเห็นได้ชัดที่สุด โดยไม่มีมาตรการทางกฎหมายมาช่วยคุ้มครองผู้บริโภค เป็นการการสร้างความปลอดภัยให้กับผู้บริโภคมากขึ้น เช่น ในบางกรณีเมื่อทำสัญญากับธนาคารทำคำขอเบิกเกินบัญชีแยกต่างหากไว้ล่วงหน้า แต่มีข้อตกลงในสัญญาว่า หากมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้นธนาคารยินดีจ่ายเงินให้ลูกค้า โดยแลกเปลี่ยนกับค่าธรรมเนียมที่สูงกว่าอัตราปกติ

ปัจจุบันได้มีประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 83/2551 เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงิน อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2551 มีสาระสำคัญคือ สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บดอกเบี้ยในหนี้ค้ำชำระ หรือดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดชำระหนี้ หรือค่าบริการต่าง ๆ หรือเบี้ยปรับในการชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนดจากผู้บริโภค ทั้งนี้ รวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate) และนอกจากค่าดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับดังกล่าวข้างต้นแล้ว สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้ตามรายการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนดตามตารางแนบท้ายประกาศฉบับนี้ และสถาบันการเงินจะไม่นำดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับข้างต้นมารวมกับค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุมารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระเพื่อคิดดอกเบี้ยและเบี้ยปรับอีก และการเรียกเก็บค่าเบี้ยปรับและค่าบริการต่างๆ จากลูกค้านอกเหนือจากรายการตามตารางที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด สถาบันการเงินต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน และสถาบันการเงินต้องดำเนินการเปิดเผยข้อมูลอัตราดอกเบี้ย ค่าบริการและเบี้ยปรับ และต้องจัดทำตารางแสดงภาระหนี้และใบเสร็จรับเงิน²⁶¹ มีข้อสังเกตว่าการที่ประกาศฉบับนี้กำหนดให้สถาบันการเงินต้องจัดทำ

²⁶⁰ มาตรา ๓๘ ให้สถาบันการเงินประกาศข้อมูลในเรื่องอัตราดอกเบี้ย อัตราส่วนลด และค่าบริการต่างๆ ไม่ว่าจะเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น รวมทั้งข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับสถาบันการเงินนั้นไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานของสถาบันการเงิน เพื่อให้ประชาชนและลูกค้าที่มาติดต่อหรือใช้บริการในสถานที่นั้นทราบข้อมูลดังกล่าว และให้รายงานพร้อมส่งสำเนาประกาศหรือข้อมูลนั้นให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด

ให้สถาบันการเงินประกาศข้อมูลตามวรรคหนึ่งในสื่อใดๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด

²⁶¹ การที่สถาบันการเงินต้องจัดทำตารางแสดงภาระหนี้และใบเสร็จรับเงิน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจน สถาบันการเงินต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

ใบเสร็จรับเงินเพื่อให้ผู้บริโภคเก็บไว้เป็นหลักฐานนี้ มีแนวคิดคล้ายกับการที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา มีอำนาจประกาศกำหนดให้ธุรกิจบางประเภทเป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน²⁶² แต่ปัจจุบันยังไม่มีประกาศที่เกี่ยวกับธุรกิจทางการเงินประเภทใด ๆ เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส.83/2551 ดังกล่าวไม่ได้กำหนดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมมาตรฐานที่ชัดเจนจากการเบิกเงินเกินบัญชี ทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่รวมตัวกันเป็นสมาคมธนาคารไทยเพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าบริการ ซึ่งค่าธรรมเนียมบางประเภทที่ประกาศโดยสมาคมธนาคารไทย มีอัตราที่สูงเกินควรและไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนในการคิดคำนวณ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) ที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมเอาไว้ อย่างละเอียดว่ากรณีใดสามารถเรียกดอกเบี้ยหรือคิดค่าธรรมเนียมได้บ้าง เช่น

(ก) มาตรา 9 กำหนดให้ค่าธรรมเนียมในการให้สินเชื่อ (charge for credit) เช่น ค่าสมาชิกบัตรเครดิต จะไม่ถือว่าเป็นการให้สินเชื่อ แม้ว่าจะได้มีการกำหนดเวลาการชำระเงินไว้ก็ตาม

(ข) ข้อต่อรองสินเชื่อ (credit bargain) หมายถึง ข้อตกลงการให้สินเชื่อ และหมายความรวมถึงธุรกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการคำนวณค่าธรรมเนียมประกอบการให้สินเชื่อและข้อต่อรองดังกล่าว จะถือว่าไม่เป็นธรรม (มาตรา 138(1))

(ค) อัตราดอกเบี้ยต้องระบุเป็นอัตราร้อยละต่อปี (annual percentage rate of the total charge for credit หรือ annual percentage rate หรือ APR) ซึ่งจะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนไม่น้อยกว่าข้อความที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมอื่นๆ ตาม Reg.1(2) และ Reg.2(5)

(1) จัดทำตารางแสดงภาระหนี้และสำหรับผู้บริโภคแต่ละราย โดยให้แสดงรายละเอียดของข้อมูลเป็นรายงวด ซึ่งอย่างน้อยข้อมูลแต่ละงวดต้องประกอบด้วยจำนวนเงินที่ผู้บริโภคต้องชำระ โดยแยกเป็นเงินต้นและดอกเบี้ย และจำนวนเงินคงค้าง เพื่อมอบให้แก่ผู้บริโภคเมื่อมีการทำสัญญาขอสินเชื่อหรือเมื่อมีการอนุมัติสินเชื่อ ทั้งนี้ สำหรับผู้บริโภคที่ขอกู้เงินประเภทสินเชื่อหมุนเวียน (Revolving credit) ให้มอบตารางแสดงภาระหนี้ที่จัดทำขึ้นเป็นตัวอย่างแทนได้

(2) จัดทำใบเสร็จรับเงินที่แสดงรายละเอียดการชำระหนี้โดยแยกเป็นเงินต้น ดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเก็บไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ สถาบันการเงินต้องแจ้งยอดหนี้ทั้งในส่วนที่ค้างชำระและยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยแยกเป็นเงินต้น ดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไว้ในใบแจ้งหนี้หรือใบเสร็จรับเงินด้วย

²⁶² โปรดดูประกอบในพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินและลักษณะของหลักฐานการรับเงิน พ.ศ. 2542

(ง) เจ้าหนี้ (ผู้ออกบัตรเครดิต) มีหน้าที่ต้องส่งสำเนาข้อตกลงการให้สินเชื่อและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับแถลงสถานะของบัญชีและยอดค้างชำระของลูกค้า (ผู้ถือบัตรเครดิต) เมื่อลูกค้านี้ร้องขอเป็นหนังสือ ทั้งนี้ ลูกค้าจะต้องชำระค่าธรรมเนียมเป็นจำนวน 0.50 ปอนด์ (มาตรา 78)

เป็นต้น

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา การคิดค่าธรรมเนียมสำหรับปรับสินเชื่อการให้กู้ยืมเงินสำหรับผู้บริโภค รวมถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีด้วย ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย Truth in Lending Act (TILA) of 1968 ด้วย เช่น ขอบเขตของกฎหมายนี้ที่กำหนดให้สินเชื่อที่อาจมีการคิดค่าใช้จ่ายด้านการเงินหรือการค้างจ่ายโดยเขียนเป็นข้อตกลงในกรณีที่ค้างชำระมากกว่าสิ่งวัด และกำหนดให้ให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเรียกเก็บดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม ซึ่งมาตรการนี้มีลักษณะคล้ายกับประเทศไทย

มาตรการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ มาตรการคุ้มครองการเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft Protection) ซึ่งมาตรการนี้มีทั้งในประเทศไทย สหราชอาณาจักร และประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ในประเทศไทย ในทางปฏิบัติของธนาคารหากมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ในบัญชีกระแสรายวันจะขึ้นเป็นสีแดง เพื่อแสดงถึงบัญชีเงินธนาคารที่ติดลบหรือเป็นหนี้ธนาคาร เรียกว่าเป็นภาษาธนาคารว่า “บัญชีตัวแดง” แต่จะยังไม่คิดดอกเบี้ยค้างชำระและยังไม่มีค่าธรรมเนียมเกิดขึ้น จนกว่าจะถึงเวลาเรียกเก็บเงิน หรือก็คือถึงเวลาหักถอนบัญชีระหว่างธนาคารกับลูกค้าเกิดขึ้น และเมื่อลูกค้านำเงินเข้าบัญชีเงินฝาก “บัญชีตัวแดง” ก็จะหายไป ซึ่งเรียกกระบวนการในช่วงนี้ว่า “โอดี้ชั่วคราว” หรือ การเบิกเงินเกินบัญชีที่เกิดขึ้นชั่วคราวในระยะเวลาดังกล่าว ทำให้ลูกค้าที่ใช้บริการเบิกเงินเกินบัญชีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมและดอกเบี้ยค้างชำระภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ในสหราชอาณาจักร มาตรการคุ้มครองการเบิกเงินเกินบัญชี (Overdraft Protection) โดยปกติการเบิกเงินเกินบัญชีในสหราชอาณาจักรต้องได้รับการอนุญาตจากธนาคารก่อนหรือมีการตกลงกันโดยกำหนดวงเงินที่ลูกค้าสามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ แต่เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องค่าธรรมเนียมในการเบิกเงินเกินบัญชี สหราชอาณาจักรมีมาตรการ ได้แก่ มาตรการเรื่อง “เขตกันชน (buffer zone)” ที่ลูกค้าจะไม่ถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมถ้าลูกค้าเบิกเกินจำนวนโดยน้อยกว่าจำนวนที่กำหนด ธนาคารจะกำหนดวงเงินเบิกเกินบัญชีขนาดเล็กที่ให้บริการในบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน โดยการเบิกเงินเกินบัญชีภายใต้วงเงินนี้ลูกค้าจะได้รับอนุญาตให้เบิกเกินบัญชีได้โดยไม่ต้องขออนุญาตธนาคารก่อนและลูกค้าจะได้รับการแจ้งให้ทราบว่าเขตกันชนอยู่ แต่เขตกันชนนี้จะไม่อยู่ในกรณีมีเงินฝากพื้นฐานประเภทอื่น ๆ เช่น เงินฝาก

ออมทรัพย์ (Bba 2014)²⁶³ นอกจากนี้บางธนาคารในสหราชอาณาจักรยังมีมาตรการอนุญาตให้มี “ระยะเวลาผ่อนผัน” ในการนำเงินเข้าบัญชีก่อนที่จะมีการเรียกเก็บเงิน ซึ่งการเบิกเงินเกินบัญชีจะมีการคิดดอกเบี้ยค้างชำระเป็นรายวันและกำหนดให้มีค่าธรรมเนียมเกิดขึ้นหากไม่นำเงินเข้าบัญชีภายในระยะเวลาที่ธนาคารผ่อนผัน เช่น ในกรณีโดยไม่ได้วางแผนล่วงหน้า ธนาคาร Lloyds TSB ยินยอมให้ลูกค้าใช้เงินเบิกเกินบัญชีในวันศุกร์ แต่ต้องนำเงินเข้าบัญชีก่อนเวลา 10.00 น. ในเช้าวันจันทร์ถัดไป ซึ่งจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมรายวันสำหรับวันหยุดสุดสัปดาห์ (วันเสาร์และวันอาทิตย์) เนื่องจากอยู่ในช่วงระยะเวลาผ่อนผัน ส่วนมาตรการคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีในสหรัฐอเมริกา (Overdraft protection in the US) เป็นการที่ธนาคารอนุญาตให้เบิกเงินเกินบัญชีโดยแม้ว่าไม่มีการทำข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคารไว้ก่อน ซึ่งบางธนาคารอาจให้ลูกค้าดำเนินการเชื่อมโยงบัญชีเงินฝากกับบัตรเครดิตหรือบัญชีไว้เพื่อให้สามารถเบิกเงินจากบัญชีเงินฝากมาใช้ได้หากเงินในบัตรมีไม่เพียงพอ(กรณีนี้ธนาคารอาจให้บริการโดยไม่มีค่าธรรมเนียม) ซึ่งธนาคารจะยอมให้มีการเบิกเงินเกินบัญชีได้ด้วย(มีค่าธรรมเนียม) การคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีนี้สามารถครอบคลุมการถอนเงินผ่านเอทีเอ็ม การซื้อสินค้าด้วยบัตรเดบิต การโอนเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเช็ค ในกรณีที่มีรายการที่ไม่ได้รับอนุญาตให้เบิกเงินเกินบัญชีก่อน เช่นเช็คหรือการถอน Automated Clearing House (ACH) ซึ่งมาตรการคุ้มครองเงินเบิกเกินบัญชีในทั้งสามประเทศข้างต้น เป็นมาตรการที่ธนาคารสามารถใช้ดุลพินิจเลือกที่จะกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองเหล่านี้กับลูกค้าหรือไม่ก็ได้ เพราะไม่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของธนาคารที่จะต้องกระทำ

(3) กรณีมีข้อตกลงให้สถาบันการเงินปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยขึ้นลงตามประกาศของกระทรวงการคลังและประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนี้หากคู่สัญญามีความประสงค์ที่จะทำ ความตกลงดังกล่าว คู่สัญญาก็อาจทำข้อตกลงหรือเงื่อนไขให้สถาบันการเงินมีสิทธิปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยขึ้นลง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยและประกาศสถาบันการเงินแห่งประเทศไทย โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้กู้ทราบได้²⁶⁴

²⁶³ Bba. “The Lending Code. March 2011 (Revised 7th October 2014)” [Online] Available at <https://www.bba.org.uk/policy/retail/credit-and-debt/the-lending-code/the-lending-code/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2558)

²⁶⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 170/2546 โจทก์ประกอบกิจการสถาบันการเงินอันเป็นสถาบันการเงิน ย่อมอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน ๖ มาตรา 6 ซึ่งมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากผู้กู้ยืมได้ในอัตราสูงสุดที่สถาบันการเงินอาจคิดได้ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยกำหนด ดังนั้นแม้สัญญากู้ยืมระหว่างโจทก์กับจำเลยในช่องกำหนดอัตราร้อยละต่อปีจะเว้นว่างไว้ โดยไม่มีการพิมพ์ตัวเลข แต่สัญญาดังกล่าวมีข้อความระบุว่าผู้กู้ยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ในอัตราสูงสุดเท่าที่สถาบันการเงินแห่งประเทศไทยกำหนดให้สถาบันการเงินเรียกเก็บจากผู้กู้ได้ และยังระบุอีกว่าผู้กู้ยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้

กรณีที่ได้มีการตกลงในเรื่องอัตราดอกเบี้ยกันไว้แล้ว แต่ต่อมาจะมีประกาศสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยและประกาศของกระทรวงการคลังให้สิทธิสถาบันการเงินเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่จะเรียกเก็บจากลูกค้าได้เกินกว่าที่ได้ตกลงกันไว้แล้วก็ตาม แต่ตราบิตที่ยังไม่มีการกำหนดเงื่อนไขหรือข้อตกลงให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยได้เกินกว่าที่ได้ตกลงกันในครั้งแรกแล้ว สถาบันการเงินจะเรียกเก็บดอกเบี้ยตามอัตราที่เปลี่ยนแปลงใหม่ไม่ได้

(4) การคำนวณดอกเบี้ยทบต้นรายเดือน

ศาสตราจารย์จิต เศรษฐบุตร²⁶⁵ ได้ให้ความเห็นในตำราของท่านในเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นไว้ว่า “การที่มาตรา 655 ยินยอมให้มีการคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ในกรณีเช่นนี้ก็เพราะว่า เมื่อเงินที่อยู่ในมือพ่อค้าย่อมจะก่อดอกออกผลอยู่เสมอ” ซึ่งเป็นเหตุผลว่ากฎหมายยินยอมให้ธนาคารคิดดอกเบี้ยทบต้นได้

ในการคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือน เนื่องจากโดยปกติการคำนวณอัตราดอกเบี้ยทบต้นกรณีที่เป็นสัญญากู้ยืมเงินธรรมดา จะคำนวณเป็นอัตราต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคหนึ่ง ข้อสำคัญคือดอกเบี้ยที่จะนำมาทบต้นได้จะต้อง “ค้างชำระมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี” และ “การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ” วิธีการคิดดอกเบี้ยทบต้นจะคำนวณได้ในปีต่อมาที่มีการค้างชำระ ดังนี้คือ กู้เงินจากสถาบันการเงิน 1,000 บาท ตกลงคิดดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ดังนั้นเมื่อกู้มา 1,000 ในปีแรกจะต้องเสียเท่ากับคือ 1,150 บาท แต่ปีที่ 2 จะเอายอดจาก 1,150 บาท(ไม่ได้เอาต้นเงิน 1,000บาท) มาคำนวณ เท่ากับในปีที่ 2 ต้องเสียดอกเบี้ย 172.5 บาทเมื่อรวม 1,150 บาทจะเป็นเงินค้างชำระจำนวน 1,322.5 บาท ดังนั้น เฉพาะดอกเบี้ยใน 2 ปี เท่ากับ 322.5 บาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กู้ในอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยเงินเชื่อทั่วไป ที่ผู้ให้กู้ประกาศกำหนดให้เรียกจากผู้ยืมได้ ซึ่งหมายความว่าหลังจากทำสัญญาแล้ว สถาบันการเงินแห่งประเทศไทยหรือผู้ให้กู้ประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย ผู้ยืมให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยตามสัญญาได้ในอัตราที่สถาบันการเงินแห่งประเทศไทยหรือผู้ให้กู้ประกาศใช้บังคับใหม่ทันที โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงแก่ผู้ยืมและให้ถือปฏิบัติเช่นนี้ตลอดไปจนกว่าผู้ยืมจะชำระหนี้ครบถ้วน อันเป็นข้อตกลงที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมชัดแจ้งแล้ว และไม่ว่าประกาศสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้สถาบันการเงินปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลดจะเป็นส่วนหนึ่งของสัญญากู้เงินหรือไม่ก็ตาม เมื่อดอกเบี้ยที่โจทก์คิดจากจำเลยในอัตราต่าง ๆ ไม่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยตามประกาศสถาบันการเงินแห่งประเทศไทยซึ่งโจทก์พึงมีสิทธิคิดได้ตามกฎหมาย โจทก์จึงชอบที่จะคิดดอกเบี้ยในอัตราดังกล่าวได้

²⁶⁵ จิต เศรษฐบุตร. “ความรู้เบื้องต้นแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยยืม ผากทรัพย์”. แก้ไขเพิ่มเติมโดยศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์, พิมพ์ครั้งที่ 2, คณะกรรมการบริการทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2529, หน้า 82.

แต่กรณีการคำนวณอัตราดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดปัจจุบันมีการคิดคำนวณเฉลี่ยออกมาเป็นอัตราต่อเดือน แล้วหากมีการค้างชำระในเดือนต่อไปก็จะนำดอกเบี้ยค้างชำระของเดือนก่อนที่ยังไม่ได้ชำระนั้นมาทบเป็นเงินต้นทันที เป็นวิธีการคิดดอกเบี้ยทบต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง กล่าวคือเป็นข้อยกเว้นในการคิดดอกเบี้ยทบต้น กรณีมีประเพณีการค้าขายให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ในบัญชีเดินสะพัด สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้มีดอกเบี้ยค้างชำระอย่างน้อยหนึ่งปี และไม่ต้องทำข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นหนังสืออีก การคำนวณดอกเบี้ยทบต้นรายเดือน มีวิธีการดังนี้ ให้นำเงิน 1,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี นำดอกเบี้ยต่อปีไปหาร 12 เดือน (ร้อยละ 15 ต่อปีก็จะเท่ากับ 1.25 ต่อเดือน) แล้วนำมาคิดดอกเบี้ย โดย ตั้งฐานจากยอดต้นเงิน ดังนั้น เมื่อรวมดอกเบี้ยที่ต้องชำระเมื่อครบ 2 ปีแล้วจะเท่ากับข้อ 1 คือ 322.5 บาท

ประเด็นนี้ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการคิดดอกเบี้ยทบต้นขึ้น และเป็นช่องโหว่ให้ธนาคารพยายามร่างข้อตกลงให้กลายเป็นบัญชีเดินสะพัด เพื่อให้สามารถเริ่มคิดดอกเบี้ยทบต้นแก่ลูกค้าเป็นรายเดือนได้ทันที ทั้งที่การคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือนเป็นไปเพื่อความสะดวกในการเดินสะพัดทางบัญชีของลูกค้ากับธนาคาร เพราะเมื่อคำนวณแล้วอัตราดอกเบี้ยรายปี กับอัตราดอกเบี้ยรายเดือนที่หารเฉลี่ยต่อปีนั้น มีอัตราที่เท่ากัน แต่ต่างกันตรงที่อัตราดอกเบี้ยรายเดือน ลูกค้าต้องรีบจ่ายทันทีก่อนที่จะครบเดือน มิเช่นนั้นแล้วจะเกิดเป็นอัตราดอกเบี้ยค้างชำระที่จะนำไปรวมคำนวณกับต้นเงิน และเป็นฐานในการคิดดอกเบี้ยทบต้นในเดือนถัดไปอีก แต่ดอกเบี้ยทบต้นรายปี ทำให้ลูกค้ามีเวลามากขึ้นที่จะหาเงินมาชำระเงินหนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำดอกเบี้ยค้างชำระมาทบเป็นเงินต้นอีก เช่นนี้จากตัวอย่างข้างต้น ลูกค้าก็จะสามารถควบคุมการใช้จ่ายทำให้การเสียดอกเบี้ยเฉลี่ย 150 บาทต่อปี

นอกจากนี้ ในกรณีการคิดดอกเบี้ยในสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 858 กำหนดระยะเวลาหักทอนบัญชีไว้ว่า ถ้าคู่สัญญามีได้กำหนดว่าให้หักทอนบัญชีภายในระยะเวลาเท่าใดให้ถือเอาเป็นกำหนด 6 เดือนในการหักทอน หมายความว่า ในกรณีสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาหักทอนในเรื่องการหักทอน ต้องให้มีการหักทอนบัญชีกันทุก 6 เดือน ดังนั้น การนำหลักเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือนโดยไม่ได้กำหนดลงไว้ในข้อสัญญาอย่างชัดแจ้ง แต่นำประเพณีธนาคารในการหักทอนบัญชีเดินสะพัดรายเดือนมากล่าวอ้างเพื่อความสะดวกในการคิดดอกเบี้ยทบต้นนั้น ก็จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ อีกทั้งตามมาตรา 860 เรื่องดอกเบี้ยแห่งเงินที่มีได้ชำระตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด ให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป แสดงว่า เมื่อมีการหักทอนบัญชีเกิดขึ้นก็สามารถคิดดอกเบี้ยได้ในทันที แต่ทั้งนี้ในเรื่องจากหักทอนนั้นต้องกำหนดระยะเวลาได้โดยชัดแจ้ง เพียงแต่การกำหนดข้อตกลงการคิดดอกเบี้ยเป็นรายวันหรือรายเดือน โดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่หักทอนบัญชีกันไว้ หรือกำหนดระยะเวลาหักทอน

บัญชีไว้ 6 เดือน แต่กำหนดให้คิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายวันหรือรายเดือน เช่นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่เป็นธรรมในกรณีสัญญาบัญชีเดินสะพัด

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือน มีดังนี้

(ก) กรณีการให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทันทีที่ผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ย จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อ ป.พ.พ. มาตรา 655 วรรคหนึ่ง ข้อตกลงนี้เป็นโมฆะ ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 543/2510 สัญญากู้มีข้อความว่า ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ส่งดอกเบี้ยตามอัตราและกำหนดที่ให้ชำระรายเดือน ผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงินทันที และยอมให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยที่ทบเข้ากับเงินต้นเป็นต้นเงิน ซึ่งจะต้องเสียดอกเบี้ยด้วย เป็นการให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทันทีที่ผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ย จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อ ป.พ.พ. มาตรา 655 วรรคหนึ่ง ข้อตกลงนี้เป็นโมฆะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1527/2517 จำเลยกู้เงินโจทก์ตกลงให้ดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 สตางค์ต่อเดือน ส่งดอกเบี้ยทุกเดือน ถ้าผู้กู้ผิดนัดไม่ส่งดอกเบี้ย ผู้กู้ยอมให้ดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงิน อันผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน ดังนี้เป็นการให้คิดดอกเบี้ยทันทีที่ผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระดอกเบี้ยเดือนที่ค้าง ข้อความที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยทบต้นจึงฝ่าฝืนต่อ ป.พ.พ. มาตรา 655 และเป็นโมฆะ โจทก์จึงเรียกดอกเบี้ยทบต้นจากจำเลยไม่ได้ คงคิดดอกเบี้ยได้อย่างธรรมดา ในอัตราร้อยละ 7.5 สตางค์ต่อเดือน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1870/2527 สัญญากู้เงินข้อ 2 ระบุไว้ความว่า ผู้กู้ยอมเสียดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จะส่งชำระดอกเบี้ยภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน ไม่ให้ผิดนัด ถ้าผิดนัดยอมให้เอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้น ถือเป็นเงินต้นแล้วคิดดอกเบี้ยจากเงินต้นที่ทบดอกเบี้ยเข้าแล้วนี้ต่อไปทุกคราว ตามอัตราและกำหนดชำระที่กล่าวแล้ว นั้น เป็นข้อตกลงที่ให้ส่งดอกเบี้ยเป็นรายเดือน หากผู้กู้ผิดนัดไม่ชำระเดือนใด ผู้ให้กู้มีสิทธิคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่งก่อนข้อตกลงเฉพาะที่ให้คิดดอกเบี้ยทบต้นดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคแรก ตกเป็นโมฆะ โจทก์ผู้ให้กู้มีวัตถุประสงค์รับฝากเงินและให้กู้ยืมเงินสัญญากู้เงินระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ผู้กู้ เป็นสัญญากู้เงินกันตามธรรมดา โดยจำเลยที่ 1 เป็นลูกหนี้โจทก์เพียงฝ่ายเดียว ไม่มีหนี้สินอะไรที่จะหักกลบลบกันแม้โจทก์จะทำทะเบียนสัญญากู้เงินไว้ทะเบียนดังกล่าวก็เป็นเอกสารที่โจทก์ทำขึ้นเพียงเพื่อประสงค์จะทราบว่ามีเงินไปเมื่อใดจำนวนเท่าใด ผ่อนชำระดอกเบี้ยและเงินต้นแล้วเพียงใด กับยังค้างชำระอีกเท่าใด มิใช่เป็นการตัดทอนบัญชีหนี้อันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 นิติสัมพันธ์ระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 จึงมิใช่เป็นเรื่องบัญชีเดินสะพัดหรือการค้าขายอย่างอื่นทำนองบัญชีเดินสะพัด โจทก์จะคิดดอกเบี้ยทบต้นจากจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง ไม่ได้

(ข) กรณีคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ตกลงเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือนไว้แล้ว และศาลฎีกาเห็นว่าสามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนได้ ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4145/2542 ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ระบุให้จำเลยที่ 1 ส่งดอกเบี้ยเป็นรายเดือนทุกวันที่สิ้นเดือน และยอมให้อายอดเงินดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับจำนวนเงินที่ได้เบิกเงินเกินบัญชีไปในทันที และให้ถือจำนวนดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นกลายเป็นจำนวนเงินที่เบิกเกินบัญชีไป โจทก์ผู้ให้กู้จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากจำเลยที่ 1 ผู้กู้และจำเลยที่ 2 ผู้ค้ำประกันแบบทบต้นในทันทีที่จำเลยที่ 1 ไม่ชำระดอกเบี้ยเป็นรายเดือนตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี จนกว่าบัญชีจะเลิกกัน และเฉพาะในจำนวนเงินที่จำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ โจทก์ย่อมมีสิทธิคิดดอกเบี้ยทบต้นได้เช่นเดียวกับที่คิดจากจำเลยที่ 1 หาใช่สัญญาค้ำประกันมิได้ระบุเวลาให้จำเลยที่ 2 ชำระหนี้ จึงยังไม่มีวันที่จำเลยที่ 2 ผิดนัดไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5296/2546 คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันมีข้อตกลงว่า เป็นการเปิดบัญชีกระแสรายวันเพื่อใช้เป็นบัญชีเดินสะพัด ถ้าเงินในบัญชีของจำเลยมีไม่พอจ่ายตามเช็ค ตามปกติโจทก์จะปฏิเสธการจ่ายเงินโดยสิ้นเชิง แต่ถ้าโจทก์ยอมผ่อนผันจ่ายไป จำเลยยอมรับผูกพันตนที่จ่ายเงินส่วนที่เกินคืนโจทก์เสมือนหนึ่งได้ร้องขอเบิกเงินเกินบัญชีไว้กับโจทก์ การคิดดอกเบี้ยเงินส่วนที่เกินบัญชีดังกล่าวมีข้อตกลงว่า โจทก์มีสิทธิคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนในอัตราสูงสุดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้เรียกเก็บได้ ซึ่งขณะทำคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันมีประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราตามประกาศของธนาคาร โจทก์ได้ออกประกาศของโจทก์กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากลูกหนี้ประเภทต่าง ๆ และออกประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยอีกหลายครั้ง โดยในกรณีของจำเลย เมื่อพิจารณาจากบัญชีกระแสรายวันของจำเลย บันทึกการคิดอัตราดอกเบี้ย และประกาศของโจทก์แล้ว เห็นได้ว่า โจทก์เรียกเก็บดอกเบี้ยจากจำเลยในอัตราเดียวกับลูกค้ำประเภทเบิกเงินเกินบัญชีเกินวงเงิน และลูกค้ำประเภทเบิกเงินเกินบัญชีโดยไม่มีวงเงิน ซึ่งโจทก์จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับลูกค้ำทั่วไปที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข การที่โจทก์คิดดอกเบี้ยจากจำเลยในอัตราดังกล่าวโดยอาศัยข้อตกลงในการขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และประกาศของโจทก์จึงทำได้โดยชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8117/2548 ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกำหนดให้คิดดอกเบี้ยทุกวัน และกำหนดส่งเป็นรายเดือนทุกวันปิดบัญชีสิ้นเดือนของโจทก์ทุก ๆ เดือน ทั้งยังระบุให้โจทก์และจำเลยที่ 1 ปฏิบัติไปตามธรรมเนียมประเพณีของธนาคาร ดังนั้น การคิดดอกเบี้ยของโจทก์ทุกวันและกำหนดส่งเป็นรายเดือนทุกวันปิดบัญชีสิ้นเดือน จึงเป็นไปตามประเพณีของธนาคารตามข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา อันเป็นการกำหนดการนับระยะเวลาโดยนิติกรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/1 แม้วันสิ้นเดือนเป็นวันหยุดทำการ โจทก์ก็คิดหักทอนบัญชีเมื่อสิ้นเดือนได้โดยไม่ถือเอาวันเปิดทำการถัดไปเป็นวันปิดบัญชี

5) ประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยต้นในบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่หมายความถึงเฉพาะประเพณีทางการของธนาคารพาณิชย์ในกรณีสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง วางหลักเรื่องข้อยกเว้นในการเรียกดอกเบี้ยทบต้นไว้กรณีที่เป็นประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยต้นในบัญชีเดินสะพัด หรือในการค้าขายอย่างอื่นทำนองเช่นว่านี้ จะไม่อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในมาตรา 655 วรรคหนึ่ง คือ สามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

เนื่องจากตามมาตรา 655 วรรคสองนี้ โดยนิตินิติวิธีในการบัญญัติกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติไว้ในลักษณะ 9 ยี่ม หมวด 2 ว่าด้วยเรื่องยืมใช้สิ่งเคลื่อน แต่กลับวางหลักเรื่องประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยต้นในบัญชีเดินสะพัด แทนที่จะบัญญัติหลักกฎหมายนี้ไว้ในลักษณะ 19 ว่าด้วยเรื่องบัญชีเดินสะพัด ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าในกรณีตามมาตรา 655 วรรคสอง น่าจะหมายความถึงกรณีการกู้ยืมเงินที่เป็นบัญชีเดินสะพัดซึ่งก็คือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนั่นเอง

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีการคิดดอกเบี้ยในสัญญาบัญชีเดินสะพัด พบว่ามีเพียงกรณีเดียวคือตามมาตรา 860 ซึ่งบัญญัติว่า “เงินส่วนที่ผิดกันอยู่นั้นถ้ายังมีได้ชำระ ท่านให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป” จึงเป็นกรณีที่เมื่อมีการหักทอนบัญชีกันแล้วตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด แต่ฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ไม่ได้ชำระหนี้ตามเวลาที่กำหนด เจ้าหนี้ย่อมสามารถคิดดอกเบี้ยได้นับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 19 ว่าด้วยเรื่องบัญชีเดินสะพัดนี้ไม่ได้บัญญัติเรื่องดอกเบี้ยทบต้นเอาไว้ เพราะสัญญาบัญชีเดินสะพัดสามารถเกิดธุรกรรมได้หลายชนิด ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นหนี้เบิกเงินเกินบัญชีเสมอไป เพียงแต่ต้องเป็นหนี้ที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้เท่านั้น ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4872/2528 “โจทก์ได้รับโควต้าเป็นผู้ส่งอ้อยให้แก่โรงงานน้ำตาล โจทก์ให้จำเลยซึ่งเป็นลูกไร่ส่งอ้อยให้แก่โจทก์เพื่อนำไปขายแก่โรงงานน้ำตาล โดยออกทุนให้จำเลยใช้ในการทำไร่ อ้อย ให้จำเลยลงลายมือชื่อกำกับหนี้ทุกรายการในบัญชีแสดงจำนวนเงินและสิ่งของตลอดจนค่าแรงจ้างคนงานที่จำเลยเบิกจากโจทก์ เมื่อโจทก์ได้รับเงินค่าอ้อยจากโรงงานจึงมาคิดหักทอนบัญชีกับจำเลย หากค่าอ้อยที่จำเลยได้รับไม่พอกับจำนวนเงินที่จำเลยเบิกไป ก็ยกยอดไปในปีรุ่งขึ้นและโจทก์คิดดอกเบี้ยเอาแก่จำเลย ดังนี้ นิตินิติสัมพันธ์ระหว่างโจทก์จำเลยเข้าลักษณะบัญชีเดินสะพัด ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ แม้โจทก์ฟ้องอ้างว่าเป็นเรื่องกู้ยืม แต่ก็ได้บรรยายฟ้องเข้าลักษณะบัญชีเดินสะพัด ศาลมีอำนาจยกบทกฎหมายที่ถูกต้องมาปรับแก้คดีได้” กรณีนี้เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด แต่คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนี้ไม่ได้วินิจฉัยว่าสามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคสองได้หรือไม่ ดังนั้น จึงมีประเด็นปัญหาว่า ประเพณีทางการค้าที่ให้คิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655

วรรคสองนี้ กล่าวถึงประเพณีทางการค้าของธนาคารพาณิชย์เท่านั้นหรือไม่ ในเรื่องนี้ผู้ศึกษาพบว่ามี ความเห็นเป็นสองกรณีคือ

กรณีแรกเห็นว่า การคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคสอง เป็นกรณีการกู้ยืมเงินที่ เป็นบัญชีเดินสะพัดเท่านั้น ดังนั้น ประเพณีทางการค้าตามมาตรา 655 วรรคสอง จึงหมายถึงประเพณี ทางการค้าเฉพาะของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีนักกฎหมายที่สนับสนุนแนวคิด ท่านอาจารย์พจน์ ปุષปะ คม ได้ให้ความเห็นในตำราของท่านว่า “ไม่ใช่การค้าอะไรๆ จะคิดดอกเบี้ยทบต้นได้เสมอไป บทบัญญัตินี้อยู่ในลักษณะกู้ยืม ต้องมีการกู้ยืม การกู้ยืมต้องเกี่ยวกับการค้า เพราะกฎหมายใช้คำว่าใน การค้าอย่างอื่น ที่ว่าเกี่ยวกับการค้าไม่ใช่ว่ากู้เอาไปทำอะไร ลูกหนี้กู้เอาลงทุนค้าขาย การกู้ยืมหาได้ เกี่ยวแก่การค้าไม่ จึงมีทางเดียวว่าการให้กู้ยืมนั้นต้องเป็นการค้า” (พจน์ ปุષปะคม 2527)²⁶⁶

นอกจากนี้ท่านอาจารย์พจน์ ปุષปะคม²⁶⁷ ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในตำราของท่านอีกว่า “กู้เงินมีบัญชีเดินสะพัด ถ้าเป็นเรื่องเปิดบัญชีมีการเบิกเงินและฝากเงินซึ่งต้องมีการหักทอนบัญชีกัน และได้ทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีหรือจำนองเป็นประกันหนี้เบิกเงินเกินบัญชี เช่นนี้เมื่อมีข้อสัญญา จะเสียดอกเบี้ย ตกลงคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนได้ตามวรรคสอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 579/2507 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 747/2507)”

กรณีที่สองเห็นว่า การคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคสอง เป็นกรณีสัญญาบัญชี เดินสะพัดเท่านั้น ไม่ใช่สัญญากู้ยืมเงิน บทบัญญัติตามมาตรา 655 วรรคสองเป็นบทบัญญัติยกเว้น มาตรา 655 วรรคแรกทั้งหมด ซึ่งมีนักกฎหมายที่สนับสนุนแนวคิด คือ ท่านอาจารย์สุบิน พูลพัฒน์ ได้ ให้ความเห็นในตำราของท่านว่า “มาตรา 655 วรรคสอง ตามบทบัญญัตินี้หมายความว่า เป็น บทบัญญัติยกเว้นมาตรา 655 วรรคแรกทั้งหมด กล่าวคือ เมื่อมีประเพณีทางการค้าให้เรียกดอกเบี้ย ททบต้นได้แล้ว คู่กรณียอมตกลงให้เรียกดอกเบี้ยทบต้นทุกๆเดือน หรือทุกๆวันไปได้เลย ไม่จำเป็นต้อง ค้างชำระดอกเบี้ยไม่น้อยกว่า 1 ปี ตามวรรคแรก แต่อย่างไรก็ดีข้อตกลงนั้นเข้าใจว่าต้องอยู่ในบังคับ ที่ว่าต้องทำเป็นหนังสือ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 694/2506) และจะต้องนำสืบว่าการเรียกดอกเบี้ยทบ ต้นเช่นนั้น เป็นประเพณีในการค้าโดยทั่ว ๆ ไปด้วย ประเพณีที่กล่าวมานี้มิได้หมายความว่าเฉพาะการค้า ขายของผู้เรียกดอกเบี้ยทบต้นเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่ต้องเป็นประเพณีในการค้าเช่นเดียวกันนั้น ปฏิบัติต่อกันโดยสม่ำเสมอทั่วไป ไม่ใช่คิดตั้งเป็นประเพณีขึ้นเองตามชอบใจ เท่าที่ปฏิบัติและอ้างถึง ประเพณีในการเรียกดอกเบี้ยทบต้นอยู่ในขณะนี้ ก็มีประเพณีธนาคารพาณิชย์ทั่ว ๆ ไปปฏิบัติเกี่ยวกับ

²⁶⁶ พจน์ ปุષปะคม. “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม กู้ยืม ฝากทรัพย์” ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ, 2527, หน้า 273.

²⁶⁷ พจน์ ปุષปะคม. “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม กู้ยืม ฝากทรัพย์” กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ, 2521, หน้า 138.

การกู้เบิกเงินเกินบัญชี ตามบัญชีเดินสะพัดหรือกระแสรายวันเท่านั้น ส่วนการค้าขายอย่างอื่นยังไม่ปรากฏว่ามีคดีมาสู่ศาล” (สุปัน พูลพัฒน์ 2532)²⁶⁸

ตามความเห็นของผู้ศึกษา จากการศึกษาคำพิพากษาฎีกาและตำรากฎหมายหลายเล่ม ผู้ศึกษาไม่พบว่ามีประเพณีการค้าขายอย่างอื่นที่สามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้นอกจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด²⁶⁹ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 และไม่พบว่ามีประเพณีการค้าอย่างอื่นนอกจากประเพณีทางการค้าของธนาคารพาณิชย์ที่มีการกำหนดเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นเอาไว้ ดังนั้น ประเพณีการค้าในเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคสองนี้ จึงเป็นประเพณีทางการค้าของธนาคารพาณิชย์ในเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้การที่ธนาคารพาณิชย์อ้างถึงประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัด เพื่อให้ลูกค้าต้องเสียดอกเบี้ยทบต้นอันเป็นการรับภาระมากกว่าปกติแล้ว จึงควรมีการนำสืบการใช้ประเพณีทางการค้าของธนาคารดังกล่าวด้วย

²⁶⁸ สุปัน พูลพัฒน์. “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ผูกทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประณีประนอมยอมความ การพนันและขึ้นต่อ”. ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, 2532, หน้า 62.

²⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 279/2527 สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดมีข้อตกลงให้ โจทก์คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ตามประเพณีการค้าของธนาคารพาณิชย์ ขอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา 655 วรรคสอง และดอกเบี้ยที่ทบเข้ากับเงินต้นย่อมกลายเป็นต้นเงินมิใช่ดอกเบี้ยค้างชำระ ทั้งนี้จนกว่าจะมีการบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดจึงจะไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ยทบต้น คงเรียกได้แต่ดอกเบี้ยธรรมดา หากไม่ชำระก็เป็นดอกเบี้ยค้างชำระหรือค้างส่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2977/2541 ตามคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันมีข้อตกลงล่วงหน้าว่า หากจำเลยเบิกเงินเกินไปจากเงินฝากที่มีอยู่ในบัญชี และโจทก์ผ่อนผันจ่ายเงินตามเช็คไป ก็ให้โจทก์กับจำเลยเดินสะพัดทางบัญชีกันโดยได้มีการหักทอนบัญชีกันเดือนละครั้ง ข้อตกลงดังกล่าวมีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 และตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ก็ระบุข้อความไว้ว่า การให้กู้และกู้ตามสัญญานี้เป็นไปตามประเพณีของธนาคาร ผู้กู้ยินยอมให้ดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงินที่ค้างชำระเป็นคราว ๆ ไป และให้ ดอกเบี้ยที่ทบเข้ากับต้นเงินนี้กลายเป็นต้นเงิน ซึ่งข้อสัญญาเช่นนี้มีลักษณะเป็นเรื่องประเพณีการค้าขายที่ให้คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 655 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการที่จำเลยขอเปิดบัญชีและทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในวันเดียวกันย่อมเป็นการแสดงเจตนาชัดแจ้งว่าจำเลยประสงค์จะเบิกเงินเกินบัญชีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด และตามประเพณีปฏิบัติของทางธนาคารพาณิชย์ก็ให้ยึดถือกันเช่นนั้นมาโดยตลอดสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีฉบับพิพาทจึงเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีฉบับพิพาทซึ่งเป็นสัญญา บัญชีเดินสะพัดกำหนดให้จำเลยชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 13 มีนาคม 2535 แต่ภายหลังครบกำหนดเวลาดังกล่าว จำเลยยังนำเงินเข้าฝากและถอนเงินจากบัญชีเงินฝากกระแสรายวันอีกหลายครั้งตั้งนี้ เมื่อมีการเดินสะพัดทางบัญชีต่อมาหลังกำหนดเวลาตามสัญญาสิ้นสุดลง จึงต้องถือว่าโจทก์และจำเลยซึ่งเป็นคู่สัญญามีเจตนาทำสัญญาบัญชีเดินสะพัดกันต่อไปโดยไม่มีกำหนดเวลา

เพื่อที่จะให้ทราบว่าคุณสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีดังกล่าวมีข้อตกลงในหากหักทอนหนี้อื่นเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด และเป็นประเพณีธนาคารในกรณีบัญชีเดินสะพัดสามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้ เพราะหากไม่มีการนำสืบเรื่องประเพณีการค้าของธนาคารแล้วย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเพราะธนาคารย่อมจะอ้างประเพณีทางการค้าตามอำเภอใจ เพื่อให้สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นจากลูกค้าได้อยู่เรื่อยไป

4.5 ปัญหาด้านการดำเนินงานของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

มีปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ที่มีความซ้ำซ้อนกันของแต่ละหน่วยงาน เพราะต่างก็มีอำนาจในการควบคุมดูแลในแต่ละประเภทธุรกิจที่เหมือนกัน แต่ไม่มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงาน ทำให้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้ รวมทั้งไม่มีการออกกฎหมายหรือมาตรการแก้ไขปัญหามาให้มีความทันสมัยทั้งที่หน่วยงานมีอำนาจหน้าที่ที่จะกระทำได้ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ ธปท. ที่มีบทบาทหน้าที่หนึ่งคือการกำกับดูแลโดยภาพรวมของระบบสถาบันการเงินของประเทศทั้ง เพื่อให้มีเสถียรภาพ แต่ ธปท. ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องข้อสัญญาไม่เป็นธรรมได้โดยตรง ถึงแม้ว่า ธปท. ได้พยายามจัดตั้งศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน หรือ ศคก. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่ผู้ใช้บริการทางการเงิน แต่การดำเนินงานของ ศคก. มีลักษณะเป็นเพียงแต่การเผยแพร่ การให้ความรู้แก่ผู้ใช้บริการทางการเงิน ให้คำปรึกษาและรับเรื่องร้องเรียนของผู้ใช้บริการทางการเงิน แต่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ การควบคุมการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน ซึ่งด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของ ธปท. ซึ่งได้แก่ อำนาจตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2485²⁷⁰ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551²⁷¹ ดังนั้น ธปท. ควรที่จะเป็นหน่วยงานกลาง

²⁷⁰ พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2485 กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขตการทำงาน และโครงสร้างของธนาคารแห่งประเทศไทย ให้ดำเนินการตามมาตรฐานสากลของธนาคารกลาง เพื่อให้ระบบการเงิน ระบบสถาบันการเงิน และระบบการชำระเงินมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ และมีกระบวนการตัดสินใจด้วยความโปร่งใส รอบคอบ

²⁷¹ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันการเงินมีความสามารถในการบริหารความเสี่ยง มีความระมัดระวังไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่เงินฝากของประชาชน มีเกณฑ์การกำกับ

ที่คอยประสานงานระหว่างระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดีที่สุดในอีกทั้ง ธปท. ยังเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถออกกฎเกณฑ์การควบคุมในการเบิกเงินเกินบัญชี และยังสามารถให้คำปรึกษากับหน่วยงานอื่นเกี่ยวกับธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้

2) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือ สคบ. ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติให้การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภค ในรูปของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ได้แก่ การแจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในกรณีนี้อาจระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้ และมีอำนาจดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือมีผู้ร้องขอ แต่ทั้งนี้การเบิกเงินเกินบัญชี เป็นการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินอันเป็นการให้บริการรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น สคบ. จึงควรใช้มาตรการการแจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับบริการด้านสินเชื่อเบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งไม่ว่าบริการนั้นจะถูกเรียกชื่ออย่างไร ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภคด้วย แต่ปัจจุบันก็ยังไม่มีความมาตรการดังกล่าวนี้ในการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้แม้ว่า สคบ. จะมีการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา โดยการประกาศให้ธุรกิจบัตรเครดิตและธุรกิจการให้กู้ยืมเงินเพื่อผู้บริโภคของสถาบันการเงินเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการควบคุมธุรกิจการเบิกเงินเกินบัญชีได้ทั้งระบบ

ในการจะแต่งตั้งหรือกำหนดให้หน่วยงานใดเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานระหว่างกันนั้น ยังมีปัญหาที่ตามมาอีกว่า รัฐมนตรีที่รักษาการตามพระราชบัญญัติของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน สำหรับ ธปท. ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2485 มาตรา 4 กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และสำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 8 กำหนดให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทำให้มีหน่วยงานราชการต้องร่วมมือประสานงานกันหลายหน่วยงาน คือ สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง ทำให้เกิดความยุ่งยากเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อศึกษาจากกฎหมายต่างประเทศทั้งสามประเทศ คือ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นแล้ว พบว่า

เกี่ยวกับธรรมาภิบาลของกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงาน เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนและผู้ฝากเงิน

สหราชอาณาจักร ก็มีธนาคารกลาง(Bank of England)เป็นหน่วยงานดูแลด้านความมั่นคงทางการเงินโดยภาพรวม แต่ยังมีหน่วยงานชื่อที่ว่าสำนักงานส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรมหรือ Office of Fair Trading (OFT) เป็นผู้รับผิดชอบในการปกป้องผลประโยชน์ของผู้บริโภคทั่วสหราชอาณาจักร ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานนี้ได้ปิดตัวลงเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2014 และได้ส่งผ่านอำนาจในการกำกับดูแลแยกย่อยไปยังหน่วยงานอื่น ซึ่งในด้านการกำกับดูแลด้านการเงิน คือ องค์กรกำกับทางการเงิน (Financial Conduct Authority : FCA) จะควบคุมดูแลการให้บริการทางการเงินภายในสหราชอาณาจักร รวมถึงส่งเสริมความมีเสถียรภาพของธุรกิจทางการเงินและความปลอดภัยของลูกค้า ด้วยวิธีแห่งความยุติธรรม รวมถึงอำนาจในการตรวจสอบและการบังคับใช้อำนาจซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ทำให้ FCA ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของลูกค้าเป็นหลัก โดยการทำหน้าที่ให้มากที่สุดเพื่อลดการทำผิดกติกาทางการเงินใด ๆ นอกจากนี้ ด้วยการควบคุมดูแลของคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงการคลัง ทำให้ธรรมนูญของ FCA กำหนดให้จัดตั้งคณะผู้วินิจฉัยสำหรับตลาดและการให้บริการทางการเงิน (Financial Services and Markets Tribunal) ซึ่งดำเนินการโดยกระทรวงกิจการรัฐธรรมนูญ (Department of Constitutional Affairs) ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่สอบสวนและตัดสินใจภายใต้การพิจารณาผลตอบแทน ในกรณีที่ข้อตกลงของบริษัทหรือของบุคคลไม่สามารถตกลงกันได้

สหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีความตื่นตัวในเรื่องสิทธิของตนเองอย่างมาก ดังนั้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ในเรื่องสิทธิเสรีภาพของตนเอง จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การรวมตัวจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายเป็นอย่างมาก ซึ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินหลักของประเทศอเมริกา คือ Consumer Financial Protection Bureau หรือ CFPB โดยดำเนินงานสามด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ เพื่อให้ผู้บริโภคทราบเป็นในขั้นแรกของการป้องกันการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความเสียหาย ด้านการบังคับใช้ โดยการกำกับดูแลธนาคาร เครดิตยูเนียน และบริษัทด้านการเงินอื่น ๆ และบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลกลางทางการเงินของผู้บริโภค (Federal consumer financial laws) และด้านการศึกษาวิจัยโดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่เพื่อทำความเข้าใจผู้บริโภคให้บริการทางการเงินและตลาดการเงินของผู้บริโภค ส่วน Federal Deposit Insurance Corporation หรือ FDIC จะทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการตรวจสอบและให้ความรู้

ประเทศญี่ปุ่น ตาม The Consumer Protection Fundamental Act,1968 ได้วางนโยบายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ให้แก่รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นเกี่ยวกับการดำเนินงาน และการพัฒนาด้านการคุ้มครองผู้บริโภค โดยประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิดเกี่ยวกับระบบคุ้มครองผู้บริโภคนั้น เน้นบทบาทของรัฐมากกว่าการให้ผู้บริโภคคุ้มครองตนเองหรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ประเทศญี่ปุ่นมีหน่วยงานที่ควบคุมดูแลผู้บริโภคด้านสัญญาทางการเงิน คือ หน่วยงานกำกับดูแลทางการเงิน

(Financial Services Authority, FSA) ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลธุรกิจธนาคาร หลักทรัพย์และประกันภัย รวมถึงการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งทำให้การกำกับดูแลสถาบันการเงินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ได้รับการแก้ไขด้วย และมีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น และนอกจากหน่วยงานกำกับดูแลระบบการเงินหรือ FSA แล้ว ในประเทศญี่ปุ่นมีการจัดตั้ง Consumer Protection Group ที่รับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยหน่วยงานกำกับดูแลทางการเงิน (Financial Services Authority, FSA) มีหน่วยงานภายในที่รับเรื่องร้องเรียนในลักษณะดังกล่าวเช่นกันและจะเข้าไปตรวจสอบหากมีการร้องเรียนในเรื่องเดียวกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการแก้ไขปัญหาของผู้บริโภคทางการเงิน

เมื่อเปรียบเทียบประเทศไทยกับสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นแล้ว จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานหรือมาตรการเฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมได้ อีกทั้งหน่วยงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ยังมีอำนาจหน้าที่ที่ซ้ำซ้อนกันและไม่มีการประสานงานระหว่างกันเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีอันไม่เป็นธรรมเท่าที่ควร

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาจึงขอสรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว จึงได้ข้อสรุปเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในประเด็นดังต่อไปนี้

5.1.1 ลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไม่ได้มีกฎหมายกำหนดว่าเป็นสัญญาอะไรตามกฎหมาย แต่โดยลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เป็นสัญญาทางการเงิน ที่มีที่มาจากกรณีที่ธนาคารอนุญาตให้ลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีที่เชื่อมโยงไว้กับบัญชีเงินฝากธนาคาร สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้นได้เมื่อลูกค้าธนาคารแสดงเจตนาของเบิกเงินเกินบัญชีกับธนาคารหรือบางกรณีเป็นกรณีที่ธนาคารเป็นผู้เสนอบริการนี้ให้แก่ลูกค้าเองด้วยความสมัครใจ แต่ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะใดก็ตาม การเบิกเงินเกินบัญชีโดยตัวของสัญญาประเภทนี้หากเกิดขึ้นสัญญาเดียวไม่รวมกับสัญญาอื่นจะมีลักษณะของการยืมเงินธนาคารพาณิชย์มาใช้ก่อนแล้วค่อยคืน ซึ่งเป็นลักษณะของการยืมใช้สั้นเปลืองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 จากการที่ลูกค้าของธนาคารขอยืมเงินจากธนาคารเนื่องจากเงินในบัญชีของเจ้าของบัญชีธนาคารมีไม่พอจ่าย ณ ขณะนั้น ซึ่งก่อให้เกิดการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีจะไม่สามารถใช้เป็นสัญญาเพียงฉบับเดียวแล้วจะสามารถก่อให้เกิดการเบิกเงินเกินบัญชีขึ้นได้ เพราะการจะเบิกเงินเกินบัญชีได้นั้นต้องมีบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทใดประเภทหนึ่งด้วย ซึ่งทำให้นิติสัมพันธ์นี้มีลักษณะของสัญญาฝากทรัพย์รวมอยู่ด้วย และหากเป็นกรณีที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีเจตนาตกลงกันว่าสืบแต่นั้นไป หรือในชั่วเวลากำหนดอันใดอันหนึ่ง ให้ตัดทอนบัญชีหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้นหักกลบลบกัน และคงชำระแต่ส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยตุลภาคแล้ว ก็จะมีลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 ด้วย จึงสรุปได้ สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่โดยปกติจะมีลักษณะของสัญญาฝากเงินและสัญญากู้ยืมเงิน รวมอยู่ในสัญญาเดียวกัน และในบางกรณีที่มีการตกลงกันโดยชัดแจ้งเพื่อให้มีการเดินสะพัดทางบัญชีต่อกัน สัญญาเบิกเงินเกินบัญชียุ่กันก็จะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วย

ดังนั้น จึงขอสรุปลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี โดยแยกตามแต่ละลักษณะของการดำเนินธุรกรรมทางการเงินที่ถือได้ว่าเป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีประเภทหนึ่ง มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) การเบิกเงินเกินบัญชีที่มีคำขอเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงจากเจ้าของบัญชี หรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

ในลักษณะของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเช่นนี้ จะมีลักษณะของการฝากเงินเป็นสัญญาหนึ่ง การกู้ยืมเงินอีกสัญญาหนึ่งและการระงับหนี้ด้วยวิธีหักถอนบัญชีอย่างบัญชีเดินสะพัดก็เป็นอีกสัญญาหนึ่ง ถ้าเพียงแต่ตกลงเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันก็ยังไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด คงบังคับได้เพียงสัญญาฝากทรัพย์เท่านั้น แต่เมื่อมีข้อตกลงฝากเงินและมีการเบิกเงินเกินบัญชีตามกรณีดังกล่าวแล้ว จึงจะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2) การเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่มีคำขอเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงจากเจ้าของบัญชี ซึ่งเป็นกรณีที่ลูกค้าไม่มีเจตนาเดินสะพัดทางบัญชีกับธนาคาร แต่โดยพฤติการณ์ถือได้ว่าได้มีข้อตกลงกู้เบิกเงินเกินบัญชีขึ้นแล้วระหว่างลูกค้ากับธนาคาร มี 2 กรณีคือ

2.1) กรณีการสั่งจ่ายเช็คเกินกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี

การที่ธนาคารยอมจ่ายเงินเกินบัญชีตามเช็ค โดยอ้างว่าเป็นการจ่ายเงินตามคำสั่งของผู้ออกเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 และกรณีนี้ไม่เป็นทั้งสัญญาบัญชีเดินสะพัดและสัญญากู้ยืมเงิน ผู้ศึกษาเห็นว่ามาตรา 991 เป็นกรณีที่บังคับให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คแต่มีข้อยกเว้นที่ไม่เคร่งครัดให้ธนาคารไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินในกรณีที่เงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายมีไม่เพียงพอกล่าวคือธนาคารสามารถใช้ดุลพินิจที่จะจ่ายหรือไม่ก็ได้ กรณีนี้ไม่เป็นสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 และก็ไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 ด้วย เพราะตามคำขอเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันมิได้มีเจตนาเพื่อการเดินสะพัดทางบัญชีกันต่อไปเรื่อย ๆ แต่เป็นการที่ธนาคารแสดงเจตนาอย่างชัดเจนว่ายินยอมจ่ายเงินให้ไปก่อนเมื่อมีการสั่งจ่ายเช็คในกรณีที่จำนวนเงินในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของเจ้าของบัญชีมีไม่เพียงพอในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของธนาคารด้วย หากธนาคารไม่ยอมจ่ายธนาคารย่อมจะปฏิเสธการจ่ายเงินได้ แต่หากธนาคารยอมจ่ายเงินตามเช็ค เจ้าของบัญชีผู้สั่งจ่ายเช็คก็ต้องนำเงินมาคืนพร้อมดอกเบี้ยนั่นเอง ในทางปฏิบัติกรณีนี้หากเจ้าของบัญชีต้องการให้ธนาคารยอมจ่ายเงินตามเช็คทุกครั้ง แม้ในขณะที่ในบัญชีมีเงินไม่เพียงพอจ่าย ธนาคารอาจเรียกให้เจ้าของบัญชีเข้ามาทำคำขอเบิกเงินเกินบัญชีแนบไปกับคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันฉบับเดิมได้ ซึ่งจะมีผลให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้กลายเป็นบัญชีเดินสะพัด

2.2) ในกรณีการเปิดบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์หรือประเภทเงินฝากเพื่อเรียกเพื่อใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์

กรณีเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งถือว่าได้มีการเบิกเงินเกินบัญชีกันแล้ว แม้จะไม่ได้มีการทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีไว้อย่างชัดเจน แต่เงินฝากประเภทออมทรัพย์หรือเงินฝากเพื่อเรียกเป็นเงินฝากที่สนับสนุนการออมของผู้ออมรายย่อย เหมาะสำหรับการบริหารจัดการเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่ได้มีความซับซ้อนมากนัก ซึ่งเป็นการแสดงเจตนาแต่แรกอยู่แล้วว่าไม่ต้องการเดินสะพัดทางบัญชี อันเป็นประเพณีในทางการค้า ดังนั้น เมื่อมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้นธนาคารเพียงมีสิทธิที่จะเรียกเงินส่วนที่จ่ายเกินคืนจากลูกค้าพร้อมทั้งดอกเบี้ย โดยไม่คำนวณแบบทบต้นเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะของการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นการที่ธนาคารจงใจเขียนข้อตกลงให้การเบิกเงินเกินบัญชีเป็นบัญชีเดินสะพัด โดยมีได้เน้นข้อความดังกล่าวให้เห็นชัดเจนอยู่ในสัญญา จึงเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เพราะจะมีผลต่อการเรียกดอกเบี้ยทบต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 ได้

นอกจากนี้จากนี้ผลจากการเชื่อมโยงบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์กับบัตรอิเล็กทรอนิกส์ อาจทำให้เกิดเงินเบิกเกินบัญชีได้ ดังต่อไปนี้

กรณีบัตร ATM หรือบัตรเดบิต หากเจ้าของบัตร ATM ทำรายการถอนเงินเกินบัญชีแล้วสามารถกดเงินออกมาใช้ได้ ถือว่าเป็นการเบิกเงินเกินบัญชีที่ธนาคารยินยอมออกเงินให้ก่อน แล้วเมื่อเจ้าของบัตรนำเงินฝากเข้าบัญชีธนาคารก็จะนำมาหักลบกลบหนี้กัน กรณีเจ้าของบัญชีไม่ได้มีเจตนาเพื่อเดินสะพัดทางบัญชี แต่มีลักษณะเป็นการขอยืมเงินธนาคารมาใช้ก่อนเป็นการชั่วคราวโดยธนาคารยอมผ่อนผันให้ เป็นกรณีที่ธนาคารยินยอมจ่ายเงินเองโดยสมัครใจ หรือในกรณีที่เจ้าของบัตรเดบิตที่เปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อใช้จ่ายเงินผ่านบัตรเดบิตหรือบัตร ATM เพื่อรูดซื้อสินค้าสำหรับผู้บริโภค การเบิกเงินเกินบัญชีที่เกิดขึ้นจึงอาจไม่มีเจตนาในการเบิกเงินเกินบัญชี แต่เงินเบิกเกินบัญชีเกิดขึ้นเนื่องจากไม่ได้มีการตรวจสอบว่าเงินในบัญชีมีเหลือพอในการใช้จ่ายผ่านการรูดบัตรเดบิตลักษณะเช่นนี้จึงเป็นลักษณะของการผสมผสานระหว่างสัญญาฝากเงินกับสัญญากู้ยืมเงิน

กรณีบัตรกดเงินสด หรือสินเชื่อเงินสด ซึ่งเกิดขึ้นได้เฉพาะในกรณีบัตรกดเงินสดที่มีผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อเงินสดเป็นธนาคารพาณิชย์หรือกรณีที่มีการเชื่อมโยงกับบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์โดยธนาคารเป็นผู้อนุมัติให้เบิกเงินเกินบัญชีได้เท่านั้น กรณีไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด เพราะไม่ได้มีการหักทอนบัญชีระหว่างกัน แต่เป็นกรณีที่ลูกค้าเป็นลูกหนี้ธนาคารฝ่ายเดียวคือมีแต่กู้ยืมเงิน ไม่มีการนำเงินเข้าฝากในบัญชีเงินฝาก และไม่มีลักษณะเป็นเงินที่ธนาคารได้ออกทดรองแทนไปก่อน แต่เป็นเงินที่ได้รับไปจากธนาคารตามวงเงินสินเชื่อที่ได้ทำสัญญาไว้

กรณีบัตรเครดิต เป็นกรณีการใช้เงินเกินวงเงินบัตรเครดิต โดยจะมีลักษณะของการเชื่อมโยงการชำระเงินกับบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์หรือเงินฝากเพื่อเรียก เป็นสาเหตุที่ทำให้มีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ซึ่งในทางปฏิบัติการเบิกเงินเกินบัญชีประเภทนี้ธนาคารจะไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม เพราะเป็นลักษณะของการเชื่อมโยงบัญชีเงินฝากเพื่อชำระหนี้บัตรเครดิตเอง กรณี

เช่นนี้จึงไม่มีลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 ซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ต่างฝ่ายต่างต้องเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ต่อกัน หากฝ่ายใดเป็นเจ้าหนี้หรือเป็นลูกหนี้แต่ฝ่ายเดียวแม้จะมีบัญชีคิดหนี้สินกัน สัญญานั้นก็หาเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่ และกรณีสัญญาบัตรเครดิตที่มีลักษณะเป็นการที่ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตยอมออกเงินให้แก่เจ้าของบัตรไปใช้ก่อน กรณีการเบิกเงินเกินบัญชีเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตคือธนาคารพาณิชย์ เพราะต้องมีการเชื่อมโยงบัญชีเงินฝากกับสัญญาบัตรเครดิตเข้าด้วยกัน ละธนาคารเท่านั้นที่จะมีอำนาจอนุมัติการเบิกเงินเกินบัญชีได้ หากเป็นกรณีผู้ประกอบการที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์ (non-bank) การเบิกเงินเกินบัญชีก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เว้นแต่มีข้อตกลงไว้กับธนาคารพาณิชย์อีกชั้นหนึ่ง

คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันของสถาบันการเงิน เป็นเพียงพยานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในเรื่องสัญญาบัญชีเดินสะพัดและเป็นเอกสารที่สำคัญในทางบัญชีของสถาบันการเงิน ที่แสดงถึงการเดินสะพัดทางบัญชีระหว่างสถาบันการเงินและลูกค้าสถาบันการเงิน ซึ่งอาจจำแนกได้ว่าหากเป็นกรณีที่มีการเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้โดยไม่มีการเบิกเงินเกินบัญชี ย่อมจะไม่เป็นบัญชีเดินสะพัด เพราะมีแต่ผู้ฝากเงินเท่านั้นที่เป็นเจ้าหนี้ธนาคาร คำขอเปิดบัญชีเงินฝากนั้นจึงใช้เป็นหลักฐานได้เฉพาะในกรณีตามสัญญาฝากทรัพย์เท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่มีการเบิกเงินเกินบัญชีด้วย โดยมีการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเอาไว้โดยชัดแจ้ง คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันนั้นก็จะสามารถใช้เป็นหลักฐานว่าเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดได้ ซึ่งหากลูกค้ามีความประสงค์เพียงต้องการใช้ประโยชน์จากบัญชีกระแสรายวัน เพื่อความสะดวกในทางการค้า โดยไม่ประสงค์จะเบิกเงินเกินบัญชี ลูกค้าสามารถใช้บริการเพียงบัญชีกระแสรายวันเพียงอย่างเดียวก็ได้ ซึ่งจะไม่มีผลให้คำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันดังกล่าวเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดแต่อย่างใด

ประเด็นปัญหาเรื่องชื่อของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ปรากฏในหนังสือสัญญาที่มีชื่อแตกต่างกัน เช่น สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี สัญญากู้ยืมเงิน สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี สัญญาบัญชีเดินสะพัด เป็นต้น ทั้งนี้ การจะตีความสัญญาตามกฎหมายนั้น จะดูเพียงแต่ชื่อที่ปรากฏอยู่บนสัญญาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ เนื่องจากหากพิจารณาเพียงแต่ชื่อของสัญญา จะทำให้เกิดผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันได้ ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ใช้บริการทางการเงินที่มีชื่อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเหมือนกัน แต่ถูกนำมาใช้บังคับตามกฎหมายที่ต่างกัน โดยสรุปแล้วเนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยการตีความสัญญา จึงต้องตีความตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 คือต้องคำนึงถึงความประสงค์หรือเจตนาอันมีส่วนร่วมกันของคู่สัญญาซึ่งเป็นเจตนาที่คาดหมายในทางสุจริต ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 และต้องคำนึงถึงประเพณีปฏิบัติในระหว่างคู่สัญญาเองหรือประเพณีในทางการค้าของธนาคารด้วย แต่ปกติประเพณีของธนาคารพาณิชย์นั้น คู่สัญญาอาจไม่ทราบว่าธนาคารมีประเพณีทางการค้าอย่างไร และธุรกรรมบางประเภทจะถือว่าเป็นประเพณีธนาคารหรือไม่ ทำให้เกิดปัญหาว่า

ธนาคารอาจสร้างประเพณีขึ้นมาได้ตามชอบใจ เพราะปัจจุบันไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องประเพณีทางการค้าของธนาคารไว้โดยเฉพาะ

ส่วนผลทางกฎหมายของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี มีผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของธุรกรรมการเบิกเงินเกินบัญชี ดังนี้

1) ผลของการที่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด คือ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 ถึงมาตรา 860 กล่าวคือ ต้องมีการตัดทอนบัญชีนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้นหักกลบลบกัน เพื่อให้ทราบว่าเป็นเจ้าหนี้ใครเป็นลูกหนี้ต่อกัน เพื่อชำระหนี้คืนแก่กันได้ ตามมาตรา 856 และถ้าคู่สัญญาไม่ได้กำหนดกันไว้ว่าให้หักทอนบัญชีกันเมื่อใด กฎหมายให้กำหนดเป็นเวลาหกเดือนตามมาตรา 858 และตามมาตรา 859 คู่สัญญาฝ่ายใดจะบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดและให้หักทอนบัญชีกันเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ ถ้าไม่มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น ส่วนเงินที่ยังมีได้ชำระ กฎหมายให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป ตามมาตรา 860 นอกจากนี้ในเรื่องการเรียกดอกเบี้ยทบต้น กฎหมายกำหนดให้กรณีประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยต้นในบัญชีเดินสะพัด สามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้ทันที โดยไม่ต้องรอให้มีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง และไม่จำเป็นต้องมีข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยทบต้นเป็นหนังสืออีก ตามมาตรา 655 วรรคสอง

2) ผลทางกฎหมายที่พบเมื่อการเบิกเงินเกินบัญชียังไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด คือ สัญญากู้ยืมเงินธรรมดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 เรื่องการคิดดอกเบี้ยจะต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีกฎหมายยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 คือให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ เมื่อผู้ให้กู้เป็นสถาบันการเงินที่กำหนดตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 นอกจากนี้ในการเรียกดอกเบี้ยทบต้น เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคหนึ่ง คือต้องสามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้หากมีดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และต้องมีข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยทบต้นระหว่างคู่สัญญาโดยทำเป็นหนังสือ และหากมีการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตามมาตรา มาตรา 653

5.1.2 รูปแบบของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี มีลักษณะสำคัญคือ ต้องมีการเปิดบัญชีกับธนาคาร หรือมีการเชื่อมโยงกับบัญชีธนาคาร แต่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เพราะบางกรณีอาจเป็นสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรง คือมีการทำเป็นหนังสือสัญญา เรียกว่า “สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี”

หรือ “สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี” (อาจเรียกชื่อต่างกันขึ้นกับสถาบันการเงินกำหนด) ซึ่งกรณีนี้อาจมีทั้งสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญากู้ยืมเงิน หรือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญากู้ยืมเงินอันเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วยก็ได้ แล้วแต่ข้อตกลงในสัญญา แต่รูปแบบที่มีการทำหนังสือสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกันโดยตรงนี้ มักจะใช้กับเฉพาะการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์กับผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบกิจการ

แต่บางกรณีกำหนดเป็นข้อตกลงให้มีการเบิกเงินเกินบัญชีได้ในสัญญาทางการเงินชนิดอื่นที่ทำกับสถาบันการเงินเท่านั้น ได้แก่ สัญญาบัตรเครดิต สัญญาบัตรกดเงิน สัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง หรือสัญญาที่เกิดจากธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้หากไม่มีบัญชีธนาคารหรือไม่มีการเชื่อมโยงการหักเงินไว้กับบัญชีธนาคารก็จะไม่มีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ซึ่งรูปแบบที่มีการทำข้อตกลงให้สามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ แฝงอยู่ในสัญญาประเภทอื่น ๆ มักจะใช้กับเฉพาะการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์กับลูกค้าประเภทผู้บริโภค ซึ่งในกรณีที่มีข้อตกลงในการเบิกเงินเกินบัญชีในสัญญาประเภทอื่นด้วยนั้น ทำให้สัญญาดังกล่าวมีผลทางกฎหมายที่ต่างกัน 2 ส่วน คือ ผลทางกฎหมายตามสัญญาหลัก และผลตามกฎหมายตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เกิดขึ้น กล่าวคือ หากมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้นเมื่อใด การเบิกเงินเกินบัญชีก็จะเข้าลักษณะของสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 ทันทที แต่หากยังไม่มีมีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ผลตามกฎหมายก็จะเป็นไปตามสัญญาหลักนั้น เช่น กรณีลูกค้าเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคารโดยมีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี หากยังไม่มีมีการเบิกเงินเกินบัญชี นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้าก็เป็นไปตามสัญญาฝากทรัพย์ ซึ่งเป็นเอกเทศสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องฝากทรัพย์ วิधिเฉพาะการฝากเงิน มาตรา 672 และ มาตรา 673 หรือกรณีสัญญาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ โดยธนาคารมีข้อตกลงให้ลูกค้าเบิกเงินเกินบัญชีได้หากมีการโอนเงินเพื่อชำระค่าสินค้าในขณะที่ลูกค้ามีเงินไม่พอจ่าย หากลูกค้าไม่ได้เบิกเงินเกินบัญชี นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้าก็เป็นไปตามสัญญาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

จากผลของการศึกษาข้างต้น สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีจึงไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เพราะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีอาจมีลักษณะที่แฝงอยู่ในรูปแบบของข้อสัญญาในสัญญาอื่นๆ ได้

5.1.3 ข้อกำหนดในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและแนวปฏิบัติของสถาบันการเงินในการให้สินเชื่อไม่เป็นธรรม

ในการขั้นตอนก่อนทำสัญญาหรือขั้นตอนการเจรจานั้น มีปัญหาในเรื่องการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีโดยการใช้สัญญาสำเร็จรูป ทำให้ลูกค้าธนาคาร โดยเฉพาะที่เป็นลูกค้าบุคคลหรือผู้บริโภคแทบจะไม่สามารถเจรจาต่อรองใด ๆ กับธนาคารได้เลย เนื่องจากเมื่อลูกค้าต้องการขอสินเชื่อเงิน

เบิกเงินบัญชี ธนาคารก็จะมีสัญญาสำเร็จรูปของธนาคารสำหรับใช้กับลูกค้าทุกราย แม้ว่าสัญญาสำเร็จรูปจะมีข้อดีคือทำให้เกิดความสะดวกแก่ทั้งลูกค้าและธนาคารเอง แต่ก็มีข้อเสียหากข้อกำหนดในสัญญาสำเร็จรูปนั้น มีลักษณะที่เอาเปรียบคู่สัญญาเกิดควร ซึ่งแม้จะมีกฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องนี้ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 แต่ในการวินิจฉัยว่าข้อสัญญาจะมีผลบังคับเพียงใดจึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีนั้น จะต้องฟ้องร้องคดีต่อศาลให้เป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งมีความยุ่งยาก และไม่สามารถแก้ปัญหาหากมีความไม่เป็นธรรมในสัญญาสำเร็จรูปนี้ได้

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ด้านสัญญา พร้อมทั้งการออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาในการควบคุมธุรกิจบางประเทศ แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีในทุกรูปแบบ เนื่องจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี หรือข้อตกลงให้มีการเบิกเงินเกินบัญชี แฝงอยู่ในสัญญาทางการเงินของสถาบันเงินได้ในหลายรูปแบบ ทำให้สัญญาดังกล่าวถูกนำมาตีความตามลักษณะของสัญญาหลักหลักเท่านั้น และถึงแม้ว่าจะมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ให้ควบคุมธุรกิจบางประเภทเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา มาช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ แต่ก็ยังมีสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นอยู่เสมอ เพราะผู้ประกอบการไม่เกรงกลัวบทลงโทษที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพราะสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเกี่ยวข้องกับคู่สัญญาที่มีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ นั่นคือสถาบันการเงิน

5.1.4 ความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายในการคิดดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม

1) สถาบันการเงินมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และไม่ขัดขัดกับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ทั้งนี้ก็เพราะว่ามีกฎหมายที่ให้อำนาจสถาบันการเงินเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด คือ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งเมื่อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้มีการปฏิบัติที่ต่างกันระหว่างผู้ให้กู้ยืมเงินที่เป็นบุคคลที่ไม่เป็นสถาบันการเงิน กับผู้ให้กู้ยืมเงินที่เป็นสถาบันการเงิน และจากที่อธิบายข้างต้นว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี หากไม่มีบัญชีธนาคารหรือไม่มีการเชื่อมโยงการหักเงินไว้กับบัญชีธนาคารก็จะไม่มีการเบิกเงินเกินบัญชีเกิดขึ้น ดังนั้น การเบิกเงินเกินบัญชีจึงทำได้แต่เฉพาะกับสถาบันการเงินที่มีบัญชีเชื่อมโยงกับผู้กู้ยืมเงินเท่านั้น จึงเห็นได้ว่า สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นสัญญาที่ใช้กับเฉพาะผู้ให้กู้ยืมเงินที่เป็นสถาบันการเงินเท่านั้น

ซึ่งเป็นความไม่เท่าเทียมกันในทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น เพราะสถาบันการเงินมีอำนาจเหนือกว่าในทางเศรษฐกิจ ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการแทบจะไม่มีอำนาจในการต่อรองทำสัญญา ทั้งยังต้องยอมรับค่าธรรมเนียมในการทำธุรกรรมต่าง ๆ แล้วสถาบันการเงินยัง

สามารถคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี โดยไม่เป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

2) สถาบันการเงินสามารถกำหนดค่าธรรมเนียม และค่าบริการต่าง ๆ ได้เอง ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 38 ซึ่งปัจจุบันได้มีประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 83/2551 เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงิน อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ แต่ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ดังกล่าวไม่ได้กำหนดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมมาตรฐานที่ชัดเจนจากการเบิกเงินเกินบัญชี ทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่รวมตัวกันเป็นสมาคมธนาคารไทยเพื่อกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าบริการ ซึ่งค่าธรรมเนียมบางประเภทที่ประกาศโดยสมาคมธนาคารไทย มีอัตราที่สูงเกินควรและไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนในการคิดคำนวณ เช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิประโยชน์ของสถาบันการเงินที่ใช้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีซึ่งเป็นสัญญากู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะนอกจากอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินสามารถเรียกได้เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปีตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และไม่ขัดขัดกับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ข้างต้นแล้ว ในเรื่องค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ของธนาคารยังสามารถกำหนดเองได้ โดยไม่มีมาตรการควบคุมตามกฎหมายที่ชัดเจนอีกด้วย ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเดียวหลักกฎหมายเดียวกัน กับผู้ให้กู้ยืมคนละประเภทกัน แม้ว่าสถาบันการเงินจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยก็ตาม แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นสำคัญที่สุดคือ ผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้บริโภค เพราะไม่มีมาตรการทางกฎหมายมาช่วยคุ้มครองผู้บริโภค เป็นการการสร้างความลำบากให้กับผู้บริโภคมากขึ้นที่ต้องรับภาระดอกเบี้ยมากกว่าปกติอีกทั้งยังต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายบริการอื่น ๆ อีกด้วย

3) การคำนวณดอกเบี้ยทบต้นรายเดือน ปัจจุบันมีการคำนวณอัตราดอกเบี้ยทบต้นเฉลี่ยออกมาเป็นอัตราต่อเดือน แล้วหากมีการค้างชำระในเดือนต่อไปก็นำดอกเบี้ยค้างชำระของเดือนก่อนที่ยังไม่ได้ชำระนั้นมาทบเป็นเงินต้นทันที การคิดดอกเบี้ยทบต้นในประเพณีการค้าอย่างบัญชีเดินสะพัดนี้เป็นวิธีการคิดดอกเบี้ยทบต้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง กล่าวคือ สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้มีดอกเบี้ยค้างชำระอย่างน้อยหนึ่งปี และไม่ต้องทำข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นหนังสืออีก ประเด็นนี้ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการคิดดอกเบี้ยทบต้นขึ้น และเป็นช่องทางให้ธนาคารพยายามร่างข้อตกลงให้กลายเป็นบัญชีเดินสะพัด เพื่อให้สามารถเริ่มคิดดอกเบี้ยทบต้นแก่ลูกค้าเป็นรายเดือนได้ทันที ทั้งที่การคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือนเป็นไปเพื่อความสะดวกในการเดินสะพัดทางบัญชีของลูกค้ากับธนาคาร เพราะเมื่อคำนวณแล้วอัตราดอกเบี้ยรายปี ก็อัตราดอกเบี้ยรายเดือนที่หารเฉลี่ยต่อปีนั้น มีอัตราที่เท่ากัน แต่

ต่างกันตรงที่อัตราดอกเบี้ยรายเดือน ลูกค้าต้องรีบจ่ายทันทีก่อนที่จะครบเดือน มิเช่นนั้นแล้วจะเกิดเป็นอัตราดอกเบี้ยค้างชำระที่จะนำไปรวมคำนวณกับต้นเงิน และเป็นฐานในการคิดดอกเบี้ยทบต้นในเดือนถัดไปอีก แต่ดอกเบี้ยทบต้นรายปี ทำให้ลูกค้ามีเวลามากขึ้นที่จะหาเงินมาชำระเงินหนี้เพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำดอกเบี้ยค้างชำระมาทบเป็นเงินต้นอีก

ถึงแม้ว่าในกรณีการคิดดอกเบี้ยในสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 858 กำหนดระยะเวลาหักทอนบัญชีไว้ว่า ถ้าคู่สัญญามีได้กำหนดเวลาให้หักทอนบัญชีภายในระยะเวลาเท่าใดให้ถือเอาเป็นกำหนด 6 เดือนในการหักทอน หมายความว่า ในกรณีสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในเรื่องการหักทอน ต้องให้มีการหักทอนบัญชีกันทุก 6 เดือน ดังนั้น การนำหลักเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือนโดยไม่ได้กำหนดลงในข้อสัญญาอย่างชัดแจ้ง แต่นำประเพณีธนาคารในการหักทอนบัญชีเดินสะพัดรายเดือนมาอ้างเพื่อความสะดวกในการคิดดอกเบี้ยทบต้นนั้น ก็จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ อีกทั้งตามมาตรา 860 เรื่องดอกเบี้ยแห่งเงินที่มีได้ชำระตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด ให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป แสดงว่า เมื่อมีการหักทอนบัญชีเกิดขึ้นก็สามารถคิดดอกเบี้ยได้ในทันที แต่ทั้งนี้ในเรื่องจากหักทอนนั้นต้องกำหนดระยะเวลาได้โดยชัดแจ้ง เพียงแต่การกำหนดข้อตกลงการคิดดอกเบี้ยเป็นรายวันหรือรายเดือน โดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่หักทอนบัญชีกันไว้ หรือกำหนดระยะเวลาหักทอนบัญชีไว้ 6 เดือน แต่กำหนดให้คิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายวันหรือรายเดือน เช่นนี้จึงไม่เป็นธรรมในกรณีสัญญาบัญชีเดินสะพัด

4) ประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่หมายความถึงเฉพาะประเพณีทางการของธนาคารพาณิชย์ในกรณีสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856 และไม่พบว่ามีประเพณีการค้าอย่างอื่นนอกจากประเพณีทางการค้าของธนาคารพาณิชย์ที่มีการกำหนดเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นเอาไว้ ดังนั้น ประเพณีการค้าในเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นตามมาตรา 655 วรรคสองนี้ จึงเป็นประเพณีทางการค้าของธนาคารพาณิชย์ในเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้การที่ธนาคารพาณิชย์อ้างถึงประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัด เพื่อให้ลูกค้าต้องเสียดอกเบี้ยทบต้นอันเป็นการรับภาระมากกว่าปกติแล้ว จึงควรมีการนำสืบการใช้ประเพณีทางการค้าของธนาคารดังกล่าวด้วย เพื่อที่จะให้ทราบว่าสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีดังกล่าวมีข้อตกลงในหากหักทอนหนี้ยันเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด และเป็นประเพณีธนาคารในกรณีบัญชีเดินสะพัดสามารถเรียกดอกเบี้ยทบต้นได้ เพราะหากไม่มีการนำสืบเรื่องประเพณีการค้าของธนาคารแล้วย่อมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเพราะธนาคารย่อมจะอ้างประเพณีทางการค้าตามอำเภอใจ เพื่อให้สามารถคิดดอกเบี้ยทบต้นจากลูกค้าได้อยู่เรื่อยไป

5.1.5 การดำเนินงานของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

เนื่องจากปัจจุบันมีหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีหลายหน่วยงาน ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ทำให้มีปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ที่มีความซ้ำซ้อนกันของแต่ละหน่วยงาน เพราะต่างก็มีอำนาจในการควบคุมดูแลในแต่ละประเภทธุรกิจที่เหมือนกัน อย่างเช่นในการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงิน แต่ละหน่วยงานได้ออกมาตรการทางกฎหมายออกมา ซึ่งในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีโดยตรงนั้นมีน้อยมาก และไม่มีประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงาน ทำให้มีมาตรการที่ซ้ำซ้อน ทำให้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้ รวมทั้งไม่มีการออกกฎเกณฑ์หรือมาตรการแก้ไขปัญหามีความทันสมัยทั้งที่หน่วยงานมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่จะกระทำได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงลักษณะของข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว ผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอแนะที่เป็นวิธีการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) เสนอให้กำหนดให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กับมาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 ให้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา กำหนดนิยามของสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี โดยแยกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะของธุรกรรมที่สามารถเบิกเงินเกินบัญชีได้ และวางหลักเกณฑ์และข้อกำหนดเกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี และข้อตกลงให้มีการเบิกเงินเกินบัญชี โดยออกเป็นประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ในการควบคุมธุรกิจทุกประเภทที่มีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับผู้บริโภค

ข้อดีของการกำหนดให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญานี้ เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องการตีความสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี ให้มีผลทางกฎหมายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ส่วนข้อเสียของการกำหนดให้สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาคือ สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ถูกควบคุมสัญญานี้จะใช้บังคับได้เฉพาะกับกรณีสัญญาระหว่างผู้บริโภครวมและผู้ประกอบธุรกิจเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

2) เสนอให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ในการให้สินเชื่อที่มีข้อตกลงให้เบิกเงินเกินบัญชี โดยการแก้ไขประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 83/2551 เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ข้อ 5.2.1 ให้กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดไม่เกินจำนวนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด โดยให้แยกตามประเภทสินเชื่อที่เพื่อผู้ประกอบธุรกิจเป็นอัตราสูงสุดอัตราหนึ่ง และสินเชื่อเพื่อผู้บริโภคเป็นอัตราสูงสุดอีกอัตราหนึ่ง เพราะข้อกำหนดในข้อ 5.2.1 (1) สถาบันการเงินสามารถเรียกเก็บคิดดอกเบี้ยในหนี้ค้างชำระ หรือดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัด หรือค่าบริการต่างๆ หรือเบี้ยปรับในการชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนดจากผู้บริโภค ค่าธรรมเนียมใด ๆ เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี ยังเป็นอัตราที่สูงเกินไป และค่าบริการและค่าใช้จ่ายตามข้อกำหนดในข้อ 5.2.1 (1) และ (2) ควรจัดกลุ่มค่าบริการหรือค่าใช้จ่ายเป็นแต่ละประเภทและควรกำหนดอัตราสูงสุดในแต่ละประเภทนั้นแยกออกมาต่างหาก ไม่ควรกำหนดเป็นอัตรารวม

ข้อดีของการกำหนดเพดานสูงสุดจะเป็นการเปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์แข่งขันกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลดีแก่ลูกค้า และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่การบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ด้วย อีกทั้งการกำหนดค่าธรรมเนียมสูงสุดโดยธนาคารแห่งประเทศไทยนี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับตรวจสอบและควบคุมธนาคารพาณิชย์ เพราะจำเป็นต้องมีการติดต่อและประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างธนาคารพาณิชย์และธนาคารแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อธนาคารพาณิชย์จะเริ่มเสนอบริการหรือเครื่องมือทางการเงินประเภทใหม่ ๆ ที่มีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีแฝงอยู่แก่ลูกค้า ด้วย และการออกเป็นประกาศทำให้ง่ายต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในเรื่องการกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าบริการได้ในอนาคต

3) เสนอให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานกลางในการแก้ไขปัญหาและประสานงานระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเอง รวมทั้งสถาบันการเงินต่างๆ และผู้ใช้บริการทางการเงินด้วย เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้เกิดขึ้นกับผู้บริโภคมากที่สุด

ข้อดีของการกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานกลางเนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีนี้เกิดขึ้นกับผู้บริโภค

มากที่สุด ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ที่มีความซ้ำซ้อนกันของแต่ละหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีได้

ข้อเสียของการกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหน่วยงานกลาง เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีหน้าที่ต้องดูแลด้านการคุ้มครองผู้บริโภคหลายด้าน เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลาก การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา เป็นต้น ทำให้ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในด้านสัญญาทางการเงิน หรือสัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอเพิ่มเติมให้มีการตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาทางการเงิน ในคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีอำนาจในการออกประกาศหรือข้อกำหนดใด ๆ ในการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมได้

4) เสนอให้ยกเลิกการคิดดอกเบี้ยทบต้นในกรณีที่เป็นการทำสัญญาระหว่างสถาบันการเงินกับลูกค้าที่เป็นผู้บริโภค และเสนอให้การคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือนสามารถทำได้เฉพาะในกรณีมีข้อตกลงโดยชัดแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรโดยเป็นข้อความที่เห็นเด่นชัดเป็นพิเศษ

ข้อดีของการยกเลิกการคิดดอกเบี้ยทบต้นเฉพาะกรณีผู้บริโภค เพราะดอกเบี้ยทบต้นก่อให้เกิดภาระแก่ลูกหนี้เป็นอย่างมาก เพราะแม้ไม่มีดอกเบี้ยทบต้น สถาบันการเงินก็สามารถเรียกดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงอยู่แล้ว อีกทั้งลูกค้าของสถาบันการเงินที่เป็นผู้บริโภคนั้นไม่มีอำนาจต่อรองกับสถาบันการเงินได้ แต่ลูกค้าที่เป็นผู้ประกอบการที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินทุน จะมีอำนาจในทางเศรษฐกิจมากกว่าผู้บริโภค ส่วนเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นรายเดือนนี้จะทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงหน้าที่ของตน และเลือกสินเชื่อที่มีความเหมาะสมและสามารถวางแผนการชำระหนี้ได้

ข้อเสียของการยกเลิกการคิดดอกเบี้ยทบต้นเฉพาะกรณีผู้บริโภค คือ ปัญหาเรื่องดอกเบี้ยทบต้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อสัญญาอื่นด้วย มิใช่แต่เฉพาะกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีเท่านั้น

5) กำหนดให้หากในข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีมีการอ้างถึงประเพณีทางการค้าของธนาคารเพื่อเรียกดอกเบี้ยทบต้น หรือเพื่อให้มีผลทางกฎหมายใด ๆ ในสัญญา ให้ธนาคารนำสืบประเพณีทางการค้าของธนาคารนั้นด้วย

ข้อดีของเพื่อป้องกันไม่ให้ธนาคารสร้างประเพณีทางการค้าขึ้นมาตามอำเภอใจ และทำให้ลูกค้าเสียเปรียบเกินควร

จากบทสรุปและข้อเสนอแนะในเรื่องสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีที่ไม่เป็นธรรมข้างต้น สิ่งสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้อย่างยิ่งย่นนอกจากการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายแล้ว คือ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนด้วย กล่าวคือ สถาบันการเงินแม้จะมีสิทธิ

และเสรีภาพในการทำสัญญา ต้องใช้สิทธิด้วยความสุจริตและมีจริยธรรมในดำเนินธุรกิจการเงิน การใช้เสรีภาพในการทำสัญญาต้องไม่พยายามหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อเอาเปรียบผู้บริโภคเกินสมควร และมีหน้าที่ประกอบกิจการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพราะสถาบันการเงินเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนทุกคน การดำเนินงานของสถาบันการเงินส่งผลกระทบต่อผู้คนในวงกว้าง และเพราะสถาบันการเงินมีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าบุคคลธรรมดาโดยเฉพาะผู้บริโภค ส่วนลูกค้าของสถาบันการเงินโดยเฉพาะผู้บริโภคนั้นควรศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องสินเชื่อหรือบริการของสถาบันการเงิน และควรอ่านสัญญาให้ละเอียดถี่ถ้วน และศึกษาถึงสิทธิและหน้าที่ของตนตามที่สัญญากำหนดและตามที่กฎหมายบัญญัติ กรณีหากมีหนี้ค้างชำระเกิดขึ้น ควรรีบดำเนินการชำระหนี้ให้ครบถ้วนถูกต้องตามหน้าที่ของตน

ในเรื่องการให้ความรู้แก่ผู้ใช้บริการทางการเงินนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบริการทางการเงิน รวมถึงสิทธิและหน้าที่ให้ผู้ใช้บริการทราบ เพราะไม่ใช่คนทุกคนที่จะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและหน้าที่กฎหมาย และเพราะสถาบันการเงินที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าอาจใช้เสรีภาพของตนทำให้เกิดความเสียหายผู้ใช้บริการทางการเงินได้ สถาบันการเงินซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจจึงต้องถูกควบคุมการใช้เสรีภาพในการทำสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ใช้บริการทางการเงินทุกคน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

AnanMoney (2015). "FYI : สมัครงบัตรกดเงินสด สินเชื่อบัตรเงินสด คืออะไร ดีอย่างไร เสียอย่างไร?".

Retrieved 25 มิถุนายน, 2015, from <http://ananmoney.com/cash-revolving-card-personal-loan/>.

Thaiepay (2558). "การป้องกันการปฏิเสธการชำระเงิน (Charge Back) ". Retrieved 14 เมษายน, 2558, from <http://www.thaiepay.net>.

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2557). "เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร (Overdraft หรือ Overdraw หรือ O/D)."

Retrieved 22 กันยายน 2557, from

http://www.cad.go.th/ewt_news.php?nid=2521&filename=ENG_WAY2.

เกียรติก้อง สวรรณศรี (2554). "เอกสารประกอบการศึกษา แนวความคิดเกี่ยวกับสัญญาในปัจจุบัน." Retrieved

22 กันยายน, 2557, from <http://www.lawprachin.com/fileadmin/templates/data/702-6.doc>.

คณะนิติศาสตร์ (2541). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์วิญญูชน.

จรัญ ภัคดีธนากุล (2541). "สรุปลงพระราชนิพนธ์ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540." ตุลพาท ปีที่ 45 เล่มที่ 1 หน้า 77-154.

จิต เศรษฐบุตร (2529). ความรู้เบื้องต้นแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยยืม ผักกัณฑ์. กรุงเทพฯ, คณะกรรมการบริหารทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิตติ ดิงศภักดิ์ (2524). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด และตัวแลกเงิน
พุทธศักราช 2497 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. 2523. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โชติชัย สุวรรณภรณ์ (2558). "Consumer Protection Avant garde or fait accompli ?".

Retrieved 10 มีนาคม, 2558, from

<http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0002857&categoryID=CAT0000146>

ไชยยศ เหมะรัชตะ (2535). กฎหมายว่าด้วยสัญญา. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพงศ์ โปษะบุตร (2557). "หลักสุจริต : หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์." Retrieved 18 มกราคม,
2557, from http://www.lawandforum.com/upload/images/Document/NewFolder/F18_บทความ_ณัฐพงศ์%20โปษะบุตร.pdf

ดาราวรรณ ธีระวัฒน์ (2542). กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.
กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทงศักดิ์ ดุลยกาญจน์ (2543). หลักและปัญหาในสัญญาบัญชีเดินสะพัดและบัตรเครดิต. กรุงเทพฯ, วีเจ พรินติ้ง.

ธนาคารกรุงเทพจำกัดมหาชน (2551). "Affiliate Direct Deposit Guide." Retrieved 14 เมษายน, 2558,
from <http://infoangel.net/affiliate-direct-deposit-guide.pdf>.

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2553). "คำอธิบายข้อมูลอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงิน(2521-2547)." Retrieved 22
กันยายน, 2557, from
<http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=222&language=th>.

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2557). "ขอบเขตธุรกิจของธนาคารพาณิชย์." Retrieved 26 กุมภาพันธ์ 2557, from
<https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/ขอบเขตธุรกิจธนาคารพาณิชย์.pdf>

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2557). "ธุรกิจการเงินที่ กระทบ. กำกับดูแล." Retrieved 26 กุมภาพันธ์, 2557, from <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Scope/Documents/scope.pdf>

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2558). "คำถาม-คำตอบระบบการชำระเงิน." Retrieved 25 มิถุนายน, 2558, from https://www.bot.or.th/Thai/PaymentSystems/Others/FAQ_PaymentSystem/Pages/default.aspx.

จีวรา สุมาวงศ์ (2013). "การปรับโครงสร้างการกำกับดูแลผู้ประกอบการธุรกิจการเงินในอังกฤษ." Retrieved 18 December, 2013, from <http://www.fpo.go.th/FPO/modules/Content/getfile.php?contentfileID=5369>.

นิตยา เมทินีวัฒนาวงศ์ (2555). ความรับผิดชอบของธนาคารตัวกลางในการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์. คณະนิตศาสตร์. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต(กฎหมายธุรกิจ).

บัณฑิต นิจถาวร (2536). "ทำไมถึงต้อง MRR." ใน ซีพจรเศรษฐกิจ(พฤศจิกายน - ธันวาคม 2536): หน้า 29-30.

บุญเพราะ แสงเทียน (2551). กฎหมายธุรกิจ. กรุงเทพฯ, วิทยพัฒน์.

ประกอบ สุวรรณใน (2558). "ผลิตภัณฑ์เงินฝาก : ข้อคิดก่อนซื้อ." Retrieved 20 ธันวาคม, 2558, from http://www.nakhonsithammarat.go.th/web_52/datacenter/doc_download/financial_danger3.pdf.

ประทีป เฉลิมภัทรกุล (2556). คำอธิบายตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด กรุงเทพฯ, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งนิติบัณฑิตยสภา.

ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล (2548). กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4-14. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์นิติธรรม

ปรีดี เกษมทรัพย์ (2519). กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. กรุงเทพฯ, เจริญวิทย์การพิมพ์.

ไพฑูริย์ เอกจริยกร (2558). คำอธิบายยืม ผากทรัพย์. กรุงเทพฯ, วิญญูชน.

พจน์ ปุษปาคม (2527). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม กู้ยืม ผากทรัพย์. กรุงเทพฯ, นิติบรรณาการ.

พรเทพ ทวีกาญจน์ (2552). "เมื่อมีข้อโต้แย้งในสัญญาจะตีความกันอย่างไร." ใน TPA News(ปีที่ 14 ฉบับที่ 155): หน้า 15.

พิชัยศักดิ์ หรยางกูร และ ณัฐนันท์ อัครเลิศ (2557). "เอกสารประกอบการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช หน่วยที่ 2 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน." Retrieved 18 มกราคม, 2557, from <http://www.stou.ac.th/schools/slwt/upload/ex.40701-2.pdf>.

ยงยุทธ สมัย (2538). เบิกเงินเกินบัญชี : บัญชีเดินสะพัด พร้อมคำพิพากษาฎีกาปี 2506-2537. กรุงเทพฯ, วิญญูชน.

วรณาริ สิงห์โต (2557). "เอกสารประกอบการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช หน่วยที่ 1 หลักสุจริต." Retrieved 18 มกราคม 2557, from <http://www.stou.ac.th/schools/slwt/upload/ex40701-1.pdf>.

วิชัย ตันติกุลานันท์ (2543). คำอธิบาย สัญญา บัญชีเดินสะพัด และ เบิกเงินเกินบัญชี (ไอดี). กรุงเทพฯ, พิมพ์อักษร.

วีระชาติ เอี่ยมประไพ (2543). สัญญาบัญชีเดินสะพัด. กรุงเทพฯ, นิติบรรณาการ.

ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์ (2557). คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา. กรุงเทพฯ, วิญญูชน.

ศันันท์กรณ โสทธิพันธุ์ (2557). คำอธิบายนิติกรรม - สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ, วิทยาลัย.

ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน (2557). "บทบาทหน้าที่ ศคช.". Retrieved 2 เมษายน 2557, from <http://www.1213.or.th/th/aboutfcc/knownfcc/Pages/responsibilities.aspx>

ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน (2557). "รู้จักศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน." Retrieved 26 กุมภาพันธ์ 2557, from <http://www.1213.or.th/th/aboutfcc/Pages/aboutfcc.aspx>.

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2557). "เกี่ยวกับ สคบ.". Retrieved 2 เมษายน 2557, from <http://www.ocpb.go.th/main.php?filename=index#>

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2557). "ประวัติความเป็นมาของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522." Retrieved 26 กุมภาพันธ์ 2557, from http://www.ocpb.go.th/ewt_news.php?nid=7.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2548). "เศรษฐศาสตร์น่ารู้ ประเภทของสินเชื่อ." Retrieved 27 ธันวาคม, 2557, from <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO29.htm>.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2549). "สรุปสถานการณ์เศรษฐกิจญี่ปุ่น." Retrieved 29 เมษายน 2558, from <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CAT0002535&categoryID=CAT0000736>.

สิริธร นิธิเบญญากร (2551). ปัญหาการนำจารีตประเพณีทางการค้ามาใช้ในกฎหมายไทย. คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต.

สุปัน พูลพัฒน์ (2532). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ฝากทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประณีประนอมยอมความ การพินันและขั้นต่อ. กรุงเทพฯ, นิติบรรณาการ.

สุวัชชัย มนัสการวิทยา (2556). "ธนาคารพาณิชย์." ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 13. เรื่องที่ 11 ธนาคาร. Retrieved 20 ธันวาคม, 2558, from <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=13&chap=11&page=t13-11-infodetail03.html>

สุขุม ศุภนิติย์ (2557). คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หยุด แสงอุทัย (2519). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรพรรณ พันธ์พัฒนา (2549). คำอธิบายกฎหมายลักษณะฝากทรัพย์ วิธีการเฉพาะสำหรับเจ้าสำนักโรงแรม ฝากเงิน เก็บของในคลังสินค้า จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน. กรุงเทพฯ, นิติธรรม.

อรรถวิเศษ สุวรรณภักดี (2551). แนวทางและรูปแบบของกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-bank). รายงานการวิจัย หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับนักบริหารระดับสูง สถาบันพระปกเกล้า: หน้า 56-66.

อัศรพงษ์ เวชยานนท์ (2007). "การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศญี่ปุ่น." Retrieved 26 พฤศจิกายน 2556, from <https://www.gotoknow.org>

ภาษาอังกฤษ

A.Arora (1993). Cases and Materials in Banking Law. London, Pitman Publishing.

Adam Smith (1776). The Wealth Of Nations.

Aidan Berry (2003). Financial Accounting: An Introduction. Second edition. UK, Tomson Learning.

Banking Code Standards Board (2009). "The BCSB website closed in 2009." Retrieved 18 December, 2013, from <http://www.bankingcode.org.uk/>.

Bba (2013). "A guide to the Lending Code for consumer." Retrieved 18 December, 2013, from <http://www.santander.co.uk/csdlv/r/BlobServer?blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadervalue1=inline%3Bfilename%3DPDF-GUIDE-TO-LENDING-CODE.pdf&blobwhere=1314009998102&blobheadername1=Content-Disposition>.

Bba (2014). "The Lending Code. March 2011 (Revised 7th October 2014)." Retrieved 14 April, 2015, from <https://www.bba.org.uk/policy/retail/credit-and-debt/the-lending-code/the-lending-code/>.

BBC article (2007). "More bank cases face strike out." Retrieved 14 April, 2015, from <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/6749589.stm>.

BBC News (2006). "Accountant sues bank over charges." Retrieved 15 April, 2015, from http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/manchester/4810490.stm.

BBC News (2006). "Your reporter : Unauthorised overdraft fees." Retrieved 15 April, 2015, from <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4940250.stm>.

Brian W Harvey (1982). The Law of Consumer Protection and Fair Trading. London, Butterworths.

Cabinet Office (2006). "Consumer Policy Regime in Japan, International Affairs Office, Quality-of-Life Policy Bureau." Retrieved 26 November, 2014, from <http://www.consumer.go.jp/english/cprj/>.

Citizens Advice Bureau (2013). "About Citizens Advice." Retrieved 12 December, 2014, from <https://www.citizensadvice.org.uk/about-us/>

Consumerfinance (2013). "CFPB Study of Overdraft Programs, A white paper of initial data findings." Retrieved 14 April, 2015, from http://files.consumerfinance.gov/f/201306_cfpb_whitepaper_overdraft-practices.pdf.

David Hume (1777). "Of the balance of Trade." In Essays, Moral, Political and Literary Part II Volume 3: page 359.

Eccount Money (2558). "A short history of overdrafts." Retrieved 14 April, 2015, from <http://www.eccount.com/financial-news/a-short-history-of-overdrafts/#.UneWvFMqvp0>.

FDIC (2014). "Overdraft Payment Programs, FDIC Compliance Manual." Retrieved 12 December, 2014, from <https://www.fdic.gov/regulations/compliance/manual/pdf/V-13.1.pdf>.

FDIC: Compliance Examination Manual (2013). "Overdraft Payment Programs." Retrieved 24 December, 2013, from <https://www.fdic.gov/regulations/compliance/manual/pdf/V-13.1.pdf>.

Financial Ombudsman (2013). "About the Financial Ombudsman Service." Retrieved 18 December, 2013, from <http://WWW.financial-ombudsman.org.uk/>.

Financial Services Agency (2013). "Pamphlet of FSA." Retrieved 26 November, 2013, from <http://www.fsa.go.jp/en/about/pamphlet.pdf>.

FLA UK (2015). "Lending Code." Retrieved 14 April, 2015, from <http://www.fla.org.uk/index.php/consumer-information/lending-code/>.

GOV.UK (2014). "Office of Fair Trading has closed." Retrieved 12 December, 2014, from <https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-fair-trading>.

Ian Pollock (2006). "Sue for money using the internet." Retrieved 15 April, 2015, from <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/5187436.stm>.

Jon Yates (2011). "Bank fees that overdraw teen's account have mom seeing red." In [Chicago Tribune](#).

Royal Bank of Scotland (2010). "World's first overdraft authorization 1728." Retrieved 14 April, 2015, from <http://www.rbs.com/about/history-100/serving-our-customers/worlds-first-overdraft-authorisation-1728.html>.

TANI Midori (2009). "Japan's Consumer Policy." Retrieved 26 November, 2014, from <http://www.rieti.go.jp/en/special/policy-update/031.html>.

The Lending Standards Board (2013). "About The Lending Standards Board." Retrieved 18 December, 2013, from <http://www.lendingstandardsboard.org.uk/about.html>.

The money advice service (2015). "Unauthorised overdraft fees." Retrieved 15 April, 2015, from <https://www.moneyadvice.service.org.uk/en/articles/overdrafts-explained>.

US Legal (2014). "Truth in Lending Act." Retrieved 24 December, 2014, from <http://truthinlendingact.uslegal.com/>.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและใบคำขอใช้บริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตัวอย่างสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี 1

สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี

สัญญาเลขที่ _____

สัญญานี้ทำขึ้นเมื่อวันที่ ..... ณ ธนาคาร [REDACTED] จำกัด (มหาชน) เลขที่ [REDACTED] กรุงเทพมหานคร
ระหว่าง.....อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่/สำนักงาน
ตั้งอยู่เลขที่.....หมู่ที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....
แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้กู้” ฝ่ายหนึ่ง กับ

ธนาคาร [REDACTED] จำกัด (มหาชน) สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ [REDACTED]
[REDACTED] กรุงเทพมหานคร ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้ให้กู้” อีก
ฝ่ายหนึ่ง

ข้อ 1. คำนิยาม

เว้นแต่จะมีข้อความระบุไว้ให้มีความหมายเฉพาะเป็นอย่างอื่น คำต่อไปนี้ให้มีความหมายตามที่ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

“บัญชีกระแสรายวัน”	หมายถึง	บัญชีเงินฝากประเภทบัญชีกระแสรายวันที่ผู้กู้เปิดไว้กับผู้ให้กู้
“ทรัพย์สินหลักประกัน”	หมายถึง	ที่ดินโฉนดเลขที่ ..... รวม ..... โฉนดตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... เนื้อที่รวม..... ไร่ รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดที่มีอยู่แล้วในขณะนี้ และที่จะมีขึ้นต่อไปในภายหน้าบนที่ดินดังกล่าวข้างต้น และให้หมายรวมถึงที่ดินแปลงซึ่งได้จากการรวม และ/หรือแบ่งแยกที่ดินโฉนดเลขที่ดังกล่าวข้างต้นด้วย
“ผู้ค้ำประกัน”	หมายถึง	(1) ..... (2) ..... และบุคคลซึ่งทำสัญญาค้ำประกันเพื่อเป็นประกันหนี้ที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กู้ตามข้อตกลงในสัญญานี้
“สิทธิในการรับเงินฝาก”	หมายถึง	สิทธิในการรับเงินฝากที่ได้โอนสิทธิการรับเงินให้แก่ผู้ให้กู้
“ผู้นำทรัพย์สินมาเป็นประกัน”	หมายถึง	ผู้จำหน่ายทรัพย์สินหลักประกัน และ/หรือ ผู้โอนสิทธิในการรับเงินฝาก และ/หรือผู้ส่งมอบ

ทรัพย์สินและ/หรือเอกสารสิทธิใด ๆ ให้ผู้ให้กู้
ได้ยึดถือไว้เป็นประกัน

“หลักประกัน”	หมายถึง	ทรัพย์สินหลักประกัน และผู้ค้ำประกัน และสิทธิในการรับเงินฝาก ซึ่งผู้กู้ตกลงให้เป็นประกันการชำระหนี้ตามสัญญา
“MLR ( )”	หมายถึง	อัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำสำหรับการกู้ยืมเงินประเภทมีกำหนดระยะเวลาที่ธนาคาร ( ) จำกัด (มหาชน) เรียกเก็บจากลูกค้าชั้นดี ซึ่งขณะทำสัญญาเท่ากับอัตราร้อยละ 7.5 (เจ็ดจุดห้า) ต่อปี และให้หมายรวมถึงอัตราดอกเบี้ย MLR ( ) ที่ธนาคาร ( ) จำกัด (มหาชน) อาจประกาศเปลี่ยนแปลงเป็นคราว ๆ ด้วย
“MOR ( )”	หมายถึง	อัตราดอกเบี้ยลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีประเภทเบิกเงินเกินบัญชี (Minimum Overdraft Rate) ซึ่งขณะทำสัญญาเท่ากับอัตราร้อยละ 7.925 (เจ็ดจุดเก้าสองห้า) ต่อปี และให้หมายรวมถึงอัตราดอกเบี้ย MOR ( ) ที่ผู้ให้กู้ อาจประกาศเปลี่ยนแปลงเป็นคราว ๆ ด้วย
อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ	หมายถึง	อัตราดอกเบี้ยตามบัญชีเงินฝากประจำ (..... เดือน) เลขที่..... ที่ผู้กู้ได้เปิดบัญชีไว้กับผู้ให้กู้ และผู้ให้กู้จะชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้กู้สำหรับการฝากเงินในบัญชีดังกล่าว

“อัตราดอกเบี้ยสูงสุด”	หมายถึง	อัตราดอกเบี้ยที่เท่ากับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีปกติสำหรับวงเงินเบิกเกินบัญชี ที่ผู้ให้กู้ประกาศกำหนด ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งในขณะที่ทำสัญญานี้เท่ากับอัตราร้อยละ 21.0 (ยี่สิบเอ็ดจุดศูนย์) ต่อปี แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามที่ผู้ให้กู้จะประกาศกำหนดเป็นคราวๆ ไป
“อัตราดอกเบี้ยผิติดสูงสุด”	หมายถึง	อัตราดอกเบี้ยที่เท่ากับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดสำหรับลูกค้าเงินให้กู้ยืมที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไขตามที่ผู้ให้กู้ประกาศกำหนด ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งในขณะที่ทำสัญญานี้เท่ากับอัตราร้อยละ 28.0 (ยี่สิบแปดจุดศูนย์) ต่อปี แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามที่ผู้ให้กู้จะประกาศกำหนดเป็นคราวๆ ไป
“วันทำการ”	หมายถึง	วันและเวลาทำการปกติของผู้ให้กู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อ 2. วงเงินเบิกเกินบัญชีและข้อตกลงในการเบิกเงินเกินบัญชี

ผู้กู้ขอเบิกเบิกเงินเกินบัญชีจากผู้ให้กู้ในวงเงินไม่เกิน _____ บาท (_____) โดยจะเบิกจ่ายตามบัญชีกระแสรายวันของผู้กู้ที่มีอยู่กับผู้ให้กู้นับแต่วันทำสัญญาฉบับนี้เป็นต้นไป และให้ถือเป็นบัญชีเดินสะพัดระหว่างผู้กู้กับผู้ให้กู้ โดยตกลงเบิกเงินเกินบัญชีตามจำนวนและเวลาที่ผู้กู้ต้องการ และตามที่ผู้ให้กู้จะพิจารณาอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ผู้ตกลงและยอมรับว่าการกู้เบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้มีผลผูกพันเป็นไปตามวิธีและประเพณีการเบิกเงินเกินบัญชีของผู้ให้กู้แล้ว ผู้กู้ตกลงยินยอมผูกพันตนตามเงื่อนไข รูปแบบ วิธีการ และรายละเอียดที่ผู้ให้กูกำหนด รวมทั้งเงื่อนไขและข้อกำหนดดังต่อไปนี้

- 2.1 ผู้กู้จะต้องเบิกใช้เงินกู้ดังกล่าวนี้ เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบธุรกิจของผู้กู้ โดยผู้กู้สามารถ เบิกใช้ได้ทันทีนับแต่วันที่ลงนามในสัญญา
- 2.2 ในการเบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ นอกจากผู้กู้จะสามารถเบิกเงินโดยการสั่งจ่ายเช็ค ใบหักบัญชีหรือเอกสารรูปแบบใด ๆ ที่ผู้ให้กู้กำหนดแล้ว ผู้กู้ยังสามารถเบิกเงิน ถอนเงิน โอนเงิน โดยการใช้ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ บัตรเดบิต บัตรเครดิต บัตรเอทีเอ็มควบคู่กับรหัสผ่านของผู้ถือบัตรดังกล่าวจาก เครื่องถอนเงินสดอัตโนมัติ (ATM) ทั้งภายในและ/หรือในต่างประเทศ หรือโดยการหักบัญชีเพื่อการชำระค่าใช้จ่าย ค่าบริการ ค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ การใช้บัตรเครดิต การชำระหนี้อื่นใดตามคำสั่งของผู้กู้ หรือโดยผ่านทางโทรศัพท์ ผ่านเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมอื่นใดผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ควบคู่กับรหัสผ่านของผู้กู้ หรือการกระทำใด ๆ ผ่านบริการพิเศษ ผ่านการบริการทางการเงินใด ๆ ของผู้ให้กู้ ทั้งที่มีอยู่แล้วในเวลานี้ และ/หรือที่จะมีต่อไปข้างหน้า (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “บริการพิเศษ”) บรรดาใบเบิกของผู้กู้ ซึ่งอาจจะเป็นเช็ค หรือใบหักบัญชี หรือใบบันทึกการทำรายการหรือเอกสารในรูปแบบใด ๆ หรือคำสั่งให้จ่ายเงินของผู้กู้ในรูปแบบใด ๆ ก็ดี ตลอดจนบันทึกหลักฐาน หรือเอกสารใดๆ ผู้ให้กู้ หรือบุคคลที่ผู้ให้กู้กำหนดได้จัดทำขึ้นเพื่อการหักบัญชีเดินสะพัด อันเนื่องมาจากผู้กู้ได้เบิกเงิน เกินบัญชีโดยผ่านใช้บริการพิเศษไม่ว่าประเภทใดก็ตาม ให้ถือเป็นหลักฐานแห่งหนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญานี้ รวมถึงเงื่อนไข ข้อกำหนดใดๆ ที่เกี่ยวกับการใช้บริการพิเศษด้วย และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้ และเงินที่ผู้กู้เบิกไปจากผู้ให้กู้ตามใบเบิก หรือผ่านการใช้บริการพิเศษ หรือตามเอกสารบันทึกหลักฐานที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นหนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ และเงินอันผู้กู้ได้เบิกเกินบัญชีไปจากผู้ให้กู้นั้นก่อนวันทำสัญญานี้ให้ถือเป็นหนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ด้วยเช่นกัน และในกรณีที่ผู้ให้กู้อนุญาตให้ผู้กู้เบิกเงินเกินจำนวนที่ตกลงผู้กู้ได้ระบุจำนวนไว้ใน ข้อนี้ ผู้กู้ก็ยอมรับว่าเงินที่ผู้ให้กู้อนุญาตให้ผู้กู้เบิกเกินจำนวนที่ตกลงผู้กู้ไปนั้น รวมเข้าเป็นหนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีตามข้อตกลงในสัญญาฉบับนี้ด้วยทั้งสิ้น

2.3 ผู้กู้ตกลงและยอมรับว่าการกู้เบิกเงินเกินบัญชีเป็นวงเงินกู้หมุนเวียนในขณะใดก็ตาม หากผู้กู้จะได้ชำระหนี้เบิกเงินเกินบัญชีหมดสิ้นไม่ว่าผู้ให้กู้จะได้เรียกร้องทวงถามหรือไม่ก็ตาม และต่อมาผู้กู้ยังคงเบิกเงินจากบัญชีเดินสะพัดของผู้กู้ตามสัญญาฉบับนี้ต่อไปอีก ผู้กู้ตกลงให้ถือว่าเงินซึ่งผู้กู้ได้เบิกไปเป็นหนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ทั้งสิ้น

ข้อ 3. อัตราดอกเบี้ย และกำหนดชำระดอกเบี้ย

ผู้กู้ตกลงชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ ในอัตราดอกเบี้ย, เงื่อนไขและวิธีการ ที่กำหนดไว้ ดังนี้

3.1. ผู้กู้ตกลงชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ในอัตราดอกเบี้ย MLR ( )/MOR ( )/อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ + ร้อยละ.....ของจำนวนเงินกู้ที่ได้เบิกใช้ไปจากผู้ให้กู้ และยังคงค้างชำระอยู่หรือยอดหนี้ที่ปรากฏในบัญชีกระแสรายวัน โดยเริ่มคำนวณดอกเบี้ยเป็นรายวันนับตั้งแต่วันที่เบิกใช้วงเงินกู้ไปจนถึงวันที่ได้ชำระคืนเงินกู้

ในกรณีหากจำนวนเงินที่ปรากฏตามบัญชีกระแสรายวันของผู้กู้เกินกว่าจำนวนวงเงินตามข้อ 2. หรือตามที่กำหนดในสัญญาฉบับนี้ไม่ว่าจะด้วยเหตุผู้กู้เบิกเกินออกไปหรือด้วยเหตุการณ์ค้างชำระดอกเบี้ย ผู้กู้ยินยอมชำระดอกเบี้ยในจำนวนเงินกู้ส่วนที่เกินวงเงิน ในอัตราดอกเบี้ยสูงสุดได้ทันที

3.2 ผู้กู้ตกลงชำระดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญาฉบับนี้ให้แก่ผู้ให้กู้ โดยตกลงจะชำระดอกเบี้ยเป็นรายเดือนทุก ๆ วันทำการสุดท้ายของเดือนภายในเวลาทำการ ณ สำนักงานของผู้ให้กู้ โดยในแต่ละงวดตกลงชำระเป็นจำนวนเงินเท่ากับดอกเบี้ยค้างชำระทั้งหมด ณ ขณะนั้น และตกลงชำระงวดแรกในเดือนที่ผู้กู้ได้เบิกใช้วงเงินตามสัญญานี้ครั้งแรก และชำระในเดือนถัดไปตามปีปฏิทินติดต่อกันไปจนกว่าผ่อนชำระคืนหนี้เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีจนหมดสิ้น หรือมีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ไม่ว่ากรณีใด ๆ

- 3.3 ผู้กู้ตกลงและยอมรับว่าการให้กู้และกู้ตามสัญญานี้เป็นไปตามประเพณีของธนาคารพาณิชย์ หากว่าผู้กู้ผิดนัดไม่ส่งหรือชำระดอกเบี้ยภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในสัญญาฉบับนี้ โดยผู้ให้กู้จะได้เรียกร้องทวงถามหรือไม่ก็ตาม ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นทบเข้ากับต้นเงินทันทีที่ค้างชำระเป็นคราวๆ ไปเป็นรายเดือน และให้ดอกเบี้ยที่ทบเข้ากับต้นเงินดังกล่าวเป็นต้นเงินอันผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราเดียวกัน และมีกำหนดเวลาชำระอย่างเดียวกันกับที่ระบุไว้ในสัญญาฉบับนี้เรื่อยๆ ไปจนกว่าผู้ให้กู้จะได้รับชำระต้นเงินและดอกเบี้ยดังกล่าวนี้ครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว

ผู้กู้ตกลงและยอมรับให้การคำนวณดอกเบี้ยตามสัญญาฉบับนี้เป็นไปตามวิธีการและประเพณีปฏิบัติของผู้ให้กู้ทุกประการ โดยผู้ตกลงไม่ได้แย้งวิธีการคำนวณดอกเบี้ยของผู้ให้กู้แต่ประการใด

- 3.4 ในกรณีอัตราดอกเบี้ย MLR ( )/MOR ( ) /อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ หรืออัตราดอกเบี้ยผิดนัดสูงสุดที่ระบุไว้ในสัญญาฉบับนี้ไม่ตรงกับ อัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อแต่ละประเภทที่ผู้ให้กู้ประกาศกำหนดในขณะทำสัญญาฉบับนี้ ผู้ตกลงยินยอมให้ถือว่าอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ให้กู้ประกาศกำหนดเป็นอัตราที่ถูกต้องตามข้อตกลงในสัญญาฉบับนี้ โดยผู้ตกลงไม่ถือว่าเหตุดังกล่าวทำให้ผู้เกิดความเสียหาย และจะไม่ยกเหตุดังกล่าวขึ้นเป็นข้อต่อสู้หรือการปฏิเสธความรับผิดชอบผู้ให้กู้ทั้งสิ้น

- 3.5 ในกรณีที่ยอดเงินที่เบิกเกินบัญชีเกินกว่าวงเงินตามข้อ 2. ผู้กู้ยอมให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยในอัตราดอกเบี้ยผิดนัดสูงสุด โดยให้คิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนตามธรรมเนียมประเพณีและวิธีปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ซึ่งผู้ให้กู้จะคำนวณและลงบัญชีกระแสรายวันตามวิธีการของธนาคารพาณิชย์ทุกเดือน

ข้อ 4. ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย

ผู้ตกลงชำระค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้ให้กู้ดังต่อไปนี้

4.1 ค่าธรรมเนียม

(1) ค่าธรรมเนียมการให้วงเงินกู้ (Front end Fee)

ผู้กู้ตกลงชำระค่าธรรมเนียมการให้วงเงินกู้ให้กับผู้ให้กู้ เป็นเงินจำนวน *** บาท (***) ภายใน*** หรือชำระให้แก่ผู้ให้กู้ ให้เสร็จสิ้นครบถ้วนภายในวันลงนามในสัญญาฉบับนี้ และ

(2) ค่าธรรมเนียมการชำระหนี้และยกเลิกวงเงินกู้ (Cancellation Fee) ในอัตราร้อยละ *** (***) ของวงเงินตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.ของสัญญาฉบับนี้ โดยจะนำมาชำระภายในวันชำระหนี้และยกเลิกวงเงินกู้

4.2 บรรดาค่าอากรแสตมป์ ค่าธรรมเนียม ค่าภาษีอากร ค่าเบี้ยประกันภัย และค่าใช้จ่ายใดๆที่เกิดขึ้นแก่ ผู้ให้กู้ อันเนื่องมาจากการเบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ รวมทั้งค่าที่ปรึกษากฎหมาย ค่าใช้จ่ายในการเตือน การเรียกร้อง การทวงถาม ดำเนินคดี สืบทรัพย์สิน ค่าทนายความ ค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดี การบังคับคดี การบังคับชำระหนี้ การบังคับหลักประกัน และทรัพย์สินอื่นเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่ ผู้ให้กู้ ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นใด และค่าเสียหายต่างๆ อันเกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินการทั้งหลายตามสัญญาฉบับนี้ ผู้กู้ ตกลงเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อ 5. การทบทวนและการสงวนสิทธิการให้เบิกใช้วงเงินเบิกเกินบัญชี

ผู้กู้ตกลงและยอมรับว่า การกู้เบิกเงินเกินบัญชีเป็นวงเงินกู้หมุนเวียน ผู้กู้ ตกลงให้ผู้ให้กู้ ทบทวนการเบิกใช้วงเงินเบิกเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ได้ตลอดจนกว่าผู้กู้จะชำระหนี้คืนให้แก่ผู้ให้กู้เสร็จสิ้น และรวมถึงการลดวงเงิน การระงับการเบิกใช้วงเงินชั่วคราว การยกเลิกการใช้วงเงินเบิกเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ตามแต่ผู้ให้กู้จะพิจารณาเห็นสมควร แม้ว่าจะยังมีวงเงินเบิกเกินบัญชีตามที่กล่าวในข้อ 2. ของสัญญาฉบับนี้เหลืออยู่ก็ตาม

หากผู้กู้ไม่เบิกใช้วงเงินเบิกเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ หรือเบิกเงินใช้ไม่ครบจำนวนที่ตกลงไว้ในสัญญาฉบับนี้ ผู้ให้กู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กู้มีสิทธิลดวงเงิน ระงับการเบิกใช้วงเงินชั่วคราว ยกเลิก

วงเงินเบิกเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้บางส่วนหรือทั้งจำนวนตามแต่ผู้ให้กู้จะพิจารณาเห็นสมควร แม้ว่าจะยังมีวงเงินเบิกเกินบัญชีตามที่กล่าวในข้อ 2. ของสัญญาฉบับนี้เหลืออยู่ก็ตาม

ไม่ว่าในกรณีใดก็ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้กู้ตกลงยอมรับในการใช้สิทธิ และผลการพิจารณาของผู้ให้กู้ในกรณีนั้น ๆ โดยไม่โต้แย้ง และโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้กู้ทราบล่วงหน้า และผู้กู้ตกลงยอมรับไม่ถือว่าการกระทำดังกล่าวของผู้ให้กู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กู้ และสละสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ จากผู้ให้กู้

ข้อ 6. การแจ้งยอดหนี้ที่เบิกเงินเกินบัญชี

ผู้กู้ตกลงว่าทุกคราวที่ผู้ให้กู้มีหนังสือแจ้งยอดหนี้ที่เบิกเงินเกินบัญชีกระแสรายวันดังกล่าวไปให้ผู้กู้ทราบ ผู้กู้รับว่าจะมีหนังสือยืนยันหรือทักท้วงมายังผู้ให้กู้ว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้องแล้วแต่กรณี หากผู้กู้มิได้แจ้งให้ผู้ให้กู้ทราบภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ลงในใบแจ้งของผู้ให้กู้ให้ถือว่ายอดหนี้ที่เบิกเงินเกินบัญชีตามจำนวนที่ผู้ให้กู้แจ้งไปนั้นถูกต้องแล้ว

ข้อ 7. การบอกเลิกสัญญา

ผู้กู้ตกลงให้สัญญานี้มีผลใช้ได้ตลอดไปจนกว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะได้มีหนังสือบอกเลิกสัญญาฉบับนี้ แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้ให้กู้ที่จะเรียกร้องให้ผู้กู้ชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนหรือที่จะลดวงเงินลงเมื่อใดก็ได้ ตามที่ผู้ให้กู้จะพิจารณาเห็นสมควร หรือระงับการเบิกใช้วงเงินชั่วคราว ในกรณีที่ผู้ให้กู้เห็นว่าจะมีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินหรือการดำเนินกิจการ หรือความสามารถในการชำระหนี้ หรือการปฏิบัติตามข้อผูกพันที่มีอยู่ตามสัญญาฉบับนี้ กรณีอื่นใดตามที่ผู้ให้กู้เห็นสมควรโดยมีพักต้องชี้แจงแสดงเหตุ แม้ว่าผู้กู้จะมีการผ่อนชำระคืนหนี้เบิกเงินเกิน

บัญชีให้ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ ก็ตาม โดยผู้กู้ตกลงจะไม่ใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายใด ๆ จากผู้ให้กู้ทั้งสิ้น

ในกรณีที่ผู้กู้บอกเลิกสัญญานี้กับผู้ให้กู้ ผู้กู้ตกลงให้ผู้ให้กู้ระงับสิทธิในการเบิกเงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญานี้ ภายในวันที่มีการบอกเลิกสัญญาทันที และผู้กู้ตกลงชำระหนี้ตามยอดหนี้ที่ค้างชำระคืนให้แก่ผู้ให้กู้ภายในระยะเวลาที่ผู้ให้กู้กำหนดตั้งนั้น หากผู้กู้ได้เบิกเงินกู้ หรือสั่งจ่ายเช็คเพื่อเบิกเงินกู้ตามสัญญานี้ภายหลังวันบอกเลิกสัญญา ผู้กู้ตกลงให้ผู้ให้กู้อำนาจการเบิกจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าวทันที โดยผู้กู้จะไม่ใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายใด ๆ จาก ผู้ให้กู้ทั้งสิ้นไม่ว่าด้วยเหตุกรณีใดก็ตาม

ในกรณีที่ผู้ให้กู้บอกเลิกสัญญานี้กับผู้กู้ ผู้กู้เข้าใจและยอมรับว่าผู้กู้ยอมสละสิทธิใด ๆ ตามสัญญานี้ทันที และผู้กู้ตกลงชำระหนี้ตามยอดหนี้ที่ค้างชำระคืนให้แก่ผู้ให้กู้ภายในระยะเวลาที่ผู้ให้กู้กำหนด

ไม่ว่าการบอกเลิกสัญญาจะด้วยเหตุใด ผู้กู้ตกลงยอมรับว่า การเลิกสัญญาดังกล่าวไม่มีผลทำให้บัญชีเดินสะพัดระหว่างผู้ให้กู้และผู้กู้เลิกกันไปด้วย ผู้กู้ตกลงยินยอมปฏิบัติและผูกพันตามข้อตกลง หรือข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้บัญชีเดินสะพัดที่ทำไว้กับผู้ให้กู้ต่อไปเช่นเดิม เว้นแต่ผู้ให้กู้จะพิจารณากำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ข้อ 8. การผิหนดชำระหนี้

ในกรณีที่สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีฉบับนี้สิ้นสุดลงหรือเลิกกันหากมีเงินที่ยังต้องชำระให้กัน และผู้กู้ยังไม่ชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้กู้อันครบถ้วนภายในระยะเวลาที่ผู้ให้กู้กำหนด ผู้กู้อินยอมให้ ผู้ให้กู้คิดอัตราดอกเบี้ยผิหนดสูงสุดนับแต่วันที่ผู้กู้ผิหนดเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระหนี้ทั้งหมดเสร็จสิ้นพร้อมด้วยค่าเสียหาย รวมทั้งค่าที่ปรึกษากฎหมาย ค่าใช้จ่ายในการเตือนการเรียกร้อง การทวงถาม ดำเนินคดี สืบทรัพย์สิน ค่าทนายความ ค่าค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดี การบังคับคดี การบังคับ

ชำระหนี้ การบังคับหลักประกัน และทรัพย์สินอื่นเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้กู้ ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นใด และค่าเสียหายต่าง ๆ อันเกิดขึ้นเนื่องจากการผิดนัดชำระหนี้ของผู้กู้ทุกจำนวน

หาก ผู้ให้กู้ และ/หรือธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยอัตราดอกเบี้ยสูงสุด กรณีลูกค้ำปฏิบัติผิดเงื่อนไข เป็นจำนวนเท่าใด ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดขึ้นใหม่ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้กู้ ทราบล่วงหน้า

ในกรณีสัญญาฉบับนี้สิ้นสุดลงหรือเลิกกัน และผู้กู้ค้างชำระดอกเบี้ยไม่น้อยกว่าปีหนึ่งไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ผู้กู้ตกลงให้ผู้ให้กู้นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นทบเข้ากับเงินต้นที่ผู้กู้ค้างชำระอยู่แล้ว คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้กู้ทราบล่วงหน้า และให้ถือว่าดอกเบี้ยที่ทบเข้ากับเงินต้นดังกล่าวกลายเป็นเงินต้นอันผู้กู้จะต้องชำระคืนแก่ผู้ให้กู้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาฉบับนี้ และจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราอย่างเดียวกับที่ระบุในวรรคแรกด้วย

ข้อ 9. หลักประกันการชำระหนี้

เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้เงินต้นพร้อมด้วยดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม ค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามสัญญาฉบับนี้ ผู้กู้ตกลงจะดำเนินการเกี่ยวกับหลักประกันการชำระหนี้ดังนี้

9.1 ผู้กู้ตกลงจัดให้มีการประกันการชำระหนี้ ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้กู้ตกลงให้มีการดำเนินการจดทะเบียนจำนองทรัพย์สินหลักประกันเพื่อเป็นประกันหนี้ที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กู้ตามสัญญานี้ และ/หรือเป็นประกันหนี้ตามนิติกรรมสัญญาอื่นใดที่ผู้กู้ทำไว้กับผู้ให้กู้ทั้งที่มีอยู่แล้วในขณะนี้และที่จะมีขึ้นต่อไปในภายหน้า ภายในวงเงินจำนวน ..... บาท (.....) ตามรูปแบบและวิธีการที่ผู้ให้กู้เห็นสมควรกำหนดโดยผู้กู้ตกลงจะเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น
- (2) ผู้กู้ตกลงจัดให้ผู้ค้ำประกันทำสัญญาค้ำประกันหนี้ของผู้กู้ต่อผู้ให้กู้ตามแบบฟอร์มที่ผู้ให้กู้อำหนด

- (3) ผู้กู้ตกลงโอนสิทธิในการรับเงินฝากตามรูปแบบและวิธีการที่ผู้ให้กู้กำหนด
- 9.2 บรรดาทรัพย์สินที่ผู้กู้ได้มอบไว้เป็นประกันการชำระหนี้แก่ผู้ให้กู้ตามสัญญาฉบับนี้ หรือสัญญาเอกสาร หรือบันทึกอื่นที่เกี่ยวข้อง แม้จะยังเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ของผู้กู้ หรือสถานที่อื่นใดก็ตามให้ถือว่า ผู้กู้ได้เก็บรักษาไว้แทน และครอบครองในนามของผู้ให้กู้ทั้งสิ้น ผู้กู้หรือผู้อื่นซึ่งเก็บรักษาทรัพย์สินหรือเอกสารมีฐานะเป็นผู้รับฝาก โดยไม่เรียกหรือค่าบำรุงรักษา และบำเหน็จใด ๆ จากผู้ให้กู้ทั้งสิ้น
- 9.3 ผู้กู้ตกลงว่ากรณีทรัพย์สินหลักประกัน และ/หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ผู้กู้ได้นำมาให้ไว้ต่อผู้ให้กู้ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ของผู้กู้ต่อผู้ให้กู้ ไม่ว่าจะโดยการจำนอง จำนำ ยึดหน่วง ยึดถือ หรือโดยประการอื่นใด ก็ตามนั้น ถูกทำลาย เสื่อมค่า เสื่อมราคา ถูกเวนคืน ถูกบังคับขาย หรือกรณีที่เกิดการจำนอง จำนำ สิทธิยึดหน่วง สิทธิยึดถือ หรือสิทธิใดๆ ที่ผู้ให้กู้มีอยู่เหนือทรัพย์สินหลักประกันไม่สามารถบังคับได้ตกเป็นโมฆะ ถูกเพิกถอน ถูกยกเลิก หรือกรณีอื่นใดก็ตามที่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ให้กู้ที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินหลักประกันในการได้รับชำระหนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และไม่ว่าโดยผลของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือโดยเหตุใดก็ตาม ผู้กู้ตกลงที่จะชดใช้ค่าเสียหายที่ผู้ให้กู้ได้รับอันเนื่องมาจากทรัพย์สินหลักประกันดังกล่าว
- 9.4 ตลอดระยะเวลาที่ทรัพย์สินหลักประกันยังคงจำนองเป็นประกันหนี้ที่ผู้กู้มีอยู่ต่อผู้ให้กู้ หากปรากฏว่า ผู้มีชื่อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหลักประกันไม่ว่าทั้งหมด หรือบางส่วนมิใช่ผู้กู้ หรือผู้ค้ำประกัน ผู้กู้ตกลงจะดำเนินการจัดให้ผู้มีชื่อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ดังกล่าวเป็นผู้ค้ำประกันการชำระหนี้ที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กู้ โดยต้องดำเนินการให้ผู้ถือกรรมสิทธิ์ดังกล่าวข้างต้นลงนามในสัญญาค้ำประกัน และเอกสารอื่นใดที่ผู้ให้กูเห็นว่าจำเป็น ตามรูปแบบหรือแบบฟอร์มที่ผู้ให้กู้กำหนด ทั้งนี้ โดยผู้กู้ตกลงดำเนินการดังกล่าวข้างต้นให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ผู้ให้กูกำหนดด้วย
- 9.5 หากผู้กู้มีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมกรรมการผู้มีอำนาจลงนามของผู้กู้ ผู้กู้ตกลงดำเนินการให้กรรมการผู้มีอำนาจลงนามคนใหม่ดังกล่าวลงนามในสัญญาค้ำประกันเพื่อเข้าค้ำประกันหนี้ที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กูตามแบบฟอร์มและเงื่อนไขที่ผู้ให้กูกำหนดโดยจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ผู้ให้กูเห็นสมควรกำหนด
- 9.6 ในกรณีที่ผู้ให้กูเห็นสมควร ผู้กู้ตกลงจะดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างบนทรัพย์สินหลักประกัน ดังต่อไปนี้

- (1) ในกรณีสิ่งปลูกสร้างบนทรัพย์สินหลักประกันที่มีอยู่แล้วในวันที่ลงนามในสัญญานี้ หากปรากฏว่า มีเอกสาร หรือหลักฐานอื่นใดเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างดังกล่าว อาทิ ใบอนุญาตปลูกสร้าง ทะเบียนบ้าน เป็นต้น ซึ่งได้รับการสันนิษฐานเบื้องต้นว่า ผู้มีชื่อในเอกสารดังกล่าวเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวและเป็นคนละคนกับผู้จำนองที่ดินทรัพย์สินหลักประกันซึ่งสิ่งปลูกสร้าง ดังกล่าวตั้งอยู่ ผู้กู้ตกลงจะดำเนินการจัดให้ผู้ที่ได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวมาจดทะเบียนจำนองเพิ่มหลักทรัพย์โดยไม่เพิ่มวงเงิน ตามสัญญาจำนองที่ดินทรัพย์สินหลักประกัน ซึ่งสิ่งปลูกสร้างนั้นตั้งอยู่ หรือตามสัญญาจำนองที่ผู้ให้กู้กำหนด เพื่อเป็นประกันหนี้ที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กู้ตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ผู้ให้กู้กำหนด
- (2) ในกรณีสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินทรัพย์สินหลักประกันที่จะมีขึ้นไปในภายหน้าหากปรากฏว่า ผู้ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างบนทรัพย์สินหลักประกันเป็นคนละคนกับผู้จำนองที่ดินทรัพย์สินหลักประกันซึ่งสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวตั้งอยู่ ผู้กู้ตกลงจะดำเนินการจัดให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวมาจดทะเบียนจำนองเพิ่มหลักทรัพย์โดยไม่เพิ่มวงเงินตามสัญญาจำนองที่ดินทรัพย์สินหลักประกัน ซึ่งสิ่งปลูกสร้างนั้นตั้งอยู่หรือตามสัญญาจำนองที่ผู้ให้กู้กำหนด เพื่อเป็นประกันหนี้ที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กู้ตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ผู้ให้กู้กำหนด
- 9.7 ผู้กู้ขอรับรองว่า ในวันที่จดทะเบียนจำนองทรัพย์สินหลักประกันผู้จำนองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินหลักประกันโดยถูกต้อง
- 9.8 ผู้กู้ตกลงและยินยอมให้หลักประกันและทรัพย์สินใดๆ ที่ผู้กู้ได้นำมาให้ไว้ต่อผู้ให้กู้ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ของผู้กู้ต่อผู้ให้กู้ ไม่ว่าจะโดยการจำนอง จำน่า ยึดหน่วง ยึดถือ หรือโดยประการอื่นใดก็ตามนั้น เป็นประกันการชำระหนี้ที่ผู้กู้มีอยู่ต่อผู้ให้กู้ตามสัญญาฉบับนี้ด้วย

ข้อ 10. คำรับรองของผู้กู้ตามสัญญาฉบับสนุนทางการเงิน

ผู้กู้รับรองและยืนยันความถูกต้องแท้จริงของข้อความดังกล่าวต่อไปนี้

- 10.1 ผู้กู้เป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายของประเทศไทย และได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจการและดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสัญญานี้ได้
- 10.2 การกู้เงิน การปฏิบัติตามสัญญา การจัดทำเอกสาร การดำเนินการ หรือการกระทำใด ๆ ของผู้กู้ตามที่ระบุไว้ในสัญญานี้เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อบังคับว่าด้วยระเบียบปฏิบัติงานของผู้กู้ และไม่เป็นการขัดขึ้นหรือหลีกเลี่ยงพันธะข้อผูกพัน ข้อรับรองอื่นใดซึ่งผู้กู้มีอยู่กับผู้อื่นหรือให้ไว้กับผู้อื่นด้วย
- 10.3 การเบิกใช้วงเงินเบิกเกินบัญชี และการปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งสัญญานี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการของผู้กู้ รวมทั้งผู้มีอำนาจอื่นใดที่เกี่ยวข้องโดยชอบแล้ว
- 10.4 สัญญานี้ รวมทั้งเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสัญญานี้ ย่อมมีผลใช้บังคับได้โดยสมบูรณ์ตามกฎหมาย และมีผลผูกพันต่อภาระหนี้ของผู้กู้ ซึ่งสามารถบังคับได้ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญานี้ หรือเอกสารอื่นใดดังกล่าวข้างต้นทุกประการ
- 10.5 ในขณะที่ทำสัญญานี้ ผู้กู้ไม่ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลาย ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลหรือของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของอนุญาโตตุลาการที่มีผลกระทบต่อฐานะการเงินและการดำเนินงานของผู้กู้
- 10.6 ผู้กู้ไม่มีภาระหนี้สินหรือความรับผิดชอบใด ซึ่งทำให้ผู้อื่นมีสิทธิในการได้รับชำระหนี้คืนก่อน หรือเหนือกว่าหนี้ที่ผู้กู้มีอยู่กับผู้ให้กู้ตามสัญญานี้ ยกเว้นแต่เป็นบุริมสิทธิตามกฎหมาย
- 10.7 ผู้กู้ไม่เป็นผู้ผิพนัด หรือผิดสัญญา หรือข้อรับรองหรือข้อผูกพันใด ซึ่งผู้กู้มีอยู่กับผู้อื่น ซึ่งการผิพนัดผิดสัญญา หรือข้อรับรอง หรือข้อผูกพันดังกล่าว อาจมีผลกระทบต่อฐานะการเงิน หรือการดำเนินการใด ๆ ของผู้กู้
- 10.8 บัญชีงบดุล งบกำไรขาดทุน ได้จัดทำขึ้นโดยถูกต้องตามหลักการทางบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและถือได้ว่าระบุข้อความถูกต้องถึงสภาพฐานะการเงินและผลแห่งการปฏิบัติงานของผู้กู้ในรอบปีบัญชีนั้น และฐานะการเงินและสภาพธุรกิจของผู้กู้ยังไม่มีเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต่ำกว่าที่ระบุในบัญชีงบดุล งบกำไรขาดทุนดังกล่าว และไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันใดที่จะมีผลเสียหายต่อภาระเงินหรือบัญชี หรือการดำเนินการงานใดของผู้กู้ได้
- 10.9 ใบอนุญาต หนังสือรับรอง หนังสือยินยอม สิทธิประโยชน์ใด ๆ หรือเอกสารอื่นใด ที่หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่บุคคล หรือนิติบุคคลใดๆ ได้ให้สิทธิ อนุญาต ยินยอม รับรองแก่ผู้กู้

ซึ่งผู้กู้จำเป็นต้องมีไว้ หรือใช้ในการประกอบธุรกิจของผู้กู้ หรือเกี่ยวกับการทำ หรือการปฏิบัติตามสัญญาฉบับนี้ยังคงมีผลผูกพันและใช้บังคับอยู่ทุกประการ

นอกจากนี้เอกสารเกี่ยวกับการมอบอำนาจ การรับรอง ข้อตกลง หรือเอกสารอื่นใดของผู้กู้อันเกี่ยวกับการทำสัญญานี้ หรือการปฏิบัติตามสัญญานี้ ที่ผู้กู้ได้มอบให้แก่ผู้ให้กู้เป็นเอกสารที่ถูกต้องและมีผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

10.10 เงินที่ผู้กู้ได้รับจากผู้ให้กู้ตามสัญญาสนับสนุนทางการเงิน ผู้กู้จะนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้เงินตามที่กำหนดไว้ในสัญญานี้เท่านั้น โดยผู้กู้จะไม่นำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้กู้ก่อน

ข้อ 11. การผิดนัดผิดสัญญา

11.1 หากมีพฤติการณ์ใดๆ ดังต่อไปนี้เกิดขึ้น ให้ถือว่าผู้กู้ผิดนัดผิดสัญญา

11.1.1 ผู้กู้ และ/หรือผู้ค้ำประกัน และ/หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่มีส่วนสำคัญในการบริหารกิจการของผู้กู้ และ/หรือผู้นำทรัพย์สินมาเป็นประกัน กระทำการหรือไม่กระทำการใดๆ ซึ่งผิดไปจากข้อตกลง ข้อรับรอง ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข หรือที่กำหนดไว้เป็นหน้าที่ของตนตามสัญญานี้ และ/หรือนิติกรรมสัญญาอื่นใดที่ตนได้ให้ไว้ต่อผู้ให้กู้ และ/หรือ

11.1.2 ผู้กู้ผิดนัดผิดสัญญาตามสัญญานี้ และ/หรือนิติกรรมสัญญาอื่นใดที่ผู้กู้มีอยู่ต่อผู้ให้กู้ทั้งที่มีอยู่แล้วในขณะนี้และที่จะมีขึ้นต่อไปภายหน้า และ/หรือ

11.1.3 ผู้กู้ผิดคำรับรองที่ได้ให้ไว้ต่อผู้ให้กู้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ และ/หรือ

11.1.4 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการผู้กู้ และ/หรือ ผู้ค้ำประกัน และ/หรือผู้นำทรัพย์สินมาเป็นประกัน และ/หรือกรรมการบริษัทผู้กู้ซึ่งมีอำนาจลงนามผูกพันบริษัทผู้กู้ และ/หรือผู้ถือหุ้นรายใหญ่หรือผู้ถือหุ้นส่วนมากที่มีส่วนสำคัญในการบริหารกิจการของผู้กู้ หรือผู้กู้ และ/หรือผู้ค้ำประกัน และ/หรือผู้นำทรัพย์สินมาเป็นประกัน และ/หรือบุคคลที่

กล่าวข้างต้นเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้รายอื่น และ/หรือถูกฟ้องร้องเป็นคดีแพ่ง คดีล้มละลาย หรือคดีใดๆ และ/หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดเหตุการณ์อื่นใด หรือข้อเท็จจริงใดกับบุคคลที่กล่าวข้างต้นอันอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชำระหนี้ของผู้ให้กู้ตามสัญญา นี้ และ/หรือสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสัญญานี้ได้ เว้นแต่เหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นได้มีอยู่ก่อนวันที่ลงนามในสัญญาฉบับนี้ และ/หรือ

11.1.5 กรณีที่ทรัพย์สินหลักประกัน และ/หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ผู้กู้ได้นำมาให้ไว้ต่อผู้ให้กู้ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ของผู้กู้ต่อผู้ให้กู้ ไม่ว่าจะโดยการจำนอง หรือ จำน่า หรือยึดหน่วง ยึดถือ หรือโดยประการอื่นใดก็ตามนั้นถูกทำลาย เสียหาย เสื่อมค่า หรือเสื่อมราคา ถูกเวนคืน หรือถูกบังคับขาย หรือกรณีที่ภาระจำนอง จำน่า สิทธิยึดหน่วง สิทธิยึดถือ หรือสิทธิใด ๆ ที่ผู้ให้กู้มีอยู่เหนือทรัพย์สินหลักประกัน ไม่สามารถบังคับได้ ตกเป็นโมฆะ ถูกฟ้อง ขอให้เพิกถอน ถูกเพิกถอน หรือยกเลิกหรือกรณีอื่นใดก็ตามที่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ให้กู้ที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินหลักประกันในการได้รับชำระหนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และไม่ว่าโดยผลของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือโดยเหตุใดก็ตาม และ/หรือ

11.1.6 ในกรณีที่ผู้กู้ส่งจ่ายเช็คเบิกจ่ายจากบัญชีกระแสรายวันและระบุจำนวนเงินในเช็ค ดังกล่าวเกินกว่าจำนวนเงินที่ผู้กู้มีสิทธิเบิกใช้ได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในสัญญานี้ อันเป็นเหตุให้ผู้ให้กู้ปฏิเสธการชำระเงินตามเช็คฉบับดังกล่าว และ/หรือ

11.1.7 ในกรณีที่ผู้ให้กู้มีความเห็นที่มีเหตุอันควรว่า

(ก) ผู้กู้อาจจะละเมิดข้อตกลง หรือคำรับรองใดๆ ของสัญญาฉบับนี้และ/หรือสัญญาอื่นใดที่ผู้กู้มีต่อผู้ให้กู้ หรือ

(ข) การประกอบธุรกิจของผู้กู้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี

11.2 หากมีการผิดนัดผิดสัญญาใด ๆ เกิดขึ้น ผู้ให้กู้มีสิทธิดำเนินการดังนี้

- 11.2.1 เพิ่มอัตราดอกเบี้ยเป็นอัตราดอกเบี้ยชนิดสูงสุดที่ผู้ให้กู้เรียกได้จากการให้กู้ยืมเงิน ตามที่ผู้ให้กู้ กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ กฎหมาย ประกาศกำหนดหรือให้อำนาจไว้ (ซึ่งในวันทำสัญญานี้กำหนดไว้ในอัตราร้อยละ 28.0 ต่อปี) นับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัดผิดสัญญา และ/หรือ
- 11.2.2 ระงับการให้วงเงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีทั้งหมดหรือแต่บางส่วน และ/หรือ
- 11.2.3 ผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกให้ผู้ชำระหนี้ที่มีอยู่ต่อผู้ให้กู้ทั้งหมดทันทีรวมทั้งดอกเบี้ยสำหรับหนี้ที่ค้างในอัตราดอกเบี้ยตามข้อ 11.2.1 นับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัดผิดสัญญา และค่าเสียหายต่างๆ ค่าธรรมเนียมการผิดนัดผิดสัญญาในจำนวนเงินที่ผู้ให้กู้กำหนด รวมทั้งค่าใช้จ่าย ค่าทนายความ ในการติดตามทวงถาม หรือฟ้องร้องให้ชำระหนี้แก่ผู้ให้กู้ จนกว่าผู้กู้จะชำระหนี้ครบถ้วน และ/หรือ
- 11.2.4 หากการผิดนัดผิดสัญญาของผู้กู้เป็นเหตุให้ผู้ให้กู้ต้องเสียค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ดอกเบี้ยเพิ่ม และ/หรือเงินอื่นใดให้แก่ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินในตลาดการเงิน และ/หรือบุคคลอื่นแล้ว ผู้กู้จะต้องชำระเงินนั้นคืนให้แก่ผู้ให้กู้จนครบถ้วน ตามจำนวนที่ผู้ให้กู้ได้ชำระไป พร้อมดอกเบี้ยของจำนวนเงินนั้นในอัตราตามข้อ 11.2.1
- 11.3 ในกรณีผู้กู้ตกเป็นผู้ผิดนัดตามสัญญาฉบับนี้เป็นเหตุให้ผู้ให้กู้ต้องรับภาระภาษีมูลค่าเพิ่มภาษี ธุรกิจเฉพาะและ/หรือภาษีอื่นใดหรือค่าอากรแสตมป์ เพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน หรือทำให้ผู้ให้กู้อัตนทุนค่าใช้จ่าย หรือมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หรือต้องเสียเงินใด ๆ เพราะจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายประกาศ คำสั่งของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งแต่ไม่จำกัดเฉพาะเพียง การดำรงเงินกองทุน การดำรงเงินสดสำรอง การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง การสำรวจมูลค่าหลักประกัน เพื่อกำหนดเงินสำรองสำหรับการจัดชั้นหนี้ ผู้กุตกลงยินยอมรับผิดชอบใช้คืนให้แก่ผู้ให้กู้ในบรรดาค่าเสียหายทั้งหลาย หรือชดเชยต้นทุน หรือชำระค่าใช้จ่าย หรือเงินใด ๆ ตามจำนวนที่เพิ่มขึ้น (ถ้ามี) และ/หรือตามจำนวนที่ผู้ให้กู้อาจต้องเสียไปดังกล่าว อันเนื่องมาจากการผิดสัญญาของผู้กู้

11.4 นอกเหนือจากการโอนสิทธิในการรับฝากเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาแล้ว ผู้กู้ตกลงยินยอมให้เป็นสิทธิของผู้ให้กู้ที่จะใช้ดุลยพินิจหักเงินจากบัญชีเงินฝากทุกประเภทที่ผู้กู้มีอยู่กับผู้ให้กู้ หรือเงินอื่นใดที่ผู้กู้มีอยู่กับผู้ให้กู้ หรือที่ผู้กู้มีสิทธิจะได้รับคืนจากผู้ให้กู้ รวมทั้งเงินที่ผู้กู้เป็นเจ้าของหรือเป็นเจ้าของหนี้ผู้ให้กู้ เพื่อชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยตลอดจนค่าธรรมเนียม ค่าอากรแสตมป์ ค่าภาษีอากร ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเงินที่ผู้กู้ได้ทรงจ่ายแทนผู้กู้ไปก่อน อันเนื่องจากการสำรวจและประเมินราคาหลักประกัน การทบทวนราคาประเมินหลักประกัน การประกันภัย การต่ออายุการประกันภัย ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ค่าเสียหาย หรือเงินจำนวนใด ๆ ที่ผู้กู้มีหน้าที่ต้องชำระให้แก่ผู้ให้กู้ตามสัญญาฉบับนี้ หรือเอกสารนิติกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาฉบับนี้ให้แก่ผู้ให้กู้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้กูทราบ รวมทั้งผู้กูยินยอมให้ผู้ให้กู้ใช้สิทธิยึดหน่วง หรือยับยั้งมิให้ผู้กูถอนเงินดังกล่าวนั้นออกไปได้ จนกว่าผู้กูจะชำระหนี้แก่ผู้ให้กูจนครบถ้วน

กรณีที่ผู้ให้กูหักเงินในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันหรือบัญชีเดินสะพัดและปรากฏว่าในบัญชีมีเงินไม่พอหรือไม่มีเงินก็ตามผู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กูลงบัญชีเพิ่มยอดหนี้ได้โดยให้ถือว่า เป็นหนี้เบิกเงินเกินบัญชีและยินยอมเสียดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่กำหนดในข้อตกลงหรือสัญญาที่ผู้กูทำไว้กับผู้ให้กู และผู้กูยินยอมให้ผู้ให้กูคิดดอกเบี้ยดังกล่าวโดยวิธีคำนวณดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนได้ตามธรรมเนียมและประเพณีของธนาคารพาณิชย์ต่อไป จนกว่าผู้กูจะชำระเสร็จสิ้นให้แก่ผู้ให้กู

ข้อ 12. เบ็ดเตล็ด

12.1 ในกรณีที่ผู้กูผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือเงื่อนไขใดที่ได้ให้ไว้ต่อผู้ให้กูตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาฉบับนี้ และผู้กูมีเงินของผู้กูและ/หรือเงินที่ผู้กูเป็นเจ้าของร่วมกับผู้อื่นฝากอยู่กับผู้ให้กูในบัญชีทุกประเภท และหรือมีเงินของผู้กู และหรือเงินที่ผู้กู เป็นเจ้าของร่วมกับผู้อื่นอยู่ในมือในความครอบครอง ในการดูแลรักษา หรืออยู่ในอำนาจสั่งการของผู้สั่งการของผู้ให้กู ผู้ตกลงให้ผู้ให้กูหักเอาเงินที่เป็นส่วนของผู้กูมา

ใช้หนี้และหรือความรับผิดชอบของ ผู้กู้ ตามสัญญาฉบับนี้ได้ โดยผู้ให้กู้ ไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า

- 12.2 ผู้กู้ยอมรับว่า ผู้ให้กู้มีวิธีปฏิบัติบางประการในการให้กู้ยืมเงินและให้สินเชื่ออันถือได้ว่าเป็นปกติประเพณีการค้าของธนาคารพาณิชย์ ดังนั้น ในเรื่องใดอันเกี่ยวกับการปฏิบัติซึ่งสัญญานี้มิได้ระบุไว้ชัดเจนแต่เป็นเรื่องที่ธนาคารมีวิธีปฏิบัติอันถือเป็นปกติประเพณีการค้านั้น ผู้กู้ยินยอมรับปฏิบัติตามในเรื่องนั้น ๆ ทุกประการโดยจะไม่โต้แย้งและยกข้อต่อสู้ใด ๆ ทั้งสิ้น
- 12.3 ผู้กู้ตกลงยินยอมให้ผู้ให้กู้หรือบุคคลอื่นใดซึ่งผู้ให้กู้มอบหมาย เป็นผู้ติดต่อ ส่งบรรดาหนังสือ คำบอกกล่าว ใบแจ้งหนี้ ติดตามทวงถาม จดหมายหรือเอกสารอื่นใดให้ผู้กู้ โดยส่งไปยังที่อยู่ของผู้กู้ตามสัญญาฉบับนี้ หรือสถานที่ติดต่อที่ผู้กู้ได้แจ้งไว้แก่ผู้ให้กู้ ไม่ว่าจะผ่านทางเอกสาร บริการธนาคารทางโทรศัพท์ หรืออินเทอร์เน็ต หรือช่องทางอื่นใด บรรดาคำบอกกล่าว หนังสือทวงถาม หรือการติดต่ออื่นใดที่ผู้ให้กู้มีไปถึงผู้กู้ หากได้ส่งไปตามสถานที่ของผู้กู้ตามที่ได้ระบุไว้ข้างต้นตามสัญญาฉบับนี้ ไม่ว่าจะส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนหรือไม่ลงทะเบียน หรือจัดส่งอย่างไร ก็ตาม ให้ถือว่าเป็นการส่งโดยชอบแล้ว แม้หากปรากฏในภายหลังว่าคำบอกกล่าว หนังสือทวงถาม หรือการติดต่อดังกล่าวนั้น ผู้กู้ไม่ได้รับไว้ด้วยตนเอง หรือถูกส่งคืนให้แก่ผู้ให้กู้ เพราะไม่มีผู้รับ หรือส่งไม่ได้เพราะผู้กู้เปลี่ยนที่อยู่ หรือสถานที่ที่ระบุไว้ในสัญญาฉบับนี้ได้ถูกรื้อถอนไปโดยที่ผู้กู้ไม่ได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงหรือการรื้อถอนให้ผู้ให้กูทราบ หรือส่งไม่ได้เพราะหาสถานที่ที่ระบุไว้ไม่พบ หรือเพราะเหตุอื่นใดก็ตาม รวมทั้งตกลงให้ติดต่อ ทวงถาม ส่งข้อความ หรือเอกสารให้แก่ผู้กู้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้กู้ ผ่านไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือผ่านทางโทรศัพท์ทุกชนิดในเวลา และเวลาที่ที่เหมาะสม บริการรับฝาก/ส่งข้อความอัตโนมัติ และ/หรือ การติดต่อสื่อสารด้วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือวิธีการอื่นใดไปยังที่อยู่ ที่ทำงาน หรือสถานที่ติดต่อตามที่กล่าวข้างต้นได้โดยชอบด้วยกฎหมายทุกกรณีเช่นเดียวกัน

- 12.4 การที่ผู้ให้กู้ไม่ใช่สิทธิ หรือใช้สิทธิเน้นซ้ำ หรือใช้สิทธิแต่เพียงบางส่วนไม่ทำให้ผู้ให้กู้เสื่อมเสียสิทธิ ไม่ถือเป็นการสละสิทธิของผู้ให้กู้ไม่เป็นการยินยอมให้ผู้กู้มีสิทธิไม่ปฏิบัติตามสัญญาฉบับนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ให้กู้ที่จะใช้สิทธินี้หรือสิทธิอื่นๆ และไม่เป็นการจำกัดสิทธิของผู้ให้กู้ในอันที่จะใช้สิทธิตามบทบัญญัติของกฎหมาย
- 12.5 ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้ว่าจ้างผู้ประเมินราคาอิสระ เพื่อประเมิน หรือทบทวนราคาทรัพย์สิน ที่ใช้เป็นหลักประกันหนี้สินต่อผู้ให้กู้ หรือให้ผู้ให้กู้เป็นผู้ตราราคา หรือทบทวนราคาทรัพย์สินดังกล่าวเอง โดยผู้ตกลงเป็นผู้รับผิดชอบชำระค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการประเมิน หรือทบทวนราคาทรัพย์สินหรือตราทรัพย์สินดังกล่าว ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ หรือระยะเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด หรือเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขการเบิกใช้วงเงินเบิกเกินบัญชีตามสัญญาฉบับนี้ด้วย
- 12.6 ผู้ให้กู้อาจโอนสิทธิ และผลประโยชน์ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนตามสัญญาฉบับนี้ให้แก่ธนาคาร หรือสถาบันการเงินอื่นใด หรือบุคคลใด ๆ โดยแจ้งการโอนเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้กู้ และให้ถือว่าผู้กู้ได้ยินยอมด้วยการโอนสิทธิดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว โดยสัญญาฉบับนี้ แต่ผู้กู้จะโอนสิทธิและประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่บุคคลอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้กู้เสียก่อน
- 12.7 ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ในกรณีที่มีเงินของผู้ตกอยู่ในความครอบครองของผู้ให้กู้ โดยผู้ให้กู้มีหน้าที่ต้องคืนให้กับผู้กู้ หรือผู้ให้กู้มีหน้าที่ต้องชำระเงินให้กับผู้กู้ ผู้ตกลงให้เป็นสิทธิของผู้ให้กู้ที่จะนำเงินดังกล่าวของผู้กู้ออกมาหักกลบหนี้กับหนี้ที่ผู้กู้มีอยู่กับผู้ให้กู้ตามสัญญาฉบับนี้ได้
- 12.8 ผู้ตกลงให้ผู้ให้กู้สามารถเปิดเผยสัญญาฉบับนี้ สัญญาเกี่ยวกับสิทธิในหลักประกัน และเอกสารที่เกี่ยวข้องตามสัญญาฉบับนี้ รวมถึงข้อมูลเครดิตให้กับผู้ที่ประสงค์จะรับโอนสิทธิใดๆ ของผู้ให้กู้ตามสัญญาฉบับนี้ สัญญาเกี่ยวกับสิทธิในหลักประกัน และเอกสารที่เกี่ยวข้องตามสัญญาดังกล่าว

- 12.9 หากส่วนหนึ่งส่วนใดของสัญญาฉบับนี้ไม่สมบูรณ์ ผิดกฎหมาย หรือไม่อาจใช้บังคับได้ ให้ถือว่าข้อความดังกล่าว ไม่กระทบกระเทือนต่อความสมบูรณ์ถูกต้อง และการบังคับใช้ของส่วนอื่นโดยให้ถือว่าส่วนอื่นยังมีผลบังคับใช้โดยสมบูรณ์ต่อไป
- 12.10 การผ่อนผันของผู้ให้กู้แก่ผู้กู้ในการผัดนัดผิดสัญญา หรือในกรณีอื่นใดก็ตามสำหรับ ครั้งใด คราวใด ให้ถือว่าเป็นการผ่อนผันเฉพาะครั้งนั้นคราวนั้น ผู้กู้จะกล่าวอ้างและถือเอาเป็นเหตุการณ์ผ่อนผันสำหรับการผัดนัดผิดสัญญาหรือสำหรับกรณีอื่นใดนั้นในคราวอื่นด้วยหาได้ไม่
- 12.11 ผู้กู้ตกลงยอมรับว่า อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดในสัญญาฉบับนี้ เป็นอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ให้กู้มีสิทธิประกาศกำหนดได้ภายใต้กฎหมาย ประกาศ หรือหลักเกณฑ์และเงื่อนไข การปฏิบัติเกี่ยวกับดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์ของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ทำสัญญาฉบับนี้อनुญาติ และหากภายหลังที่มีกฎหมาย ประกาศ หรือหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในเรื่องดังกล่าว หรือที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงไปจากข้อตกลงที่กำหนดในสัญญาฉบับนี้ หรือในกรณีที่ผู้ให้กู้ประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ผู้กู้อินยอมให้ผู้ให้กู้มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวตามที่กำหนดในสัญญาฉบับนี้ได้ทันทีโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้กู้ก่อน และไม่จำเป็นต้องแจ้งหรือทำหลักฐานใดให้แก่ผู้กู้
- การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยใด ๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้ให้กู้จะประกาศให้ผู้ถูกรายงาน ที่ทำการของผู้ให้กู้ และ/หรือเผยแพร่ในเว็บไซต์ (Website) ของผู้ให้กู้ ซึ่งให้ถือว่าผู้ถูกรายงานการประกาศเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของผู้ให้กู้ทุกครั้ง
- 12.12 ผู้กู้ขอให้ความยินยอมต่อบริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ให้กู้ สถาบันการเงิน และนิติบุคคลอื่น ๆ ในการตรวจสอบ และ/หรือ เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว และ/หรือ ข้อมูลเครดิต และ/หรือ ข้อมูลอื่นใดของผู้กู้ ที่มีอยู่กับบริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ให้กู้ สถาบันการเงิน และนิติบุคคลอื่น ๆ ก่อนวันที่ลงในสัญญาฉบับนี้ ทั้งนี้ ผู้กู้ตกลงให้ความยินยอม

ดังกล่าวนี้มีผลใช้บังคับอยู่ตลอดไปจนกว่าผู้กู้จะได้ชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้กู้ครบถ้วนเสร็จสิ้น

12.13 ผู้กู้ตกลงให้การกระทำใดๆ ที่ผู้ให้กู้ บริษัทในกลุ่มธุรกิจทางการเงิน และ/หรือในเครือของผู้ให้กู้ บริษัทร่วม บริษัทย่อยของผู้ให้กู้ สถาบันการเงิน นิติบุคคล องค์กร รัฐบาล และ/หรือเอกชน ได้กระทำไปเพื่อการให้ รับ ใช้ รวบรวม ตรวจสอบ รายงาน ข้อมูลส่วนบุคคล และ/หรือสินเชื่อ และ/หรือบริการที่เกี่ยวข้องกับผู้กู้ และ/หรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับผู้กู้ ต่อ และ/หรือระหว่างหน่วยงานใดๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งที่ได้กระทำไปแล้วในขณะนี้ และ/หรือที่จะมีต่อไปในภายหน้า ภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงหรือสัญญาระหว่างองค์กรใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น หรือตามกฎหมายที่มีอยู่ในขณะนี้ และ/หรือที่จะบัญญัติ ขึ้นต่อไปในภายหน้า ให้ถือว่าได้กระทำไปเพื่อประโยชน์แก่การประมวลผลข้อมูล สินเชื่อ วิเคราะห์ พิจารณาให้สินเชื่อ และ/หรือให้บริการใดๆ ปรับปรุงโครงสร้าง หนี้ ทบทวนวงเงินสินเชื่อ และ/หรือบริการใดๆ ให้แก่ผู้กู้ได้ทุกราว หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงเพื่อการดำเนินธุรกิจ การแจ้ง/เรียก เก็บหนี้ ทวงถาม การทำสถิติ วางแผน การตลาด การโอนสิทธิหน้าที่ การเสนอ สินค้า และ/หรือบริการให้แก่ผู้กู้ไม่ว่าโดยบุคคลใดก็ตาม ผู้กู้ตกลงว่าได้ให้ความ ยินยอมนี้ไว้เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวทุกราวเป็นการกระทำที่ชอบด้วย กฎหมาย และจะไม่ยกเลิกเพิกถอนความยินยอมนี้ แม้ผู้กู้จะไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ/ บริการ หรือจะได้ชำระหนี้เสร็จสิ้นหรือไม่ใช้บริการใดๆ ต่อไปแล้วก็ตาม และจะไม่ เรียกหรือค่าเสียหายใดๆ จากการดำเนินการดังกล่าวทุกประการ

12.14 คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงให้ถือว่าเอกสารต่างๆ ที่แนบท้ายสัญญาทุกฉบับรวมทั้ง เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่องกับสัญญาฉบับนี้ ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา ฉบับนี้และเป็นสาระสำคัญซึ่งกันและกัน หากผู้กู้ผิดเงื่อนไขไม่ว่าประการหนึ่ง ประการใดให้ถือว่าผู้กู้ผิดสัญญาฉบับนี้ และผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกให้ผู้กู้ชำระหนี้ทั้งหมด คืนได้ทันที

12.15 ส่วนหัวข้อสัญญาฉบับนี้ใช้เพื่อความสะดวกเท่านั้น จะไม่ถูกต้องไม่ว่าในทางใด ๆ
ว่าเป็นการเพิ่มหรือจำกัดข้อสัญญา และของคู่สัญญาที่ระบุไว้ในสัญญาฉบับนี้

12.16 ผู้ให้กู้ตกลงจะจัดการให้มีการเอาประกันภัยสิ่งปลูกสร้างบนทรัพย์สินหลักประกันใน
วงเงินประกันภัยไม่น้อยกว่า .....- บาท (.....) หรือในกรณีที่สิ่ง
ปลูกสร้างบนทรัพย์สินหลักประกันมีมูลค่าต่ำกว่าวงเงินประกันภัยที่กำหนดไว้ดังกล่าว
ข้างต้น ให้กำหนดวงเงินประกันภัยเท่ากับวงเงินประกันภัยสูงสุดที่บริษัทประกันภัย
รับประกัน หรือในวงเงินประกันภัยสูงสุดที่ผู้ให้กู้เห็นสมควร โดยให้ผู้ให้กู้เป็นผู้รับ
ประโยชน์ตามกรมธรรม์แต่เพียงผู้เดียว ตลอดระยะเวลาที่ผู้กู้มีหนี้ค้างชำระอยู่กับผู้ให้
กู้สำหรับค่าใช้จ่ายและค่าเบี้ยประกันภัยที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการประกันภัยดังกล่าวนั้น
ผู้กู้จะเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวทั้งหมด ทั้งนี้ โดยผู้กู้ตกลงจะดำเนินการ
ดังกล่าวข้างต้นให้แล้วเสร็จ ก่อนการเบิกใช้วงเงินกู้ตามสัญญา

ในกรณีที่ผู้ให้กู้ได้ตรงจ่ายชำระเบี้ยประกันภัยหรือค่าใช้จ่ายอื่นใด ตามที่กำหนด
ไว้ในวรรคก่อนไปแทนผู้กู้แล้วในทันทีที่ได้รับแจ้งจากผู้ให้กู้ผู้ตกลงขอใช้เงินจำนวนที่
ผู้ให้กู้ได้ตรงจ่ายไปก่อนนั้นทั้งหมดให้กับผู้ให้กู้ พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราดอกเบี้ย
ชนิดสูงสุดของจำนวนเงินที่ผู้ให้กู้จ่ายไปก่อนนั้น นับแต่วันที่ผู้ให้กู้ได้จ่ายแทนไป
จนถึงวันที่ผู้กู้ชำระเงินดังกล่าวให้กับผู้ให้กู้เสร็จสิ้น

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างได้อ่านข้อความที่กล่าวข้างต้นโดยตลอดแล้ว เห็น
ว่าถูกต้องตรงตามความประสงค์ จึงได้ลงลายมือชื่อและประทับตรา (ถ้ามี) ต่อ
หน้าพยาน

ลงชื่อ _____ ผู้กู้
(_____)
ลงชื่อ _____ ผู้ให้กู้
(ธนาคาร _____ จำกัด (มหาชน))

ตัวอย่างสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี 2

คำขอกู้เงิน/เบิกเงินเกินบัญชี

เขียนที่ _____ จำกัด (มหาชน)
วันที่ _____ พฤษภาคม 2552

เรียน ผู้จัดการ ธนาคาร _____ (มหาชน)

ด้วยข้าพเจ้า _____ อายุ _____ สัญชาติ _____
มีภูมิลำเนาอยู่ที่ _____
ด้วยข้าพเจ้า _____ อายุ _____ สัญชาติ _____
มีภูมิลำเนาอยู่ที่ _____
ด้วยข้าพเจ้า _____
สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ _____

ประสงค์จะขอกู้เงิน/เบิกเงินเกินบัญชี จาก ธนาคาร _____ (มหาชน) และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำขอนี้ ข้าพเจ้าขอชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับคำขอนี้ไว้แก่ธนาคาร ดังนี้:-

1. ชื่อผู้ที่จะเป็นลูกหนี้ตามคำขอนี้ คือ :-

โดยมี _____

ซึ่งเป็น กรรมการ เป็นผู้ซึ่งจะลงชื่อในสัญญาแทน _____

2. จำนวนเงินที่ขอกู้ หรือเบิกเงินเกินบัญชี เบิกเงินเกินบัญชี

จำนวน 10,000,000 บาท (-สิบล้านบาทถ้วน-)

3. วัตถุประสงค์ในการกู้ หรือเบิกเงินเกินบัญชีครั้งนี้คือ :- เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในกิจการ

4. บินดีชำระดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารตามประกาศเรื่องกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือส่วนลดที่ธนาคารได้ประกาศกำหนดให้เรียกเก็บจากผู้กู้ยืมได้ และจะชำระดอกเบี้ยนี้ ตามระเบียบของธนาคารทุกประการ

5. ขอให้คำมั่นว่าจะชำระคืนเงินที่กู้ หรือเบิกเกินบัญชีไปจากธนาคารภายในกำหนดดังนี้ :-

/6. ขอร่าง...

ชำระอากรแล้ว

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชี

สัญญาเลขที่ _____ ทำที่ ธนาคาร จำกัด (มหาชน)
วันที่ 2 กันยายน 2552

ชื่อ --- อายุ --- ปี

สัญชาติ --- สถานภาพ --- เลขประจำตัวประชาชนเลขที่ ---

อยู่บ้านเลขที่ ---

ชื่อ --- อายุ --- ปี

สัญชาติ --- สถานภาพ --- เลขประจำตัวประชาชนเลขที่ ---

อยู่บ้านเลขที่ ---

ชื่อ _____ ทะเบียนนิติบุคคลเลขที่ _____

โดย _____ ผู้มีอำนาจกระทำการแทน

สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ _____

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้เบิกเงินเกินบัญชี" ทำสัญญานี้ให้ไว้แก่ ธนาคาร จำกัด (มหาชน) ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ธนาคาร" เพื่อเป็นหลักฐานแห่งการขอเบิกเงินเกินบัญชี ดังมีข้อความต่อไปนี้

1. ผู้เบิกเงินเกินบัญชี ซึ่งมีบัญชีกระแสรายวันเลขที่ _____ อยู่กับธนาคาร สาขา _____ ขอเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคาร

เป็นวงเงินรวมทั้งสิ้น 10,000,000 บาท (-สิบล้านบาทถ้วน-)

ทั้งนี้ จำนวนเงินที่เบิกเกินบัญชี ให้ถือตามบัญชีกระแสรายวันดังกล่าวของผู้เบิกเงินเกินบัญชีที่มีอยู่กับธนาคาร จำนวนเงินเบิกเกินบัญชีตามวรรคหนึ่งให้รวมถึงจำนวนเงินเบิกเงินเกินบัญชีที่ผู้เบิกเงินเกินบัญชีได้เบิกไปแล้วก่อนวันทำ

สัญญานี้ด้วย

2. ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงชำระดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารสำหรับจำนวนเงินที่เบิกเกินบัญชีเป็นรายเดือนในวันสิ้นเดือน ในอัตราดอกเบี้ยดังต่อไปนี้

2.1 สำหรับวงเงินจำนวน _____ บาท (_____)

ที่มีเงินฝากเป็นประกัน ในอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภท _____ ที่ธนาคารต้องชำระให้แก่ผู้ฝากสำหรับเงินฝากที่เป็นประกันนั้น บวก ด้วยร้อยละ _____ ต่อปี

ในกรณีที่มีเงินฝากที่มอบไว้เป็นประกันสิ้นสภาพจากการเป็นประกันไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงชำระดอกเบี้ยในอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีปกติ ที่ธนาคารประกาศใช้เป็นการทั่วไป

2.2 สำหรับวงเงินจำนวน 10,000,000 บาท (-สิบล้านบาทถ้วน-)

ที่ไม่มีเงินฝากเป็นประกัน ในอัตราดอกเบี้ย MOR ที่ธนาคารประกาศใช้เป็นการทั่วไปในวันที่เบิกเงินเกินบัญชี ด้วยร้อยละ _____ ต่อปี

2.3 อัตราดอกเบี้ยตามที่ระบุไว้ในข้อตกลงเพิ่มเติมที่แนบท้ายสัญญานี้

ในกรณีที่เงินเบิกเกินบัญชีมีจำนวนเกินวงเงินตามข้อ 1 ผู้เบิกเงินเกินบัญชียินยอมชำระดอกเบี้ย สำหรับจำนวนเงินส่วนที่เกินวงเงิน ในอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีปกติ ที่ธนาคารประกาศใช้เป็นการทั่วไป

หากธนาคารประกาศเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยของเงินให้สินเชื่อ หรืออัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีปกติ หรืออัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ที่ธนาคารประกาศใช้เป็นการทั่วไป ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงให้ธนาคารนำอัตราดอกเบี้ยที่ประกาศเปลี่ยนแปลงไปนั้นมาเป็นฐานในการคิดอัตราดอกเบี้ยตามข้อนี้ได้ทันที (ยกเว้นในกรณีมีเงินฝากประจำเป็นประกันให้ธนาคารนำอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำใหม่มาเป็นฐานในวันถัดจากวันที่ครบกำหนดระยะเวลาฝากเงิน) โดยธนาคารไม่ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงแก่ผู้เบิกเงินเกินบัญชี

3. การเบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญานี้ นอกจากจะต้องเป็นไปตามข้อตกลงและเงื่อนไขในสัญญานี้แล้ว ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงให้เป็นไปตามประเพณีปฏิบัติของธนาคารด้วย และหากผู้เบิกเงินเกินบัญชีไม่ชำระดอกเบี้ยตามอัตราและภายในกำหนดเวลาตามข้อ 2 โดยธนาคารจะได้เรียกร้องทวงถามหรือไม่ก็ตาม ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงให้ธนาคารนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นทบเข้ากับเงิน

เบิกเงินบัญชีที่ชำระได้เป็นคราวๆ ไปและให้ดอกเบี้ยที่ทบเข้ากับเงินเบิกเงินบัญชีดังกล่าวกลายเป็นเงินเบิกเงินบัญชีอันผู้เบิกเงินบัญชีจะต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราเดียวกันและมีกำหนดเวลาชำระเช่นเดียวกันกับที่ระบุไว้ในข้อ 2

4. การเบิกเงินบัญชีอาจทำได้ ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

4.1 ใช้เช็ค ตราสารอื่น หรือเอกสารรูปแบบอื่นๆ โดยให้ถือว่าเอกสารดังกล่าวเป็นหลักฐานแห่งหนึ่งเบิกเงินบัญชีและเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาด้วย หรือ

4.2 ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ใช้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ที่ธนาคารกำหนด โดยให้ถือว่าเอกสาร หรือ หลักฐานแห่งการเบิกเงินบัญชี เช่น ใบสรุปยอดการเบิกถอนเงินทางเอทีเอ็ม ใบแสดงรายการ บันทึกลงในระบบที่แสดงการทำธุรกรรม เป็นต้น เป็นหลักฐานแห่งหนึ่งเบิกเงินบัญชีและเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาด้วย

5. ผู้เบิกเงินบัญชียินยอมให้ธนาคารตรวจเงินตามสัญญาเมื่อใดก็ได้

6. ในวันทำสัญญานี้และตลอดระยะเวลาที่สัญญา ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ผู้เบิกเงินบัญชี

6.1 รับรองว่า การที่ผู้เบิกเงินบัญชีปฏิบัติตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในสัญญานี้ ไม่เป็นการขัดต่อหนังสือบริคณห์สนธิ หรือ ข้อบังคับของผู้เบิกเงินบัญชี หรือนอกขอบอำนาจของผู้มีอำนาจกระทำการแทนของผู้เบิกเงินบัญชี หรือก่อให้เกิดเหตุผิดนัดในสัญญาใด ๆ ซึ่งผู้เบิกเงินบัญชีได้ทำกับบุคคลอื่น และผู้เบิกเงินบัญชีรับรองว่า ข้อมูลทั้งหมดที่ผู้เบิกเงินบัญชีให้แก่ธนาคารเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงทุกประการ

6.2 ตกลงว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของประกอบกิจการของผู้เบิกเงินบัญชี ให้ต่างไปจากที่เป็นอยู่ ณ วันทำสัญญานี้ หรือเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจกระทำการแทนของผู้เบิกเงินบัญชี หรือเปลี่ยนแปลงอำนาจของผู้มีอำนาจกระทำการแทนของผู้เบิกเงินบัญชี หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิหรือข้อบังคับหรือตราประทับของผู้เบิกเงินบัญชี ผู้เบิกเงินบัญชีต้องแจ้งให้ธนาคารทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วันนับจากวันเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งแนบเอกสารประกอบการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย

6.3 ตกลงว่า จะจัดส่งรายงานผลประกอบการ งบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด ให้ธนาคาร โดยจัดส่งให้ภายใน 180 (หนึ่งร้อยแปดสิบ) วัน นับจากวันสิ้นงวดบัญชี

6.4 ตกลงว่า จะจัดส่งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการหรือสถานะทางการเงินของผู้เบิกเงินบัญชี นอกเหนือจากรายงานที่ต้องจัดส่งตามข้อ 6.3 ให้แก่ธนาคารตามที่ธนาคารร้องขอ

7. ทุกคราวที่ธนาคารมีหนังสือแจ้งยอดหนี้เบิกเงินบัญชีดังกล่าวไปให้ผู้เบิกเงินบัญชีทราบ หากเห็นว่ายอดหนี้ไม่ถูกต้อง ผู้เบิกเงินบัญชีต้องมีหนังสือแจ้งให้ธนาคารทราบภายใน 14 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากธนาคาร มิฉะนั้น ให้ถือว่ายอดหนี้ที่เบิกเงินบัญชีตามจำนวนที่ธนาคารแจ้งไปนั้นถูกต้องแล้ว

8. ผู้เบิกเงินบัญชียินยอมให้ธนาคารบอกเลิกสัญญานี้เมื่อใดก็ได้ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ผู้เบิกเงินบัญชีชำระเงินจำนวนที่เบิกเงินบัญชี พร้อมทั้งดอกเบี้ยคืนได้ หากผู้เบิกเงินบัญชีไม่ชำระหนี้ดังกล่าวภายในเวลาที่ธนาคารกำหนด ผู้เบิกเงินบัญชีตกลงชำระดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารในอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ที่ธนาคารประกาศใช้เป็นการทั่วไปในขณะนั้น หรือที่จะมีการประกาศเปลี่ยนแปลงต่อไปโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เบิกเงินบัญชีทราบ

9. ผู้เบิกเงินบัญชีตกลงว่าจะทำประกันภัยทรัพย์สินซึ่งจำนองหรือมอบไว้เป็นประกันหนี้ตามสัญญานี้ กับบริษัทประกันภัยในวงเงินประกันภัย และภายใต้เงื่อนไขที่ธนาคารเห็นชอบตลอดระยะเวลาของสัญญานี้ โดยผู้เบิกเงินบัญชีเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันภัย และระบุให้ธนาคารเป็นผู้รับประกันภัยแต่เพียงผู้เดียวหากผู้เบิกเงินบัญชีไม่ทำสัญญาประกันภัยทรัพย์สินซึ่งจำนองหรือมอบไว้เป็นหลักประกันดังกล่าว หรือมิได้ต่ออายุกรมธรรม์ประกันภัย หรือมิได้ชำระเบี้ยประกันภัย ให้มีผลคุ้มครองตลอดระยะเวลาตามสัญญานี้ ในกรณีที่ธนาคารเห็นสมควรทำสัญญาประกันภัย หรือต่ออายุสัญญาประกันภัย หรือชำระเบี้ยประกันภัย แล้วแต่กรณี แทนผู้เบิกเงินบัญชี ผู้เบิกเงินบัญชีตกลงรับผิดชอบค่าใช้จ่ายและค่าเบี้ยประกันภัยที่เกิดขึ้นให้แก่ธนาคาร

ในกรณีที่ธนาคารได้จ่ายค่าเบี้ยประกันภัย และหรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ แทนผู้เบิกเงินบัญชีไป หากผู้เบิกเงินบัญชีไม่ขอใช้ค่าเบี้ยประกันภัย และหรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ให้แก่ธนาคาร ผู้เบิกเงินบัญชีตกลงชำระดอกเบี้ยในอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีปกติที่ธนาคารประกาศใช้เป็นการทั่วไปในขณะนั้น หรือที่จะมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เบิกเงินบัญชีทราบ ให้แก่ธนาคารนับแต่วันที่ธนาคารรับเงินจากผู้เบิกเงินบัญชีเป็นต้นไป จนกว่าผู้เบิกเงินบัญชีจะชำระเงินให้แก่ธนาคารจนครบถ้วน

ทั้งนี้ หากเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุอื่นที่ธนาคารได้รับชำระเงินตามกรมธรรม์ประกันภัย นำเงินที่ได้รับมาหักชำระหนี้ที่ผู้เบิกเงินบัญชีมีอยู่กับธนาคาร หากพบเหลือก็คืนให้แก่เจ้าของทรัพย์สิน

ในกรณีที่เหตุผิดดังกล่าวเกิดขึ้น ให้ธนาคารมีสิทธิระงับการเบิกเงินเกินบัญชี ตลอดจนระงับการเบิกจ่ายสินเชื่ออื่น ๆ ได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า และผู้เบิกเงินเกินบัญชียินยอมให้ถือว่าเป็นการผิดนัดในหนี้เงินเบิกเกินบัญชี โดยธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญาและเรียกหนี้เงินเบิกเกินบัญชีคืนได้ทันที นอกจากนี้ ผู้เบิกเงินเกินบัญชียินยอมให้ถือว่า เป็นการผิดนัดในหนี้สินเชื่ออื่นทั้งหมด และให้ธนาคารมีสิทธิเรียกหนี้สินเชื่ออื่น ๆ คืนได้ทันที โดยถือว่าหนี้ดังกล่าวถึงกำหนดชำระ พร้อมทั้งมีสิทธิบอกเลิกสัญญาสินเชื่ออื่น ๆ ที่ผู้เบิกเงินเกินบัญชีทำไว้กับธนาคารได้ทันที ทั้งนี้ ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงชำระดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารจากจำนวนหนี้ที่ค้างชำระตามสัญญานี้ นับตั้งแต่วันหักถอนบัญชี และจากจำนวนหนี้อื่นที่ค้างชำระ นับตั้งแต่วันถึงกำหนดชำระดังกล่าว ในอัตราดอกเบี้ยสูงสุดกรณีผิดนัดชำระหนี้ที่ธนาคารประกาศใช้เป็นการทั่วไปในขณะนั้น หรือที่จะมีการประกาศเปลี่ยนแปลงต่อไปโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เบิกเงินเกินบัญชีทราบพร้อมทั้งตกลงรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ธนาคารพึงได้รับอันเนื่องมาจากเหตุผิดนัดดังกล่าวข้างต้น ตลอดจนค่าทนายความ ค่าฤชาธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย ในการเตือน เรียกร้อง ทวงถาม ค่าเนคตี และการบังคับชำระหนี้

13. ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงให้ธนาคารเก็บ รวบรวม ใช้ เปิดเผยหรือให้ข้อมูลส่วนบุคคลตลอดจนข้อมูลอื่น ๆ ของผู้เบิกเงินเกินบัญชีแก่บุคคลอื่นได้ตามที่ธนาคารเห็นสมควรหรือเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เบิกเงินเกินบัญชีในการที่จะได้รับข้อเสนอเกี่ยวกับสินเชื่อหรือบริการต่าง ๆ

14. ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงว่า จะแจ้งภูมิสำเนาใหม่ หรือ ชื่อ หรือ นามสกุลใหม่ ให้ธนาคารทราบเป็นหนังสือภายใน 7 วัน นับแต่วันย้ายภูมิสำเนา หรือ เปลี่ยนชื่อ หรือ นามสกุล แล้วแต่กรณี

15. ผู้เบิกเงินเกินบัญชีตกลงว่า ในกรณีที่ธนาคารมีหนังสือแจ้งหรือบอกกล่าวในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเบิกเงินเกินบัญชีตามสัญญานี้หรือตามกฎหมาย หากส่งไปยังผู้เบิกเงินเกินบัญชี ณ ที่อยู่ดังกล่าวในตอนต้นของสัญญานี้ หรือ ณ สถานที่ซึ่งผู้เบิกเงินเกินบัญชีแจ้งให้ธนาคารทราบเป็นหนังสือในภายหลังให้ถือว่าธนาคารได้แจ้งหรือบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เบิกเงินเกินบัญชีทราบโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ผู้เบิกเงินเกินบัญชีได้ลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งประทับตรา (หากมี) ให้ไว้เป็นหลักฐาน ณ วัน เดือน ปี ที่ระบุไว้ข้างต้น

ลงชื่อ _____ ผู้เบิกเงินเกินบัญชี
( )

ลงชื่อ _____ พยาน
( ) ( )

สำหรับเจ้าหน้าที่ธนาคาร
Corporate ธุรกิจลูกค้ากลุ่มธุรกิจ 3

ตัวอย่างสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี 3

บัตรกดเงินสด

พร้อมรถ...ก็
กดเงินได้

พิเศษกว่า
บัตรเครดิตและสินเชื่อบุคคลทั่วไป

ดอกเบี้ยถูกกว่า 52% !

ตัวอย่าง : เบิกถอนเงินสด 10,000 บาทต่อเดือนเพียง 113 บาทต่อเดือน

ดอกเบี้ยบัตรเครดิต (บาท)	113	ค่าเงินในสภาพ	234
	😊	13.5% ต่อปี	25%-28% ต่อปี

ผ่อนชำระขั้นต่ำเพียง 3%

ของยอดใช้จ่าย

ขั้นตอนการสมัครง่าย ไม่ยุ่งยาก

เพิ่มวงเงินสินเชื่อ **อนุมัติทันที**

1. สมารถเงินสดพร้อมใช้ วงเงินสูงสุด 500,000 บาท
2. ฟรี! ค่าธรรมเนียม กดเงินสด/โอนเงินผ่านบัตร
3. ยอดชำระขั้นต่ำเพียง 3% หรือ 500 บาท ขึ้นอยู่กับวงเงินกด
4. ดอกเบี้ย MRR+5
5. ถูกต้อง! โทษภัยไม่มีบริการบ่น (activate) ก่อนเริ่มใช้งาน

เงื่อนไขผู้สมัคร : ผู้สมัครต้องเป็นลูกค้าบุคคลที่ใช้บริการสินเชื่อรายเดือนรายปี 200 บาทขึ้นไป

ค่าธรรมเนียม

1. ค่าธรรมเนียมรายปี 200 บาท/ปี
2. ค่าธรรมเนียมกดเงินสด: โบนัสแรกเริ่ม 100 บาท/ครั้ง
3. ค่าธรรมเนียมการถอนเงินสด: โบนัสแรกเริ่ม 100 บาท/ครั้ง
4. ค่าธรรมเนียมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง: ไม่เป็นไปตามประกาศธนาคาร

สัญญาสินเชื่อเงินสด

ข้าพเจ้าในฐานะผู้ มีความประสงค์ขอยืมเงินจาก ธนาคาร จำกัด (มหาชน) ซึ่งธนาคารได้ตกลงให้สินเชื่อเงินเกินบัญชีประเภท เป็นสินเชื่อเงินเกินบัญชีที่มีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเงินฝาก ตามวิธีการและกรรมวิธีที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ผู้จัดทำสัญญาสินเชื่อเงินสด ฉบับนี้ได้อนุญาตให้บันทึกฐาน ดังนี้

ธนาคารขอเชิญผู้ยืมเงินสินเชื่อ

วงเงินกู้ยืมเงินเกินบัญชี บาท (.....) % ต่อปี คิดดอกเบี้ยตามวัน
วันครบกำหนดชำระหนี้และคิดดอกเบี้ยตามวัน

วันสิ้นสุดระยะเวลาบังคับเงินเกินบัญชี
วันครบกำหนดชำระหนี้เงินเกินบัญชี
ค่าธรรมเนียมบัตร รายปี ปีละ บาท

รายละเอียดข้อมูลผู้ยืมเงินสินเชื่อ

ชื่อ-นามสกุล
บัตรประชาชนเลขที่
โทรศัพท์มือถือ
สัญญาเช่าซื้อเลขที่
วันสิ้นสุดระยะเวลาเช่าซื้อ
รถยนต์ยี่ห้อ
เลขเครื่อง
*ข้อมูลสำคัญ โปรดระบุ

สัญญาสินเชื่อเงินสด มี 4 หน้า ประกอบด้วยตารางรายละเอียด สัญญาสินเชื่อเงินสด เงื่อนไขและข้อกำหนดจำนวน 8 ข้อ ผู้ยืมควรอ่าน และเข้าใจข้อความทั้งหมดโดยตลอดแล้ว จึงสามารถยื่นความยินยอมและเซ็นชื่อลงใต้นี้

ทุกประการ และเพื่อเป็นหลักฐานแห่งการนี้ จึงลงนามไปเป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วัน เดือน ปี ที่ระบุไว้ และผู้ยืมได้รับมอบค่านำหรือข้อมูลของสัญญาฉบับนี้แล้ว ณ วัน เดือน ปี ดังกล่าว

ลงชื่อ ..... ผู้ยืม
วันที่ ..... / ..... / .....

กรุณาส่งเอกสารฉบับนี้กลับเพื่อยืนยันการสมัคร

Bank

สัญญาเช่าซื้อ

ข้าพเจ้าในฐานะผู้ มีความประสงค์ขอยืมเงินจาก ธนาคาร จำกัด (มหาชน) ซึ่งธนาคารได้ตกลงให้สินเชื่อเงินเกินบัญชีประเภท เป็นสินเชื่อเงินเกินบัญชีที่มีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเงินฝาก ตามวิธีการและกรรมวิธีที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ผู้จัดทำสัญญาสินเชื่อเงินสด ฉบับนี้ได้อนุญาตให้บันทึกฐาน ดังนี้

ธนาคารขอเชิญผู้ยืมเงินสินเชื่อ

วงเงินกู้ยืมเงินเกินบัญชี บาท (.....) % ต่อปี คิดดอกเบี้ยตามวัน
วันครบกำหนดชำระหนี้และคิดดอกเบี้ยตามวัน

วันสิ้นสุดระยะเวลาบังคับเงินเกินบัญชี
วันครบกำหนดชำระหนี้เงินเกินบัญชี
ค่าธรรมเนียมบัตร รายปี ปีละ บาท

รายละเอียดข้อมูลผู้ยืมเงินสินเชื่อ

ชื่อ-นามสกุล
บัตรประชาชนเลขที่
โทรศัพท์มือถือ
สัญญาเช่าซื้อเลขที่
วันสิ้นสุดระยะเวลาเช่าซื้อ
รถยนต์ยี่ห้อ
เลขเครื่อง
*ข้อมูลสำคัญ โปรดระบุ

สัญญาสินเชื่อเงินสด มี 4 หน้า ประกอบด้วยตารางรายละเอียด สัญญาสินเชื่อเงินสด เงื่อนไขและข้อกำหนดจำนวน 8 ข้อ ผู้ยืมควรอ่าน และเข้าใจข้อความทั้งหมดโดยตลอดแล้ว จึงสามารถยื่นความยินยอมและเซ็นชื่อลงใต้นี้

ทุกประการ และเพื่อเป็นหลักฐานแห่งการนี้ จึงลงนามไปเป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วัน เดือน ปี ที่ระบุไว้ และผู้ยืมได้รับมอบค่านำหรือข้อมูลของสัญญาฉบับนี้แล้ว ณ วัน เดือน ปี ดังกล่าว

ลงชื่อ ..... ผู้ยืม
วันที่ ..... / ..... / .....

กรุณาส่งเอกสารฉบับนี้กลับเพื่อยืนยันการสมัคร

Bank

สัญญาเช่าซื้อ

ข้าพเจ้าในฐานะผู้ มีความประสงค์ขอยืมเงินจาก ธนาคาร จำกัด (มหาชน) ซึ่งธนาคารได้ตกลงให้สินเชื่อเงินเกินบัญชีประเภท เป็นสินเชื่อเงินเกินบัญชีที่มีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเงินฝาก ตามวิธีการและกรรมวิธีที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ผู้จัดทำสัญญาสินเชื่อเงินสด ฉบับนี้ได้อนุญาตให้บันทึกฐาน ดังนี้

ธนาคารขอเชิญผู้ยืมเงินสินเชื่อ

วงเงินกู้ยืมเงินเกินบัญชี บาท (.....) % ต่อปี คิดดอกเบี้ยตามวัน
วันครบกำหนดชำระหนี้และคิดดอกเบี้ยตามวัน

วันสิ้นสุดระยะเวลาบังคับเงินเกินบัญชี
วันครบกำหนดชำระหนี้เงินเกินบัญชี
ค่าธรรมเนียมบัตร รายปี ปีละ บาท

รายละเอียดข้อมูลผู้ยืมเงินสินเชื่อ

ชื่อ-นามสกุล
บัตรประชาชนเลขที่
โทรศัพท์มือถือ
สัญญาเช่าซื้อเลขที่
วันสิ้นสุดระยะเวลาเช่าซื้อ
รถยนต์ยี่ห้อ
เลขเครื่อง
*ข้อมูลสำคัญ โปรดระบุ

สัญญาสินเชื่อเงินสด มี 4 หน้า ประกอบด้วยตารางรายละเอียด สัญญาสินเชื่อเงินสด เงื่อนไขและข้อกำหนดจำนวน 8 ข้อ ผู้ยืมควรอ่าน และเข้าใจข้อความทั้งหมดโดยตลอดแล้ว จึงสามารถยื่นความยินยอมและเซ็นชื่อลงใต้นี้

ทุกประการ และเพื่อเป็นหลักฐานแห่งการนี้ จึงลงนามไปเป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ณ วัน เดือน ปี ที่ระบุไว้ และผู้ยืมได้รับมอบค่านำหรือข้อมูลของสัญญาฉบับนี้แล้ว ณ วัน เดือน ปี ดังกล่าว

ลงชื่อ ..... ผู้ยืม
วันที่ ..... / ..... / .....

กรุณาส่งเอกสารฉบับนี้กลับเพื่อยืนยันการสมัคร

Bank

ตัวอย่างสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี 4 และตัวอย่างใบคำขอใช้บริการ

ผลิตภัณฑ์: บัญชีวงเงินเบิกเกินบัญชี

<p>ตารางการเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ บัญชีวงเงินเบิกเกินบัญชี (กรุณาอ่านตารางการเปิดเผยข้อมูลผลิตภัณฑ์ฉบับนี้และควรรศึกษารายละเอียดและเงื่อนไขโดยละเอียด ก่อนที่ท่านจะตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการผลิตภัณฑ์)</p>	<p><ชื่อผู้ขายและออกผลิตภัณฑ์> ธนาคาร</p> <p>บัญชีวงเงินเบิกเกินบัญชี 11 พฤศจิกายน 2557</p>
<p>1 ผลิตภัณฑ์นี้คืออะไร</p> <p>บัญชีวงเงินเบิกเกินบัญชีคือบริการวงเงินที่ทางธนาคารจัดขึ้นเพื่อความสะดวกและประโยชน์แก่ลูกค้าธนาคาร วงเงินเบิกเกินบัญชีนี้คิดอัตราดอกเบี้ยตามประกาศธนาคาร และต้องมีการจำนำบัญชีเงินฝากประจำเพื่อเป็นหลักประกันวงเงิน</p>	
<p>2. ผลิตภัณฑ์นี้มีลักษณะสำคัญอะไรบ้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนวงเงินเบิกบัญชีกี่ยืมขั้นต่ำ : 100,000 บาท - ระยะเวลาการกู้ยืม: ตามที่อายุของบัญชีฝากประจำที่เป็นหลักประกัน - อัตราดอกเบี้ยต่อปี : + วงเงิน 100,000 ขึ้นไป 5.75% ต่อปี - จำนวนวันต่อปีที่ใช้ในการคิดดอกเบี้ย : 365 วัน - การคำนวณดอกเบี้ย : รายวัน - อัตราส่วนของวงเงินกู้ยืมสูงสุดต่อหลักประกัน : + บัญชีเงินฝากแบบประจำธรรมดา วงเงิน 100% + บัญชีเงินฝากประจำแบบรับดอกเบี้ยรายงวด วงเงิน 80% <p>หมายเหตุ: 1) อัตราดอกเบี้ยอาจมีการเปลี่ยนแปลง โดยธนาคาร จะแจ้งให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยโดยจะประกาศไว้ ณ สถานที่ทำการที่ให้บริการและเว็บไซต์ของธนาคาร 2) สำหรับลูกค้ารายย่อยชั้นดีประเภทเงินเบิกเกินบัญชีชั่วคราว จะคิดอัตราดอกเบี้ยที่ 7.25% ต่อปี</p>	
<p>3. ผลิตภัณฑ์นี้มีค่าบริการอะไรบ้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าอากรแสตมป์ 0.05% ของยอดวงเงิน แต่สูงสุดไม่เกิน 10,000 บาท 	
<p>4. ผลิตภัณฑ์นี้มีข้อกำหนดและอาจทำให้ท่านมีภาระหน้าที่อะไรบ้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิทธิในการหักกลบหนี้ : สถาบันการเงินมีสิทธิในการหักเงินจากบัญชีเงินฝากของท่าน ที่ท่านจำนำไว้ เพื่อชำระหนี้คงค้างที่ท่านมีอยู่กับสถาบันการเงิน - ท่านไม่สามารถใช้เงินเกินวงเงินที่ได้รับ <p>หมายเหตุ: จำนวนเงินทั้งหมดที่ต้องชำระคืนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้หาก อัตราดอกเบี้ย เปลี่ยนแปลงไป</p>	
<p>5. อะไรจะเกิดขึ้นหากท่านไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดและภาระหน้าที่ได้</p> <p>ธนาคารมีสิทธิที่จะหักกลบหนี้โดยการยึดบัญชีเงินฝากที่ลูกค้าใช้เป็นหลักประกัน ภายใน 30 วัน แต่ไม่เกิน 60 วัน นับจากวันที่ลูกค้าใช้เงินเกินวงเงินที่ได้อนุมัติ</p>	
<p>6. อะไรจะเกิดขึ้นหากท่านชำระเงินกู้ยืมก่อนครบกำหนด</p> <p>บัญชีวงเงินเบิกเกินบัญชีไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการชำระคืนก่อนกำหนด</p>	
<p>7. ท่านจะต้องมีผู้ค้ำประกันหรือหลักประกันหรือไม่</p> <ul style="list-style-type: none"> - บัญชีเงินฝากประจำแบบธรรมดา หรือ แบบดอกเบี้ยรายงวด ที่เปิดกับทางธนาคาร 	
<p>8. ผลิตภัณฑ์นี้มีความเสี่ยงที่สำคัญอะไรบ้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - อัตราดอกเบี้ยอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามประกาศของธนาคาร โดยคำนวณจาก ค่าเฉลี่ยของอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารแห่งชาติประกาศ ย้อนหลัง 3 เดือน บวก ขึ้นต่ำ 2.75 % 	

9. ท่านควรทำอย่างไร หากรายละเอียดในการติดต่อของท่านเปลี่ยนแปลง									
- ท่านควรแจ้งสถาบันการเงินทันที เพื่อให้การสื่อสารข้อมูลกับท่านเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผ่านช่องทางต่อไปนี้									
+ แจ้งได้ที่ โดยแจ้งความจำนงผ่านช่องทางที่กำหนดไว้ในเว็บไซต์ , ติดต่อ									
โฟนแบงก์กิ้ง หมายเลข									
+ ติดต่อที่ ธนาคาร สาขา เลขที่ ถนน									
แขวง เขต กรุงเทพฯ โทร									
+ ธนาคาร สาขา เลขที่ ถนน แขวง เขต									
กรุงเทพมหานคร โทร									
+ ธนาคาร สาขา เลขที่									
แขวง เขต กรุงเทพมหานคร โทร									
10. ท่านสามารถรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือติดต่อกับสถาบันการเงินได้อย่างไร									
- หากท่านมีข้อสงสัยหรือแจ้งข้อร้องเรียน ท่านสามารถเข้าไปดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ผ่านช่องทางต่อไปนี้									
+ แจ้งได้ที่ โดยแจ้งความจำนงผ่านช่องทางที่กำหนดไว้ในเว็บไซต์ , ติดต่อ									
โฟนแบงก์กิ้ง หมายเลข									
+ ติดต่อที่ ธนาคาร สาขา เลขที่ ถนน									
แขวง เขต กรุงเทพฯ โทร									
+ ธนาคาร สาขา เลขที่ ถนน แขวง เขต									
กรุงเทพมหานคร โทร									
+ ธนาคาร สาขา เลขที่ ถนน									
แขวง เขต กรุงเทพมหานคร โทร									
11. ทางเลือกอื่นในกลุ่มผลิตภัณฑ์สินเชื่อส่วนบุคคล									
บัญชีวงเงิน									
คำเตือน : ธนาคารสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณานุญาตหรือไม่อนุญาต หรือเปลี่ยนแปลงวงเงิน หรือยกเลิกการกู้ เบิกเกินบัญชีแต่ละครั้งตามแต่เห็นสมควร									
ข้อมูลในเอกสารฉบับนี้ มีผลใช้บังคับได้จนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง เช่น อัตราดอกเบี้ย หรือเงื่อนไขต่างๆ เป็นต้น									

ใบคำขอเปิดใช้บริการและบัญชีของธนาคารเพิ่มเติม Additional Account Opening Form

วันที่ / Date .....

ประเภทของบัญชี / Account Type

- บัญชีเดี่ยว / Single Account
- บัญชีร่วม / Joint Account - ประเภท / Type และ / หรือ / and / or
- และ / and

สำหรับลูกค้าบัญชีหลัก / Primary Account Holder

ชื่อ - สกุล / Name - Surname Mr. / Mrs. / Ms. / Others .....

CIF Number ..... PP Number .....

สำหรับลูกค้าบัญชีร่วม (ถ้ามี) Joint / Secondary Account Holder

ชื่อ - สกุล / Name - Surname Mr. / Mrs. / Ms. / Others .....

CIF Number ..... PP Number .....

ประเภทของบัญชี / Product Type

Customer Fill-In	For Bank Use Only
☐ ออมทรัพย์ประเภท / Saving Account Type สกุลเงิน / Currency ☐ บาท / Baht ☐ อื่นๆ / Others	S/A no. ....
☐ กระแสรายวัน / Current Account ☐ เปิดวงเงินเบิกเกินบัญชี / With OD line ☐ ไม่เปิดวงเงินเบิกเกินบัญชี / Without OD line	C/A no. ....
☐ เงินฝากประจำ / Time Deposit Account สกุลเงิน / Currency ☐ บาท / Baht ☐ อื่นๆ / Others	TD no. ....
☐ ตั๋วแลกเงิน / Bill of Exchange ☐ อื่นๆ / Others	B/E no. ....

ข้าพเจ้าได้รับทราบและตกลงปฏิบัติตามข้อตกลงและเงื่อนไขเพิ่มเติมของบัญชีและบริการที่ข้าพเจ้าได้ขอเปิดใช้ข้างต้นทุกประการ และข้าพเจ้าตกลงและยอมรับว่าใบคำขอเปิดใช้บริการและบัญชีของธนาคารเพิ่มเติมของธนาคารนี้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของใบคำขอเปิดบัญชีและข้อกำหนดและเงื่อนไขสำหรับการใช้บัญชีเงินฝากและบริการของธนาคารที่ข้าพเจ้าได้เคยทำไว้กับธนาคารฯ / I / We agree and comply with this Additional Services and Account Opening Form and the additional Terms and Conditions applicable to each account / product indicated above in all respects. Furthermore, I / We agree and accept the said documents shall form an integral part of the One Step Relationship Opening Form (OSRO) and terms and conditions for deposit accounts opened with and / or serviced by the bank which given to the Bank.

ลายมือชื่อลูกค้า / Primary Signature ..... วันที่ / Date .....

ลายมือชื่อลูกค้าบัญชีร่วม / Secondary Signature ..... วันที่ / Date .....

For Bank Use Only

Bank Officer : ..... Date .....

Signature Verified by : ..... Date .....

Existing Account Number : .....

ตัวอย่างคำขอเปิดบัญชี

เอกสารเงื่อนไขการใช้บริการ **บัญชีเงินฝาก**
วันที่.....เดือน.....ปี

ธนาคารออมสินสาขา.....

การเปิดบัญชีเงินฝาก

เงื่อนไขทั่วไป

- นับตั้งแต่ข้าพเจ้าขอเปิดบัญชี ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามเงื่อนไขในการเปิดบัญชีเงินฝากนี้และเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ธนาคารกำหนดไว้ สำหรับเงินฝากในแต่ละประเภทพร้อมทั้งเอกสารหรือหนังสือใดๆ เกี่ยวกับบัญชีเงินฝากซึ่งธนาคารได้มอบหรือส่งให้ข้าพเจ้าแล้ว รวมทั้งเงื่อนไขหรือเอกสารหรือหนังสือที่ธนาคารจะประกาศเพิ่มเติมต่อไปในภายภาคหน้า โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขในการเปิดบัญชีเงินฝากนี้ด้วย
- เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจสั่งจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากนี้บุคคล บัญชีร่วม ข้าพเจ้าจะแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ธนาคารทราบทันที
- เอกสารหรือหนังสือใดๆ ของธนาคารที่ส่งไปยังข้าพเจ้าตั้งแต่วันที่เปิดบัญชีเงินฝาก ข้าพเจ้ายินยอมในถือว่าธนาคารได้ส่งให้แก่ข้าพเจ้าโดยชอบแล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่จะแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ธนาคารทราบ
- ข้าพเจ้าจะเก็บรักษาสมุดฝากเงินหรือสมุดเช็คหรือสลากออมสินพิเศษหรือบัตรประจำตัวผู้มีสิทธิออกเงินเป็นเอกสารสำคัญไว้ไม่ให้สูญหาย หากข้าพเจ้าทำใจหรือประมาทจนสูญหายหรือสูญหายให้บุคคลอื่นได้เอกสารดังกล่าวไป ข้าพเจ้ายอมรับว่าธนาคารไม่อยู่ในฐานะที่จะต้องรับผิดชอบใดๆ ต่อข้าพเจ้าในความเสียหายที่เกิดขึ้น

เงื่อนไขเฉพาะบัญชีประเภท**เผื่อเรียก (พิเศษ) ประจำ กระแสรายวัน**

- ข้าพเจ้ายินยอมให้ธนาคารคิดค่าธรรมเนียมในการรักษบัญชีเงินฝากได้ตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่ธนาคารกำหนด โดยให้ธนาคารมีสิทธิหักเงินในบัญชีของข้าพเจ้าเพื่อชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าว รวมทั้งให้ข้าพเจ้ายินยอมให้ธนาคารมีสิทธิตัดทอนบัญชีเงินฝากนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เกิดขึ้นระหว่างข้าพเจ้ากับธนาคารได้ทันทีตามวิธีและระเบียบของธนาคารพาณิชย์เกี่ยวกับบัญชีเงินฝาก โดยให้ถือว่าบัญชีที่ข้าพเจ้าขอเปิดนี้เป็นบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์และพาณิชย์ ม.656 ทั้งนี้ธนาคารไม่ต้องขอความยินยอมแต่ต้องแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบก่อนแต่อย่างใดทั้งสิ้น หากปรากฏยอดเงินในบัญชีของข้าพเจ้าเป็นลบ ข้าพเจ้ายินยอมให้เงินในบัญชีต่อธนาคาร และยินยอมเสียดอกเบี้ยบนต้นในกรณีที่จำนวนดังกล่าวให้เกินกว่าดอกเบี้ยสูงสุดของดอกเบี้ยเงินกู้ที่ธนาคารประกาศกำหนด ซึ่งในขณะนี้กำหนดไว้เท่ากับกำหนดไว้เท่ากับร้อยละ 19 ต่อปี นับตั้งแต่วันที่ปรากฏยอดเงินในบัญชีเป็นลบไป

เผื่อเรียก (พิเศษ)

- การฝากหรือถอนเงินแต่ละครั้งไม่ต่ำกว่าวงเงินที่ธนาคารกำหนด และ ยอดเงินคงเหลือในบัญชีต่ำกว่าที่ธนาคารกำหนด ธนาคารไม่คำนวณดอกเบี้ยให้
- เดือนใดยอดเงินเกินจากเกินกว่า 1 ครั้ง การถอนเงินฝากตั้งแต่ครั้งที่ 2 เป็นต้นไปซึ่งหมายรวมถึงการถอนเงินปิดบัญชี **ข้าพเจ้ายินยอมชำระค่าธรรมเนียมการถอนเงินในอัตราที่ธนาคารกำหนด**

กระแสรายวัน

- การสั่งจ่ายเงินออกจากบัญชีกระแสรายวัน ข้าพเจ้าจะกระทำโดยให้เช็คที่ธนาคารมอบให้เท่านั้น
- การกรอกข้อความลงในเช็คเขียนด้วยหมึกหรือพิมพ์หากเขียนหรือพิมพ์ผิดให้ขีดฆ่าและเขียนหรือพิมพ์ใหม่แล้วลงลายมือชื่อกำกับให้เหมือนกับอย่างที่ได้ไว้กับธนาคาร
- การลงลายมือชื่อสั่งจ่ายเช็ค ข้าพเจ้าจะลงลายมือชื่อให้เหมือนกับอย่างที่ได้ไว้กับธนาคาร และให้ครบถ้วนตามเงื่อนไขที่แจ้งต่อธนาคาร และธนาคารไม่มีผูกพันที่จะตรวจสอบรายการ คงตรา หรือตัวเขียนอย่างอื่นว่าถูกต้องแท้จริงหรือไม่
- ข้าพเจ้าขอสงวนหรือผ่อนผันให้แจ้งความต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และติดต่อธนาคารโดยเร็ว
- หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คด้วยเหตุผลกรณีใดก็ตาม "เงินในบัญชีไม่พอจ่าย" หรือ "โปรดติดต่อผู้สั่งจ่าย" หรือ "ยังไม่มีมีการตกลงกับธนาคาร" หรือ "สั่งจ่ายจากจำนวนที่มีธนาคารสำรองเรียกเก็บเงินอยู่" ข้าพเจ้ายินยอมให้ธนาคารคิดค่าธรรมเนียมการจ่ายเช็คคืนตามอัตราที่ธนาคารกำหนด
- ข้าพเจ้าจะระมัดระวังการใช้เช็คธนาคารให้เป็นไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเสียหายในการใช้เช็ค ถ้าฝ่าฝืนยินยอมให้ปิดบัญชีโดยไม่มีข้อบอกกล่าวล่วงหน้า
- กรณีเงินคงเหลือในบัญชีเงินฝากของข้าพเจ้ามีไม่พอจ่ายตามเช็ค ซึ่งตามปกติธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น ถ้าธนาคารได้ผ่อนผันเงินกับบัญชีไปก่อนข้าพเจ้ายินยอมผู้พันต้นที่จะจ่ายเงินคืนให้ธนาคาร โดยถือเสมือนหนึ่งว่าข้าพเจ้าได้ร้องขอเงินกับบัญชีต่อธนาคาร และยินยอมให้ธนาคารเรียกดอกเบี้ยสำหรับจำนวนเงินดังกล่าว ในอัตราดอกเบี้ยเงินกับบัญชีตามอัตราที่ธนาคารกำหนด

สลากออมสินพิเศษ

- ไม่สามารถฝากในนามของตนเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น สลากออมสินพิเศษชนิดที่ระบุให้ใช้เงินแก่ผู้ถือสลากไม่สามารถโดนเงินรางวัลเข้าบัญชีได้ไม่ออกสลากในแผนกรณีสลากออมสินพิเศษหรือสูญหาย ไม่สามารถโอนย้ายสาขาติดต่อหรือติดต่อสลาก หรือไม่สามารถใช้เป็นหลักประกันค้ำประกันการซื้อสินค้าหรือจากธนาคารได้ สามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้โดยวิธีส่งมอบ และโอนเปลี่ยนชนิดสลากเป็นชนิดที่ระบุให้ใช้เงินแก่ผู้ที่มีชื่อในสลากได้
- ข้าพเจ้าขอสงวนหรือผ่อนผันให้แจ้งความต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และติดต่อธนาคารเพื่อออกใบแทนสลาก โดยข้าพเจ้ายินยอมชำระค่าธรรมเนียมในการออกใบแทนสลากติดต่อสลาก โอนกรรมสิทธิ์ต่างสาขา การถอนคืนต่างสาขาที่อยู่นอกจังหวัด และอื่นๆ ตามอัตราและหลักเกณฑ์ที่ธนาคารกำหนด
- เมื่อสลากออมสินพิเศษครบกำหนดอายุ และข้าพเจ้าไม่มาขอรับเงินคืนภายในระยะเวลาสิบปี นับแต่วันที่สลากออมสินพิเศษนั้นครบกำหนดอายุ ข้าพเจ้ายินยอมให้ธนาคารหักค่ารักษาค่าบัญชีสลากออมสินพิเศษตามอัตราที่ธนาคารกำหนด โดยหักเงินถอนคืนอันได้แก่เงินต้น ดอกเบี้ย และเงินรางวัล (ถ้ามี)

ลงชื่อ 1..... ลงชื่อ 2..... ลงชื่อ 3..... (ผู้ขอเปิดบัญชี)
(.....) (.....) (.....)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ประกาศของคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ ๕๘

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า การควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชนอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว สมควรปรับปรุงรวมเป็นกฎหมายฉบับเดียวกันเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ อนึ่ง ปรากฏว่าในขณะนี้ได้มีผู้ประกอบการรับรองหรือรับซื้อตัวเงิน กิจการจัดหาเงินทุนเพื่อบุคคลอื่น และกิจการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนหลักทรัพย์ รวมทั้ง การเป็นตัวแทนหรือนายหน้าของกิจการดังกล่าวมากยิ่งขึ้น และกิจการเหล่านี้มีลักษณะเป็นกิจการค้าขายซึ่งกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยหรือผาสุกของประชาชนได้ แต่กฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามกฎหมายดังกล่าวที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังไม่มีบทบัญญัติควบคุมผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้น สมควรกำหนดการควบคุมกิจการนั้นไว้ในกฎหมายที่ปรับปรุงใหม่เสียด้วยในคราวเดียวกัน หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พุทธศักราช ๒๔๗๑

(๒) พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๕

(๓) พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๙

(๔) พระราชบัญญัติกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. ๒๔๗๑ พุทธศักราช ๒๔๗๖

(๕) พระราชบัญญัติกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. ๒๔๗๑ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๔

(๖) พระราชบัญญัติกำหนดกระทรวงเจ้าหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พ.ศ. ๒๔๗๑ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๙

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ให้ใช้ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้แทน

ข้อ ๒ ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีหรือผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงของกระทรวงที่มีอำนาจและหน้าที่ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ หรือตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา

ข้อ ๓ กิจการดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค

(๑) การรถไฟ

(๒) การรถราง

(๓) การชุดคลอง

(๔) การเดินอากาศ

(๕) การประปา

(๖) การชลประทาน

(๗) การไฟฟ้า

(๘) การผลิตเพื่อจำหน่ายหรือจำหน่ายก๊าซโดยระบบเส้นท่อไปยังอาคารต่าง ๆ

(๙) บรรดากิจการอื่นอันกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยหรือผาสุกของประชาชน

ตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา

การตราพระราชกฤษฎีกาตาม (๙) ให้กำหนดกระทรวงผู้มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการนั้นด้วย

ข้อ ๔ ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค เว้นแต่จะได้รับอนุญาตหรือได้รับสัมปทานจากรัฐมนตรี

ข้อ ๕ เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีกำหนดกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดดังระบุไว้ต่อไปนี้ หรือกิจการอันมีสภาพคล้ายคลึงกัน ให้เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาต ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี

(๑) การประกันภัย

(๒) การคลังสินค้า

(๓) การธนาคาร

(๔) การออมสิน

(๕) เครดิตฟองซิเอร์

(๖) การรับรองหรือรับซื้อตัวเงิน

(๗) การจัดหาเงินซึ่งเงินทุนแล้วให้ผู้อื่นกู้เงินนั้น หรือเอาเงินนั้นซื้อหรือซื้อลงซึ่งตัวเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นหรือตราสารการเครดิต

(๘) การซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือทรัพย์สิน เช่น พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ หรือตราสารพาณิชย์ หรือการทำหน้าที่เป็นตัวแทน นายหน้า ผู้จัดการ หรือผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการลงทุนในตราสารดังกล่าว หรือการจัดให้มีตลาดหรือสถานที่อันเป็นศูนย์กลางการซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารดังกล่าว

การประกาศตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะกำหนดประเภทหรือลักษณะของกิจการด้วย
ก็ได้

ข้อ ๖ ในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยกิจการตามที่ระบุไว้ในข้อ ๓ หรือข้อ ๕
การประกอบกิจการดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยกิจการนั้น

ข้อ ๗ ในการอนุญาตหรือให้สัมปทานตามข้อ ๔ และข้อ ๕ รัฐมนตรีจะกำหนด
เงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อความปลอดภัยหรือผาสุกของประชาชนไว้ด้วยก็ได้
เงื่อนไขที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมก็ได้ แต่
ต้องกำหนดระยะเวลาการใช้บังคับเงื่อนไขที่แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมตามที่รัฐมนตรี
เห็นสมควร

ข้อ ๘ ให้กระทรวงการคลังมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการดังต่อไปนี้ หรือ
กิจการที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน

- (๑) การธนาคาร
- (๒) การออมสิน
- (๓) เครดิตฟองซิเอร์
- (๔) การรับรองหรือรับซื้อตั๋วเงิน
- (๕) การจัดหาเงินลงทุนแล้วให้ผู้อื่นกู้เงินนั้น หรือเอาเงินนั้นซื้อหรือซื้อลดซึ่งตัว
เงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่น หรือตราสารการเครดิต
- (๖) การซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือทรัพย์สิน เช่น
พันธบัตร หุ้น หุ้นกู้ หรือตราสารพาณิชย์ หรือการทำหน้าที่เป็นตัวแทน นายหน้า ผู้จัดการ หรือผู้ให้
คำแนะนำเกี่ยวกับการลงทุนในตราสารดังกล่าว หรือการจัดให้มีตลาดหรือสถานที่อันเป็นศูนย์กลาง
การซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนตราสารดังกล่าว

ข้อ ๙ ให้กระทรวงคมนาคมมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการการรถไฟและการ
เดินอากาศ

ข้อ ๑๐ ให้กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการการ
ชลประทาน และการขุดคลอง

ข้อ ๑๑ ให้กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการการธราง การ
ประปา การไฟฟ้า และการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือจำหน่ายก๊าซ โดยระบบเส้นท่อไปยังอาคารต่าง ๆ

ข้อ ๑๒ ให้กระทรวงเศรษฐกิจมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับกิจการประกันภัยและ
การคลังสินค้า หรือกิจการที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน

ข้อ ๑๓ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติกิจการที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงตามที่กำหนดไว้ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้หรือพระราชกฤษฎีกา แล้วแต่กรณี

ข้อ ๑๔ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาจมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการตามที่กระทรวงการคลังมีอำนาจและหน้าที่ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ได้

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติกิจการตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับมอบหมาย

ข้อ ๑๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานประกอบกิจการตามที่ระบุไว้ในข้อ ๓ หรือข้อ ๕ ในระหว่างเวลาทำการเพื่อตรวจสอบให้การเป็นไปตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ หรือในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดเอกสารหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ประกอบกิจการและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามสมควร

ข้อ ๑๖ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อ ๔ หรือข้อ ๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๑๗ ผู้ได้รับอนุญาตหรือได้รับสัมปทานตามข้อ ๔ หรือผู้ได้รับอนุญาตตามข้อ ๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดตามข้อ ๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และในกรณีที่เป็นการผิดต่อเนื่องกัน ให้ปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งพันบาทตลอดเวลาที่ยังทำการฝ่าฝืนอยู่

ข้อ ๑๘ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามข้อ ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๑๙ บรรดาเงื่อนไขที่รัฐบาลได้กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน และใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ คงใช้บังคับได้ต่อไป

ข้อ ๒๐ ใบอนุญาตหรือสัมปทานให้ประกอบกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภคตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน ซึ่งได้ออกให้ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุ

ข้อ ๒๑ ให้ถือว่ากิจการการประกันภัย การคลังสินค้า การออมสิน เครดิตฟองซิเอร์ เป็นกิจการที่รัฐมนตรีได้ประกาศตามข้อ ๕ แล้ว

ให้ใบอนุญาตประกอบกิจการตามวรรคหนึ่ง ซึ่งได้ออกให้ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุ

ข้อ ๒๒ เมื่อรัฐมนตรีได้ประกาศให้กิจการตามข้อ ๕ เป็นกิจการที่ต้องขออนุญาตเพิ่มขึ้นจากที่ได้ประกาศไว้แล้ว ผู้ซึ่งประกอบกิจการอยู่ในวันที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ถ้าประสงค์จะประกอบกิจการต่อไป ให้ยื่นคำขอรับอนุญาตตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ภายในหกสิบวัน นับแต่รัฐมนตรีประกาศกำหนด เมื่อได้ยื่นคำขอรับอนุญาตตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้แล้ว ให้ดำเนินกิจการต่อไปได้จนกว่าผู้อนุญาตได้แจ้งให้ทราบถึงการไม่อนุญาต

ข้อ ๒๓ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ รักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ข้อ ๒๔^๑ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

^๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๘/ตอนที่ ๑๕/ฉบับพิเศษ หน้า ๓/๒๗ มกราคม ๒๕๑๕

*พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕^๒

มาตรา ๑๓๑ ในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๘ ลงวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ให้แก้ไขคำว่า “กระทรวงมหาดไทย” เป็น “กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการประปา

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๒๖/๘ ตุลาคม ๒๕๔๕

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่ สนส. 83 /2551

เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงิน
อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

1. เหตุผลในการออกประกาศ

เพื่อให้มีความชัดเจนและ โปร่งใสในการเรียกเก็บดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และ
เบี้ยปรับ ที่เกี่ยวเนื่องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของสถาบันการเงิน
ส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ และเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค
ในการเปรียบเทียบข้อมูลสำหรับเลือกใช้บริการจากสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
จึงได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้
ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและเป็นแนวทาง
ให้สถาบันการเงินประกอบธุรกิจต่อไป

ในการออกประกาศฉบับนี้เพื่ออ้างอิงอำนาจตามกฎหมายให้สอดคล้องกับ
พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และเป็นการรวบรวมประกาศธนาคารแห่ง
ประเทศไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้
ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับให้อยู่ในฉบับเดียวกัน โดยสาระสำคัญไม่มี
การเปลี่ยนแปลงไปจากหลักเกณฑ์เดิม

2. อำนาจตามกฎหมาย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 38 มาตรา 40 และมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติ
ธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ธนาคารแห่งประเทศไทยออกข้อกำหนดเกี่ยวกับดอกเบี้ย ค่าบริการ
ต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้
การกำกับ

ฝนสป90-กส34004-25510803

กส 340 วันที่ 3 ส.ค. 2551

วิสัยทัศน์ เป็นองค์กรที่มองการณ์ไกล พนักงานมีความสามารถสูงและอุทิศตนเพื่อดูแลเศรษฐกิจให้ผ่านพ้นความผันผวนได้อย่างราบรื่น

www.bot.or.th บริการข้อมูลอัตโนมัติ 24 ชั่วโมง โทร. 0 - 2283 - 6789

- 2 -

3. ขอบเขตการบังคับใช้

ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับกับสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงินทุกแห่ง

4. ประกาศและหนังสือเวียนที่ยกเลิก ตามเอกสารแนบ 1

5. เนื้อหา

5.1 ในประกาศฉบับนี้

“สถาบันการเงิน” หมายความว่า ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

“สินเชื่อส่วนบุคคล” หมายความว่า การให้กู้ยืมเงิน รับซื้อ เชื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด แก่บุคคลธรรมดาโดยมิได้ระบுவัตถุประสงค์หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการและไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการประกอบธุรกิจของตนเอง

“สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ” หมายความว่า สินเชื่อส่วนบุคคลเฉพาะที่ไม่มีทรัพย์สินหรือทรัพย์สินเป็นหลักประกัน และเพื่อประโยชน์แห่งประกาศฉบับนี้ ให้รวมถึงสินเชื่อที่เกิดจากการให้เช่าซื้อและการให้เช่าแบบลีสซิ่งในสินค้าที่ผู้ประกอบการได้จำหน่ายเป็นทางการค้าปกติยกเว้นในสินค้าประเภทรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ทั้งนี้ ไม่รวมถึง สินเชื่อเพื่อการศึกษา สินเชื่อเพื่อการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ สินเชื่อเพื่อรักษาพยาบาล สินเชื่อเพื่อสวัสดิการพนักงานที่หน่วยงานต้นสังกัดได้มีการทำสัญญากับสถาบันการเงิน และสินเชื่อตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด

“ดอกเบี้ยหรือค่าบริการ” หมายความว่า บรรดาเงิน ทรัพย์สิน หรือสิ่งอื่นที่อาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน ซึ่งผู้ฝากเงินหรือบุคคลใดได้รับจากสถาบันการเงิน พนักงานหรือลูกจ้างของสถาบันการเงิน เนื่องจากการรับฝากเงิน กู้ยืมเงิน หรือรับเงินหรือที่สถาบันการเงิน พนักงานหรือลูกจ้างของสถาบันการเงินนั้น ได้รับเนื่องจากการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงิน

“ค่าบริการต่าง ๆ” หมายความว่า บรรดาเงิน ทรัพย์สิน หรือสิ่งอื่นที่อาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน นอกเหนือจากดอกเบี้ยที่สถาบันการเงิน ได้รับจากลูกค้าเนื่องจากการให้สินเชื่อไม่ว่าจะเรียกชื่อว่า ค่าบริการ ค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดก็ตาม แต่ไม่รวมถึงเบี้ยปรับที่อาจเรียกได้ ตามมาตรา 46 (7) แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

5.2 ดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ

5.2.1 สถาบันการเงินต้องปฏิบัติในเรื่องการเรียกเก็บดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ดังต่อไปนี้

(1) สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บดอกเบี้ยในหนี้ค้างชำระ หรือดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดชำระหนี้ หรือค่าบริการต่าง ๆ หรือเบี้ยปรับในการชำระหนี้ล่าช้ากว่ากำหนดจากผู้บริโภค ทั้งนี้ เมื่อคำนวณรวมกันแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (Effective Rate)

(2) นอกจากดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับ ตามข้อ 5.2.1 (1) แล้ว สถาบันการเงินอาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้ตามรายการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางแนบท้ายประกาศฉบับนี้เฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้

(2.1) ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการเงินต้องจ่ายให้แก่หน่วยงานราชการ

(2.2) ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการเงินต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอก โดยมีหลักฐานการชำระเงินที่สามารถตรวจสอบได้ตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางแนบท้ายประกาศนี้

(2.3) ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานของสถาบันการเงินเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการให้บริการแก่ลูกค้า หรือการผิดนัดชำระหนี้ของลูกค้าแล้วแต่กรณีเฉพาะรายการตามประเภทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดดังตารางแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ สถาบันการเงินจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกันตามที่ระบุไว้ใน 5.2.1 (2.2) และ 5.2.1 (2.3) ซ้ำซ้อนกันไม่ได้

(3) สถาบันการเงินต้องไม่นำดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับ ตามข้อ 5.2.1 (1) และค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุตามข้อ 5.2.1 (2) มารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระเพื่อคิดดอกเบี้ยและเบี้ยปรับอีก

(4) การเรียกเก็บค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับ จากลูกค้านอกเหนือจากรายการตามตารางที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดตามข้อ 5.2.1 (2) สถาบันการเงินต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน

5.3 การเปิดเผยข้อมูลอัตราดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับ

5.3.1 สถาบันการเงินต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในเรื่องการประกาศเผยแพร่อัตราดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ดังต่อไปนี้

- (1) ปิดประกาศตารางแนบท้ายประกาศนี้ ไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานทุกแห่งในวันเดียวกับที่สถาบันการเงินออกประกาศหรือเปลี่ยนแปลงประกาศ
- (2) เผยแพร่ตารางแนบท้ายประกาศนี้ไว้ในเว็บไซต์ (Website) ของสถาบันการเงินก่อนวันที่ประกาศมีผลใช้บังคับ
- (3) จัดเก็บต้นฉบับของรายละเอียดตามข้อ 5.3.1 (1) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเอกสาร หรือสื่อบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือในรูปแบบใด ๆ เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี นับแต่วันที่อัตราดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับ ที่ประกาศมีผลใช้บังคับ เพื่อจัดให้ลูกค้า ศาล หรือหน่วยงานของรัฐ ตามที่ร้องขอ
- (4) แจ้งรายละเอียดตามข้อ 5.3.1 (1) ให้แก่ผู้บริโภคหรือผู้ประสงค์จะขอสินเชื่อทราบ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการขอสินเชื่อ
- (5) กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับตามข้อ 5.2.1 (1) ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเสียประโยชน์ สถาบันการเงินต้องแจ้งเป็นหนังสือแก่ผู้บริโภคภายในเวลาอันควรด้วย
- (6) นอกจากเกณฑ์ที่กล่าวมา หากมีการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายตามที่ได้อ้างไปจริงและพอสมควรแก่เหตุตามข้อ 5.2.1 (2) รวมทั้งเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเสียประโยชน์ สถาบันการเงินต้องได้รับความยินยอมจากผู้บริโภคเสียก่อน เว้นแต่ผู้บริโภคเลือกที่จะให้สิทธิสถาบันการเงินดำเนินการเป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะมีการตกลงใด ๆ ไว้ ต้องปิดประกาศกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงอัตราค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับดังกล่าวไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานทุกแห่งเพื่อให้ลูกค้าทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วันก่อนการเปลี่ยนแปลงจะมีผลใช้บังคับ

- 5 -

5.4 การจัดทำตารางแสดงภาระหนี้และใบเสร็จรับเงิน

5.4.1 เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจน สถาบันการเงินต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) จัดทำตารางแสดงภาระหนี้สำหรับผู้บริโภคแต่ละราย โดยให้แสดงรายละเอียดของข้อมูลเป็นรายงวด ซึ่งอย่างน้อยข้อมูลแต่ละงวดต้องประกอบด้วยจำนวนเงินที่ผู้บริโภคต้องชำระ โดยแยกเป็นเงินต้นและดอกเบี้ย และจำนวนเงินต้นคงค้าง เพื่อมอบให้แก่ผู้บริโภคเมื่อมีการทำสัญญาขอสินเชื่อหรือเมื่อมีการอนุมัติสินเชื่อ ทั้งนี้ สำหรับผู้บริโภคที่ขอกู้เงินประเภทวงเงินสินเชื่อหมุนเวียน (Revolving credit) ให้มอบตารางแสดงภาระหนี้ที่จัดทำขึ้นเป็นตัวอย่างแทนได้

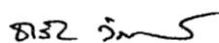
(2) จัดทำใบเสร็จรับเงินที่แสดงรายละเอียดการชำระหนี้โดยแยกเป็นเงินต้น ดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเก็บไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ สถาบันการเงินต้องแสดงยอดหนี้ทั้งในส่วนที่ค้างชำระและที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยแยกเป็นเงินต้น ดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไว้ในใบแจ้งหนี้หรือใบเสร็จรับเงินด้วย

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดทำตัวอย่างตารางแสดงภาระหนี้ตามข้อ 5.4.1 (1) และตัวอย่างใบเสร็จรับเงินตามข้อ 5.4.1 (2) แนบไว้ท้ายประกาศนี้แล้ว สถาบันการเงินอาจจัดทำนอกเหนือจากนี้ได้ เพียงแต่จะต้องมีรายการสำคัญตามที่กล่าวไว้ข้างต้นครบถ้วนเท่านั้น

6. วันเริ่มต้นบังคับใช้

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2551

(นางธาริษา วัฒนเกส)

ผู้ว่าการ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

เอกสารแนบ 1

- 1/1 -

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และหนังสือเวียนที่ยกเลิก

ที่	วันที่ ประกาศ ธปท. / หนังสือเวียน	ประเภท	เลขที่	เรื่อง
1	24 มิถุนายน 2548	ประกาศ ธปท.	-	ดอกเบี้ยและค่าบริการที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (หนังสือเวียนที่ ฝสว.(21)ว. 51/2548 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2548)
2	24 มิถุนายน 2548	ประกาศ ธปท.	-	ดอกเบี้ยและค่าบริการที่บริษัทเงินทุนอาจเรียกได้ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (หนังสือเวียนที่ ฝสว.(21)ว. 52/2548 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2548)

ตัวอย่างตารางแสดงภาระหนี้				
กรณีลูกค้าขอกู้เงินจำนวน 12,000 บาท และมีกำหนดผ่อนชำระ 12 เดือน				
โดยผู้ประกอบธุรกิจฯ คิดดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับ (ดอกเบี้ยฯ) ในอัตรา 28% ต่อปี (Effective Rate)				
ดังนั้น ลูกค้าจะมีภาระหนี้ในแต่ละเดือนเป็นดังนี้				
ชื่อลูกค้า ..... กำหนดชำระทุกวันที.....				
สิ้นงวด	รวมชำระต่องวด (1)	ชำระดอกเบี้ยฯ ^{1/} (2)	ชำระคืนเงินต้น ^{2/} (3)	เงินต้นคงค้าง ^{3/} (4)
0				12,000
1	1,158	280	878	11,122
2	1,158	- 260	899	10,223
3	1,158	239	920	9,304
4	1,158	217	941	8,363
5	1,158	195	963	7,400
6	1,158	173	985	6,415
7	1,158	150	1,008	5,406
8	1,158	126	1,032	4,374
9	1,158	102	1,056	3,318
10	1,158	77	1,081	2,238
11	1,158	52	1,106	1,132
12	1,158	26	1,132	0
รวม	13,897	1,897	12,000	

^{1/} ชำระดอกเบี้ยฯ ในแต่ละงวด เท่ากับเงินต้นคงค้างสิ้นงวดที่แล้วคูณด้วยอัตราดอกเบี้ยต่อเดือน ที่คิดมาจากอัตราดอกเบี้ยฯ ต่อปี (แบบลดต้นลดดอก) ซึ่งเป็นอัตราที่ผู้ประกอบธุรกิจกำหนดสูงสุดไม่เกิน 28% หารด้วย 12 เดือน (ตัวอย่างนี้เป็นการคำนวณดอกเบี้ยฯ รายเดือนเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ แต่ในทางปฏิบัติอาจคำนวณเป็นรายวันได้ ทั้งนี้ อัตราดอกเบี้ยฯ ที่แท้จริงตลอดอายุสัญญาต้องไม่เกิน 28% ต่อปี)

^{2/} ชำระคืนเงินต้นในแต่ละงวด เท่ากับจำนวนเงินที่ชำระต่อเดือนหักด้วยดอกเบี้ยฯ ในแต่ละงวด

^{3/} เงินต้นคงค้างในแต่ละงวด เท่ากับเงินต้นคงค้างในงวดที่แล้วหักด้วยเงินต้นที่ชำระในงวดนี้

ข้อสังเกต

- (1) ตารางแสดงภาระหนี้ จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับจำนวนเงินสินเชื่อและระยะเวลาการกู้ของลูกค้าแต่ละราย
- (2) จำนวนเงินผ่อนชำระจะเป็นไปตามตารางข้างต้น ต่อเมื่อลูกค้าชำระเงินครบถ้วนและตรงกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้เท่านั้น
- (3) อัตราดอกเบี้ยฯ (Effective rate) ตลอดอายุสัญญาเงินกู้ ต้องไม่เกิน 28% ต่อปี (ไม่ได้กำหนดเป็นรายเดือน)

ตัวอย่างใบเสร็จรับเงิน						
	เงินต้น	ดอกเบี้ยฯ	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	รวม		
จำนวนเงินที่ชำระในงวดนี้	XXX	+	XX	+	X	= XXX
(แจ้งไว้ในใบเสร็จรับเงิน หรือใบแจ้งหนี้)						
จำนวนเงินที่ค้างชำระ (กรณีลูกค้าคิดนัด)	XXX	+	XX	+	X	= XXX
จำนวนเงินที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	XXX	+	XX	+	X	= XXX

ข้อมูลบัญชีการเงิน.....

รายละเอียดเกี่ยวกับดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และมีใบรับที่สถาบันการเงินอาชญาวิทยาได้ในการประกอบธุรกิจเงินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ
เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ .....

<p>1. ดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และมีใบรับ ดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และมีใบรับ</p>	<p>.....% ต่อปี</p>
<p>ค่าใช้จ่ายตามที่ได้แจ้งจริงและพอสมควรแก่เหตุ</p>	
<p>2. ค่าใช้จ่ายที่ยื่นให้แก่หน่วยงานราชการ</p> <p>2.1 ค่าอากรแสตมป์</p> <p>2.2 .....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p>
<p>3. ค่าใช้จ่ายที่ยื่นให้แก่หน่วยงานนอกหรือบุคคลอื่น</p> <p>3.1 ค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้</p> <p>3.2 ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบข้อมูลเครดิต</p> <p>3.3 ค่าใช้จ่ายทางการเงินในบัญชีไม่พอจ่าย (กรณีชำระหนี้โดยการหักบัญชีกับสถาบันการเงินอื่น)</p> <p>3.4 ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้*</p>	<p>ชำระ โดยหักบัญชีธนาคาร ..... บาท/ครั้ง ชำระค่าเครื่อง ATM ..... บาท/ครั้ง</p> <p>ชำระที่เคาน์เตอร์ของธนาคาร ..... บาท/ครั้ง ชำระค่าระบบโทรศัพท์อัตโนมัติ ..... บาท/ครั้ง</p> <p>ชำระที่จุดบริการรับชำระ ..... บาท/ครั้ง ชำระค่าระบบอินเตอร์เน็ต ..... บาท/ครั้ง</p> <p>ชำระโดยเช็คหรือธนบัตรต่างไปรษณีย์ ..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p>
<p>4. ค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน</p> <p>4.1 ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้*</p> <p>4.2 ค่าใช้จ่ายกรณีเช็คคืน (ไม่เกิน 200 บาทต่อครั้ง)</p> <p>4.3 ค่าตอบแทนให้แก่กรณีหาย/สูญ (กรณีใช้บัตรในการเบิกถอน)</p> <p>4.4 ค่าตอบแทนเงินต้นบัญชีของแต่ละงวด (จุดที่ 2 เป็นต้นไป)</p> <p>4.5 ค่าชอรั้ที่ประจำตัวบัตรที่หมดอายุแล้ว</p> <p>(กรณีใช้บัตรในการเบิกถอน)</p> <p>4.6 ค่าตรวจสอบรายการ</p>	<p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p> <p>..... บาท/ครั้ง</p>

หมายเหตุ * ค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกันตามข้อ 3.4 และ 4.1 จะเรียกเก็บจากลูกค้าชำระซ้อนกันไม่ได้ และจะเก็บได้ตามจำนวนเงินที่จ่ายไปจริง และพอสมควรแก่กรณี

คำถาม-คำตอบเกี่ยวกับประกาศ ธปท. ที่ สนส.83/2551
เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ค่าบริการต่าง ๆ และเบี้ยปรับที่สถาบันการเงินอาจเรียกได้
ในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ
ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2551

ดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ และค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ

คำถาม	คำตอบ
1. อัตราสูงสุดของดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ ที่สถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับสามารถเรียกเก็บจากผู้ใช้บริการคือเท่าใด	ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน อาจเรียกเก็บดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ รวมกันแล้วต้องไม่เกิน 28% ต่อปี (Effective Rate)
2. Effective Rate สูงสุดที่เก็บได้ไม่เกิน 28% ต่อปีหมายความว่าอย่างไร และจะประกอบด้วยรายการใดและเป็นจำนวนเท่าไร	- เป็นการคิดดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ (นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ 3 ประเภทตามรายการที่ ธปท. อนุญาต) ซึ่งไม่ว่าจะเรียกเก็บจริงจากลูกค้าอย่างไร/เท่าใด (เช่น บาทต่อครั้ง/ร้อยละ) หรือเรียกเก็บในเวลาใด (เช่น วันแรกที่ขอสินเชื่อ/เมื่อครบกำหนดชำระในแต่ละเดือน) เมื่อรวมกันแล้วต้องคำนวณเป็นอัตราที่แท้จริงต่อปี (Effective Rate) ได้และไม่เกิน 28% ซึ่งในการคำนวณอัตราที่แท้จริงดังกล่าวจะคำนวณจากฐานเงินต้นเฉพาะส่วนที่ค้างชำระ - นอกจากนี้ การคำนวณเงินที่เรียกเก็บเป็นบาท/ครั้ง ให้เป็นอัตราที่แท้จริงต่อปี อาจใช้ระยะเวลาแต่ละรอบ 1 ปีนับแต่เริ่มทำสัญญา หรืออายุสัญญา หรือระยะเวลาตามจริงที่ลูกค้าผ่อนชำระหนี้ (กรณีลูกค้าชำระหนี้ก่อนครบกำหนด) ในการคำนวณก็ได้
3. อัตรารวม 28% ต่อปีจะบังคับใช้เท่ากันระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นสถาบันการเงิน (ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน) และผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-Bank) หรือไม่	เท่ากัน
4. ค่าธรรมเนียมประเภทใดบ้างที่ต้องรวมอยู่ภายใต้ 28% ต่อปี	ค่าธรรมเนียมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องการเรียกเก็บ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุตามที่ ธปท. กำหนด ทั้งนี้ อาจรวมถึงค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าธรรมเนียมรายปี ค่าธรรมเนียมการทำสัญญา ค่าธรรมเนียมการยื่นกู้ ค่าอนุมัติวงเงิน ค่าปรับชำระหนี้ล่าช้า ค่าธรรมเนียมในการชำระหนี้ก่อนครบกำหนด ค่าธรรมเนียมการโอนเงินให้สินเชื่อเข้าบัญชีเงินฝากของลูกค้า
5. การปรับลดดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ ให้ไม่เกิน 28% ของสัญญาที่ทำขึ้นก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 (วันที่ประกาศ ธปท. ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ มีผลบังคับใช้ครั้งแรก) จำเป็นต้องเรียกลูกค้ามาทำสัญญาใหม่หรือไม่	ในกรณีปรับลดอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับฯ แม้ลูกค้าจะมีเดิมทำสัญญาใหม่ อัตราใหม่ก็มีผลใช้บังคับได้โดยถือว่าการปรับลดดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ ดังกล่าวเป็นการสละสิทธิฝ่ายเดียวของผู้ประกอบธุรกิจและไม่ทำให้ลูกค้าเสียประโยชน์

- 2 -

คำถาม	คำตอบ
<p>6. จะปิดประกาศอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมใด ๆ เป็นอัตราสูงสุดอัตราเดียว โดยไม่ประกาศจำแนกรายละเอียดตามชนิดของผลิตภัณฑ์สินเชื่อ/วงเงินกู้ ได้หรือไม่</p>	<p>ผู้ประกอบการอาจปิดประกาศหรือเผยแพร่ไว้ในเว็บไซต์ในอัตรารวมที่เป็นอัตราสูงสุดได้ แต่ในกรณีที่มีผลิตภัณฑ์หลายประเภทและมีรายละเอียดดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมแตกต่างกัน ผู้ประกอบการจะต้องระบุอัตราและค่าใช้จ่ายที่จะเรียกเก็บให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจนไว้ในสัญญาตามประเภทสินเชื่อ/วงเงินกู้ที่ลูกค้าใช้บริการ และต้องแจ้งเป็นหนังสือเมื่อมีการปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยที่คิดกับลูกค้ารายนั้น (ต้องแจ้งแม้ว่าอัตราที่เรียกเก็บจากลูกค้าจะยังไม่เกินอัตราสูงสุดที่ผู้ประกอบการประกาศไว้ก็ตาม)</p>
<p>7. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ผู้ประกอบการสามารถเรียกเก็บได้นอกจากดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใด ๆ 28% ต่อปี คืออะไร</p>	<p>นอกเหนือจากอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ ผู้ประกอบการอาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุได้เฉพาะตามรายการที่ ธพท. กำหนดเฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายให้แก่ราชการ เช่น ค่าอากรแสตมป์ 2. ค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่น หรือหน่วยงานภายนอก ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> • ค่าใช้จ่ายในการชำระเงินผ่านช่องทางต่าง ๆ (ซึ่งนี้ให้หมายรวมถึงค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการได้ตกลงกับผู้ให้บริการรับชำระเงินให้มีการรับค่าบริการโดยตรงจากลูกค้าสินเชื่อด้วย) • ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบข้อมูลเครดิต • ค่าใช้จ่ายในกรณีเงินในบัญชีไม่พอจ่าย (กรณีชำระหนี้โดยการหักบัญชีกับสถาบันการเงินอื่น) • ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้ 3. ค่าใช้จ่ายที่ทำให้ต้นทุนในการดำเนินการของผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากการให้บริการแก่ผู้บริโภค หรือการผิมนัดชำระหนี้ของผู้บริโภค แล้วแต่กรณีเฉพาะราย ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> • ค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถามหนี้ (ไม่สามารถเรียกเก็บซ้ำซ้อนกับรายการตามข้อ 2 ได้) • ค่าใช้จ่ายกรณีเช็คคืน (ไม่เกิน 200 บาทต่อครั้ง) • ค่าออกบัตรใหม่กรณีหาย/ชำรุด (กรณีใช้บัตรในการเบิกถอนเงิน) • ค่าขอใบแจ้งยอดบัญชีของแต่ละงวด (ชุดที่ 2 เป็นต้นไป) • ค่าขอรหัสประจำตัวบัตรใหม่ทดแทนรหัสเดิม (กรณีใช้บัตรในการเบิกถอน) • ค่าขอตรวจสอบรายการ
<p>8. ค่าใช้จ่ายประเภทใดที่จะเข้าข่ายค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ</p>	<p>ต้องเข้าเงื่อนไข 3 ข้อดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ต้องเป็นค่าใช้จ่ายในรายการ 3 กลุ่มตามที่ ธพท. อนุญาตเท่านั้น (ตามที่ปรากฏในตารางแนบท้ายประกาศ ธพท.) (2) ต้องมีหลักฐานหรือพิสูจน์ได้ว่าเป็นจำนวนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของลูกค้าแต่ละราย (ไม่ใช่ค่าเฉลี่ย) (3) พอสมควรแก่เหตุ อาทิ ไม่นำเงินเดือนพนักงาน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า มาคิดเป็นค่าใช้จ่ายกับลูกค้า หรือติดตามทวงถามหนี้โดยเลือกใช้วิธีที่มีค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร เช่น ให้พนักงานนั่งเครื่องบินไปทวงหนี้

คำถาม	คำตอบ
9. ค่าใช้จ่ายประเภทอื่นที่เกิดขึ้นจริง นอกเหนือจาก 3 กลุ่มที่ ธพท. กำหนดไว้ใน ตาราง จะเรียกเก็บได้หรือไม่	ไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเพิ่มเติมจาก ธพท.
10. ค่าใช้จ่ายตามที่ได้จ่ายจริงและพอสมควรแก่ เหตุ (ข้อ 2-4 ของตารางรายละเอียด) จะประกาศ ค่าใช้จ่ายในรูป “ไม่เกิน x บาท/ครั้ง” หรือเป็น ช่วงอัตราได้หรือไม่	ประกาศได้ แต่จำนวนเงินที่เรียกเก็บจากลูกค้าต้องเป็นไปตามที่ได้จ่ายจริงและพอสมควรแก่เหตุแก่ลูกค้าเฉพาะราย
11. ค่าใช้จ่ายในการชำระเงินที่ลูกค้าเป็นคนจ่าย ให้แก่จุดชำระเงินต่าง ๆ (เช่น ร้าน 7-11 เคาน์เตอร์ธนาคารอื่น ๆ) ต้องประกาศไว้ในข้อ 3.1 ของตารางรายละเอียดด้วยหรือไม่	ต้องประกาศด้วย โดยถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการชำระเงินที่ผู้ประกอบการธุรกิจต้องจ่ายให้แก่บุคคลอื่นหรือหน่วยงานภายนอก ซึ่งให้หมายความรวมถึงกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้ไปตกลงกับผู้ให้บริการรับชำระเงิน และ ผลักภาระให้ลูกค้าต้องจ่ายให้แก่ผู้ให้บริการรับชำระเงินแทน
12. ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบข้อมูลเครดิต (ข้อ 3.2 ของตารางรายละเอียด) หมายถึง ค่าใช้จ่ายประเภทใดบ้าง	เฉพาะค่าใช้จ่ายที่จ่ายสำหรับลูกค้าแต่ละรายให้แก่เครดิตบูโรเท่านั้น
13. ค่าใช้จ่ายกรณีเช็คคืน (ข้อ 4.2 ของตาราง รายละเอียด) จะเรียกเก็บในกรณีใดบ้าง	ต้องเข้าเงื่อนไข 2 ข้อ ดังนี้ 1) ได้รับชำระหนี้จากลูกค้ามาเป็นเช็ค แต่เมื่อนำเช็คไปเข้าบัญชีเพื่อเรียกเก็บปรากฏเงินในบัญชีไม่พอจ่าย ผู้ประกอบการธุรกิจอาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับชำระเงินใหม่กรณีเช็คคืนได้ตามที่มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจริงแต่ต้องไม่เกิน 200 บาท/ครั้ง และ (2) ต้องไม่ใช่กรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจเป็น ธพ. ที่ลูกค้าเปิดบัญชีเงินฝาก กระแสรายวันไว้ ซึ่งได้เรียกเก็บค่าปรับเช็คคืนได้ในฐานะที่เป็น ค่าธรรมเนียมด้านเงินฝากไปแล้ว
14. ค่าขอตรวจสอบรายการ (ข้อ 4.6 ของตาราง รายละเอียด) จะเรียกเก็บในกรณีใดบ้าง	เช่น กรณีลูกค้าขอให้ผู้ประกอบการธุรกิจตรวจสอบรายการที่เกิดขึ้นจากการใช้บัตรเครดิตในการเบิกถอนเงินกู้ประเภท revolving credit หรือกรณีอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดทำ Statement ให้ลูกค้าตามปกติ และปรากฏว่า รายการที่ลูกค้าขอตรวจสอบนั้นผู้ประกอบการธุรกิจได้แจ้งลูกค้าถูกต้องอยู่แล้ว (แต่หากผู้ประกอบการธุรกิจแจ้งผิดก็จะเรียกเก็บค่าขอตรวจสอบรายการจากลูกค้าไม่ได้)
15. ผู้ประกอบการธุรกิจจะนำดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ และค่าใช้จ่าย ตามที่ได้จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ มารวมกับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระเพื่อคิดดอกเบี้ย และค่าปรับเพิ่มอีกได้หรือไม่	ไม่ได้แม้ว่าจะค้างชำระครบ 1 ปีแล้วก็ตาม เว้นแต่โอนไปเป็นหนี้ตาม สัญญาบัญชีเดินสะพัดแล้ว จึงจะเอาดอกเบี้ยทบเข้ากับเงินต้นแล้วคิด ดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นได้

การประกาศเผยแพร่ดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใดๆ และค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ

คำถาม	คำตอบ
16. นอกเหนือจากการประกาศตามแบบมาตรฐานที่ ธพท. กำหนด ผู้ประกอบธุรกิจจะประกาศรายละเอียดอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมใด ๆ ในรูปแบบอื่นที่เคยปฏิบัติประกอบเพื่อความชัดเจนด้วยได้หรือไม่	อาจทำควบคู่กันได้ อาทิ - การประกาศดอกเบี้ยในรูป % ต่อเดือน หรือในรูป flat rate แต่ต้องประกาศ Effective Rate ไม่เกิน 28% ต่อปีไว้ด้วย - จำแนกรายละเอียดของดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมประเภทใด ๆ เป็นแต่ละรายการ เพื่อชี้แจงให้ลูกค้าทราบรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น อาทิ แยกเป็นดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าธรรมเนียมรายปี ค่าทำสัญญา ค่ายื่นกู้ ค่าอนุมัติวงเงิน ค่าปรับชำระหนี้ล่าช้า ค่าธรรมเนียมในการชำระหนี้ก่อนครบกำหนด หรือค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บในชื่อใด ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อรวมกันและคำนวณเป็นอัตราที่แท้จริงต่อปีแล้วต้องไม่เกิน 28% และผู้ประกอบธุรกิจต้องเป็นผู้ชี้แจงวิธีการคิดอัตราดังกล่าวเทียบกลับเป็น Effective Rate ให้ลูกค้าเข้าใจด้วย
17. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ หรือค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ ผู้ประกอบธุรกิจยังต้องทำอะไรบ้าง นอกเหนือจาก - ปิดประกาศตามตารางรายละเอียดที่ ธพท. กำหนด ไว้ที่สำนักงานทุกแห่งภายในวันเดียวกับวันที่ออกประกาศ และ - เผยแพร่ลง Website ก่อนวันที่รายละเอียดดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ	ต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบถึง - การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียมใด ๆ (ตามข้อ 1 ของตารางรายละเอียด) ต้องแจ้งให้ลูกค้าทราบเป็นหนังสือภายในเวลาอันควร (ไม่จำเป็นต้องแจ้งล่วงหน้า และอาจแจ้งไปพร้อมกับใบแจ้งหนี้ของเดือนนั้นก็ได้) - การเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ (ตามข้อ 2-4 ของตารางรายละเอียด) ซึ่งทำให้ลูกค้าเสียประโยชน์ต้องประกาศล่วงหน้า 30 วันก่อนมีผลใช้บังคับ
18. ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียมใด ๆ และค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปจริงและพอสมควรแก่เหตุ ที่ผู้ประกอบธุรกิจต้องแจ้งให้ผู้บริโภคหรือผู้ประสงค์จะขอสินเชื่อทราบเพื่อใช้ในการตัดสินใจนั้น หากแจ้งเป็นอัตราดอกเบี้ยเป็น 1% ต่อเดือนถือว่าเพียงพอหรือไม่	ไม่เพียงพอ ผู้ประกอบธุรกิจต้องแจ้งรายละเอียดให้ผู้บริโภคทราบอย่างน้อย ดังนี้ 1. แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับดอกเบี้ย ค่าปรับ ค่าบริการ และค่าธรรมเนียมใด ๆ ตามแบบที่ ธพท. กำหนด ซึ่งรวมถึงการแสดงอัตราที่แท้จริงต่อปี (Effective Rate) สูงสุดที่ผู้ประกอบธุรกิจอาจเรียกจากลูกค้าได้ 2. ต้องชี้แจงให้ลูกค้าเข้าใจได้ว่าอัตราดอกเบี้ยร้อยละต่อเดือนที่ผู้ประกอบธุรกิจกำหนดนั้น เมื่อคำนวณเป็นอัตราที่แท้จริงต่อปี (Effective Rate) แล้วเป็นอัตราเท่าใด เพื่อให้เทียบเคียงได้ว่าไม่เกินอัตราที่ ธพท. กำหนด และเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นต่อไป
19. ในการจัดส่งใบแจ้งหนี้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 10 วัน กรณีมีการคิดดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายในหนี้ ค่าชำระ จะแสดงรายละเอียดการคำนวณดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายในใบแจ้งหนี้เป็นกรณีตัวอย่างเหมือนกันกับลูกค้าทุกราย ทำได้หรือไม่	อาจแสดงเป็นตัวอย่างการคำนวณในใบแจ้งหนี้ได้ (เช่นเดียวกับบัตรเครดิต) โดยยกตัวอย่างกรณีค่าใช้จ่ายประเภทที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เพื่อให้ลูกค้าเข้าใจได้ง่าย
20. Hard copy ของประกาศรายละเอียดตามที่ ธพท. กำหนด ผู้ประกอบธุรกิจต้องส่งให้ ธพท. หรือไม่	ไม่ต้องส่งให้ แต่ต้องปิดประกาศที่สำนักงานและเผยแพร่ใน website ของผู้ประกอบธุรกิจ รวมทั้งจัดเก็บไว้ที่สำนักงานตามระยะเวลาที่กำหนด
21. ในกรณีที่สถาบันการเงินดำเนินการเอง หรือว่าจ้างบริษัทภายนอกดำเนินการแทน (outsourcing) ควรเรียกเก็บค่าติดตามทาง	สถาบันการเงิน ที่ดำเนินการติดตามทวงถามหนี้ด้วยตนเอง หรือว่าจ้างบริษัทภายนอกดำเนินการติดตามทวงถามหนี้แทน (outsourcing) นั้น จะเรียกเก็บค่าติดตามทวงถามหนี้จากผู้บริโภคได้

- 5 -

คำถาม	คำตอบ
<p>ถามหน้อย่างไร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค (เพิ่มเติมเมื่อ 22 มกราคม 2556)</p>	<p>ต่อเมื่อมีการติดตามทวงถามหนี้จริงเท่านั้น โดยจะต้องเรียกเก็บในอัตราที่เหมาะสมกับต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง และไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั่วไปที่เกิดขึ้นเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น ค่าน้ำค่าไฟ เงินเดือนพนักงาน เป็นต้น ดังนั้น สถาบันการเงินจึงไม่ควรผลักภาระค่าใช้จ่ายทั่วไป ที่ต้องจ่ายให้แก่ผู้ให้บริการ ติดตามทวงถามหนี้แทน (outsourcing) ไปยังผู้บริโภค</p>

ฝ่ายนโยบายความเสี่ยง

โทร. 0-2283-5806, 0-2283-5305, 0-2283-6939

ณ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2555

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นางสาวณัฐพรรณ อาญาพิทักษ์

วันเดือนปีเกิด 8 มิถุนายน 2531

วุฒิการศึกษา ปริญญานิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อปีการศึกษา 2553

ปัจจุบันทำงานตำแหน่งเลขานุการกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

